

હાલના શુભાન વિદ્યાર્થીઓ વાંચી, તેમાંના ગુણુ દોષ સોધી તેપર પદ્ધતી દીકા કરે, અને આપણા લોકોના મનપર કોઈ કાળના ચુસ્ત ધ્યેષા પેહમેને દુર કરે; અને તે મંથ કૃત્તાઓ જો, સુવિચારના તથા ઉત્કૃષ્ટ શ્રદ્ધિના હોય, અને તેઓના વિચાર આ કાળના વિદ્વાન લોકોને ધણા નાદુરસ્ત ન બાગના હોય, તો તેઓના નામ અમર રહે.

આ યોગ્યાસિદ્ધ ગ્રંથ ધણે મ્હોરે છે, અને તેને વસિષ્ઠકૃષ્ણિ મુંદ્રફલ બાપામાં રચીને, એના શિષ્ય રામચન્દ્રજીને કહી સંભળાવિયો, હતો. એ આખા ગ્રંથના રસોડા બગીરા દબારે છે, એના છ પ્રકરણમાં વિભાગ કીધા છે, તે આ પ્રમાણે ૧ વૈશાખ્ય પ્રકરણ, ૨ ખુચુસ પ્રકરણ, ૩ ઉત્પત્તિ પ્રકરણ, ૪ સ્થિતિ પ્રકરણ, ૫ ઉપસમ પ્રકરણ, અને ૬ નિર્વાણ પ્રકરણ. એ પ્રકરણોનું હિન્દુસ્તાનીમાં બાયાન્તર કોણે કીધું તે કંઈ માધુમ પડતું નથી. આમાના પેહલાં અને બિચ્છ પ્રકરણને મેં છપાવી પ્રસિદ્ધ કીધાં છે. અમલ એ બે પ્રકરણો બાળબોધ લિપીમાં હતાં; પણ હાલ તે લિપીમાં છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવાથી, ધણા ખરા એ લિપીના નબળાઈતા લોકોના ઉપયોગમાં નહીં આવે; એટલા માટે, એ પ્રકરણોની લિપી વતરોગે, બીજે તેમાં તરપણુ વધારે પડારે કીધા વગર, મેં તેને ગુજરાતી લિપીમાં પ્રસિદ્ધ કર્યાં છે. આ ગ્રંથ છપાવવા વખતે મ્હને કેરલીક કિમલી મદત મારા મિત્ર ડાક્ટર પીરજીરામ રામપતરામ પાઠેથી મળી છે, તેને સાથે હું તેમનો મોહોરો ઉપકાર માનુ છું. એવે, એ ગ્રંથમાં મ્હારી તરફથી કંઈ દોષ રહેલા હોય તો સર્વ સન્મનોષે કૃપા કરી, તેઓને સુધારીને, વાચવો એવી મ્હારી તેઓને વિનંતી છે.

મુંબઈ તારીખ ૧)
જુલાઈ મને ૧૮૬૩.)

જેરાળભાઈ મનજીભાઈ.

અનુક્રમણિકા.

વેરાગ પ્રકરણ.

સર્ગાંક	વિષય	પૃષ્ઠાંક
૧	કથાગ્ન વર્ણન	૧
૨	દીર્ઘવાત્તા વર્ણન	૧૧
૩	વિશ્વામિનાગમન વર્ણન	૧૬
૪	વિશ્વામિત્રેગ વર્ણન	૨૨
૫	દશાયોક્તિ વર્ણન	૩૫
૬	ગમાચગણ વર્ણન	૨૮
૭	ગમિણ વગમ વર્ણન	૩૭
૮	સદમી તિરસ્કાર વર્ણન	૪૧
૯	મસાગ મુખ્ય નિષેધ વર્ણન	૪૪
૧૦	અહાર દુરાસા વર્ણન	૪૭
૧૧	ચિત્ત રોગાત્મ્ય વર્ણન	૫૦
૧૨	તુષણા ગારૂડી વર્ણન	૫૪
૧૩	દેહ નૈગરા વર્ણન	૫૯
૧૪	બાળાસ્થા વર્ણન	૬૮
૧૫	વ્યુત્ત ગારૂડી વર્ણન	૭૧
૧૬	સ્ત્રી દુરાસા વર્ણન	૭૭
૧૭	નગ અવસ્થાનિરૂપણ	૮૨
૧૮	કાન વ્રજાતનિરૂપણ	૮

સર્વાંગ	વિષય	પૃષ્ઠાંક
૧૯ કાલ વિભાસ વર્ણન	૯૦
૨૦ કાલ વિભાસ વર્ણન	૯૧
૨૧ ખાળ વિભાસ વર્ણન	૯૨
૨૨ સર્વ પદાર્થોભાવ વર્ણન	૯૭
૨૩ જગદ્વિષય વર્ણન	૧૦૨
૨૪ સર્વાત પ્રતિપાદન વર્ણન	૧૦૬
૨૫ વૈરાગ્ય પ્રયોજન વર્ણન	૧૦૮
૨૬ અનન્ય તામ દર્શન	૧૧૧
૨૭ દેવ સમાજ વર્ણન	૧૧૩
૨૮ મુનિ સમાજ વર્ણન	૧૧૪

મુમુક્ષુ પ્રકરણ.

૧ શુદ્ધ નિર્વાણ વર્ણન	૧૧૦
૨ વિશ્વામિત્રોપદેશ વર્ણન	૧૨૨
૩ અસંખ્ય મુદ્દાપત્તિ પ્રતિપાદન	૧૨૫
૪ પુરુષાર્થોષ્ઠમ વર્ણન	૧૨૮
૫ પુરુષાર્થ વર્ણન	૧૩૦
૬ પુરુષાર્થ વર્ણન	૧૩૪
૭ પુરુષાર્થ ઉપમા વર્ણન	૧૩૭
૮ મમ પુરુષાર્થ વર્ણન	૧૪૧
૯ યમ પુરુષાર્થ વર્ણન	૧૪૩
૧૦ વશિષ્ઠોપત્તિ તથા વશિષ્ઠોપદેશા ગમન વર્ણન	૧૪૭
૧૧ વશિષ્ઠોપદેશ વર્ણન	૧૫૧

સર્વોગ	વિષય	પૃષ્ઠાંક
૧૨	વશિષ્ઠોપદેશ કથન	૧૫૮
૧૩	સુમનિરૂપણ	૧૬૨
૧૪	વિચારનિરૂપણ	૧૭૭
૧૫	સંગોષનિરૂપણ	૧૭૭
૧૬	સાધસંગનિરૂપણ	૧૭૯
૧૭	૫૬ પ્રકરણ વિવરણ	૧૮૩
૧૮	૬૪૦૦ પ્રમાણ વર્ણન	૧૮૮
૧૯	આત્મ પ્રાપ્તિ વર્ણન.....	૧૯૭

યોગવાસિષ્ઠ.

॥ શ્રી પરમાત્મનેનમઃ ॥

અથ શ્રીયોગવાસિષ્ઠૈવૈરાગપ્રકરણલિખ્યતે.

મત્ સિત્ આનંદ રૂપ જો આત્મા છે તિનકો નમસ્કાર
છે. મો કૈમા છે જીસને વહ રાજ બાસત છે, અરુ જીસ
ખિયે વહ સર્વ લીન હોત છે, અરુ જીસ ખિયે વહ રાજ રિયત
છે, તિસ સત્વ આત્માકો નમસ્કાર છે. સાતા, જેપ, દષ્ટા,
દર્શન, દરપ, કર્ત્તા, કરણ, ક્રિયા, જીમકર સિદ્ધ હોતા છે, એમા
જો જ્ઞાન રૂપ આત્મા છે તિસકો નમસ્કાર છે. જીસ આ
નંદ કે સમુદ્ર કે કણસો મપૂર્ણ વિશ્વ આનંદવાન છે; અરુ
જીમ આનંદ કરિ મર્વ જીવ જીવતે છે, તિસ આનંદ આ
ત્માકો નમસ્કાર છે. કોઈ એક સુતિચ્છન અગરતકા સિખ
હોત બવા, તિમકે મનમે એક સરાય ઉખતિ હુઆ, તિસકો
નિવૃત્તિ કરનકે અર્થ અગરત મુનિકે આત્મમકો મમત ક્રિયા.
જાપ કર ખિયિ સંયુક્ત પ્રનામ કરિ રિયત બવા; એજ નમવા
બાવસો પ્રમ કરન લગા.

સુતિચ્છનોવાચ. છે બગવન્! સર્વ તત્ત્વ, સર્વ સામ્રાટે
જાતા, એક મંરાય મુજકો છે, સો તૂમ કૃપા કરતે નિવૃત્ત કરો.
જો મોક્ષકા કારન કર્મ છે, કે જ્ઞાન છે, કે દોનો છે, થાતે જો
મોક્ષકા કારન હોવં મો કહો.

અગસ્ત્યોવાચ, હે શ્રદ્ધાણી કેવલ કર્મ મોક્ષકારક નહીં, ઓર કેવલ જ્ઞાનતે બિ મોક્ષ પ્રાપ્ત નહિ હોવા. દોનો કરકે મોક્ષકી પ્રાપ્તિ હોવી છે. કર્મ કરકે અંતઃકરન શુદ્ધ હોવા છે. મોક્ષ નહિ હોવા. અર અંતઃકરન શુદ્ધિ બિના, કેવલ જ્ઞાનતે બિ સુક્ષિત નહિ હોવી. અર્થે યહ જ્ઞે રાસ્ટ્રકા તાત્પર્ય જ્ઞાનકા નિશ્ચય, અંતઃકરન શુદ્ધિ હુએ ખીના જ્ઞાનકી રિયતિ નહિ હોવી. તાતે દોનો કર મોક્ષકી સિદ્ધિ હોવી છે. કર્મ કરકે પ્રથમ અંતઃકરન શુદ્ધિ હોવી છે. બહુરિ જ્ઞાન ઉપજતા છે. તખ મોક્ષકી સિદ્ધિ હોવી છે. જેસે દોનો પાંખ કરકે પંખી આ-કાશ મારમકો મુખેનમો ઉડતા છે, તેસે કર્મ અર જ્ઞાન દોનો કર મોક્ષ મિદ્ધ હોવા છે. હે શ્રદ્ધાણી ઇસ અર્થકે અનુસાર એક પુરાતન ઇતિહાસ છે, સો તું જાણ કર.

એક કાગળ નામ જ્ઞાત્રન અભિવેપકા પુત્ર થા. મો શુરકે નિહર જલથ કર આર બેદ ખર અગ સહિત અધ્યયન કરત બવા, અધ્યયન કરકે ધરકો આવત બવા, ઓર કર્મતે ગહિત હોય કર ચૂપ ગહા. અર્થે યહ જ્ઞે સંરાય ક્ષાત હોય કર્મહિતે ગહિત બવા, તખ પિતાને દેખા જ્ઞે યહ કર્મતે ગહિત હોય કર રિયત બવા છે. એમા દેખકે ઇસ પ્રકાર કહત બવા.

અગ્નિવેપોવાચ, હે પુત્ર ! કર્મકી પાતના ક્ષો નહિ કર્તા. ઓર તું કરકે અનુરૂપેતે તિહતાથે કેમે પ્રાપ્ત હોવેમા. જસકર તું કર્મતે ગહિત હુઆહે, સો કારન કહિદે.

કાશ્યોવાચ, હે પિતાશી ! એક મંરાય મુજકો ઉપજ હુઆ છે. તિસ કરકે મે કર્મતે ચૂપ ગહાહો, મો જાણ કરો. મિદ્ધને એક દોર કહા છે, જે જખ ધમ જખા રહે તખ લગ કર્મકો કરના. જે અભિ દોનાઈકે કર્મ હેસો કરતાઈ

रहे. और और और कहा है, जो धन करिं मोक्ष होता नाहीं, और कर्म करिं मोक्ष होत नाहीं, और पुत्रादिक करिं मोक्ष होत नाहीं, केवल त्याग मोक्ष होता है, धन दोनों बिना मुक्तो का उत्पन्न है, यह मंत्राय है जो तुम पूजा करे निश्चय करो, जो पूजा उत्पन्न है.

अगस्त्योवाच. हे सुनिश्चय! ऐसे जल धारनने पिता जो कहा; तब निश्चय जयन शून्य अग्निवेष कहत गया.

अग्निवेषोवाच. हे पुत्र! ओह कथा सुनते तू अवन कर. जो पहिले दुर्ध है, निश्चय शून्य कर रुदिरि पद, आगे जो तेरी धृष्टि होय सोई करना. ओह मुश्चिनाम अप्सरा हवी, सो नेती कुछ अप्सरा हवी, निरुदिरि उ चमयी. जो ओह समपने हिमायपों शिपर पर बैसीयी. जो हिमायप पर्यंत ऐसा है, सो, जो कामना करे मयन जो हृदमे निचागे; जो पाये. तहां देवता और दिनरके गन; अप्सरा के साथ हीठा करते है. और ऐसा है. जहा ग गाथा प्रवाह लहरी देत अना आवत है. जो गंगा केसीहे जो महा परिच जल है लुम्बिका. ऐसे शिपरपर मुश्चि अप्सरा बैसीयी. निश्चय धृष्टि दूत अतरिक्षते अना आ वत देया. जल निश्चय आया तब अप्सराने कहा. अहां सौभाग्य देवता! तू देवगनमें अटके तू कहाते आया, और यहां लपगा, सो पूजा करे कहिदे.

देवतोवाच. हे मुनिको तेने पुछया है जो अवन कर. अरिष्टनेभी ओह राजविद्या पाने अपने पुत्रको राज दे कर, बैराग सिवा, संपूरन विरवोकी अभिलाषा त्याग करिं, मंधमादन मर्दमें लप कर तब पुन जागा, और धर्मात्मा

या, तिसके साथ भरा ओके कारन या सो कार्य करके में अपन छंदपास मक्का जतहों. तिसकेमें दूनहों. संपूरन वृत्तांत निवेदन करनेको मक्काहों.

अप्सरोवाच. हे भगवन्! वृत्तांत ज्ञेयसा हे. मोकों सो कहो. मेरेको तुं अति प्रिय हे, यह वृत्त कर पुछवी हो. ओर जे महा पुरुष हे तिनसों कोई प्रश्न करता हे, तन ब्रह्मगत रहित होकर उचर कहता हे, तानें तुं कहिदे.

देवदूतोवाच. हे भद्र! जे वृत्तांत हे सो शृंग. विस्तार करके में तुमको कहता हो. छह जे राजा गंधमादन पर्वतमें तप करने लागी, सो मक्का तप दिया. तन देवताके राजा जे छंद हे, तिस मुनको जोषाय कर आता करी जे, हे दूता तुं गंधमादन पर्वतमें जा, ओर विमान, अप्सरा, नाना प्रकारकी सामग्री, गंधर्व, यक्ष, सिद्ध, दिनर, ताण, मृग, आदि वाञ्छन, संग ले जा. ओर गंधमादन पर्वत केसा हे, जे नाना प्रकारकी लता वृक्ष करके पूरनहे, तहां लपके राजाको विमान पर बैठावके, छहां व्याप, हे मुंदरी! लप छंदनें जेसा कहा. तन में विमान अर सामग्री सहित तहां आया. अर राजाको कहा हे राजन् तरे कारन विमान ले आया हो, तापर जेके तुं स्वर्गको मक्का, ओर देवतान के लोग जोग्य. लप में जेमें कहा तन भरा मक्का शृंग कर राजा जोषत जया.

राजोवाच. हे देवदूत! प्रथम स्वर्गका वृत्तांत तुं मुनको कह. जे तेरे स्वर्गमें रोप कहा अर मुन कहा हे, तिनको शृंगमें में हृदय में निधारो, पाउ जे भरी छंदा होयेगी तो आजगा.

देवदूतोवाच. हे राजन्! स्वर्गमें जे दिव्य जोगहे, सो

ਸ੍ਵਰਗ ਜਏ ਪੁੰਘਸੀਂ ਭੁਭ ਪਾਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਜਏ ਪੁੰਘ ਵਾਰੇ ਹੋਏ ਹੈ
 ਮੋ ਉਤਮ ਸੁਖ ਸ੍ਵਰਗੀਂ ਪਾਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਮਧਮ ਪੁੰਘ ਵਾਰੇ
 ਹੈ ਸੋ ਮਧਮ ਸੁਖ ਸ੍ਵਰਗੀਂ ਪਾਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਨਿਟ ਪੁੰਘ
 ਵਾਰੇ ਹੈ ਸੋ ਕੁਨਿਟ ਸੁਖ ਸ੍ਵਰਗੀਂ ਪਾਤਾ ਹੈ, ਧਰੁ ਤੋ ਗੁਨ
 ਸ੍ਵਰਗੀਂ ਹੈ ਸੋ ਤੀਕੀਂ ਭਾ ਹੈ ਆਪ ਸ੍ਵਰਗੀਂ ਜੇ ਗੋਰ ਹੈ ਸੋ
 ਗੁਨ ਹੈ ਰਾਜਨੀ ਜੋ ਆਪਨੇ ਭਵਿ ਜੇਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵੇਤੈ ਹੈ,
 ਅਤੇ ਉਤਮ ਸੁਖ ਭੁਭਨੇ ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਦੇਖਦੇ ਤਾਪਤੀ ਟਪਤੀ
 ਹੋਵੀ ਹੈ, ਤੀਕੋ ਜੇ ਉਨਤੀ ਉਦ੍ਯੁਤਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਵੀ ਹੈ,
 ਅਤੇ ਜੇ ਗੋਰ ਆਪਨੇ ਸਮਾਨ ਸੁਖ ਭੁਭਨੇ ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਦੇ
 ਘਰੇ ਕੋਧ ਟਪਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਧਰੇ ਸਮਾਨ ਆਪੇ ਘੋਰੇ ਹੈ ਅਤੇ
 ਜੇ ਆਪਨੇ ਨੀਯੇ ਘੋਰੇ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਨਿਟ ਪੁੰਘ ਵਾਰੇ, ਤਿਨਕੋ ਦੇਖਦੇ
 ਆਪਕੋ ਅਭਿਮਾਨ ਉਪਜਾ ਹੈ ਜਨ ਮੇਂ ਧਨਿਓਂ ਮੇਟਹੀਂ ਆਪ
 ਆਪੇ ਆਪੀ ਗੋਰ ਹੈ ਜੇ ਕਾਧ ਭਰੇ ਪੁੰਘ ਭੀਨ ਹੋਵੇ ਹੈ,
 ਤਪ ਨਿਸਿ ਕਾਨਮੇ ਧਰਿਓਂ ਮ੍ਰਿਤੁ ਲੋਕਮੇ ਗਿਰਾ ਦੇਵੇ ਹੈ ਅਤੇ
 ਭੀਨਭੀ ਗੁਨ ਦੇਵੇ ਨਹੀਂ, ਦੇ ਗਲਨਾ ਧਰਿ ਜੇ ਗੋਰ ਕਰੇ ਸੋ
 ਸ੍ਵਰਗੀਂ ਹੈ ਜੋ ਤੇਨੇ ਪੁਛਾ ਸੋ ਮੇਨੇ ਗੁਨ ਅਤੇ ਗੋਰ ਕਰੇ
 ਹੈ ਭਰੇ ਕਾਧ ਧਰਿ ਭਰੇ ਗਲਨੀ ਮੇਨੇ ਭਾ ਤਪ ਮੋਕੀਂ
 ਰਾਜਨੇ ਕਰੇ, ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਧਰਿ ਸ੍ਵਰਗੀਂ ਜੇਗ ਹਮ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ
 ਹਮਕੋ ਧਰਿ ਜਾਨਿ ਨਹੀਂ ਹੈ ਹਮ ਉਧਰ ਤਪ ਕਰੇ ਤਪ ਕਰੇ
 ਧਰਿ ਦੇਹਕੀਂ, ਲਾਗ ਦੇਵੇ, ਜੇਕੋ ਸਰਪ ਆਪਨੀ ਲਖਾਕੀ ਪੁੰਘ
 ਰਾਜਨ ਜਾਨੀਕੋ ਲਾਗ ਕਰੇਤਾ ਹੈ, ਤੇਨੇ ਟਪਤੀ ਲਾਗ ਭਰੇਵੇ,
 ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਗੁਮ ਗੁਮਾਏ ਵਿਮਾਨਕੋ ਜਾਨੇ ਲਾਪਾਟੇ, ਤਥਾ ਲੇ
 ਜਾਨੀ ਹਮਾਏ ਤੋ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਦੇ ਦੇਵੀ ਕਾਧ ਧਰਿ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਰਾਜਨੇ ਮੁਛੇ ਦੇ, ਤਪ ਵਿਮਾਨ ਅਪਸਰਾ ਆਦਿ ਸਭਕੀਂ
 ਸੇਕੇ ਸ੍ਵਰਗੀਂ ਗਯਾ, ਅਤੇ ਸਪੁਰਨ ਪਰਮਾਨ ਧਰਿਕੋ ਕਰੇ ਤਪ

छंद प्रसन्न हुआ अरु सुंदर जानी करे, मुझको कहत
 जया. हे दूता तू पहुरि लहा राज है तहां ज. वह संसा-
 रने उपरांत हुआ है. इसको अण्य आत्मा पदकी धमछा
 हुआ है. इसको साथ लेके वाङ्मीक इसने आत्म तत्वका
 आत्मा करी लान्या है. तिसके पास से जय भरा संदेश
 देहेता. जे, हे, महाकपी! इस राजको तत्वबोधका उपदेश
 करना. जे वह बोधका अधिकारी है. काहे तें, जे इसको
 भगवतीभी धमछा नहीं. अरु अपरकीभी बांछा नहीं. ताते
 तूम धनको तत्वबोधका उपदेश करो. जे तत्वबोधको साथ
 करे संसार दुःखते मुक्त होये. हे सुभद्र! जण इस
 प्रकार देव राजने मुझको कहा, तण में यथा. जहां राज-
 या, लज करीके भने कहा, जे हे राजन! संसार समुद्रते
 मोक्ष होनेके निमित्त वाङ्मीकके पास यत्न. वाङ्मीक तुझको
 उपदेश करेगा. तण तिसको साथ ले कर, मैं वाङ्मीकके स्थान
 पर आय प्राप्त जया. तिस स्थानमें गजको पेड़ाया.
 अरु छंदका संदेशा दिसा. जे उहां पृथांत जया मो मुन.
 जण उहां जये; अरु प्रनाम कर बैठे, तण वाङ्मीकने कहा
 हे राजन! कुराज है?

राजोवाच. हे जगन्ना! परम तत्वत, और वेदांत
 लनने वारेमें अह में अण्य कृतारथ हुआ. तुमारे दर्शन
 करे, अण्य मुझको कुराज हुआ है. अरु कछु प्रछता हों.
 कृपा करे उत्तर देहेना, जे संसार बांधनते मुक्ति होय.

वाङ्मीकोवाच. हे गजन्ना! महाराजगण अण्यद तुझको
 कहता हों. मो यवन करे तिमका तात्पर्य हरेविषे धारण
 का मत कर. जण तात्पर्य हरे निषे धरेगा, तण श्रव-मुक्ति

હોય કર ખીચરેગા. હે રાજાનું! વસિષ્ઠજી અને ગમચંદ્ર
જીકા સવાદ છે. તિસમેં સખ કયા મોક્ષકા મોર્ડ ઉપાય કહા
છે. તિસકો મુનકે જેસે ગમચંદ્રજી અપને સ્વભાવ બિવે સ્થિત
હુએ, અને જીવ-મુક્ત હોવે; નિચરે છે, તેમે ગુબી બિચરેગા.
રાગેવાચ. હે બગવનું! રામચંદ્રજી જન થા, અને કે-
સાથા, અને કેસે હોકર બિચરયા છે, સો કૃપા કરકે કહો.

વાહમીકોવાચ. હે ગાજનું! સાપકે બસને, હરિ ને નિષ્ઠુ
તિનને જીવ ધરે; મનુષ્યકા રહે ધર્મ, મો અદૈન જ્ઞાનકર
સંપન્ન છે, તો બી કેલુક અમ્બાનકો અગીકાર કરકે, મનુષ્યકા
ચરીર ધરયા થા.

રાગેવાચ. હે બગવનું! ચિદાનંદ રૂપ ને હરી છે, તિ-
નકો સાપકિસ કાન હુઆ? અને કિસને રિપા? મો કહો.

વાહમીકોવાચ. હે રાજાનું! એક કાલમેં સનતકુમાર ને
નિષ્ઠુ છે એ બ્રહ્મપુરીમેં બેઠે થે, અને ત્રિશોકપત્રી ને
નિષ્ઠુ બગવાન, મો વૈકુન્ટે ઉતરકે બ્રહ્મપુરીમેં આએ, તખ
બ્રહ્મા સહીત સર્વ સખા ઉકે ખડી હુઈ. અને પૂજન
કિયા. અને સનતકુમારને પૂજન કિયા નહો. તિસકો રબ્બ
કર નિષ્ઠુ બગવાન બોલત બયા. હે સનતકુમાર! તુજકો
નિષ્કામતાકા અભિમાન છે. તારે તુ કામ કરે અતાર
પાવેગા, અને સ્વામી કાચેકે તેરા નામ હોવેગા. જન નિષ્ઠુ
બગવાનને એસા કહા, તખ મનતકુમાર બોલા છે નિષ્ઠુ,
મર્વનતાકા અભિમાન તુજકો છે. તેરી સર્વમતા કોઈ કાલ
નિવૃત્ત હોવેગી, અને અસાની હોવેગા. હે ગાજનું! એક
તો હર સાપ હુઆ; ઓરખી શુન. એક કાલમેં બૃગુકી
શ્રીજાત રહીથી; તિસકે વિભેગકો વહકપી તપાવમાન

હુઆયા. તિસકો દેખકે બિખરુછ હસે, તખ બૃથુ આહા-
નને રાપ દિયા. હે બિખરુ! મેરેતાઈ દેખી તેને હાંસી કરી
હે. સો મેરી નાઈ જુંખી સ્ત્રીકિ વિલેગ ૩૨ આનુર હોવેગ.

અરે એક દિવસ દેવરામાં આહાનને નરસિંચ બગવાનકો
રાપ દિયાયા. સો સુન.—એક દિન નરસીંહ બગવાન ગંગાકે
તીરપર બેઘે, તોહાં દેવરામાં આહાનકી સ્ત્રીધી. તિસકો
દેખકે, નરસીંહછ બવાનકે રૂપ દેખાયકે હસે. તિનકો દે-
ખકે કપીકી લુગાઈ બધ પાવ પ્રાન છોડીને, તખ દેવરામાંને
રાપ દિયા. જો વુમને મેરી સ્ત્રીકા વિલેગ કિયા તાને
વુમની સ્ત્રીકા વિલેગ પાઓચે. હે રાજનૌ! સનત્કુમાર,
અરે દેવરામાં કે રાપ કરે વિખરુ બગવાનને મનુષ્યકા રા-
વીર ધર્મો. સો રાજન દસરથકે ધરમે પ્રગટે. હે રાજનૌ!
એ જો રાવીર ધર્મો હે, અરે આગે જો હયાંત હુઆ હે
સો સાવધાન હોય થવન કર. દિવ્ય જો હે દેવલોક, અરે
જુ જો હે પૃથ્વી લોક, અરે પાતાળ લોક એસી ત્રિલોકીકો
પ્રકારાત હે. અરે અંતરે જાહિર આતમ તત્વકરી પૂરન
હે. એસા અનુભવાત્મક મેરા આતમા હે. તિસસ્વર્ગો-
ત્માકો નમસ્કાર હે. હે રાજનૌ! હિસામ્ત્ર જો આરંભ
કિયા હે, વિરાગ બિવષ ક્યા હે? અરે પ્રયોગન ક્યા હે?
અરે મુનંધ ક્યા હે? અરે અધિકારી કોન હે? સો થવન
કર. સત, મિત્ર, આનંદ, રૂપ અચિત્ત ચિન્માત્ર આત્માકો
જનાવતા હે, સો વિવેક હે. અરે પરમાનંદ આત્માકી
પ્રાપ્તી, અરે અનાત્મ અભિમાન દુઃખકી નિરૂત્તિ, હિંદુ પ્ર-
યોગન હસમે હે. અરે બ્રહ્મવિદ્યા મોક્ષ ઉપાય કર આત્મપદ
પ્રતિપાદન હે, સો મુનંધ હે. અરે છાંસકો વહ નિધય હે,

જેમે અદ્વૈત શ્રવ્ય અનાત્મ દેહકા સાથી હુઆહો, મો કિસી પ્રકાર છુર્ગે એસા ગ્વાન વાન હે,—અર મુમુક્ષુ હે. એસા નેનિહૃતિ આત્મા હે મો ઈહા અધિકારી હે ઈસિ, રાસ્ટ્રકા મેહુ ઉપાધ હે. પગ્ગુ કેસા હે! મોહુ ઉપાધ પરમાન દકી પ્રાપ્તી કનહારા હે. જે પુરુષ ઈસિકો વિચારે ગૌ ગ્વાનવાન હોવે. જનુરી જન્મમૃત સંસારમે ન આવે. હે રાજનુ! વહ મહા રામાવણુ જે હે મો પાવન હે. અવન માત્રને સમ પાપકા નારા કર્તા હે. જીમ બિરે રામકથા હે સો પ્રથમમે અપને બાગ્દાજ ગીધ્વકો અવન કગાઈ હે. એક સમે બાગ્દાજ ચિતકો એકાસ કરે મેરે પામ આવા યા. નિસકો મે ઉપેસા કિયા યા. તિસકો અવન કરે વચ નરૂપી સમુદ્રને મારે સુખી રત મો અવન કરે હૃદિ વિષે ધરે એક સમે સુમેર પગવત પર ગાત તહા પિતામહ જે શ્રદ્ધા સો બેઠાયા. અર બાગ્દાજને જલવકા પ્રનામ કિયા. અર પાસ બેઠા. અર શ્રદ્ધાજીકો વહ કથા સુનાઈ. તખ શ્રદ્ધાને પ્રમત હોર કર બારહાજકો કહ્યા. હે પુત્ર! કહુવર માગી મે તુમ પગ પ્રસન હુઆ હો. હે રાજનુ! જખ ઈસ પ્રમાર શ્રદ્ધાજીને કહ્યા, તખ પરમ ઉતાર જીસકા આરાધ હે, એસા જે બાગ્દાજ મો મહન બપા હે જૂત બવિધ્વકે ઈશ્વરી જખ તુમ પ્રમત હુઆ હદ તખ વહ જર દેહુ જો મપૂર્ણ જીવ સસાર દુ ખને મુકત હોઈ અર પરમ પદમે પાવઈ સો ઉપાધ કહો.

શ્વસોચચ, હે પુત્ર! તુ અપને મુર વામીકપાસ મ મન કર. જનુરી જે તિમને, આત્મબોધ મહારામાવન અ નિહિત રાસ્ટ્રકા આરબ કિયા હે, તિસકો સુન કર, જીવ મહા

मोह संसार समुद्रमें तरंगे, कैसा शास्त्र है? महा रामा-
यन, जे संसार समुद्र तरंगेको पूछ छै; अरु परम पावन छै,

वाल्मीकीवाच. हे राजन्! जन्म इस प्रकार कहा, तब
आप परमेश्वरी अक्षा सो नारदजीको साथ से कर मेरे
आश्रममें आये, तब मेने जैसे प्रकारसों धर्मका पूजन
किया, सो अक्षाछ कैसे है? सरव जगके हितमें प्राप्ती छै
छसकी, सो मुनिको कहत जया,

अक्षोवाच. हे मुनीमें अष्ट वाल्मीकी! यह जे रामके
सुभाषका कथनका आरंभ तुमी किया छै तिस उद्यमका त्याग
नहीं करना, इसको आदीते अंत पर्यंत समाप्त करना, कैसा
है यह मोक्ष उपाय, जे संसार रूपी समुद्रके पार करनेको
बहाल छै, इस कर सरव छव हृत्कार्य होवेंगे,

वाल्मीकीवाच. हे राजन्! इस प्रकार अक्षाछ मुनिको
कहीके अंतर्धान हो गये, जेसो समुद्रमें आपर्त यह अक्ष
मुहूर्त पर्यंत छिके लहरी सीत हो जवे तेसो अक्षाछ अं-
तर्धान हो गये, तब में नारदजी को कहा, हे पुत्र! अ-
क्षाछने क्या कहा?

नारदाजीवाच. हे भगवन्! तुमको अक्षाछने ऐसा
कहा, जे हे मुनि अक्ष! तुमने रामके सुभाषका कथनका उ-
द्यम किया छै तिसका त्याग नहीं करना, अंत पर्यंत स-
माप्ती करना, कहैने जे यह संसार समुद्रके पार करनेको
यह क्या बहाल छै, इसकर अनेक छव हृत्कार्य होवेंगे
अरु संसार संकटमें मुक्त होवेंगे,

वाल्मीकीवाच. हे राजन्! जन्म इस प्रकार अक्षाछने
मुनिको कहा, तब अक्षाछकी आम्नाके अनुसार मेने

અથ કિવા. અર બારહાજકો કલા. હે પુત્ર વશિષ્ઠકે ઉપેશકો પામકર હમ પ્રકાર ગમજ નિરાક હોઈ બિચ્કે હે, તેમે તુબી બીચર. તજ ઉત પ્રમ કિવા.

ભાગદાગ્નેવાચ હે ભગવન્! નિસ પ્રકાર રામચદ્રજી જીવ-મુક્ત હોકા બિચ્કે હે, સો આદીસો કમ કરકે મુ જાકો કહો.

વાહમીકોવાચ. હે ભાગદાગ્! રામચદ્ર, હજમત, બરત, રાત્રુપ્ર, મીતા, કૌશલ્યા, મુખિત્રા, દસાચ, એ આકો અટમત્રી, અટમુણ, આદિતેકર જીવ-મુક્ત હોવ બિચ્કે હે, તિતકે નામ મુન.—ગમજ લેકે દમરવ પંચત આતો પે ક તારવ હુએ હે. અનિરોધ, પામખોપવાન બપે હે ઓર કૃતબાસી ૧, રાતવર્ધન ૨, મુકવામ ૩, વિભીષણ ૪, ઇદ્રિજી ૫, હનુમાન ૬, વશિષ્ઠ ૭ વામદેવ ૮, એ અટમત્રીમો નિ રાકે હોષ એટા કરત બપે હે. અર મત અદ્વૈત નિહ હુએ હે. ઇતો કલામિત્ રવરૂપને દૈત બાત નભિ કુધાં હે. અનામય ૫૬ વિગે સ્થિતિમે તૃષ રહે હે જો કેવળ ચિન્માત્ર, શુદ્ધપદ, પામપાવન, તાકો પ્રાત્પ હુએ હે ઇતિ શ્રી મોગવાસિટે વૈગમ પ્રકરણે કથાગભ વણુન નામ પ્રથમઃ સર્ગઃ

ભાગદાગ્નેવાચ. હે ભગવન્! જીવ-મુક્તકી સ્થિતિ કે સી હે? અર ગમજ કેમે જીવ-મુક્ત હુએ હે? સો આ દીતે લેકા અત પંચત મળ કહો

વાહમીકોવાચ. હે પુત્ર! ૫૬ જગત, જો બાસતા હે, મો વામ્નચિક કણુ નદી ઉત્પતિ બપા અવિચાર કરકે

બાસતા છે. વિચાર કિયેતે નિવૃત્તિ હો જતા છે. જેસે આકાશમે નીચતા બાસવી છે સો જમ કરકે છે, જમ બિચાર કરકે દેખિયે તમ નીચતા પ્રવીતિ દૂર હો જતી છે. તેસે અવિચાર કરકે જગત બાસતા છે, અરે બિચારતે હીન હો જતા છે. હે શિષ્ય, જમલગ સૃષ્ટિકા અત્યંત અભાવ નહી હોતા; તમ લગ પરમ પદકી પ્રાપ્તી નહીં હોતી. જમ દુઃખકા અત્યંત અભાવ હોય જાવે, તમ પાછે શુદ્ધ ચિદાકાશ આત્મસત્તા બાસેગી. કોઈ ઈસ દેશકો મહાપ્રજ્વલમે કદાચીત અભાવ કહેતે હે, પરંતુ મેં જુજકો તીનોઈ કાલકા અભાવ કહેતા હોં. સો સરાસ્વતર ઈસરાસ્વમે અહી સપુત્ર આવીતે બેકરે અંતરિક જવન કરે; અરે તીનકો ધાર, તમ તીસકી જ્ઞાંતિ નિવૃત્તિ હોય જાવે. અરે અખ્યા જન પદકી પ્રાપ્તી હોવે. હે શિષ્ય! સંસાર જમ માન સિદ્ધ છે, ઈસકો જમ માન જાન કરે વિસ્મરન કરનાં, સો સુક્તિ છે. અરે ઈસકો બંધનકા કારન બાસના છે. બાસના કરકે બઠકત ફીરતા છે. જમ વાસનાકો કાષ હો જાય, તમ પરમ પદકી પ્રાપ્તી હોવે. જો વાસનામે ફરતા છે, તિસકા નામ મન છે. જેસે જલ સરદીકી દહ જડતાપાતકે બરફ હોતા છે, પાછે સૂર્યકે તાપતે બહુચી ગળકર જલ હોતા છે, તમ કેવળ શુદ્ધ જલ હોય ગહતા છે. તેસે આત્મા રૂપી જલ છે. તિસ બિયે સંસારકી સત્યતા રૂપી જડતા મીન-લતા છે. તિસ કરકે મનરૂપી બગ્ગકા પૂતજા હુઆ છે. જમ સોનરૂપી સૂર્ય ઉદય હોવેગા, તમ મંસારકી સત્યતા રૂપી જડતા, મોતલતા, નિવૃત્તિ હો જાવેગી. જમ સંસારકી મત્યતા અરવાસના નિવૃત્તિ હુઈ, તમ મન નદ હો જાવેગા. જમ

મન નષ્ટ હુઆ, તબ પરમ કલ્યાન હુઆ. તાતે ઈસકો બં
 ધનકા કારન વાસના હે. અર બાસનાકે ક્ષય હુવેને યુગિ
 હે. મો વાસના હો પ્રકારકી હે. એક શુદ્ધ અર દુસરી
 અશુદ્ધ. સો અપને વાગ્નવિક રવરૂપકે અસાનને અનાત્મા
 ને રેહાદિ, તિનમે અહંકાર કાના, મો જબ અનાત્મમે
 આત્મ અભિમાન હુઆ, તબ નાનાપ્રકારકી વાસના ઉપજત
 હે. તિસ કરકે ઘણી વધી નાઈ એક બમતા હે. હે
 સાધુ! મહ ને પચ જૂતકા રાચીર વૂ ને રેખતા હે મો
 મન વાગના રૂપ હે. વાસના સો એક હે. જેસે મનકે
 ધાગે કે આશયને ખડે હોતે હે, ઓર જબ ધાગા હુ પર્વા.
 તબ મનકા ન્યાગ ન્યાગ હોય પડતા હે, અર રહગતા નાહો
 હે. તેસે વાસના કે ક્ષય હુએ પચજૂતકા રાચીર નહી રહ
 તા, તાતે રમ અનરથકા કારન વામના હે અર ને શુદ્ધ
 વાસના હે તિનમે જનમકા અત્યત અમાન નિશ્ચય હોતા
 હે. હે સિખ! અગ્યાના ને નિશ્ચય હે, સો વાસના કા
 બહુચી જનમકા કારન હો જાતા હે. અર ગ્યાનીકી વાસના
 હે, મો બહુચી જનમકા કારન નહી હોતા હે. જેમે એક
 કચ્ચા ખીલ હોતા હે; દુમરા રૂવ ખીલ હોતા હે. તિસમે
 ને કચ્ચા હે મો બહુચી ઉગતા હે અર ને રૂવ હુઆ
 હે સો બહુચી નહી ઉગતા. તેસે અગ્યાનીકી વાસના હે
 સો રસમહીત હે, સો જનમકા કારન હે. અર તાનીકી
 વાસના હે સો રસ રહીત હે, સો જનમકા કારન નહી. તા
 નીકી ચેના રાખાનિક યુગ કરકે ખડી હોવી હે. ઓર
 ઈસી યુગ સાચ મિલકર અપનેમે ચેષ્ટા નહી રેખતા. આ
 તા હે. ખીતા હે. લેતા હે. રેતા હે. ખોપતા હે. ચ

લતા છે. વિચાર કરતા છે. પરંતુ અંતર સદા અદ્વૈત
 નિશ્ચેષ્ટાકો ધરતાં છે. કદાચીત્ દૈવ ભાવના તિસકોં દુરવી
 નાંહી છે. અપને સ્વભાવ વિષે રિચત છે. તાતેં નિર્ચુન
 અર અરૂપ છે. તાકી ચેષ્ટા જનમકા કારન નહી છે. જેસે
 કુંભારકા ચક છે, સો જખલગ ઉસકોં ફેર ચલાવે, તખલગ
 વહ હોરતા છે; ઓર જખ ફેર ચલાવના ઝોડ દિયા, તખ
 સ્થાપમાનમતીમે ઉતરત ઉતરત હીરેં સ્થિર રહે જતા છે.
 તેસે જખલગ અહંકાર સહીત વાસના હોતી છે તખલગ જ-
 નમ પાવતા છે. જખ અહંકારતે રહીત હુઆ તખ બહુરી
 જનમ નહોં પાવતા. હે સાધુ! વહ જે અસાનકૂપી
 વાસના છે તિસકોં નાસા કરનેકા ઉપાય એક ધ્વજ વિદ્યા
 એષ્ટ છે. ધ્વજ વિદ્યા મોક્ષ ઉપાયક. સાસ્ત્ર છે. જખ હસિતે
 ઓ સાસ્ત્રમે ગીરેગા તખ કહપ પંચંતહુ અપ્યાકૃત પદકોં ન
 પાવેગા. અર જે ધ્વજ વિદ્યાકો આશ્વય કેંગો મો સુખ-
 નમો આત્મ પદકોં પ્રાપ્ત હોવેગા. ૭ હે બારહાજી વહ મોક્ષ
 ઉપાય રોમછ અર વસિષ્ઠજીકા સંવાદમો વિચારના જ્ઞેચ્છ
 છે. બોધકા પરમ કાગ્ન છે. તા તે આશ્વંત પંચંતમોક્ષ
 ઉપાય સ્વત કર. જેમે રામજી છવ-મુક્ત હોય બિચરે
 હેમો મુન.—એક દિનાં ગમછ બિદ્યા પદકે અધ્યયન શા-
 ભાતે અપને મૂદમે આવે. અર અપૂરન દિન બિચાર ક-
 રત બ્યતીત કર દિવા. બહુરી મનમે લીયે, ઠાકુરદારકા
 અંકરપ ધર પિતા દસરથકે પાસ આવ્યા. પિતા સો મિલે
 નંત અપૂરન પ્રજ્ઞકોં સુખમે રાખ્ખાયા; અર રાખ પ્રજ્ઞ લી-
 સકે નિકર ગહે. સુખ પાર્ષ તિસ દસરથકા ચત્રન શ્રી રધુ-
 નાથજીને મૂદન દિયા. જેમે મુંદર કમલકોં હંસ મૂદન કરે

તેમે પિતાકા ચલન ગૃહન ક્રિયા, જેમે કમવડે તો ગોમત તરિયાં હોતિહે, તિન તરિયા સહિત કમનકો હંસ પકડતા હે, તેસે દશરથજીમી અંબુગીનમેં રામજી ગૃહન ક્રિયા, અર જોસે લે, હે પિતા ! એગ ચિત્ત તીર્થ અર કાકુરદ્વારકે દ રાંતકો ઉઠાહે. તાને ગુમ આમ્મા કમે તો મેં તીર્થકા અક કાકુરદ્વારકા દરાંન કા આવે, મેં ગુમારા પુત્ર હુ, ગુમારે પાપના કાની લેગ્ય હે, ઓગ આગે મેં કાની કલા નહી મહ પ્રાપ્તના અન કરી હે. તા ને ગુમ આમ્મા દેહુ; લે મેં જાગે, મહ બચન જરા દેગના નાહી કાહે ને લે એસા નિનોડીમેં કોડ નાહીહે, જીયકા મનોરથ ઈસ પરતે સિદ્ધ હુઆ નહી હે. મનકા મનારથ સિદ્ધ હુઆ હે. તાને મુકમે કૃપા કા આમ્મા દેહુ.

વાહ્મીકોવાચ, હે બારદ્વારજી ! ઈન પ્રકાર જળ રામ કલા, તન વશિટજી પાસ ખેરેયે, તિનનેલી દશરથમે કલા, હે ગાનુ! રામજીમે આમ્મા દેહુ. મો તીરથ કા આવે. લે ઈનકા ચિત્ત ઉકા હે, રાજકુમાર હે, ઈસમે સાધ સેના ઈને, પત ઈ ને, મત્રી ઈને, બ્રાહ્મન ઈને, લે મહ દરાંન કા આવે. હે બારદ્વારજી ! તન એસે મિ ચાર કિા, તન શુભ ગ્રહુગત દેખકા રામજીકા આમ્મા ઈની, જળ ચયને લાગે, તન પિતા અર માતાકે ચરન લાગે, અર સજકો કા લગાર્ધ રદન કરને લાગે, તિનકે, મિતકા આગે ચલે, અર લગમન આદી લે બાર્ધ હે ઓગ મંત્રી ચે, તિનકે સાથ સેકર, અર વશિટ આદી ને બ્રાહ્મન વિધીકો જાનને વાગે ચે, અર બહુત વન, બહુત સેના તિનમે સાથ લે ચલે ઓગ દાન પુન્ય કરેકે જળ

ગૃહકે બાહીર નીકસે, તખ જાહાંકે જો લોગ થે અરે સ્ત્રિયાં થી
 તિન સખને રામજીકે ઉપર કુલ અરે કુલકી માલાકી બ-
 રખા કરી. સો બરખા બરક બરખલી હે એસી, દીખલી
 હે, અરે રામજીકી જો મૂર્તિ હે સો હૃદયમે ધરે લીની.
 હસિ પ્રકારે રામજી ઉહાંસો અધે; તહાં બ્રાહ્મન અરે નિર્ધ-
 નકો દાન દેતે દેતે તીર્થ જો ગંગા, જમુના, સરસ્વતી આદી
 દેકે હે, હસિમે સ્નાન વિધી સંપૂર્ણ કરે પૃથ્વીકે ચારો કોન
 ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ, પચ્છમકો દાન કિયો. અરે ચારો
 ઓર સમુદ્રકે સ્નાન કીયે. અરે સુમેર પર્વત પરગયે.
 હિમાળીય પર્વતપર ગયે. અરે રાણીગ્રામ, બદ્રિકેદાર આદિ
 ગંગામે સ્નાન કિયે. અરે દરરાત કિયે. એસે સખ તીર્થ
 સ્નાન, દાન, તપ, ધ્યાન, ત્રિધિ સંપૂર્ણ થાવા કરત બયે.
 નેસી નેસી જહાં મિધો થી તેસી તેસી તહાં કરી. એક વર્ષ
 મેં મંપૂર્ણ થાવા કરે રામજી બહુરી અપને ઘરમે આવિ.
 ઇતિશ્રીયોગવાસિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રકરણે તીર્થયાત્રા વર્ણનં
 નામ દ્વિતીયઃ સર્ગઃ ૨.

વાલ્મીકીવાચ. હે બારહાજ જન્ય રામજી યાત્રા કરેકે
 અપની અયોધ્યામે આવત બયે, તખ નગરકે વાસિ લોગ પ્રદય
 ઓર સ્ત્રી કુલકી બરખા કરત બયે, અરે જો જો રાખ
 મુખતે ઉચારન લાગે, અરે પ્રેમ હાસ્ય કરન લાગે. ઓર
 જોસે હંદ્રા પુત્ર અપને સ્વર્ગ મેં આવત હે, તેસે રામચંદ્રજી
 અપને ઘરમે આવે. પહિલે ગંગા દરારથકો પ્રનામ કર,
 ફિર પરિવટજીકો પ્રનામ કર, ફિર સખ સખા હે લોગ હોં
 જયા જોગ મિત્ર, ફિર અંત-પુરમે આવત બયે. તહાં કો-

શિલ્પા આદિ જે માતા થી ઈન્કો જ્યાં જેમ નમસ્કાર કિં.
 ઓર જે બાઈ બાવન કુટુંબ થા તિન સમયે મિતે હે
 બાગ્દાન ઈમ પ્રકાર ગમજી આપનકા લેસાહ રામદિન
 પર્વત હોતા રહા. જા સમયમે કોઈ મિતે આને કોઈ કહુ
 મેને આને મિતકો દાનપુત્ર કુત બાલે બમત લેસાહ હુઆ
 બાદ આદિ સ્તુતિ કરન લાગે તત્કાલ રામજીકા આચ
 રન હુઆ મો મુન. પ્રાત કાનમે ઉઠે સ્નાન મન્વાદિકે સ
 લમે કુતે બુરિ બોજન કુતે બુરિ બાઈ બધુકા
 મિત આપને વીર્યકી કયા કુતે દેવદાર કે દરસનની વાત
 કુતે ઈસ તકારસો ઉત્સાહ કરે હિ. રાતે ખીતાવતથે
 એક દિન પ્રાત કાનમે ઉઠે પિતાજી દગમ્બ રહે સો જે સે
 ઈદ્રકા તેજહે તેસા તેજવાનુ દેખ્યા. અરે વશિષ્ઠાદિકી
 સખા પેરીધી તહા વશિષ્ઠજીકે સાથ કયા વાત રામજી ક
 ગત હોતે, તહા એદિના ગાન દસમ્બ મ્હન બપા હેગમજી
 વુમ શિકાર જેને બપખો મો તા સમયમે ગમજીકા
 અવસ્થા વરે ૧૬ મે ઘોડે મહિના કમલી થી તબ રાજ
 કુમાર રામજીકે સાથ લગમન અરે મનુષ્ય બાહ મે બગત
 નહાનકો ગયાયા. ફિર નિને સાથ મ્હાન સપ્તાદિક નિત્ય
 કર્મ કુતે, બોજન કુતે શિકાર જેને જાતે તહા નો જી
 વકો હુ બ લેહાને જનવ રહે વિનકો મારતે અરે અ
 વા લોકો પ્રસન કરતે, ઈસ તકાર દિનકો ગીગર જેતન
 રાતી બાજતે નિસા. આપને ધર્મે આવતે એસે ક
 રત કેતેક દિન ખીતે નામે રામજી આપને અત પૂરમે આઈ
 સખકો લાગ કરે એકાતમે ચિતન કરત બેઠી મ્હતે હે
 બારદાન જેવી કહુ રાજકુમારકી એટા સો સખકો રામ

છને ત્યાં કર ઘેનીયી. જેતે કહ્યું રસે સંપૂર્ણ ઇંદ્રિયોંકે તિપપ-
 હે ઇનકોં ત્યાગે રાગીરતે દુર્બલજેસે હો મુખકી કાંવી ઘટગઈ
 પીત ખરન હોય ગયે. જેમેં કમલશુખકે પીતખગન હોય જાતા હે
 તેસે રામછકા મુખ પીરા હોય ગયા. અર સુખે કમલપર બંવરે
 બેઠેતે તેમેં શુખે મુખ કમલપર નેત્ર રૂપી બંવરે બાસન
 લાગે, સો હુ શોખા હોવન લાગી. અર ઇચ્છા નિવૃત્ત હોય
 ગઈ. જેસે રારહાલમેં તાલ નિર્મલ હોતા હે; તેસે ઇચ્છા રૂપી
 મજનતે રહિત ચિત્ત રૂપી તાલહુ નિર્મલ હોતા હે. તેસે
 બામના નિવૃત્ત હોતા દિન દિને રાગીર નિર્મલ હોય. ગયા.
 અર જ્યાં બેઠે ત્યાં ચિતા મયુક્ત બેઠે રહિ જાવે. ઉં
 નાહી. અર બેઠે તખ હાથપે ચિત્તક ધરકે બેઠે. તખ
 રહણમે મંચી બહુન દહી. જો હે પ્રભો મહ સ્નાન સં-
 ધ્યાકા રામમ હુઆ હે સો અખ ઉઠો, તખ ઉઠ કર સ્નાના
 શિક કરહિ. અર હૃદયમે ન બિચારહી. જેવી કહ્યું ખાને
 પીને, બોધને, અધને, પહિરનેજી કીયા હે, સો સખ નિરસ
 હોય ગઈ હે. એસે રામચંદ્રજી બયે, તખ લજમન અર
 રાતુમ્હુ રામછકો સરાય સંપૂર્ણ દેખકે નિમ, પ્રકાર હો બેઠે.
 તખ દરારમ મહ જાગતા મુનકે રામજી પાસ આવ બેઠે.
 અર દેખે તખ મહ ફરા જેસા હોય ગયા હે. ઇસ ચિતા
 કકે આતુર હુઆ. જો હાથ હાથ ઇનકી કયા અવસ્થા
 હુઈ હે! ઇસ શોકકે લિયે ગમજીકો ગોદમે બેઠાવે. અર
 પૂછન લાગા, કોમલ સુંદર રાખ્દ કરકે જોલે. જો હે પુત્ર
 ગુમગોં ક્યા દુઃખ પ્રાપ્ત બયા હે, છસ કર ગુમ ચોકવાન
 હુએ હે. તખ ગમજીને કહા જો હે પિતા! હમકોં તો
 દુખ ઠોકી નહી હે. એમેં કહેકે મુખ હો ગહા. જળ કિતેઃ

દિવસ હમિ પ્રકાશ નિતીન બના. તખ ગાજખી ચોકવાન
 હુઆ. અર મખ મિયાખી ચોકવાન બર્. અર ગાજ,
 મતી, મિતરે નિયાઝ કુન લાગે નો પુતકા કિમી કોર વિ
 વાહ કુના. અર વહખી નિયાઝ તિયા. નો ક્યા હુઆ હે,
 નો મેરે પુત સોકવાન હોવ ગહેને હે. તખ વસિટછોકો
 પુગ્દ નો હે મુનીયત! મેરે પુત સોકમે ક્યા ગહેને હે,
 તખ વસિટછોને નહા. હે રાજનુ! મહા પુરષકો નો કોષ
 હોતા હે, મો કીમી અપપ કારન કુ નહી હોતા. અર
 મોહખી અપપ કારન કર નહી હોતા. અર મોકખી અ-
 લપ કારન કર નહી હોતા. નેમે, રૂમી, લખ, તેજ, વાકુ,
 આકાગ, નો મહા જૂત તે, મો અપપ કારનમે નિયાઝ
 ખાન નહી હોને. લખ જગતરી ઉત્પતિ પ્રથમ હોતા હે તખ
 વિમારવાન હોને હે. તેમે મહાપુરષ અપપ કારનમે નિકા
 ગજન નહી હોતે. તમે હે ગજન! તખ મોક કુને નેમ
 નહી. અર મમજ નો મોકવાન હુઆ હે, મેખી કેસે
 અરેકે નિમિત્ત હોયગા. પાઠે ઈસકો મુખ મિનેગા વુમ
 મોક મત કો.

વાત્મીકોનચ હે બાગદાલ! એસે વગિટછ અર
 ગાજ દરાય નિયાઝ કરેતે મે, તિમકાલમે વિચામિત્ર અ
 પને મતકે અર્થ આવત બેવ. ગાજ દરાયકે ગૃહમે આપ
 કુ પેગિયો. કહત બેવ; નો ગાજ દરાયકો કહો. ગાવીકો
 પુત નિચામિત્ર બાહીઝ ખડે હે. તખ કનિને ઓઝ ખડે
 પેગિયો. જલ્લ કહા. હે સમામી! એક બડા તપમી દારપે
 આપ ખડા હે, લીન હમમે કહા નો રાજ દરાયકે પાસ
 જલ્લ કહો, નો વિચામિત્ર આવે હે. સો મુતકે ગાજ દરા

રથકે પાસ ગયે. અરે કહ્યા ને વિશ્વામિત્ર, ગાધીકા પુત્ર
 બાહીર ખડા છે. અરે સુપુરન મંડોજેથર કરે પૂજ્ય ને
 રાજ્ય દસરથ સખન સહીત અપને મિહાસન પર બેઠા છે.
 અરે બડે તેજ કર સંપન છે. નિસકોં કહ્યા, ને વિશ્વા-
 મિત્રને હમકોં કહ્યા છે ને દસરથકે પાસ જન્ય કહો ને,
 વિશ્વામિત્ર બાહીર ખડા છે. હે બારહાજી જન્ય હસિ પ્રકાર
 બડે પોરિપાને રાજકોં કહ્યા તજ રાજ્ય શુનકર સુખરનકે
 મિહાસનને દેઠ ખડા હુઆ. અરે ચરણોં કર ચલ્યા.
 એક ઓઝ બરિષ્ટજી, ઓર દુસરી ઓર વામદેવજી, અરે
 સુબહકી નાઈ મંડોજેથર, રૂતિ કરત ચલે. તજ જહાંતે
 વિશ્વામિત્ર દુષ્ટી આપા તજ તહાતે પ્રનામ કરને લાગે.
 જહાં પૃથ્વીપર શીરા રાજકા લાગે તાંહાં પૃથ્વીની હીરા
 મોતીકી સુંદર હોય જાને. હસિ પ્રકાર શીરા નમાવત નમા-
 વત રાજ્ય વિશ્વામિત્રકે આગે ચલ્યા. અરે બડી જટા શિર
 પરતે કાધ યગ પરી છે. એસે વિશ્વામિત્ર અગ્નીકી નાઈ
 પ્રકાશિત છે. અરે સરીર સુખરનકી નાઈ પ્રકાશતા છે.
 અરે હૃદયમેં શાંતિ, કોમલ રવજાવ, જનવેમેં આવે એસે
 અરે મહા તેજવાન, સુંદર ક્રાંતિ, અરે શાંતિ રૂપ, અરે
 હાથમેં વાંસકી લકડી, અરે મહા ધૈર્યવાન એસે વિશ્વામિત્ર-
 કો પ્રનામ કરત રાએ દસરથ ચરન ઉપર જન્ય ગિરધા.
 જેસે સૂર્ય સદાશિવકે ચરન પર જન્ય ગિરે તેસે મરતકે નં-
 વાય કર કહ્યા, ધીરે બડે બાગ્ય હુએ ને વુમારા દર્શન
 હુઆ છે. હમારે ઉપર વુમ ખડા અનુગ્રહ ક્રિયા છે.
 હમકું ખડા આનંદ પ્રાપ્ત હુઆ છે. ને અનાદિ, અનંત છે,
 આદિ, મધ્ય, અંતરે સહિત અવિનાશી છે. એસા ને

અકર્ત્રિય આનંદ છે, સૌ તુમારે દર્શન કર મુજનો પ્રાપ્ત
હુઆ દૃષ્ટિમે આવતા છે. હે ભગવત્! આજ મેરે બડે
ભાગ્ય હુમે હૈ! જો મેં ધર્માત્માકે ચિત્તનેમે આશ્રિયા. કહેતે
જો તુમ મેરે કુરાવ નિમિત્ત આવે હો. હે ભગવત્!
તુમારા આવના હમારા લક્ષ્મી નહીં યા. અરુ તુમને બડા
અનુગ્રહ દિયા છે. જોસેં સૂર્ય કોઈ કાર્ય કરેનેકો પૃથ્વી પર
આવે, તેસેં તુમ મુજનો દૃષ્ટીમે આવતે હો. અરુ સખતે
ઉત્પત્તિ દૃષ્ટીમે આવતે હો. કાંતે જો તુમમે હો શુભ છે.
એકતો કૃત્રિમકા સ્વભાવ તુમારેમે છે, અરુ દુસરા બંધન-
કા સુભાવળી તુમારેમે ભાસતા છે. અરુ શુભ શુભ કર
મંપૂરન હો. હે શુનીયર તુમ કૃત્રિમમેતે આશ્રય બધે હો.
એસી કોઈકી સામર્થ્ય નહીં રખી, અરુ તુમારા રાગીર
પ્રકારા કર બિખતા છે. અરુ છસ માત્ર તુમ આપ
હો, અરુ છસ મારમ તુમ દૃષ્ટી કરત આવે હો. તહાતે
અમૃત દૃષ્ટી કરત આવે હો, એસા દૃષ્ટી આવતા છે. હે
શુનીયર! તુમ આવે સૌ તુમારે દર્શન કર મુજનો બડા
ભાગ્ય હુઆ છે. હે ભારહાજી ઈસ પ્રકાર રાજ્ય દરારથ
વિધામિત્રકો બોલ્યા. અરુ વસિષ્ઠજી આપ કર વિધામિત્રકો
કોં બમાવકે મિતે. એરે જો મડગેશ્વર રાજ્ય ચે સૌ બહુત
પ્રનામ કર ઈસ પ્રકાર સમ મિતે. તબ નિર્ધામિત્રકો રાજ્ય
દરારથ ધરમે લે આપા. જનહા રાજ્ય સિધાસન યા, તહા
આન કર બેઠાયા. અરુ વસિષ્ઠ વામદેવકો બેઠાવે. એરે
રાજ્ય દરારથને વિધામિત્રકા પૂજન કિયા. અરુ અર્ધ પા-
દાર્યન કરે પ્રદક્ષિણા કરી. બહુસી વસિષ્ઠજીને વિધામિ-
ત્રકા પૂજન કિયા. અરુ વિધામિત્ર વસિષ્ઠજીકા પૂજન કિયા.

એસેં અત્યોન્ન્ય પૂજન હુઆ. ઈસે પ્રકારે પૂજન કરું સમ
અપને અપને આસન પર વથાયોગ્ય બેઠે. તખ રાજ
દસરથ બેઠે. હે બચવના હમારે બડે બાગ્ય હે જે ગુમા-
રા દરાંત હુઆ. જેસે કોઈ તથકોં અમૂત પ્રાપ્તિ હોવે. અર
જન્માંધકોં નેત્ર પ્રાપ્તિ હોવે, મો આનંદ પાવે. જેસે નિર્વેતકોં
ચિતામણિ પ્રાપ્તિ હોવે, અર આનંદકોં પાવે. અર જેસે
કિસીકા બાંધવ મુવા હોય, સો વિમાન પર અઢચા હુવા
આકારાને આવે, હસકુ જેસા આનંદ પ્રાપ્તિ હોવે તેમે ગુ-
મારે દરાંત કર, મે આનંદકોં પ્રાપ્તિ હુઆ હો. હે મુનીપર,
ગુમારા આવના છસ અર્થ હુઆ હે, સો કૃપા કર કહો.
અર જે ગુમારા અર્થ હે મો પૂરત હુવા જાનો. કહેતે
જે એસા પદારથ કોઈ નાંહી, જે ગુમકોં દેખના કીન હે.
સખ કહુ મેરે વિદ્યમાન હે. જે ગુમારા અર્થ હે, સો
નિશ્ચય કર જાનને યોગ્ય હોય રહા હે, જે કહુ ગુમ આમ્યા
કરોગે સોમે રજગા.

ઈતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે પૈરાગ્ય પ્રકરણે વિશ્વામિત્રા ગમન
ખર્તનં તામ તૃતીયઃ સર્ગઃ ૩.

વાહમીકોવાચ. હે બારહાજી જન્ય ઈસ પ્રકારે રાજ
દસરથને કહા તખ, મુનિમેં સારૂંલ જે વિશ્વામિત્ર, સો બ-
હુત પ્રસંત બવે. અર રોમ ખડે હો આવે. જેસે પૂર્ન
માસિકિ ચંદ્રમાકોં દેખકે છીર સામર પ્રસંત હોતા હે, તેસે
પ્રસંત હો કર કહત બવા. હે રાજસારૂંલો ગુમ ધન્ય હો!
એસા ક્યો ન હોવે, જે ગુમારેમેં દો મુન મેહ હે. એકતો
રધુવજી હો. દુસરા વસિષ્ઠ ગુમારા મુર હે. તાકી

આખામે ચકતો હો. તાને હે ગાજનુ! જો ઇષુ મેગ પ્ર
 યોજન હે, મો ગુમારે વિશ્વમાન પ્રગટ કરતા હો, અવન
 કરો દરાગત યતકા મેને આગળ કીયા હે; સો જમ
 યતમે કરને લાગતા હો. તન ગરજસ, ખર અર દૂખન
 સો યતકો તોર ડાગે હે. જહા જહા મે જલપ કર યત
 કરતા હો, તહા તહાં આપ કર અપનિત જો રશિર અર
 માસ, અર અરિય મો ડાગે હે. મો સ્થાન યન કરને
 યોગ્ય નહી રહતા. ઓર બહુરીમે ઓર દોર કરને લાગતા
 હુ! તહામી ઉમી પ્રકાર અપનિત કરજતો હે. તિમરે નારા કરને
 હે તિમિય મે ગુમારે પામ આવાહો કરામીત એમે જહો
 જો ગુબી મમયે હે. તો હે ગાજનુ! મે યતકા આગળ કીયા,
 હે. લીમકા અગ છમાહે. જો ઊસરોમે સાપ રજી, તો વહ
 જમ હો જલમે, યાનુ આપ કોય બિના હોવ નહો. અર
 કોય કિય તે યત નિશ્ચય હો જતતા હે. અર જો મે મુપ
 કર ગહો હો તો વહ રાગમ અપનિત બસુ ડા જતતા હે
 તા તે મે ગુમારી ગગન આવા હો. મેગ કારજ કરો
 હે ગાજનુ! તેગ જો ગમજી પુત્ર હે, મો કમય નૈન કાક
 પક્ષ મપુત્ર હે. અગ્ય વહ જો બાપક દુસરી શિખા
 મહિત ગહે હે. તિમકો મે માય રેહુ. જો ગરજમેકો
 મરો, તન મેગ યન મુલ્ય હોય. ઓર ગુમારે એસા
 ગોર કરના નહો જો મેરા પુત્ર બાનક હે. વહ તો બરે
 ધરકે સમાન શૂર બીર હે. ધનિકે સમીપ વહ ગરજસ રહ
 ગન સરોગે. જેમે સિદ્ધ કે સન્મુખ મૂમકે બચ્ચા હા નહો
 કર રાકતા, તેમે તેરે પુત્રકે સન્મુખ ગરજમ ન રહો રાકેગે
 તાને મે સાથ ઉનકુ ગુમ રેહુ. જો ગુમાગળી ધર્મ ગહે

અરુ જાણી રહે. મેસ કારણની હોવે. ઇસમેં સંદેહ નહીં કરનાં. હે રાજન! એસા પદારથ ત્રિલોકીમેં કોઈ નાહી જો રામજીકા કિયા કછુ ન હોવે. ઇસીતે મેં તેરે પુત્રકો લે જાત હો. મહ મેરે કરસો દાંપ્પા રહેગા; અરુ ઇસકોં કોઈ ખીયત મેં હોને ન રહ્યા. અરુ જો તેરે પુત્ર ખરુ હો સો મેં જાનતા હું; ઓર વરિદજી હુ જાનતો હો. ઓર જો, આનવાન ત્રિકાલ દર્શા હોવેગા, સોખી ઇસકોં જાનત હોયગા. ઓર કોઈકી સમર્થતા નહીં હો. જો ઇસકોં જાન સકૈ, તાતેં ગુમ ઇસકોં મેરે સાથ દેહુ, જો મેરે કારણકી સિદ્ધિ હોઈ. હે રાજન! જો સમ કર કારન હોતા હો, સો યોરે કરખી બહુત સિદ્ધિ પાવતાહે. જેસે દુતિપાકે ચંદ્રમાકોં દેખકે એક તંત્રકા દાન કિયા હોય, સોખી બહુત હો; ધીજે વચ્ચકા દાન કિયેતેખી તેસા કારણ સિદ્ધિ નહીં હોતા. તેસેં સમ કર ઘોડા કારણખી બહુત સિદ્ધિકોં દેતા હો. અરુ સમ ખિતા બહુત કારણખી યોરે રૂબકોં દેતા હો. તા તેં ગુમ મેરે સાથ અખ રામજીકો ઘીજો. ખર, દૂખત, એ ખડે દૈત્ય હો. સો આપ કર મેરા વત ખંડન કરતો હો. જખ રામજી આવેગે તખ વહ બાજ જાપગે. રામજીકે આગે ખડે હોય ન સકેગે. ઇસકે તેજ કર ઉહ સખ અસપ હો જાવેગે. જેસે સુરજકે તેજ કરિકે તારાગતકા પ્રકાસ છીપ જાતા હો, તેસેં રામજી કે દર્શન કર વહ સ્થિત ન રહેગે. જેસે ગરુડકે આગે સરપ નાહીં ઠહર સકે, તેસેં રામજીકે આગે રાચ્છસ ન ઠહર સકેગે. દેખ કર બાજ જાપગે. તાતેં ગુમ મેરે સાથ દેહુ. જો મેરા કારણ હોવે; અરુ ગુમારા ધરમખી રહે. રામજીકે નિગિચ સંદેહ મત

કરના વહ રાત્રસાગી સમર્થતા નહીં નો રામજીકે નિકટ
આવે. અર મેંબી રામજીકી રક્ષા કરંગો.

વાહમીકેવાય. હે બાગદાદા! તબ વિધામિત્રને એમે
કહા તમ રાત્ર દસરથ સુનકર ચુપ રહા, અર ગિર પડ્યા.
એક મુહૂર્ત પર્વત પર્વા રહા.

ઋતિશ્રીપોમરાગિટે પેસાગ પ્રકરણે નિધાનિચેચઠા ધર્મન
નામ અત્યુધે મર્મઃ ૪.

વાહમીકેવાય. હે બાગદાદા! એક મુહૂર્ત પાઠ રાત્ર
હો, અર મહા વીન જોમે હો મો. અર મહા મોહકો પ્રાપ્ત
હોય મો. વૈષે તે રહિત હો કા જોના.

રાગેવાય. હે સુનીયગ! તુમ કા વહા? ગમજી
અબ તો કુમાર હે. રાત્રવિદ્યા, અત્રવિદ્યાબી રીબે નાહી
હે. અત્ર તો કૂલકી સત્ત્વા પર રાવન કરને વારે હે.
વહ જીવકો કા આવે. અત્ર પુરમે સ્ત્રિવનકે પામ બેઠેને
વાગ હે. રાત્રકુમાર બાપક કે સાથ બેતને વાગ હે. એર
કદામીતં ગજામી રેખીકુ નાહીહે. જકૂરીકો અદાવતં કદા
મીત બુદ્ધી નહીં દિયા. અર કમનકે નાઈ છસીકે
હાથ હે. અર કોમનજીસકા સચીત હે. વહ ગત્રસકે
માથકુકેસે કરેમ. કહુ પચગકા અર કમનકાબી બુદ્ધ
હુઆ હે! ગમજીકા વધુ કમન સમાન કોમન હે.
અર વહ મહા કુ પચરકી નાઈહે. બીનકે સાથ બુદ્ધ
કેમે હોવેમા. હે સુનીયગ મેં નવ મહામ વચ્ચકા હુઆ
હો. અત્ર દસમા સહસ્ર લગ્યા હે. વૃદ્ધ હુઆ હો.
મહાવૃદ્ધાવસ્થામે, મેરે ધર પુત્ર હુવે હે. સો આગેકે મધા

નામ છ કમલનેન, કહ્યું પોડરા બરખકા હુઆ છે. અરે
 મુઝકો બહુત પ્રિય છે. અરે મેરા પ્રાન છે. રામ છ મિન
 મે એક હીન બી રહી નહી રાકતા. જો તુમ ધનિકો
 લે જાઓગે, તો મેરા પ્રાન નીકસ જાવગા. મેં મૃતક હો જા-
 જા. હે મુનીશ્વર! કેવલ મેરાઈ એસા રાનેહ મો નાહો
 છે. ઉમરા બાઈ જો મજમન, બરત રાતુત્ર અરે ઉસકી
 માતા જો છે, સો સખલી કે પ્રાન રામ છ છે. જો તુમ રામ-
 છકો લે જાઓગે, તો હમ સખલી મરે જાવગે. વિલોગ
 કરે જો હમકો મારને આવે હો તો લે જાઓ. હે મુનીશ્વર
 મેરે ચિત્તમેં રામઈ પુર રહ્યા છે. તિસકો મેં તુમારે સાથ
 રહે રજા. મેં ઉસકો દેખત દેખત પ્રમંત હોતાહો. જોસે
 પૂર્નમાસીકે ચંદ્રમાકો દેખકર છીર સમુદ્ર પ્રસંન હોતા છે
 અરે ચંદ્રમાકો દેખ કર ચક્રીર પ્રસંન હોતા છે. અરે મેધ
 છંદકો દેખકર પૈવા પ્રમંત હોતાહો, તેસે રામ છકો દેખ-
 કા મેં પ્રમંત હોતા હો. તખ રામ છકે બિલોગ કર મેરા
 છવના દેસા હોવગા. હે મુનીશ્વર! મેરેકો રામ છ જેસી પ્રિય
 સીબી નહો, અરે ધનબી એસા પ્રિય નહો. અરે 'રાજબી
 એમા પ્રિય નહો. અવર પદારથબી મુઝકો કોઈ રામકે સમાન
 નાહો છે. એસા રામ છ ખારા છે. હે મુનીશ્વર! તુમારે બચન
 શુનકે બડા સોદકો પ્રાપ્ત હુઆ હોઃ મેરે 'બડે અબાગ્ય
 આવે છે. જો તુમારા આવના ધસ નિમિત્ત હુઆ છે.
 તુમારે બચન શુનકર જોસે કમલકે ઉપર પર્યરકી બરખા
 હોય એસી ખ્વયા મેરેકો હોતહે. અરે પર્યરકી બરખાતે
 જોમે કમળ નટ હો જાતે હે, તેસે તુમારે બચનને મેરી ન-
 છતા હો જાવગી. જોસે બડા મેધ ચઢ આવે, તામેં બડા

પવન ચમે, તમ મેધકા અભાવ હોય જ્ઞા. તેમે તુમારે
 નચનતે મેરી બડી પ્રમનતાડા અભાવ હોય જ્ઞાતાહે, જેમે
 ખમંત સત્તરી મલરી બેડ, આસાકમે મૂડ જ્ઞાતી રે તેમે
 તુમારે ખમન સુન મેરે હરેકી પ્રમનતા જ્ઞા જ્ઞાતી રે
 હે મુનીશ્વર ! મમજ્ઞકો દેને મે મમર્થ નાહો હો. જો તુમ
 કહોતો એક અહોબી મેના મેરી હે, મો ખડે શુ-ખીડી રે,
 છસમે રાસત્રિદ્યા, અસ્રિદ્યા, મરીત્રિદ્યા, રાજ આવતી રે
 ઓ સુખે પુદમે અગ્રુ હે તિનકે માથ મે તુમારે નમ અ
 લતા હો. જાપક મે ઉતે માણકા. અરે દરિત ધોડા
 ગથ, ખાદિ, એમી અગ્રુ-ગિની મેના મે માથ ને જાઓ. અરે
 જો તિહામે ધમકે ખડન હારે રે તિસમે નામ હો. અર
 એક સાથ ને પુદન કો સદુગા. જા નામિત વન જા
 હાગ કુમેડા બાઈ, અરે નિયાસકા પુન, મનન હોય
 તો ઉસમાથ પુદ જનેડ મે મમર્થ નહા. હે મુનીશ્વર !
 આમે નેમે બડા પગકમ થા, નેસા તિનોકીને કોકો
 નાહી થા. જો મેરે નિહર માગેમે આવે, તો વાકે મા
 દેતો. અમ મેરી જ્ઞાતમ્થા દુર રે, અરે રેહ જાગરી
 બાવો પ્રાપ્ત હુઆ હે, હસા જન મવન માથ પુદ જને
 દો મે મમર્થ નહા. હે મુનીશ્વર ! ને ખડે અભાગ્વ હે
 જો તુમારે આવના ધમ નિમિત્ત હુઆ હે. અખ મેગ
 વેસા પગકમ નહી. મે મનનમો દપતા હો કેવન ને
 નહી કંપતા જ્ઞાતિ દેવતા મખ મવનને કપતે રે અક
 ગરુમ મમ ઉમકે બસ જગે હે. અખ તિસીડી રાકતી
 હે જો રાનકે માથ પુદ કો જમ મનમે વહ જા સૂ
 ખીડ હે, હે મુનીશ્વર ! જા મેરી મમર્થતાબી નહી ગહી

તો રાજકુમાર રામજી કેમે સમગ્ર થોવોગે. અરુ છસ રામજીકોં લેન કુ વુમ આવે હો, સો રોગી હોવ રહ્યા હો. ઉમકોં ચિતા એસી આવ લગી હો, છસકર વહ મહા કુર્બાન હો ગયા હો. અરુ અંતઃપુરમે એકાંતમે બેઠ રહ્યા હો. ખાના પીના ઇલાદિક જો રાજકુમારકી ચેડા હો સો શ્રમ ઉમકોં ખીસા ગઈ હો. અરુ મેં નહીં જાનતા જો ઉમકોં ક્યા કુઃખ પ્રાપ્ત હુઆ હો. જેસે કમલ મુખકે પીત ખરન હોય જાતા હો, તેસા ઉમકા મુખ હોવ ગયા હો. ઉમકોં કુદ કરનેકી સમરથતા નહી. અરુ અપને રયાનતે ખાલિરકી પૃષ્ઠીકુ નહીં રખી હો. મો કુદ કેસે કરેગે! હો મુનીશ્વર! વહ કુદ કરનેકો સમર્થ નહીં હો. અરુ હમારે પ્રાન વહી હો. જો ઉમકા વિલેગ હોવેમા તો હમારા છવના નહીં હોવેમા. જેસે જલ મિના મચ્છી છવતી નહીં હો. તેસે હમ રામજી ખીના કેસે છરેગે. અરુ જો ગમજમકે કુદ નિમિત્ત કહો તો હમ વુમારે સાથ ચર્મે, અરુ રામજી કુદ કરનેકોં મોગ્ય નહીં.

ઇતીશી યોગવાસિષ્ઠે ચૈરાગ્ય પ્રકરણે દસરધોરિત ખર્ન-
નંનામ પંચમઃ સર્ગઃ : ૫

વાહમીકોવાચ. હો બારદ્વાજા જાન છસ પ્રકાર રાજ્ય દસરથ કહા, તજ મહાવીન જેસે મોહ સહિત અધીર્ય જાન ખચન સુનકર, કોપસો વિચામિત્ર કહત જાયા.

વિચામિત્રોવાચ. હો રાજના તું અપને ધરમકા સુમિરન કર. વહ પ્રતિષ્ઠા તેને કરી હો. જો તેરા હોવેગામો પૂરન કરગા. એર પૂરન હુવા જાનના એસા વુમને કહા

ਹੈ, ਅਯੁਕਤ ਅਪਨੇ ਧਰਮਕੋ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਆਰ ਨੇਹੁ ਸਿਫ
 ਫੁਆ ਮੁਗੋਰੀ ਨਾਫ਼ ਆਜਤਾ ਹੈ ਤੋ ਆਜ, ਪਰੁ ਆਰੋ ਰਖੁ
 ਵਰਮੇ ਐਸਾ ਫੋਰ ਨਾਈ ਫੁਆ, ਨੇਹੇ ਅਫ਼ਸਾਏ ਮਨਮੇ
 ਸੀਤਨਾ ਹੋਰੀ ਹੈ, ਅਜਿ ਨੀਕਸਤਾ ਨਹੀ ਹੈ ਤੇਮੇ ॥
 ਮਾਓ ਫੁਲ ਰਿਏ ਐਸਾ ਕਰਮੀਤ ਨਹੀ ਫੁਆ ਅਰ ਨੇਹੁ
 ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੋ ਕਰੇ ਹਮ ਨਿਛ ਅਧਰੇ ਫਲੇਨੇ ਨੇਹੁ ਮੁਹੇ ਮੁਹੇ
 ਮੁਨੇਰ ਨਾਨਾ ਹੈ ਪਰੁ ਰਹਿ ਗੁਮੇ ਨੇਹੁ ਨਾ ਆ ਅਫ਼ ਗੁਮ
 ਨਖਰੇ ਰਹੇ ਗਾਫ਼ ਹੁਨੇ ਰਹੇ ਅਰ ਨੇਹੁ ਕਰੁ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋ
 ਹਮ ਸਮਝ ਸੇਧੇ ਅਰ ਨੇਹੁ ਅਪਨੇ ਧਰਮਕੋ ਨੁ ਲਾਗਤਾ
 ਹੈ, ਤੋ ਲਾਗ ਰੇ.

ਵਾਕਮੀਭੋਵਾਧ ਹੈ ਆਫ਼ਾਜ਼ਾ ਓਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਨਾ ਸਪੂਰਨ
 ਭੋਵਯਾਨ ਫੋਰ ਅਧਿਯਾਮਿਤ ਯੋਨੀ ਤਮ ਚਰਥੇ ਫੋਰੁ ਪਯਾਸ
 ਫੋਰ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਪਨੇ ਲਾਗੀ ਅਰ ਚਕ੍ਰਾਨਿਕ ਰੇਵਤਾਭੀ ਅਧਰੋ ਨਾ
 ਪਰੁ ਫੁਧੇ ਨੇਹੇ ਫੁਆ ਫੁਆ ਤਮ ਵਸਿਯੇ ਮੋਨੇ

ਵਸਿਯੋਵਾਧ ਹੈ ਰਾਏ। ਚਿਨਾਫ਼ੁਕੇ ਫੁਨਮੇ ਸਾਧ ਪਰਮਾਰਥ
 ਫੁਐ ਹੈ ਆਰ ਨੁ ਅਪਨੇ ਧਰਮਕੋ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਰਿ
 ਦਮਾਨ ਤੋ ਰਹਾ ਹੈ, ਨੇਹੁ ਮਾਗ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਮੋ ਮੇ ਪ੍ਰ
 ਰਨ ਕਰੇਗਾ, ਅਯੁਕਤ ਆਫ਼ ਆਜਤਾ ਹੈ ਗਮਯਕੋ ਓਸੇ ਸਾਧ
 ਰੇ, ਅਰ ਪਈ ਤੇਰੇ ਧੁਨੀ ਰੱਖਾ ਕਰੇ ਨੇਹੇ ਸਾਰਪਨੇ ਅ
 ਮੂਨੀ ਰੱਖਾ ਮਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੇਮੇ ਤੇਰੇ ਧੁਨੀ ਰੱਖਾ ਰਹਿ ਕਰੇਗਾ
 ਅਰ ਰਹੇ ਸਾ ਪੁਰਾ ਹੈ ਸੋ ਅਯੁਕਤ ਓਸੇ ਸਮਾਨ
 ਅਯੁਕਤੀ ਨਹੀ ਸਾਧਨਾ ਨਾਨਕੀ ਮੁਹੀ ਹੈ ਅਰ ਧਰਮ
 ਲਾ ਹੈ, ਸਾਧਨਾ ਧਰਮਕੀ ਮੁਹੀ ਹੈ ਅਰ ਐਸੇ ਨੇਤਰੀਯੋ
 ਫੁ ਨਾਹੀ ਹੈ ਅਰ ਤਖਤੀ ਆਨੀ ਹੈ ਅਰ ਧਰਮੇ ਸਮਾਨ
 ਰੋਗੇ ਯੁਧੀਮਾਨ ਨਾਹੀ ਹੈ ਅਰ ਓਸੇ ਸਾਧ। ਫੋਰੁ ਰੁਮਾ

નાહી છે. અર અસ્ત સસ્ત વિદ્યામેં ઈસી જેસા કોણી નાંહી
 છે. કા હે તે બ્ને દક્ષ પ્રજ્વલનીકી દોઈ પુત્રી થી. એક જૈ,
 અર એક સુભગા. સો બે કૃષીકોં ઘની છે. અર જૈ, થી,
 તીસકોં દૈત્યકે મારને નિમિત્ત પાંચસો પુત્રકોં પ્રગટ કીયેયે.
 અર સુભગાકેબી પાંચસો પુત્ર બનેયે સો સખ દૈત્યકે
 નારા નિમિત્ત ઉત્પત્તી કીયેયે. સો સ્ત્રીવાં ઈસકે વિદ્યામાન
 મૂર્તી ધરકે સ્થિત હુઈ છે. તાનેં હમ્મકોં જીતને કોઈ સમર્થ
 નહીં છે. જીસકા સાથી વિશ્વામિત્ર હોયે, સો વિજોડીમેં કા-
 હુમો કો નાહી. તાતે ઈસકે સાથ તું અપના પુત્ર દે. અ-
 ર સરાખ મતી કર. કિસીકી સામરથ નહીં બ્ને ઈસકે હોતે
 તે પુત્રકોં કછુ કોઈ કહી સકે. હમ્મકી દૃષ્ટીકે દેખને તે દુઃખકા
 અભાવ હો જાતા છે. જેસે મૂર્ચકે ઉત્પત્તે અંધકારકા અભાવ હો
 જાતા છે તેમેં. હે રાજના ઈસકે સાથ તે પુત્રકોં જોઈ
 કહા હોયે. તું હિંદુકાકે કુલકા છે. અર રસરથ તેરા નામ
 છે. સો તું જેસે જન્મ અપને ધરમમે સ્થિત ન રહે તો
 ઓર જીવનેં ધરમકી પાલના કેસે હોયગી. બ્ને કછુ એજ
 પુરુષ એજા ક્રોતે હે. તીનકે અનુસાર ઓર જીવ કરતે હે.
 બ્ને ગુમ મરએ અપને વચનકી પાલના ન કરેંગે, તખ
 ઓર મોં કહા બનેગી? અર ગુમારે કુલમેં એમા કબ્જ
 નહીં હુવા, તાતે અપને ધરમકોં ત્યાગના મોખ નાહી.
 અર બ્ને તું ઉનકે બપ કર સોકવાન હોયે, તોબી ના મતી
 કહે. ઓર મૂર્ચા ધારી કાલ આપ કર સ્થિત હોયે તોબી
 વિશ્વામિત્રકે વિદ્યામાન તેરે પુત્રકોં કછુ હોયે નાહી. તું
 સોક મતી કર. અપને પુત્રકોં ઈસકે સાથ દે. અર બ્ને
 ન દેવા, તો- હો પ્રકારકા લોગ ધન નષ્ટ હોયેગા. એક ધન વહ

હે જો કૂપ બાવળી, તાત, કાચે હોયમે, લીનકા જો પુન્ય
હે, સો નટ હો જાવેગા. અર તપ, વ્રત, વ્રત, દાન, સનાતા-
દિકા જો પુન્ય હે, અર કિયા હે તિસ સખડા કૂપ નટ હો
જાવેગા, જો તેગ મૂઠ નિરર્થ હોય જાવેગા. તારો મોહ
અર ગોકેકોં ત્યાગા અર અપને ધરમકા મુમગન કર. રા-
મજી ઈસકે સાથ રે દે. તેરે સખ કારણ મુદ્દપ હોયમે.
હે રાજન ! ઈસ પ્રકાર જળ તેરે કરનાં યા, તમ પ્રયમહી
ખિચાર કર કેહેના યા. જો ખિચાર ખિત્તા કામ કરનેકા પ-
રિનામ દુઃખ હોતા હે. તારો ઈમકે સાથ તેરે પુત્રકે દેહુ.

વાલ્મીકીકોષાચ. હે બાગ્દાસ ! જળ ઈસ પ્રકાર પશિ-
ષ્ટ કહા, તમ રાજ દસરથ ચૈર્મવાન હોકર, જૂનમે જો
મેટ જૂલ યા. વાકો જુલાય કર કહત બાપા. હે મહા
બાહુ ! ગમજીકે બે આમો. તમ ઈસકે સાથ જો ચા
કર અંતર બાહીર આવને જાવને વાગ યા. અર હજને
ગહીત યા, મો ગમજી આગ્વા લેકર રામજીકે નિકટ ગયા.
એક મુરત પાંચે પીગા આયા. અર કહત બાપા હે દેવ
રામજી તો બડી ચિતામે મેં હે. મે ગમજીકે વાન્વાર
કહા જો અજ અધિક, તમ વહ કહત હે જો અને હે. એસે
કહી કહી મુપ હો મેં હે. હે બાગ્દાસ ! ઈસ પ્રકાર જળ
ગમજને મરન કિયા, તમ કહા. ગમજીકે મતી અર રહ-
લુએ મન જુલાઓ. તમ સખકે જુલાય નિકટ સ્વાપે. તમ
ગમ આદરમો લેમવ મુદ્દ નમન જુતી મો કહત બાપા.
હે ગમજીકે પ્યારે ? રામજીકી કહા દસા હે. ઓ એસી
દસા ક્યો કર હુઈ હે. સો રાજ કમ મેં કહો.

મંત્રીકોષાચ. હે દેવ ! હમ કહા કહે. જેતે હમ કહુ

દ્રષ્ટ આપતે હે મો સખ આકાર આર પ્રાન દેખને માત્ર હમ હે. આર સખ હમ મૃતકહે. કાહે તે જો હમારા રવામી રામજી ખડી ચિતાકોં પ્રાપ્ત હુઆ હે. હે રાજન! જીસ ઘીનકે રધુનાથજી વીરથ કર આપે હે વીસ ઘીનકે ચિતાકોં પ્રાપ્ત બપે હે. જળ ઉતમ બોજન હમ લે જાતે હે, ઓર પાન કરનેકા પદારથ, ઓર પેહેરનેકા પદારથ, આર દેખનેકા પદારથ, કછુ લે જાતે હે, સો સુખદાર્થ પદારથ રસ સહીત, સો દેખકે કિસી પ્રકાર પ્રસંગ હોતે હમને નહી દેખ્યા હે. એસી ચિતાકે વિષે વહ લીન હે, જો દેખતાબી નહી. આર જો દેખતા હે તો ક્રોધ કરતા હે. આર સુખદાર્થ પદારથકા નિરાદર કરતાહે. આર અંતઃપુરમેં ઇનકી માતા, નાના પ્રકારકે હીરે આર મનકિ બૂપન રેતી હે, તો ઉનકોંખી ડાર રેતા હે. નાહિતો કીસી નિર્ધનકા રેતા હે. પ્રસંગ કિસી પદારથપે હોતે નહી હે. સુંદર સ્ત્રીખા ખડી વિશ્વમાન હોતિયાં હે, નાના પ્રકારકે બૂપનહું સહિત મહા મોહ કરને હારિયા નિકટ હોઈ કરી લીલા કરનિયાં હે, કટાક્ષહું સહિત પ્રસંગ કરને નિમિત્ત તોબી વિપવત જાનત હે. ઉનકી ઉર દેખતાબી નહી. જેસેં પપૈયા અવર જાલકોં દેખતાબી નહી. જળ અંતપુર — હુ વિષે નિકસતા હે. તખ ઉનકોં દેખી કરી ક્રોધવાન હોતા હે. હે રાજન! અવર કછુ ઉસકોં બધા નહોં લગતા. કિસી ખડી ચિતા વિષે મગ્ન હે. ઓર તૃષ્ણો કરી બોજન નહી કરતા, કાંચાજી રહતા હે. ન કછુ પહેરને, ખાને, પીનેકી ઇચ્છા રખતા હે. ન મજાકી ધરજા હે, ન કિસી દંદ્રિયહુંકે સુખકી ધરજા હે. મહા ઉન્મત્ત કીનાઈ મૈદા રહતા હે, આર

જમ કોઈ મુખદાર્ઢ પદારથ ક્રિયાતિક લે જાતે હે તમ,
ક્રોધ કરતા હે. હમ નહીં જાનતે જો કાં ચિત્તા ઉસકો બર્ઢ
હે. એક કોટરીમેં પદ્મામન કમ્મે અર હાથમેં મુખ ધરી
મેક મ્હતે હે. અર જો કોહિ બડા મંત્રી આપે, પુડતા હે,
તમ તોકોં કહતા હે, જો તુમ છસકો મંપડ માનતે હો
સોઈ આપડા હે. છસકોં આપડા જાનતે હો સો આપડા
નહીં હે. અર નાના પ્રજાકે મંગાકે પદારથ, જો મમ-
નીય કર જાનતે હો, સો મમ ક્રૂડે હે. વાહીમેં મમ કુને હે.
પે મમ મૂઝ તૂખાકે જાનવતુ હે; તિનકો મત્તા જાની મૂ-
રખ જો હરન મો કોમ્મે હે. અર દુખ પાવતે હે. હે મ-
જતુ! કદાચિત જોત્તે હે તો એમેં જોડને ર. ઓઁ કહુ
હનકે હો મુખદાર્ઢ નહીં જાસત હે. અર જો હમ હાસીકી
જારતા કમ્મે હે, તો વહ યુગત નાહી હે. છમ પદારથકો
ક્રોધ નંપુખ એજે મે જાણ પદારથકે અપડાઈ કેતે હે. અર
દિન દિનમેં દુર્બલ જેસે હો જાતે હે. અર અતપુરમેં
સ્ત્રિપોકે પાસા મેકતા હે; અર વહ નાના પ્રજાકી મેટા
ગમજમેં પ્રમન કમ્મે નિમિત્ત રેખાવતી હો ઈનકોંબી રેખકે
પ્રમન નાહી હોત. અર જેમેં મેધકી જુદતે પર્વત સમા
વમાન ન હી હોતે હે. તેમેં આપ સલાવમાન નહીં હોતે હે.
અર જો જોતના હે તો એસે કેહેના હે, ન માજ મત્ત હે,
ન જોગ મત્ત હે. ન જમન મત્ત હે, ન મિત્ર મત્ત હે;
મિધ્યા પદારથકે નિમિત્ત મુખ પર જાતન કમ્મે હે. છનકો
મત્તા જાનતે હે અર મુખદાર્ઢ જાનતે હે, સો બધનકા કા
રન હે. ઓઁ કહા કહિયે. જો કોઈ ઈનકે પાસા ગમત
અથવા પડિત જાવે તિનકો રેખડ કહવા હે, -વહ પશુ હે

આશાશી કાશીકર આપે હુએ છે. હે રાજન્ ! જો કેહુ
 બોમ્બ પદારથ છે તિનેકો દેખકર ઉમકા ચિત્ત પ્રસંન નહીં
 હોતા. અર દેખકે કોવવાન હોના છે. જેમે પૈપૈયા માર-
 વાડમે આવે, અર મેઘકી બુંદહુ દેખતા નહીં છે અર ખેદ-
 વાન હોતા છે, તેસો રામજી વિષવહુંને ખેદવાન હોતા છે.
 હે રાજન્ ! ઈનકરકે હરખવાન નહીં હોતા, તાને હમ જાનતે
 છે જો ઈનકોં પમ્મપદ પાવનેકી ઈચ્છા છે. પરંતુ કદા-
 મિત મુખતે સુન્વા નાહો છે. અર ત્યાગકા અભિમાનભી
 કદામિત્ સુન્વા નહીં છે. કબહુ ગાતા છે, અર બોલતા છે
 તખ એસે કહતા છે:—હાથ હાથ ! મેં અનાય ! મરે આગે
 વ્રમ સંસાર મમુદ્રમે કયો કુખતે હો. વહ મંસાર પરમ
 અનર્થકા કારન છે. ઈસમે સુખ કદામિત્ હુ નહીં છે,
 ઈસતે છુરનેકા ઉપાય કહો. હે રાજન્ ! એસેબી કદામિત
 હમ સુનતે છે. અર કિસી સાથ બોલતા નહીં છે. ન હ-
 સતા છે, ન મંત્રકિ સાથ, ન અપને અંતઃપુરનકી સ્ત્રીપોઃ
 સાથ કે માતાકે સાથ બોલતા છે. કોઈ પરમ ચિંતામે મગન
 છે. અર કિસી પદારથ કર આસ્થર્થવાન નહીં હોતા. જો
 કોઈ કહે જો આકાશમે ખાય લાગા છે. તિસમે કૂંધ કૂંધે છે
 તિસકોં મેમે આપા હાં; તીસકોં સુનકરભી આસ્થર્થવાન નહીં
 હોના સખ જમ માત્ર દેખતા છે. ન કોઈ પરાર્થતે હસકોં
 હરખ હોતા છે, ન કોઈ પરાર્થ તે હસકોં સોક હોના છે,
 કીસી બડા ચિંતામે મગન છે. ઓ કોઈ ચિંતા નિવારનેમે
 હમ સમર્થ નહીં દેખતે છે. વહ તો ચિંતાકે સમુદ્રમે મગન છે.
 હે રાજન્ ! વહ ચિંતા હમકો લમ રહી છે; જો રામજીકોં
 ન ખાવનેકી ઈચ્છા છે, ન પહીરનેકી ઈચ્છા છે, ન બોલનેકી,

ન દેખતેકી ઈચ્છા ગહી છે, ન કોઈ કનંદી ઈચ્છા ગહી છે. તાતે મુનક ન હો જાયે એસી ચિતા છે. અર ને કોઈ ક. હતા છે ને વુ સકવર્ષા ગાન છે, તેમે ખડો આપખત હોઈ, અર ખડે મુખડો ગહો. તખ લીમકે ખચન સુંન કો ખોળતા છે. હે મલનુ! કેવલ ગમજકો એસી ચિતા નહીં લગમન અર રામુપ્રકોભી એસી ચિતા લાગ ગહી છે. ગમકો દેખકર ને કોઈ ઉનડી ચિતા હુ કનહાર હોયે તો આગો; નહીં તો ખડી ચોના મહી ફૂની રહેમે. કિમી પદાગ્યકી ઈચ્છા ઉનકો નાહી ગહા છે, હે મલનુ! અખ કહા કહતા છે? તેમ પુત્ર અખ અગીત હોય ગહા છે. એ ઉપરેના ઓઢી પેદા છે. તાતે ઓઈ ઉપાય કંગે, છસકર ઉસકી ચિતા નિરુત્ત હોયે.

વિશ્વાનિમોષાચ. હે સાધુ! ને ગમજ એમે છે, તો હમરે પાસ વિશ્વમાન લાઓ, હમ ઉસકા દુખ નિરુત્તિ કરંગે. હે મલનુ દરાગ્યા વુ ખડા ધન્ય છે! ને છસકા પુત્ર વિનક અર પૈરામત્રો પ્રાપ્ત બયા. હે મલનુ! હમ તમે પુત્રનો પરમ પદકી પ્રાપ્તિ કરંગે. અગી સમ દુખ ઉનકે મિટ જાઓંગે. હમ પરિષ્ટાદિ ને પેડે છે, સો એક વુક્તિ કર ઉપદેશ કરંગે. તિમકા ઉનકો આગમ પદકી પ્રાપ્તિ હોવેગી. તખ ૧૬ વ્રા તમે પુત્રકી હોવેગી ને ૫૫૨ અર મુખરનકો સમાન જાનેંગે. અર ને કછુ વુમારે છરીકી પ્રતીકા આચરન છે, મો કરંગે. અર હલ્યમે પ્રેમતે ઉદામી હોવેંગે. તાતે હે મલનુ! હમકર વુમારા કૂલ કૂલકૂલ હોવેગા. તાતે રા મજકો શ્રીવ્ર જોલાદ.

વાહમીકોગાચ. હે બાગ્દાસ! એસે મુનીદ્રકે ખચન મુન

કર રાજા દશરથ મંત્રી અરુનો કરેકોં કહત બધાઃ જો
રામજી અરે લજમન અરે રાત્રુણેકોં લે આઓ જોસે હર-
નીકોં હરન લે આવત હે તેસે લે આઓ. જ્ય રાજા
દશરથને એસા કહા, તય મંત્રી અરે નોકર રામજીકે પાસ
જાયકે કહ્યાઃ તય રામજી આપેસો આવત આવત રાજા
દશરથ, અરે વસિષ્ઠજી, અરે વિશ્વામિત્રજી દેખે, સો તીનોકે
પર ચમરે હોય રહે હેઃ અરે બડે મંડલેશ્વર ખેડે હે. તિનને-
હુ ગમજીકોં દેખે. જો રામીરને ફરા હોય રહે હે. જોસે
મહાવેશજી શ્યામી કાર્તિકેકોં આવત દેખે, તેસે રામજીકોં
આવત રાજા દશરથ દેખત હે. તહાં રામજી આય કર રાજા
દશરથજીકે ચરનપે મસ્તક લગાય નમસ્કાર કિયા. ફેર તે-
સેકે વસિષ્ઠજીકોં અરે વિશ્વામિત્રજીકોં નમસ્કાર કિયા. બહુરી
મજામે જો આજ્ઞાજી બડે બડે ખેડે, તિનકોંહુ નમસ્કાર કિયે.
અરે જો બડે બડે મંડલેશ્વર ખેડેયે તિનને ઉઠકર રામજીકોં
પ્રનામ કિયા. હિં રાજા દશરથને રામજીકોં મોદમે ખેલાયા.
અરે દેખકર મસ્તક ચુંબ્યા. અરે બહુન પ્રેમ પુલકી હોય
રામજીકે કહત બધાઃ— હે પુત્ર! કેવળ વિરક્તતા કર પરમ
પદકી પ્રાપ્તિ નાહીં હોવી હે. અરે વસિષ્ઠજી ગુરુ હે, તિન-
જી ઉપદેશકી પુણી કર પરમ પદકી પ્રાપ્તિ હોયમી.

વસિષ્ઠોવાચ. હે રામજી! ગુમ ધન્ય હો ! અરે બડે મુર-
મે હો. જો વિવેચ રૂપી રાત્રુ ગુમને જીતે હે. જો વિરાય અ-
જીત હે, અરે દુષ્ટ હે તારોં ગુમને જીતે, તાતે ગુમ ધન્યહોં

વિશ્વામિત્રોવાચ. હે કમલનયન રામ ! અખને અંત-
રકી ચપલતા હે. તિનજો ત્યાગ કરેકે, જો કહુ ગુમારા આરા-
ય હોય સો પ્રજાઃ કાં કહો. હે રામજી! વહ જો ગુમકોં મોહ પ્રાપ્ત

हुआ है, सो केमे, अरु किस करन हुआ है, अरु केताक है, सो कहो। अरु जे अज कछु गुनजो बोजित होय सो कहो, हम गुनजो तिसी पदमें प्राप्ति करेंगे। इसमें दुख न मिल होय नही, और आनंदसजो युवा कही नाहीं सजत है, तेसो गुनजो पीछ कदाचित् न होवगी। हे रामछ गुमा ते सपुरन दुख नागकर देखे। गुन सराय मत करो; जे कछु गुमारा प्रयात होय सो हमजो कहो।

बाइभीकोवाच। हे नारद! ज्य असे विधामित्त कहो, सो तुनको रामछ अहुत प्रमन जये, अरु सोकको त्याग दिया। जेसे जयजो देवको मोर प्रमन होताहे, तेसे विधामित्तके जयन गुन रामछ प्रमन दुजे। अरु अपने हृदयमें निश्चय किया, जे अज मुझमें वह पदकी प्राप्ति होवगी।

धृतिश्री योग वासिष्ठे पैदाउन प्रकरजु रामाचरन अनन नाम पदः सर्वैः ६

बाइभीकोवाच। हे नारद! असे मुनीश्वरके जयनको रामछ गुनको अहुत प्रमन होयके जाने।

श्रीरामोवाच। हे जयवन्त! जे प्रयात हेसो, गुमारे विद्यमान हम कहे कहता हों - वह राज्य दयारथके घरमें जे में उपनि पाया हो, अतुही हम करके जग हुआ हो उपनि पाया हो, अरु यागेनेद पकरे अन्नयथादि दान पाया हो, लापाके अके दिन पदके में घरमें आया। तज भरे हृदयमें जात आय रही जे तीर्याहन को अरु देवद्वारमें जयके देवनके दर्शन को; तज में पिताकी आगवा से कर

गया, अरु गंगाआदि संपूरन दीर्घमें स्नान किया; अरु
 शानिग्राम अरु केदार आदि शङ्करके विधि संयुक्त दर्शन
 किये; अरु जना करके छिंदा आया। फिर ब्रह्माह हुआ,
 तब मेरेमें निम्बार आया, जे प्रातःकाय छिंदा स्नान
 संध्यादिक कर्म करना, बहुरी जोगन करना जैसे छिस
 प्रकारसो केतेक दिन अवतीत भये, तब मेरे हृदयमें निम्बार
 उभल हुआ। सो निम्बार मेरे हृदयमें जैय से गया, जैसे
 नदीके तट पर तून सता होत हे निसकों नदीका प्रवाह जैय से
 जता हे, तैसे मेरे हृदयमें जे कुछ जगतकी आस्था रूप
 तून जता थीसो निम्बार रूपी प्रवाह से गया। तब में ज-
 नत भया जे राज करके क्या हे, अरु जोगते क्या हे,
 अरु जगत क्या हे? सभ श्रम मात्र हे, छिसकी वासना
 मूरख रजते हे। यह थावर जंगम रूपी नेता कुछ ज-
 गत हे, सो सभ मिथ्या हे, हे मुनीश्वर! जेते कुछ पदार्थ
 हे, सो मनसों करे हे। सो मनभी लगभाव हे, अन-
 होता मन दुष्प्रदाई हुआ हे। मन जे पदार्थ सत्य ज्ञान
 करे दोरता हे, अरु सुख दायक जनता हे, सो मृग तृष्णाके
 जनवत् हे। जैसे मृग तृष्णाको देखकर मृग दौरेने हे, अरु
 हे नहीं; सो मृग दौरेत दौरेत थकके पड़ जता हे; तो हु
 जल निसको प्राप्त नहीं होता, तैसे मूरख छव पदार्थको
 सुखदाई ज्ञान करे जोगनेका जतन करता हे; अरु शान्ति-
 का नहीं पावता हे। तैसे हे मुनीश्वर! दुंदिषके जोग मृग
 तृष्णावत् हे। छनका भारवा हुआ, जनम भरनको पा-
 वत हे। जन्मते जन्मांतरको पावता हे। जोग अरु ज-
 गत सभ श्रम मात्र हे। तिन विषे जे आस्था करते हे,

સો મહા મૂખ્ય છે. એસા મેં વિચાર કર્યો જનતા હો. જો
 રાજ્ય આગમપાઈ છે. અર્થે મહ જો આવશે હું છે, અર
 જનતે હું છે. તારો ડસ પદારથના નાશ ન હોય, સો પદાર
 થ પાવશે મોખ છે. ઇસી કારને મેં જોગકા તાગ કિયા
 છે. હે મુનીશર! જેસે જો ડહુ મપદા રૂપ પદારથ બા
 સેતે છે, સો રાજ આપદા છે. ઇનને અગરુ મુખ્ય નાહો
 છે. તમ ઇનકા નિજેગ હોતા છે, તમ ડહુની નાજ મનમે
 મુખતા છે. જાનં ઇદ્રિષકો જોગ પ્રાઈ ટોતા છે, તમ રાગ
 દોરકર જાનતા છે. અર જાન નહી પ્રાત હોતા તમ તૂમણા
 કર જાનતા છે. તારો જોગ દુઃખ રૂપ છે. જેસે પાથકી
 શિખામે ડિદ્ર નહી હોતા, તેમે જોગ રૂપી દુ ખકી શિખામે
 રેચ, બી મુખરૂપી ડિદ્ર નહી હોતા છે. હે મુનીશર! વિષ
 થકી તૂમણામે બદુત કાપમો જાનતા મલા હો. જેસે હરા
 વરકો ડિદ્રમે રેચક અજિ ધ ધા હોય, તમ પ્રવા દોય ઘોગ
 ઘોરા જાનતા રહતા છે તેમે જોગરૂપી અજિ કરો મન
 જાનતા મહેતા છે. ૧૬ નિયમે મુખ કકુ હું નાહો. અર
 દુઃખ બહુત છે. ઇનકી ઇચ્છા કરની મોઈ મૂખતા છે.
 જેસે ખાઈકે ઉપા તૂન અક પાત હોતા છે તિય કર ખાઈ
 આચ્છાદિત હોય જાતી છે, તિસકો રેખકે હાન રૂદ પગતા
 છે. અર દુઃખ પાવતા છે, તેમે મૂખ્ય જોગકો મુખરૂપ
 જાનકો જોગનેકી ઇચ્છા કરતા છે; જાન જોગતા છે તમ
 જાનમે જાનમાતર રૂપ ખાતમે જાન પગતે હો, અર દુઃખ
 પાવતે છે. હે મુનીશર! જોગ રૂપી ચોર છે, સો અગવાન
 રૂપી રાતમે લૂટને લખતા છે; સો આત્મ રૂપી ધન છે,
 તિમકો લે જાતા છે. તિસકે નિજેગતે મહાવીન રહતા છે.

ਅਤੇ ਉਸ ਯੋਗਕੇ ਨਿਮਿਤ੍ਤ ਵਧ ਜਾਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਦੁःਖ
 ਰੂਪ ਹੈ, ਸਾਂਤਿਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਅਤੇ ਉਸ ਸ਼ਰੀਰਕਾ
 ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ ਵਧ ਜਾਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਯੋਗਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕੁਝ
 ਭੰਗ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸਾਰ ਹੈ, ਉਸਕੋਂ ਸਦਾ ਯੋਗੀ
 ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਜਣ ਹੈ। ਓਸਕਾ ਯੋਗਨਾ
 ਅਭਿਆਸੀ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੇਸੇਂ ਸੁਕੇ ਵਾਂਗਕੇ ਓਢ੍ਰਮੇਂ ਪਵਨ ਜਾਤਾ
 ਹੈ, ਅਤੇ ਪਵਨਕੇ ਧੋਗ ਕਰ ਰਾਖਦ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਤੇਸੇਂ ਵਧ ਮਨੁਖ-
 ਭੀ ਪਾਸਤਾ ਹੈ, ਜੇਸੇਂ ਥੜ੍ਹਾ ਢੁਆ ਮਨੁਖ ਮਾਰਵਾਰਕੇ ਮਾਰਗਕੀ
 ਖੁਸ਼ ਨਾਹੀਂ ਕਰਤਾ, ਤੇਸੇਂ ਦੁःਖ ਜਨਨਕਰ ਮੇਂ ਯੋਗਕੀ ਖੁਸ਼
 ਨਹੀਂ ਕਰਤ ਹੋਂ। ਅਤੇ ਵਧ ਜੇ ਲਖਮੀ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮ ਅਨੰਦ
 ਭਾਵੀ ਹੈ, ਜਪ ਲਗ ਓਸਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ, ਤਪ ਲਗ
 ਤਿਸਕੋਂ ਪਾਵਨਕਾ ਜਾਤਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਹੋਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਪ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੁਝ, ਤਪ ਸਪੁ ਅਨੰਤ ਨਾਰਾ
 ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਸ਼ੀਤਲਾ, ਸੰਤੋਖ, ਧਰਮ, ਉਦਾਰਤਾ, ਭੋਮਭਤਾ,
 ਬੈਰਾਗ, ਵਿਚਾਰ, ਦਘਾਤਿਕ ਅਨੰਤ ਨਾਰਾ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਜਪ ਐਸਾ
 ਅਨੰਤ ਨਾਰਾ ਕੁਆ, ਤਪ ਸੁਖ ਕਹਾਂਨੋਂ ਹੋਖ, ਪਰਮ ਆਪ-
 ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪਰਮ ਦੁःਖਕਾ ਕਾਰਨ ਜਨਨਕਰ ਮੇਂ ਓਸਕਾ
 ਧਿਆਨ ਜਿਯਾ ਹੈ, ਹੈ ਅਨੰਤਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮੇਂ ਅਨੰਤ ਲਗ ਹੈ, ਜਪ
 ਲਗ ਲਖਮੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਯਥਾ, ਜਪ ਲਖਮੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਯਥਾ,
 ਤਪ ਸਪੁ ਅਨੰਤ ਨਾਰਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਜੇਸੇਂ ਵਸੰਤ ਯੁਗਕੀ
 ਮੰਜਰੀ ਹਰਿਯਾਵਸ, ਤਪ ਲਗ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਪ ਲਗ ਜੇਕ ਆ-
 ਪਾਏ ਨਹੀਂ ਆਵਾ; ਜਪ ਜੇਕ ਆਵਾਏ ਆਵਾ, ਤਪ ਮੰਜਰੀ-
 ਜਰ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਤੇਸੇਂ ਜਪ ਲਖਮੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਯਥਾ ਤਪ ਸਪੁ
 ਅਨੰਤ ਅਨੰਤ ਜਰ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਮਧੁਰ ਪਵਨ ਤਪ ਲਗੀ
 ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਜਪ ਲਗ ਲਖਮੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਾਹੀਂ ਹੈ, ਜਪ ਲ-

હમીની પ્રાપ્તિ, બધા, તમ કામનાકા અભાવ હોય કોરે હો
જતા હે. જેમે જાત પાત્ર તમ લગ રહતા હે જામ લગ
ચીતનાકા મજેગ નવી હોય જામ ચીતનાકા સજેગ
હોતા હે, તમ ગડા હોકર કોરે દુખલાયક હોય જતા
હે તેમે વહુ છાં લક્ષ્મીસો કરે જડ હોય જતા હે હે
મુનીષગ જે કહુ મપત હે મો આપનાકા મૂત હે; કારેને
જે જામ લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ હોતી હે તમ જામે મુખમે જોગ
તા હે, અર જામ ત્રિસકા અભાવ હોતા હે તમ તૃષ્ણા કરે
જતા હે. જામને જામાતરે પાવતા હે. લક્ષ્મીની હરજા
હે સોઈ મૂં જા હે વહુ તો જાન જાગ હે પાત્ર જોગ ઉપ
જતા હે, અર નારાખી હોતા હે જેમે જાતે તમગ ઉપ
જોતે હે, અર મિં જાતે હે; અર જિગ્મુચી રિત નહી
હોતી હે, તેમે જોગકુ મિં નહી રહેતે અર પુરપમે
શુભ શુભ તમ લગ હે જામ લગ તૃષ્ણાકા પરરા નાહો
ડિયા. જામ તૃષ્ણા જાત તા શુભ શુભા અભાવ હોય
જતા હે જેમે જેમે મધુગતા તમ જગ હે જામ લગ
ઉતકા સર્પને રાઈ નહી ડિયા, જામ સર્પને રૂપાં ડિયા તમ
દૂધ હે, સો જિં રૂપ હો જતા હે

ઈતીશ્રીભગવાનિષ્ટે વૈરાગ્ય પ્રકરણે રામેણુ વૈરાગ્ય વર્ણન
નામ સપ્તમ. સર્ગ. ૭.

શ્રીભગવાય. હે મુનીષગ! લક્ષ્મી દે જાને માવહી મુ
ર હે, અર જામ છાંતી પ્રાપ્તિ દુર્ગ, તમ સમુનકા નારા
કર દેતી હે. જેમે વિરાજી જતા દેખને માત્ર મુર હે. અર
પરા ડિવેને મારે ડારતી હે, તેમે લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ હુએ,
આત્મપત્તે મૂતક હોતા હે. અર મહાદીન હોય જતા હે.

જેસે કિસીકે ધરમે ચિતામની દખી રહી. તાકું ખોદકર લેવે નહીં, તખલગ દરદ્રો રહતા હે, તેસે અસાન કરે સાન બિના મહાવિન જેસા હો રહતા હે. આત્માનંદકો પાઈ નહી સકતા. આત્માનંદકો પાવનેકા જે મારગ હે, તિસકે નારા કરનહારી લક્ષ્મી હે. ઇસકી પ્રાપ્તિને શ્રવ મહા અંધ હોય જાતા હે. હે મુનીશ્વર, જળ દીપક પ્રજ્વલિત હોતા હે, તખ ઉસકા બકા પ્રકારા દૃષ્ટ આવતા હે; જળ દીપક જુમ જાતા હે, તખ પ્રકારાકા અભાવ હોય જાતા હે, અર કાજરકી સમ-ક્ષતા રહી જાતી હે. જે વારંવાર બાસના ઉપજાતી થી, સો રહતી હે; તેમે જળ ઇસ લક્ષ્મીકી પ્રાપ્તિ હોતી હે, તખ બકે બેગ ઉનકો જુમવાતી હે; અર તૃષ્ણા રૂપ કાજરજી-સતે ઉપજાતા રહતા હે. જળ લક્ષ્મીકા અભાવ હોતા હે; તખ વાસના તૃષ્ણાકી સમક્ષતા છાંડ જાતી હે. તિસ વા-સના તૃષ્ણા કરકે અનેક વચ્ચે પાવતા હે. શાંતિકા કલ-ચિત નહી પ્રાપ્ત હોતા. હે મુનીશ્વર! જળ શ્રીકો લક્ષ્મીકી પ્રાપ્તિ હોવી હે, તખ શાંતિકે ઉપજાવન હોરે ઝુનકા નારા ક-રતી હે. જેસે જળજગી પવન નહી ચલતા, તખજગી મેધ રહતા હે, જળ પવન ચલા કે મેધકા અભાવ હો જાતા હે, તેસે લક્ષ્મીકી પ્રાપ્તિ દુર્લભે ઝુનકા અભાવ હોતા હે, અર ગરવકી ઉત્પત્તિ હોવી હે. હે મુનીશ્વર! જે સૂગમ હોઈકે અપને મુખતે અપની બડાઈ ન કરે, સો દુ-ર્લભ હે. અર સમરથ હોય કોઈકી અવગથા ન કરે, સખમે રામજી રાખે સો દુર્લભ હે. તેસે લક્ષ્મીવાન હોકર શુભ ઝુન સકાત હોય સોખો દુર્લભ હે. હે મુનીશ્વર! તૃષ્ણા રૂપી જે સર્પ હે, તિસકો નલાવનેકા સ્થાન લક્ષ્મી રૂપી દૂધ

ਹੇ, ਮੇਰੇ ਪੀਰ ਪਰਮਪੁਰੀ ਜੋਗਤਾ ਆਦਿ ਕਰ ਕਰਮਿਤ
 ਅਧਾਰ ਨਾਲੀ. ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮੋਹਰੂਪ ਭਰਮਰ ਹੋਈ ਹੈ,
 ਜਿਸਨੇ ਫਿਰਨੇਕਾ ਰਧਾਨ ਪਰਮਤੀ ਅਤੀ ਰੂਪੀ ਲਖਮੀ ਹੈ. ਅਤੇ
 ਭੁਨਰੂਪ ਨੇ ਸੁਰਮੁਖੀ ਭਰਮਰ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਲਖਮੀ ਗਾਥੀ ਹੈ।
 ਅਤੇ ਜੋਗਰੂਪੀ ਚੰਦਰਮੁਖੀ ਭਰਮਰ ਹੈ ਜਿਨਕਾ ਲਖਮੀ ਬਦਰਮਾ
 ਹੈ. ਅਤੇ ਧੰਗਰੂਪ ਨੇ ਭਰਮਰੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਨਾਰਾ ਕੰਨੇਛਾ
 ਲਖਮੀ ਗਾਥੀ ਹੈ. ਅਤੇ ਜਾਨਰੂਪ ਨੇ ਬਦਰਮਾ ਹੈ ਜਿਨਕਾ
 ਆਰਾਧਨ ਕੰਨੇਛਾ ਲਖਮੀ ਗਾਥੀ ਹੈ. ਅਤੇ ਮੋਹਰੂਪੀ
 ਨੇ ਭਰਮਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਗਾਥੀ ਗਾਥੀ ਹੈ. ਅਤੇ ਧੰਗਰੂਪੀ
 ਨੇ ਜਿਨਕੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਲਖਮੀ ਆਰਾਧਨ ਹੈ. ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ
 ਰੂਪੀ ਨੇ ਜਾਨ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਅਧਾਰਨ ਗਾਥੀ ਲਖਮੀ ਬਿਖ ਹੈ.
 ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਰੂਪ ਨੇ ਗਾਥੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਲਖਮੀ ਬਿਖ ਹੈ.
 ਅਤੇ ਜੋਗਰੂਪੀ ਜਿਗਮਗ ਹੈ ਜਿਨਕਾ ਲਖਮੀ ਰਧਾਨ ਹੈ. ਅਤੇ
 ਗੁਰਮੁਖੀ ਰੂਪੀ ਲਖਮੀ ਭਰਮਰੀ ਹੈ. ਜਿਸਨੇ ਧੰਗਰੂਪ
 ਭਰਮਰੀ ਹੈ ਲਖਮੀ ਗਾਥੀ ਹੈ. ਹੇ ਸੁਨੀਧਰ! ਤੇਰੇ ਗਾਥੀ
 ਬੁਧ ਬਿਖਰੀ ਹੈ. ਅਤੇ ਧੰਗਰੂਪੀ ਗਾਥੀ ਹੈ. ਜਿਸਨੇ ਅਧਾਰਨ
 ਭਰਮਰੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਗਾਥੀ ਗਾਥੀ ਹੈ. ਅਤੇ ਪਰਮਤੀ ਨਾਰਾ
 ਕਰੇਗੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਗਾਥੀ. ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਾਧਰੀ ਬਿਖਰੀ ਨਾਰਾ
 ਕਰੇਗੇ ਲਖਮੀ ਆਪੁ ਹੈ. ਹੇ ਸੁਨੀਧਰ! ਗਾਥੀ ਬਿਖਰੀ
 ਹੈ. ਫਿਰਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਨਾਲੀ. ਅਤੇ ਮਨੋਰੂਪੀ ਬਿਖਰੀ
 ਨਾਰਾ ਕੰਨੇਛਾ ਗਾਥੀ ਗਾਥੀ ਹੈ. ਅਤੇ ਫਿਰਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਗੁਰਮੁਖੀ
 ਗਾਥੀ ਗਾਥੀ, ਜਿਸਨੇ ਲਖਮੀ ਲਖਮੀ ਗਾਥੀ ਨਾਲੀ. ਜਿਸਨੇ
 ਲਖਮੀ ਗਾਥੀ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਨਾਰਾ ਪਾਵੇ ਹੈ.
 ਹੇ ਸੁਨੀਧਰ! ਲਖਮੀ ਆਰਾਧਨ ਅਧਾਰਨ ਕੰਨੇਛਾ ਧੰਗਰੂਪੀ
 ਜਿਸਨੇ ਗਾਥੀ ਹੈ. ਗਾਥੀ ਜਿਸਨੇ ਗਾਥੀ ਹੈ. ਜਿਸਨੇ ਜਿ-

ગુરુ પ્રગટ હોય છીપ જાતી છે. તેસે વહ લક્ષ્મીહુ પ્રગટ હોય છીપ જાતી છે. જેસે જલ છે સો છીમ છે, તેસે લક્ષ્મી-કી જોતી છે. સો મૂરખ જડકે આમુખને છે. ઇસે છલકૂપ જાનકર મેને ત્યાગ ક્રિયા છે.

ઇતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રકરણે લક્ષ્મી તિરસ્કાર વર્ણનં નામ અષ્ટમઃ સર્ગઃ ૮.

રામોવાચ. હે યુનીધરા જો વાકે દેખકર પ્રસંન હોતા હે, મો જેસે પાકે ઉપર જલકી જુંદ ન રહતી હે, તેમે લક્ષ્મી છીન બંગ છે. જેસે જલકે તરંગ હોયકે નારા પા-વતા હે, તેસે લક્ષ્મી હોયકે નારા પામલી હે. હે યુનીધરા! પવનકો રોકના કઠિન છે, સોબી કોઉ રોકતા હે; અર આ-કારાકા મૂરખ કરના અતિ કઠિન છે, સોબી કોઉ મૂરખ કર કરે; અર વીજળીકો રોકના અતિ કઠિન છે, સોબી કોઉ રોકે છે, પગુ લક્ષ્મી પાવકે કોઈ સ્થિર હોયે સો માંદો. જેસે સારાકે સિંગસો કોઉ આર નહો રાકતા; અર આ-રથાકે ઉપર જેસે મોલી નહો ઢહરતા હે; જેસે તરંગકી ગાંઠ નહી પરત હે; તેમે લક્ષ્મીહુ સ્થિર ત્રીહી રહત હે. લક્ષ્મી વીજળીકા ચમકા જેસી હે, સો હેલીહુ છે, અર મીટબી જાતી હે, તેસે લક્ષ્મી પાવકે આપકે અમર હુઆ ચાહે, સો મહા મૂરખ જાનનાકા અર લક્ષ્મીકો પાવકર જો બો-ગકી વાંઝા કરત હે સો મહા આપકાકે પાવ હે, તિનકોં જીવનેતે મરના એજ હે. જીવનેકી આરા મૂર્ખ કરતે હે, સો અપને નારાકે નિમિત્ત કરતે હે; અર જો ગ્યાનવાન પુ-રુષ હે, જીવકી પરમ પદને સ્થિતિ હે, અર તિસકર ગૃધ

પામે છે, તિનકા છવના ચુખડે નિમિત્ત છે. તિનકે છવનેને
 ઓરડા કાગળની સિદ્ધ હો જતા છે. તિનકા છવના ચિ-
 તામનિતી નાઈ એટ છે. અરુ છવને સદા બોમકી ઇ-
 રડા ગૃહી છે. ઓર આત્મપદ્ધતિ નિમુખ છે. તિનકા છવના
 કિમી ચુખડે નિમિત્ત નહી છે, વહ મનુષ્ય નહી, મંદબ છે,
 અરુ જેમે હૃદય, પંછી, પશુકા છવના છે, તેમે તિસકાળી
 છવના છે. હે મુનીચર! જો પુરુષ સાચા પડ્યા છે, અરુ
 પાવને જોગ પદ નહીં પાયા, તય સાચા ઉમડો બારડૂપ છે,
 જેમે ઓરડા બાગ હોવા છે, તેમે પદનેકાળી બાગ છે, અરુ
 પડે નિચાગ ચાચા કરતા છે, ઓર તિમકા ચારકો નહી
 મૂલન કરતા; તો વહ નિચાર ચાચાકુ બાર છે. હે મુની
 ચર! મન જો છે સો આમગરૂપ છે, સો મનમે જો સાતિ
 ન આઈ, તો મનકુ ઉમડો બાગ છે. અરુ જો મનુષ્ય સ-
 ચીકો પાયા છે, ઉમડા અભિમાન નહી ત્યાગત છે, તો
 વહ સચીકો ઉમડો બાર છે. તો વહ સચીકો છવના
 તમહી એટ છે, જમ આત્મપદ્ધતિ પામે, અન્યથા ઇસકા
 છવના ખર્વ છે. ઓર આત્મપદ્ધતિ પ્રતિ અગ્નાસ કર ટોલી
 છે. જેમે જલ પૃથ્વી તે એં તે નિકમતા છે, તેમે અગ્નાસ
 કર આત્મપદ્ધતિ પ્રતિ હોતી છે. અરુ જો આત્મપદ્ધતિ વિ-
 મુખ હોય, આરાકી કામીમે કસે છે, સો સગામમે બરકત
 રહેતે છે. હે મુનીચર! મંભારકે તગ્ગ અનેક કાવસો,
 હૃદય જોય નંદ હોય જાતે છે, તેમે વહ લક્ષ્મીકુ જનબગ
 છે, ઇસકા પાડે જો અભિમાન કરતા છે સો મૂર્ખ છે,
 જેમે નિષ્ઠી ચુખડે પડનેકે તિરે પરી ગૃહી છે, તેમે
 લજમી ઉનો નરકમે ઝરનેકે તિરે, ધરમે પરી ગૃહી છે,

ਜੇਸੇ ਅੰਗਯੀਸੇ ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤੇਸੇ ਲਖਮੀ ਆਈ ਜਾਂਦੀ
 ਹੈ. ਜੇਸੀ ਭਿਨਯੰਗ ਲਖਮੀ ਆਰੇ ਸਾਹੀਏਂ ਪਾਪਕਰੇ ਨੇ
 ਯੋਗਤੀ ਨ੍ਰਿਪਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੀ ਮਹਾ ਮੂਰਖ ਹੈ. ਸੀ ਮ੍ਰਿਤੁਕੇ
 ਮੁਖਮੇਂ ਪਰੇ ਹੁਐ ਭਵਨੇਤੀ ਆਸਾ ਕਰਦੇ ਹੈ. ਜੇਸੇ ਸਫੇਕੇ
 ਮੁਖਮੇਂ ਮੋਤੁਕੇ ਪਕੜਦਾ ਹੈ, ਸੀ ਮਝਯੋ ਆਵਨੇਤੀ ਖੜਕਾ
 ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਾਨੇਂ ਸੀ ਮਹਾ ਮੂਰਖ ਹੈ; ਤੇਮੇਂ ਧਰੇ ਪੁਰਖ ਮ੍ਰਿਤੁਕੇ
 ਮੁਖਮੇਂ ਪੜ੍ਹਾ ਹੁਆ ਯੋਗਤੀ ਪਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਸੀ ਮਹਾ ਮੂ-
 ਰਖ ਹੈ. ਆਰੇ ਜੁਗਾ ਆਵਰਯਾ ਨਦੀਕਾ ਖਾਹਤੀ ਨਾਂਝ ਆਈ
 ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਯਾਦੁਗੀ ਵਰਦਾਵਰਯਾ ਧਾਮ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਮੇਂ ਮਹਾਦੁਖ
 ਖਗਣ ਹੋਏ ਹੈ. ਆਰੇ ਸਾਹੀਰੇ ਜਗਰੇ ਹੋਏ ਵਰਦਾ ਹੈ; ਫਿਰ ਮਰਦਾ
 ਹੈ. ਏਕੇ ਭਿਨਯੁ ਮ੍ਰਿਤੁ ਖਨਕੇਂ ਪਿਸਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਦਾਝ
 ਦੇਖਦਾ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਜੇਸੇ ਮਹਾ ਕਾਮੀ ਪੁਰਖਕੇਂ ਸੁੰਦਰ ਆਮਿ-
 ਲਦੀ ਹੈ, ਤਾਮੇਂ ਫਿਸਕੇਂ ਦੇਖਨੇਕਾ ਲਾਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤੇਸੇਂ ਮ੍ਰਿਤੁ
 ਮਨੁਖਕੇਂ ਦੇਖੇ ਪਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਦਾ ਹੈ. ਹੈ ਮੁਨੀਖਰ! ਮੂਰਖ
 ਪੁਰਖਕਾ ਭਵਨਾ ਦੁਖਕੇਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤ ਹੈ. ਜੇਸੇਂ ਵਰ ਮਨੁਖਕਾ ਭ-
 ਵਨਾ ਦੁਖਕਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇਸੇਂ ਆਆਨੀਕਾ ਭਵਨਾ ਦੁਖਕਾ
 ਕਰਦਾ ਹੈ. ਫਿਸਕੇਂ ਯਾਦੁਭ ਭਵਨੇਂ ਮਰਦਾ ਐਫ ਹੈ. ਜਾ
 ਪੁਰਖਨੇਂ ਮਨੁਖ ਸਾਹੀਰੇ ਪਾਪਕਰੇ ਆਤਮਪਦ ਪਾਪਨੇਕਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ
 ਕਿਆ, ਜਿਨੇ ਆਪੇਝ ਆਪਕਾ ਨਾਸਾ ਕਿਆ ਹੈ. ਸੀ ਆਤਮ
 ਵਰਦਾ ਹੈ. ਹੈ ਮੁਨੀਖਰ! ਧਰੇ ਮਾਧਾ ਯਾਦੁਭ ਸੁੰਦਰ ਯਾਦੁਭ
 ਹੈ. ਆਰੇ ਆਪਰੇ ਨਾਸਕੇਂ ਪਾਪਦੀ ਹੈ. ਜੇਸੇਂ ਵਰਕੇਂ ਅੰਦਰਨੇਂ
 ਧੁਨਾ ਆਪ ਵਰਦਾ ਹੈ ਆਰੇ ਯਾਦੀਰਨੇਂ ਯਾਦੁਭ ਸੁੰਦਰ ਦਿਖਦਾ
 ਹੈ. ਤੇਮੇਂ ਧਰੇ ਪੁਰਖ ਯਾਦੀਰਨੇਂ ਸੁੰਦਰ ਵਰ ਆਵਦਾ ਹੈ,
 ਆਰੇ ਆਪਨੇਂ ਖਨਕੇਂ ਨ੍ਰਿਪਤਾ ਆਪ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਜੇ ਪਦਾਰਥਕੇਂ
 ਸਦਾ ਆਰੇ ਸੁਖਦੁਖ ਵਰਨਕੇਂ ਸੁਖਕੇਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤ ਆਤਮਪਦ ਕਰਦਾ

हे, मो मुण्ही नही होता हे. जेसे नदीमें सफेदा पत्थर
पाएँ वतर्पा आहो, सो पार नाहीं डगता हे वह मूरजता
करे कुलेधगद, तेमें जे संगारके पदार्थको सुखरूप बन
कर आशय करता हे, सो मुण्ही नाचना. संसार स
मुद्रमेष दुग बनता हे. हे मुनीधरा! वह संसार इंद्र
धनुसी नाई हे. जेमें इंद्र धनुषा बहुत अंगका दृष्टिमें
आवता हे, अरु गिने अरु मिटी कछु नहीं होती हे.
तेमें यह संसार जम मात्र हे. धमनें गु पकी उरजा र
जनी व्यर्थ हे. इस प्रकार जगत्को में अस्तवृष बनकर
निर्गमना होनेकी उरजा करी है.

धृती श्री योगवासिष्ठे वेगम प्रकरेणु ससार सुख
निषेध ज्ञान नाम तवमः सर्गः

श्रीरामोवाच. हे मुनीधर! यह जे अहंकार उदय हुआ
सो अज्ञानमें महा दुष्ट हे. अरु वही पगम रात्रु हे.
इसनें भेदको ज्ञान प्राप्त किया हे, अरु मिथ्या हे. जेते
कछु दुःख हे, निनकी जानी अहंकार हे. जग लग
अहंकार हे, तमयगी भोगकी उत्पत्तिका अभाव उदागित
नही होता हे. हे मुनीधरा! जे कछु में अहंकारसो न
लग किया, अरु पुनः किया हे, अरु जे बिरा दिया हे.
जे कछु किया हे, सो सग व्यर्थ हे. इसजर परमात्मकी
सिद्धि कछु नहीं हे. जेते राजमें आहुती पकी व्यर्थ हो
जाती हे तेमे जानत हों. अरु जेते कछु दुःख हे ति
नका भीतर अहंकार हे. इसका नाश होवे तब कल्याण
होवे. ताते गुन इसका उपाय मुनको उहो. इसकर आ

ਹੰਕਾਰ ਨਿਵ੍ਰਤ ਹੋਵੇ, ਹੇ ਸੁਨੀਥਰ ! ਜੇ ਵਸ੍ਤੂ ਮਲਾ ਹੋ, ਨਿਸਾਕਾ ਲਾਗ
 ਕਰਨੇ ਮੈਂ ਦੁःਖ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਵਸ੍ਤੂ ਨਾਰਾਧਾਨ ਅਤੇ ਥਮ ਕਰੇ
 ਦਿਖਾਈ ਦੇ, ਤਿਮਕੇ ਲਾਗ ਕਰਨੇ ਤੋਂ ਆਨੰਦ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਂਤਿਰੂਪ ਜੇ
 ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੈ ਤਿਮਕੇ ਆਸ਼ਾਦਨ ਕਰਨੇਕਾ ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ ਰਾਹੁ
 ਹੈ, ਜਦੋਂ ਰਾਹੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾਕਾ ਅਹਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਉਸਤੀ ਸ਼ੀ-
 ਤਕਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਧੇ ਜਾਈ ਹੈ, ਤੇਸੇਂ ਜਦੋਂ ਅਹੰਕਾਰ ਉਪ-
 ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਸਮਤਾ ਦਧੇ ਜਾਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪੀ
 ਮਿਥ ਗਰਜੇਂ ਘਰ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਗ੍ਰੰਥਾਕੂਪੀ ਕੋਟਿਕ ਜਾਤਾ
 ਜਾਤਾ ਜਾਈ ਹੈ, ਸੋ ਉਚਿਤ ਚਰਿਤ ਨਾਂਹੀ, ਜਦੋਂ ਅਹੰਕਾਰਕਾ
 ਨਾਰਾ ਹੋਵੇ, ਤਦੋਂ ਗ੍ਰੰਥਾਕਾ ਅਧਾਰ ਹੋਵੇ, ਜੇਸੇਂ ਜਦੋਂ ਲਗ
 ਮਿਥ ਹੋ ਤਦੋਂ ਜਗ ਨਿਗ੍ਰਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗਿਰਿਕਰੂਪੀ ਪਵਨ ਆਵੇ,
 ਤਦੋਂ ਅਹੰਕਾਰਕਰੂਪੀ ਮਿਥਕਾ ਅਧਾਰ ਹੋਵੇਂ ਨਿਗ੍ਰਹੀ ਨਾਰਾ
 ਪਾਵਤੀ ਹੈ, ਜੇਸੇਂ ਜਦੋਂ ਲਗੀ ਤੇਜ ਅਤੇ ਆਨੀ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਲਗੀ
 ਉਪਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ; ਜਦੋਂ ਤੇਜ ਆਵੀਕਾ ਨਾਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ
 ਉਪਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਨੀ ਨਾਰਾ ਪਾਵਤਾ ਹੈ, ਤੇਸੇਂ ਜਦੋਂ ਅਹੰਕਾਰਕਾ
 ਨਾਰਾ ਹੋਵੇ ਤਦੋਂ ਗ੍ਰੰਥਾਕਾਨੀ ਨਾਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਹੇ ਸੁਨੀਥਰ !
 ਪਰਮ ਦੁःਖਕਾ ਕਾਰਨ ਅਹੰਕਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਹੰਕਾਰਕਾ ਨਾਰਾ
 ਹੋਵੇ, ਤਦੋਂ ਦੁःਖਕਾਨੀ ਨਾਰਾ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ, ਹੇ ਸੁਨੀਥਰ ! ਧਰ
 ਜੇ ਮੈਂ ਰਾਮਹੋਂ, ਜੋ ਨਹੀ, ਅਤੇ ਧਰਮਾਨੀ ਕੁਝ ਨਹੀ, ਕਾਹੇ-
 ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੋ ਧਰਮਾ ਕਿਸਕੁ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਧਰਮਾ ਹੋਰ
 ਤੋ ਧਰਮਾ ਹੋਰ ਜੇ ਅਹੰਕਾਰਕੇ ਰਹਿਤ ਪਦਤੀ ਪ੍ਰਾਪਿ ਹੋਵੇ, ਜੇਸੇਂ
 ਜਨੀਕੇ ਅਹੰਕਾਰਕਾ ਉਤਪਾਨ ਨਹੀ ਹੁਆ, ਤੇਸਾ ਮੈਂ ਹੋਓ,
 ਐਸੀ ਸੁਭਕੇ ਧਰਮਾ ਹੈ, ਹੇ ਸੁਨੀਥਰ ! ਜੇਸੇਂ ਕਮਲਕੇਂ ਗਤਾ
 ਨਾਰਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੇਸੇਂ ਅਹੰਕਾਰ ਜਾਨਕਾ ਨਾਰਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜੇਸੇਂ
 ਪਾਰਾਧੀ ਜਨਕਸੋਂ ਪਤੀਕੇਂ ਭੰਧਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਨਿਸਾਕਰ ਪੰਛੀ ਦੀਨ

હો જાતે હે, તેમં અહંકારૂપી પારાધીને તૃષ્ણારૂપી જાલ
 ડારે; છવેકો બંધન દિવા હે, નિસકર મહા દિન હો ગયા હે,
 જેમે પંખી અંતકે કંતકોં સુખરૂપ જાનકર અગનેકો આતા
 હે, ફિર મુગતે ફિરને જાલમે બંધ જાતા હે; વીસ બંધન
 કર દિન હો જાતા હે, તેમે વહ પુરુષ વિપવ બોગશી ઇંચા
 કિયેને તૃષ્ણારૂપી જાલમે બંધ હોય મહા દિન હો જાતા હે,
 તાંતે હે મુનીશર! મુઝકો મોઈ ઉપાય કહો, છસ કર
 અહંકારકા નારા હોયે, જળ અહંકારકા નારા હોયેગા તળ મે
 પરમ સુખી હોયેગા, જેસે વધ્યાચળ પર્વતકે આશ્રયતે
 ઉન્મત્ત હસી ખડે ગરજતે હે, તેમે અહંકારૂપી જો વધ્યા-
 ચળ પર્વત હે, તિસકે આશ્રયને મનરૂપી હસી નાના પ્રકારકે
 સંકલ્પ વિકલ્પરૂપી રાખ્દ કરતે હે, તાંતે મોઈ ઉપાય કહો
 છસકર અહંકારકા નારા હોયે, મો અહંકાર અહ્યાનકા
 મૂલ હે, જેસે મેધકા નારા કરનહારા રાસનજ હે; તેસે
 વૈરાગકા નારા કરનહારા અહંકાર હે, મોહારિક નિહાર-
 રૂપ જો સર્પ હે, તિનકો રહનેકા અહંકારૂપી બિલ હે;
 અર અહંકાર કામી પુરુષકી નાઈ હે, જેમે કામી પુરુષ
 કામકોં ભુગતતા હે, અર કૂલકી માયા ગેમે ડારકે પ્રમન
 હોતા હે, તેમે તૃષ્ણારૂપી તામા હે; અર મનુષ્યરૂપી કૂલકે
 મનકા હે, સો તૃષ્ણારૂપી તાગેકે સાથ પગેયે હે, સો
 અહંકારૂપી કામી પુરુષ ગેમે ડારતા હે અર પ્રમન હોતા હે,
 હે મુનીશર! આત્મારૂપી સૂરજ હે, તિસકા આવરન કન-
 હાર મેધરૂપી અહંકાર હે, જળ જ્ઞાનરૂપી સૂર્ય ઉદયકા કાલ
 આવે, તળ અહંકારૂપી જાદરકા નારા હો જાતા હે,
 અર તૃષ્ણારૂપી ગુનારકામી નારા હોયે, હે મુનીશર!

વહ નિચે કર, મેં દેખ્યા છે, જો જ્યાં અહંકાર છે, ત્યાં સખ આપદા આવ પ્રાપ્ત होती છે. જેસે સમુદ્રમેં સખ નદી આપકે પ્રાપ્ત होती છે, તેસે અહંકારમેં સખ આપદાકી પ્રાપ્તી છે. તાને સોઈ ઉપાય કહો જીસકર અહંકારકા નાશ હોવે.

૫૧૩૫૧ યોગવાસિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રકરણે અહંકાર કુરાયા
વલ્લુનં નામ દશમઃ સર્ગઃ ૧૦

શ્રીરામોવાચ. હે યુનીચર! વહ જો મેગ ચિત્ત છે, સો કામ ક્રોધ, લોબ, મોહ તુભણાદિક દુઃખકર જાતની ભાવ હો ગયા છે. અર મહા પુરુષકે જો યુગ વૈરાગ્ય, વિચાર, ધૈર્ય, સંતોષ, તિનકી ઓર નહી જાતા. સર્વદા વિધવકી ગિરદમેં ઉડતા છે. જેમેં મોરકા પંખ પવનકે લાગે હરતા નહી, તેસે વહ ચિત્ત સર્વદા બદલત ફિરતા છે, અર હસિકોં લાભ કછુ પ્રાપ્ત નહી હોતા. જેમેં જ્ઞાન દ્વાર દ્વારમેં બદલત ફિરતા છે, તેસે વહ ચિત્ત મદારથકે પાવને નિમિત્ત બદલત ફિરતા છે, ઓર પ્રાપ્ત કછુ નહી હોતા. અર જો કછુ પ્રાપ્ત હોતા હે તિમકી તુમ નહી હોતા. અંતર તુભણા રહઈ આવત છે. જેસે પિયારેમે જમ બારિયે, તામો વહ પૂનં નહી હોતા, ક્ષો જો છિદ્રતે જલ નિકસ જાતા છે; અર પિયારા સૂન્યકા સૂન્ય રહેતા છે. તેસે ચિત્તકોં બોગ મદારથ પ્રાપ્ત હોતા છે, તામો સંતુષ્ટ નહી હોતા છે. સદા તુભણાઈ રહત છે. હે યુનીચર! વહ ચિત્તરૂપી મહા મોહકા સમુદ્ર છે, તિમમેં તુભણારૂપી તરંગ ઉડતેઈ રહેતે હો; સો કદાચિત્ સ્થિર નહી હોતા. જેસે સમુદ્રમેં તિચ્છત મેગકર તરંગ હોતા છે, સો તરંગે જુમ્જકોં લાગતા છે.

ਅਤੇ ਜਨਮੋਂ ਪਏ ਜਾਣੇ ਹੋ, ਤੇਮੋ ਬਿਚਤ੍ਰੀ ਸਮੁਦ੍ਰਮੋਂ
 ਵਿਖੇ ਪਏਥੇ ਜਾਣੇ ਹੋ, ਵਾਸਨਾਤ੍ਰੀ ਤੰਗੇ ਖੇਤਰੋਂ ਮੇਰੇ ਜੇ
 ਅਯਯ ਰਾਜਾਯ ਥਾ, ਮੇਰੇ ਅਯਯਮਾਨ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋ। ਸੋ ਭਲੇ
 ਬਿਚਤ੍ਰੀ ਮੇਂ ਮਹਾ ਦੀਨ ਹੁਆ ਹੋ। ਜੇਸੇ ਜਨਮੋਂ ਪਯਾ ਪਯੀ
 ਦੀਨ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੋ, ਤੇਸੇ ਬਿਚ ਧੀਰ, ਅਤੇ ਜਾਮਨਾਤ੍ਰੀ
 ਜਨਮੋਂ ਪਯਾ ਕੁਯਾ ਮੇਂ ਦੀਨ ਹੋ ਗਯਾ ਹੁ। ਜੇਮੋਂ ਮੁੰਡੇ ਸਮੁ
 ਹਨੇ ਯੁਧੀ ਮੁੰਡੀ ਅਧੇਲੀ ਯੇਵਾਨ ਹੋਈ ਹੋ ਤੇਮੋਂ ਮੇਂ ਆਤਮ
 ਪਦੇ ਯੁਧੀ ਹੁਆ ਬਿਚਮੋਂ ਯੇਵਾਨ ਹੁਆਹੋ। ਹੇ ਬੁਨੀਖਰ,
 ਪਦ ਬਿਚ ਸਦਾ ਲੋਭਜਾਨ ਰਹਿਤਾ ਹੋ, ਭਲੇ ਬਿਚ ਸਿਧ ਨਹੀਂ
 ਹੋਤਾ। ਜੇਮੋਂ ਲੀਯੋਂ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਦਰਾਯਨ ਕਰਕੇ ਲੋਭਜਾਨ ਹੁਆ ਥਾ,
 ਤੇਮੋਂ ਪਦ ਬਿਚ ਸਾਨਪ ਨਿਯਪਤ ਯੇਦ ਪਾਵਤ ਹੋ। ਜੇਮੋਂ ਪਿਯਰੇਮੋਂ
 ਆਪਾ ਸਿੰਘ ਪਿਯਰੇਮੋਂ ਫਿਰਨਾ ਹੋ, ਤੇਮੋਂ ਵਾਸਨਾਮੋਂ ਆਪਾ ਬਿਚ ਸਿਧ
 ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਹੇ ਬੁਨੀਖਰ! ਭਲੇ ਬਿਚਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰੇ ਦੂਰੇ ਭਾਯੋਂ ਹੋ।
 ਜੇਸੇ ਯਾਦੀ ਪਵਨਮੋਂ ਰੁਝਾ ਗੁਨ ਦੂਰੇ ਦੂਰੇ ਜਾ ਪਰਤਾ ਹੋ, ਤੇਸੇ
 ਬਿਚਤ੍ਰੀ ਪਵਨਮੋਂ ਬੁਝਕੋ ਆਤਮਾਨਦ ਤੋਂ ਦੂਰੇ ਭਾਯੋਂ। ਜੇਸੇ
 ਬੁਝੇ ਗੁਨਕੋ ਅਯਨ ਜਰਾਵਤ ਹੋ, ਤੇਮੋਂ ਮੇਰੇ ਬਿਚ ਜਰਤਾ ਹੋ।
 ਜੇਸੇ ਅਯੀਤੋਂ ਧੂਮ ਨਿਕਸੇਤੋਂ ਹੋ, ਤੇਸੇ ਬਿਚਤ੍ਰੀ ਅਯੀਤੋਂ
 ਗੁਧਾਤ੍ਰੀ ਧੂਮ ਨਿਕਸੇਤਾ ਹੋ, ਤਿਸਕੋ ਮੇਂ ਪਰਮ ਦੁਖ ਪਾ
 ਵਤ ਹੋ। ਪਦ ਬਿਚ ਹੁਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤਾ ਹੋ। ਜੇਸੇ ਰਾਜਹੁਸ
 ਦੁਖ ਅਤੇ ਰਾਜ ਬਿਨੇਕੋ ਬਿਨ ਬਿਨ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਤਿਸਕੀ ਨਾਭ ਮੇਂ
 ਆਤਮਾਮੋਂ ਅਯਾਨ ਕਰਕੇ ਆਕਸ਼ਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੋ। ਤਿਸਕੋਂ ਬਿਨ
 ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਸਕਤਾ ਹੋ। ਜਨ ਆਤਮਾਪਦ ਪਾਪਨੇਕਾ ਜਾਨ
 ਰੇਤ ਹੋ ਜਨ ਅਯਾਨ ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ। ਜੇਮੋਂ ਨਦੀਕਾ
 ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਮੁਦ੍ਰਮੋਂ ਜਾਣਾ ਹੋ, ਤਿਸਕੋਂ ਪਹਾਰ ਸੂਰੇ ਅਯਨੇ ਨਹੀਂ
 ਦੇਤਾ ਹੋ, ਅਤੇ ਸਮੁਦ੍ਰਕੀ ਆਰ ਜਾਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ ਹੋ। ਤੇਸੇ ਬੁ

अको चित्त आत्माकी ओरतें रोकता है. सो परम रात्रु है. हे मुनीश्वर ! तानें सोई उपाय कहो, इसकर चित्त-रूपी रात्रुका नारा होये. यह तृष्णा भेरा जोलन करती रहती है; जैसे मृतक सरीरेको स्थान और स्थाननी जोलन करते है, तैमें आत्माके स्थान जिन में मृतक समान हों. जैसे बालक अपनी परछाईंको जैताल मानकर ब-यों पावता है, सो जल विचार करके समरथ होता है, तब जैतालका जल पावता नहीं. तैमें चित्त-रूपी जैतालमें भेरा स्पर्श किया है. तिसकर में बयों पावता हों. तात तुम सोई उपाय कहो; इसते चित्त-रूपी जैताल नष्ट होय जाये. हे मुनीश्वर ! अभ्यास करके भिन्ना जैताल चित्तमें दृढ़ हो रह्या है, तिसके नारा करनेको में समर्थ नहीं हो सकता हो. अभ्यासमें जेठना सोणी में सुगम जानता हों, ओर व्यर्थके जडे पर्वतके उपर जाना, सोणी में सुगम मानता हों. और जडे जलूका बूरन करता यह-जी में सुगम मानता हो. परंतु चित्तका छतना महा कठिन है ऐसा में जानता हों. चित्त सदाई व्यस-मान सुभाववारा है. जैसे धंके साथ जांध्या हुआ जानर उदासित स्थिर होय नहीं जेठना, तैसे चित्त वासनाके भारे स्थिर उदासित नहीं होता है. हे मुनीश्वर ! जडा समुद्रका पान कर जाना सुगम है, और अजिडा भरछन करनेकी सुगम है, ओर सुमिरका उर्वधन करना सोणी सुगम है; परंतु चित्तको छतना महा कठिन है; जे सदा व्यग्रूप है. जैसे समुद्र अपना द्रवसुभावका उदासित नहीं त्याग करता, और महा द्रवीय रहता है, तिसकर

નાના પ્રકારકે તરંગ હોને છે, તેમં ચિત્તજી સચ્ચ સ્વભાવકો
કંપી ન ત્યાગતા છે. નાના પ્રકારકી વાસના ઉપજતી રહતી
છે, અર બાવકી નામ સચ્ચ છે, મદા વિપવકી ભગ્ધા
વતા છે. કડુ પલાયકી પ્રાતી હોતી છે, પગતુ અતરતે
મદા સંચન રહતા છે, જેમં સૂચકે ઉત્પ હુએ દિન હોતા
છે, અર અસ્ત હુએતે નાશ પાવતા છે, તેમં ચિત્તકે ઉત્પ
હુએ નિનોરીકી ઉત્પત્તી છે, અર ચિત્તકે લીન હુએતે લીન
હો જતી છે છે મુનીયર ! કોડિ સમુદ્રમં જમ ગભીર છે,
તિસમં બડે સર્પ રહેને હૈ, સો જમ કોડિ સમુદ્રમં પ્રવેશ
કરે, તખ વહ સર્પ ઉનકો કાઢતા છે. તિનકો જિય મદ જતતા
છે, તિસક મદા દુ ખ પાવતા છે. સો દૃષ્ટાત શુનીયે,
ચિત્તરૂપી સમુદ્ર છે; અર વાસનારૂપી જન છે, તિસમં
જનરૂપી સર્પ છે. જમ જન ઉનકે નિમ્મ જતતા છે, તખ
ભોગરૂપી સર્પ ઉમકો કાઢતા છે. તખ જુગારૂપો જિખ
પસગતા છે, તિમર મરને હૈ. છે મુનીયર ! જો ભોગકો
મુખરૂપ જનકો ચિત્ત દોગતા છે. સો ભોગ દુ ખ
રૂપ છે. જેમં જનસો ખાઈ આરજાદિત દોષ જતી છે
તિસકો દેખક મૂખ મૂમ ખાનેકો દોરતા છે, તખ ખાઈ
મં ગિર પડતા છે, અર દુ ખ પાવતા છે. તેમં ચિત્તરૂપી
મૂમ ભોગકા સુખ જનકર ભોગનેકો જગતા છે, તખ
જુગારૂપી ખાઈમં ગિર પડતા છે, અર જન્માતર દુ ખકો
જુગતતા છે છે મુનીયર ! વહ ચિત્ત કંજલુ બડા ગભીર
હો બેઠતા, આર જમ ભોગકો દેખતા છે, તખ તિનકો
આર લગી ગિર પડતા છે. જેમં ગ્રીધ પખી આકાશમ
ચઢ ફિરતા છે, સો જમ પૃથ્વીપર મામકો દેખતા છે, તખ

તહાં તે આપ પૃથ્વીપર બેઠતા હે, અરે માંસકોં લેતા હે, તેસેં યહ ચિત્ત કબી નિરાધા ઉડતા હે, જન્ય વિષય દેખે, તખ આરાકિત પાપ વિષયમેં ગિર જતા હે; અરે યહ ચિત્ત વાસનારૂપી સંજ્ઞામેં સોવા રહેતા હે; અરે આત્મ પદમેં જગતા નહીં. ઇસ ચિત્તકી જલ્દમેં મેં પકરાયા હો; સો કેસી જલ્દ હે, તામે વાસનારૂપી સૂચ હે, અરે સંગારકી સત્યતારૂપી સંધી હે, અરે જોગરૂપી તિસમેં મુન હે; ઇસકોં દેખકે મેં દરયા હો. કબહુ પાતાલમેં, કબહુ આકારામેં વાસનારૂપી નેવરીકર ઘડી જંવકી નાહ જાયા હો. તા તે હે મુનીશ્વર! તુમ સોઈ ઉપાય કહો, ઇસકર ચિત્તરૂપી શત્રુકોં છતો. અખ મુનકોં કિસી જોગકી ઇચ્છા નહીં. અરે જગતકી લક્ષ્મી મુનકોં વિરસ બાસતી હે. નેસેં ચંદ્રમા બાદરકી ઇચ્છા નાહીં કરતા, અરે ચતુર્માસિમેં આચ્છાદિત હોય જાતા હે. તાતેં મેં જોગકી ઇચ્છા નહીં કરતા, ઓર જગતકી લક્ષ્મીકોં મેં નહીં આહાતા, અરે મેરા ચિત્ત હે સો પરમ શત્રુ હે. હે મુનીશ્વર! મહા પુરુષ ને છતનેકા જતન કરતે હે, સો જન્ય ચિત્તકોં છતે, તખ પરમ પદકોં પાવે; તાતેં મુનકોં સોઈ ઉપાય કહો, નિસ કર મનકોં છતો. સખ દુઃખ ઇસકે આશ્રયતેં રહેતે હે. નેસેં પર્વતપર બન હે સો પર્વતકે આશ્રયતેં રહેતા હે.

ઇતીશ્રી યોગવાશિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રકરણે ચિત્ત દોરાત્મ્ય વર્ણન નામ અંકાદયઃ સર્ગ- ૧૧.

શ્રીરામોવાચ. હે અજ્ઞાન! ચૈતન્યરૂપી આકારામેં નેતૃત્વરૂપી રાત્રી આઈ હે, તામે ક્રમ, ક્રોધ, લોભ, મોહાદિક

પુણ્ય જિન્યરો છે. જળ સાનરૂપ સૂર્ય ઉદય હોયે, તમ
 તૃષ્ણારૂપી મનકા અભાન હોય જાયે. જળ મગ નષ્ટ બઈ,
 તમ મોહાદિક ઉત્કૃષ્ટી નષ્ટ હો જાયે છે. જળ મૂર્ચકા ઉ
 દય હોતા છે, તમ અરકુ ઉર્જા હોય પિતર જતવા છે; તેમે
 સંતોષારૂપી રસકો તૃષ્ણારૂપી અભાન મુકામતી છે. બહુમી
 તૃષ્ણા કેમી છે; જેમે શૂન્ય બનમે પિગામતી અપને પરિ
 વાર મહિત દિગત ગદતી છે, અર પ્રમન હોતી છે. સો
 વન અર પિગામ કેસા છે, આત્મપદને શૂન્ય જો મિત
 મો બધાનક શૂન્ય બન છે, તિમમે તૃષ્ણારૂપી પિગામતી
 છે. અર મોહાદિક ઉમકા પરિવાર છે, બેનકો સાથ લેકર
 દિગતી છે. હે મુનીશ્વર! મિતરૂપી પરિત છે; તિસકે
 આશને તૃષ્ણારૂપી નદીકા પ્રવાહ જાયતા છે. અર નાના
 પ્રકારકે સકલરૂપી તર્ંગકો પમાગને છે, જેસે મેધકો રેખકર
 મોર પ્રમન હોતા છે, તેમે તૃષ્ણારૂપી માગ બેગરૂપી
 મેધકો રેખકે પ્રમન હોતા છે, તાન પરમ હુ બકા મુલ
 તૃષ્ણા છે. જળ મેં કિસી મનોપદિ મનકા આશય કરતા
 હો, તમ તૃષ્ણા તિમને તાગ કર દેતી છે. જેમે સુર
 સાગીકો મુહા તોચી ડાગતા છે. તેમે મનોપદિ મનકો
 તૃષ્ણા નાશ કરતી છે. હે મુનીશ્વર! શબને ઉત્કૃષ્ટ પરમે
 વિગાજવેકા મેં જલન કરતા હો. તમ તૃષ્ણા જિરાજને
 નહી રેતી. જેસે જલમેં રૂસા હુઆ પઞ્ચી આકારામેં
 ઉડવેકા જલન કરતા છે, પરમ ઉડ નહી સકતા છે. તેસે
 મેં અનાત્મપદમેં આત્મપદકો પ્રાપ નહી હો સકતા. સ્ત્રી,
 પુત્ર, અર કુટુંબ, તિસને જલ નિષ્ઠાઈ છે, તામેં રૂસા
 હો મો નિકસ નહીં સકતા. સો આસારૂપી રામીમેં બધા

હુઆ, કપહો ઉરથકો જાતા હો; કપહુ અધઃપાત હોતા હો; સો ધટી યત્રથી નાંઈ મેરી ગતી છે. જેસે ઇંદ્રકો ધતુખ મેધમેં હોતા છે, મો બડા અર જહોત રંગસોં બચ્ચા છે, પરંતુ મધ્યમેં સૂન્ય છે, તેસે તૃષ્ણા મલિન અંતઃકરનમેં હોતી છે, સો બડી છે, અર યુનરૂપી રંગમેં રંગી છે. દેખવે માત્ર સુદર છે. પરંતુ ઇસમેં કારણ સિદ્ધિ કછુ નહી હોતી. હે યુનીયર! તૃષ્ણારૂપી મેધ છે; તિસમેં દુઃખરૂપી બુદ્ધ નિકસતે છે. અર તૃષ્ણારૂપી કાણી નાગની છે; ઉસકા સ્પર્શ તો કોમલ છે, પરંતુ બિખરે પૂરન છે; તિસકે ઉસમેં મૃતક હો જાતા છે. અર તૃષ્ણારૂપી બાહુર છે, સો આત્મ-રૂપી સૂરજકે આગે આવરન કરતા છે. જન ગ્યાનરૂપી યવન નીકસે તખ તૃષ્ણારૂપી બાહરકા નાશ હોયે; અર આત્મપદકા સાક્ષાત્કાર હોયે. અર ગ્યાનરૂપી કમલકો સંકોચ કરનહારી તૃષ્ણારૂપી નિશા છે; અર તૃષ્ણારૂપી મહા બપાનક કાળી રાત્ર છે, છાસકર બડે ધીરજવાનબી બપબીત હોતે છે. અર નેનવારેકોબી અંધ કરે ડારતી હે; જન મહ આવતી છે, તખ વૈરાગ્ય અર અભ્યાસરૂપી નેત્રકો અંધ કરે ડારતી છે; અર્થ મહ જે સત્ત અસત્તકો વિચારમેં નહી રેતી. હે યુનીયર! તૃષ્ણારૂપ કાકની છે, સો સંતો-પાદિક પ્રજકો મારે ડારતી છે. અર તૃષ્ણારૂપી કંરરા છે, તિસમેં મોહરૂપી ઉન્મત્ત હસી ચરજતે છે. અર તૃષ્ણારૂપી સમુદ્ર છે, તિસમેં આપદારૂપી તલે આપ પ્રવેશ કરતી છે. તમે સોઈ ઉપાચ યુજ્જો કહો, છાસકર તૃષ્ણારૂપી દુઃખમેં જ્ઞો. હે યુનીયર! અખીસોંબી એસા દુઃખ નહી હોતા. અર ઇંદ્રકે યજ્ઞકરબી એસા દુઃખ નહી હોતા,

જેસા દુઃખ તૃષ્ણાકર હોવા છે. મો તૃષ્ણાકે પ્રહારસો
 ધાર્મિક બડે દુઃખકો પામતા છે. અર તૃષ્ણારૂપી દીપક
 પશો જગતા છે; તિસમે સંતોષાદિ પન્નિયે જર જાતે છે.
 જેસો જનમે મચ્છી રહવી છે. મો જનમે રંગી, રેતીઆદી
 વેસેડો દેખ માસ જનકર વહ મુખમે લેતી છે; તાતે ઉસકા
 અર્થ સિદી કણુ નહી હોતા; તેમે તૃષ્ણાબી જો કણુ પ
 દારથ દેખતી છે. તિસકે પામ ઉડતી છે. અર તૃપ્તિ
 ડિમી કસી નહીં હોતી. અર તૃષ્ણારૂપી એક પખતો
 છે, મો કખહુ કહુ ઉડ જાતી છે, અર સ્થિર કખહુ
 નહી હોતી; તેમે તૃષ્ણાબી કખહુ ડિમી પદારથજો, કખહુ
 ડિસિમી મૂહન કરતી છે. પગુ સ્થિર કખહુ નહી હોતી.
 અર તૃષ્ણારૂપી વાનર છે. મો કખહુ ડિમી બૃચ્છપર, કખહુ
 કિસકે ઉપર જાતા છે. સ્થિર કખહુ નહીં હોતા છે. જો
 પદારથ નહીં પ્રાપ્ત હોતા, તિસકે નિમિત્ત જાતન કરતા છે.
 તેમે તૃષ્ણાહુ નાના પ્રકારકે પદારથજા મૂહન કરતી છે.
 અર જોગકા તૃત કસમિત નહીં હોતી. જેમે પૂનકી
 આકુતીકા અખી તૃતો નહી પાવે તેમે જો પદારથ પ્રાપ્તી
 યોગ્ય નહીં છે, તિસકે ઓગબી તૃષ્ણા રોગવી છે. માલીકો
 નહીં પાનતી છે. છે મુનીશા તૃષ્ણારૂપી ઉન્મત્ત નહી છે,
 તિમમે જો બહાવા પ્રશ્ન, તાકો કહાડા નહા લે જાતી છે
 કખહુ તો પહારકી ખાતુમે લે જાવ; કખહુ નિસામે લે જાવ,
 પરંતુ ઇનકો લે ફિતી છે. તેમે તૃષ્ણારૂપી નહી છે, મો
 મુઝકો લે ફિરવી છે. અર તૃષ્ણારૂપી નહી છે, ઇસમે
 વાસનારૂપી અનેક તંગ ઉડતે છે, કસમિત મિડતે નાહી
 છે. અર તૃષ્ણારૂપી નહી છે, અર જગતરૂપી અખાડા

તિસને જગાયા છે. તિસકો શિર જાયા કર દેખતી છે, અર મૂરખ બડે પ્રમંન હોતે છે. જેસે મૂંઝકે ઉદય હુએ સૂર્યમુખી કમલ ખિલકે જાયા આતા છે, તેસે મૂરખ તૃષ્ણાકો દેખકર પ્રસન હોતે છે. તૃષ્ણારૂપી વૃદ્ધ સ્ત્રી છે; જો પુરુષ હસિકા ત્યાગ કરતા છે, તખ વાકે પાકે જગી ફિરતી છે, કબલુ હસિકા ત્યાગ નહીં કરતી. અર તૃષ્ણારૂપી ડોર છે, તિસ સાથ જીવરૂપી પશુ બાધે હુએ છે—તિસકર બમતે ફિરતે છે. અર તૃષ્ણા દુષ્ટની છે; જખ સુખ યુતકો દેખે, તખ તિનકો માર ડારવી છે. તિસકે સંજોગતે મેં ઘન હો જાતા હો. જેસે પપૈયા મેઘકો દેખકર પ્રસન હોતા છે, અર છંદ મહન કરન જગતા છે; આર મેઘકો જખ પવન હો જાતા છે, તખ પપૈયા ઘન હો જાતા છે. તેસે તૃષ્ણા શુભ યુતકા નાશ કરતી છે; તખ મેં ઘન હો જાતા હો. હે મુનીશ્વર! તૃષ્ણાને યુતકો દૂરતે દૂર ડાચ્યા છે. જેસે મૂકે તૃતકો પવન દૂરતે દૂર ડારતા છે, તેમે તૃષ્ણારૂપી પવનને યુતકો દૂરતે દૂર ડાચ્યા છે. આત્મ પદને દૂર પચ્યા હો. હે મુનીશ્વર! જેસે જોરા કમલકે ઉપર જાતા છે; કબલુ નીચે પેડના છે. કબલુ આસપાસ ફિરતા છે; અર સ્થિર નહીં હોતા; તેસે તૃષ્ણારૂપી બંધરા સંસારરૂપી કમલકે નીચે ઉપર ફિરતા છે. કરામિત કહરતા નહીં છે. જેસે મોતીકા ખાંમ હોતા છે, તિસને અનેક મોતી નિકસતે હે, તેસે તૃષ્ણારૂપી ખાસને જગતરૂપી અનેક મોતી નિકસતે હે, તિસકર લોભીકા મન પૂરન નહીં હોતા છે. તેસે તૃષ્ણાને મન પૂરન નહીં હોતા. દુઃખરૂપી રતનકા તૃષ્ણારૂપી ડખ્યા છે. તેસે અનેક દુઃખ રહેને છે. તાને મોઈ ઉપાવ કહો,

છસકર તૃષ્ણા નિવૃત્ત હોયે, વહ તૃષ્ણા વૈરાગ્યસોં નિવૃત્તિ
 પાવી હે. ઓર કિસી ઉપાય કર નિવૃત્તિ નહીં હોવી હે.
 જેસોં અંધકારકા નારા પ્રકારાકર હોતા હે, ઓર કિસી ઉપાય
 કર નહીં હોવાં; તેમેં તૃષ્ણાકા નારા ઓર ઉપાયસોં નહીં
 હે. અર તૃષ્ણારૂપી હવહે, સો યુનરૂપી પૃથ્વીકો ખોદ ડાગતા
 હે; અર તૃષ્ણારૂપી જના હે, સો યુનરૂપી ગસકો પીતી હે.
 અર તૃષ્ણારૂપી ધૂં હે, સો અંતઃકરનરૂપી જગમે ઉછળકો
 મક્ષીન કરતી હે. હે યુનીયર! તૃષ્ણારૂપી નહીં હે, સો
 બરખા કાગમે જલતી હે, ફિર ધરા જલવી હે. તેમેં જગ
 ધૃટિ જોગરૂપી જલ પ્રાપ્ત હોતા હે, તખ હાંકર જલતી હે.
 જગ જોગરૂપી જલ ઘટ જલતા હે, તખ રૂખકો છીન હો
 જલતી હે. હે યુનીયર! ઇસ તૃષ્ણાને મુક્તકો ધીન કિયા હે,
 જેમેં મુખે તૃનકો પવન ઉડતા હે, તેમેં મુક્તકો ઉડાવી હે;
 તાતેં સોષ્ટ દુમ ઉપાય કહે, નિસકર તૃષ્ણાકા નારા હોયે,
 અર આત્મપદકી પ્રાપ્તિ હોયે, નર દુઃખ નષ્ટ હોયે, અર
 આનંદ હોયે.

ઇતીશ્રી યોગવાચિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રકરણે તૃણુર ગારહી વ-
 લ્લુંનં નામ દ્વાદશઃ સર્ગઃ ૧૨.

શ્રીરામોવાચ. હે યુનીયર! વહ જો અમંગલરૂપ રા-
 રીર જગતમે ઉત્પત્તિ પાવા હે સો જગ અભાગ્યરૂપ હે.
 સદા વિકારવાન મારા, મળ્લન કર પૂગન હે; સદા અપ-
 વિત્ર હે. ઇનકરકે મેં કછુ અર્થ મિદ્ધિ હોના નહીં રખતા.
 તાતેં તિન વિકારરૂપ શરીરકી ઇચ્છા મેં નહીં રખતા. વહ
 શરીર અસ્ત હે, ન તલ્લસ્ત હે. વહ યોનિ જડ હે ન ચૈતન્ય

है. जैसे अग्निके संयोग कर बोहा अभिषत होता है; मो जलाताभी है; परंतु आप नहीं जलता. तेमें यह देह न जड है. न चैतन्य है. जड धंसि कारनतें नहीं, न्ते धंसतें कारणभी होता है. अरु चैतन्य धंस कारनतें नहीं, न्ते धंसकों आपनैं खान कछु नहीं होना; तातें मध्यम जावमें है. अहें चैतन्य आत्मा धंसमें व्याप रहा है; सो बोह अजीजी नांछ ज्ञानत हों, अरु आपतें तो अपवित्ररूप अरिध, मांस, रधिर, मूत्र, विष्टा करी पूरन, अरु विकारवान, ऐसी जे रहै सो दुःखका स्थान है. अरु धंसके पारितें हर्षवान होती है, अरु अनिष्टके पाषेणैं शोकवान होती है; तातें ऐसे शरीरजी सुत्रकों धंछा नहीं. यह अस्तान कर उपजता है. हे मुनीधर, ऐसे अमंगलरूपी शरीरमें न्ते अहंपन कुरता है; सो दुःखका कारन है. यह मसारमें रियत होकर नाना प्रकारके शब्द करता है. अरु नाना प्रकारकी तृष्णी कल्प नहीं धरता है. अरु अहंकाररूपी मित्राडा रहमें रहा हुआ, अहं, अहं, करता है; सुष कदाचित नहीं रहता है. हे मुनीधर! जे किसी निमित्त शब्द होवे सो सुंदर है; अन्नाया शब्द व्यर्थ है. जैसे जबके निमित्त दोषका शब्द सुंदर होता है; तेमें अहंकारके रहित न्ते यह है, सो शोचनीक है; ओर, सत्य व्यर्थ है. अरु शरीररूपी नौका, भोगरूपी जलतीमें पड़ी है, धंसकों पार होना कठिन है. जल जैरागरूप जल जदे अरु प्रवाह होवे; अरु अज्वासरूपी पतवासीका जल होवे; तज संसारके पाररूपी किनारेपै पहुंचे. अरु शरीररूपी जेडा है; अरु संसाररूपी समुद्र ओर तृष्णारूपी

જલમેં પચ્યા હે, અરે જડા પ્રતાદ હે. અરે જોગરૂપી
તિસમેં મગર હે; મો ગરીરૂપી બેડામે પાર લગને નહી
રેતા. જન રાચીરૂપી બેડાકે સાથે જોગરૂપી બાધુ લગે,
અરે અખ્યાસરૂપી પતવાચીડા બધ લગે, તખ રાચીરૂપી
બેડા પારકો પામે. હે મુનીધર! છન પુરખને એમે બેડાકે
ઉપાધ કર આપકો ગંભાર સમુદ્રને પાર કિયા હે, સો મુખી
બપે હે. અરે છનને નહી કિયા, મો પગમ આપકો
પ્રાપ હોતા હે, મો હંસ બેડ કર ઉતરે કુનેહમે. જેમે બે
ડામે હિદ્ર હોયે; આર વાનેને જન પ્રવેગ ન આપે, તખ
વહ દુન જાતા હે. અરે તિસમેં જો મરછ હે સો ખાધ
જાતા હે; મો હિદ્ર રાચીરૂપી બેડા તૃણારૂપી હિદ્ર
હે; તિસ કડકે હિદ્ર મસાર સમુદ્રમેં દુન જાતા હે, અરે
જોગરૂપી મગર હસિમેં ખાતા ને. અરે વહ આશ્વર્ય હે
જો બેડા અપને નિકટ નહી બાસતા હે. અરે મનુષ્ય સો
મૂર્ખતા કરકે આપકો બેડા માનતા હે, અરે તૃણારૂપી
હિદ્ર કડકે દુન પાવન હે અરે રાચીરૂપી વૃક્ષ હે,
તામે જુલારૂપી ગાખા હે. અરે અચુરી હસિકે વળ હે,
અરે જાધા હંમડા યજ હે; અરે વાસના હસિકી જડ હે,
અરે મુખ દુન હસિકે દુન હે, અરે તૃણારૂપી ધૂંતા
હે; મો રાચીરૂપી વૃક્ષકે ખાત રહતા હે. જન હંસકો
ચેન ફૂલ લમેં હે, તખ નારાડા મમવ પાતા હે, કાગળ
જો મૃત્યુકે નિકટવર્તિ હોતા હે. નહુરી રાચીરૂપી હસકે
રાસ હે; અરે ગિટે હસકા ગુણ હે, અરે દાત ફૂલ હે;
જંધા સ્થળ હે, અરે કર્મ જગત ખડ જાતા હે. જેમે
વૃક્ષને જલ નિકમતા હે; સો ચિકા હે. તેમે જલ રાચીરૂ

હાર નિકમતા રહેતા હે, અર તૃષ્ણારૂપી નિપતે પૂરત
 મરખની રહતી હે. અર જો કામનાકે સિયે ઇસ વૃચ્છક
 આશય લેતા હે; તબ તૃષ્ણારૂપી સરખની તિસકોં ડસતી
 હે; તિસ બિખમો વહ મરી જતો હે. હે મુનીશર! એસા
 જો અમંગળરૂપી સરીર બૃચ્છ હે, તિનકી ઇચ્છા મુજોં
 નહી હે. વહ પગમ ઇન્જાકા કાગન હે. જબજબ વહ
 પુરબ અપને પરિવારમે બધ્યા હુઆ હે, તબ લગી મુક્તિ
 નહી હોતી; જબ પરિવારકા ત્યાગ કરે તબ મુક્તિ હોયે.
 દેહ, ઇદ્રિય, મન, જુદિ, ઇસકા પરિવાર હે; ઇનમે જો
 અહંભાવ હે, વાદા ત્યાગ કરે તબ મુક્તિ હોયે, અન્યથા
 મુક્તિ નહી હોતી. હે મુનીશર! જો મેટ પુરબ હે, મો
 પવિત્ર સ્થાનમે ગરને હે; અપવિત્રમે નહી રહતે. મો અ-
 પવિત્ર સ્થાન વહ દેહ હે; ઇસમે રહેનેવારાબી અપવિત્ર
 હે, અર અસ્થિરૂપી વહ ઘરમે લડે હે; વામે રૂધિર,
 મૂત્ર, વિષ્ટાકા ઇસમે કીચ લગાયા હે; અર માંસકી કહ-
 ગીજ કરી હે; અર અહંકારરૂપી ઇસમે સ્વપચ રહેતા હે,
 અર તૃષ્ણારૂપી સ્વપચની ઇસકી સ્ત્રી હે; અર કામ,
 ક્રોધ, મોહ, લોભ ઇસકા ખેરા હે. આત્ર અર વિષ્ટાદિક
 કરી પૂગન બચ્ચા હુઆ હે. એસા જો અપવિત્ર સ્થાન,
 અમંગળરૂપ જો સરીર, તિનકા મે અંગીકાર નાહી કરતા;
 વહ સરીર રહો ચાલ મત ગહે; ઇસકે માથ ખેરે અબ કછુ
 પ્રવાજન નાહી. હે મુનીશર! એક બડા ઘર હે, તિસમે
 બડે પગ રહતે હે; મો ધૂગોં ઉગવતે હે. મો ગ્રહમે કોઈ
 જતો હે, તબ સિધમો મારને લગતો હે, અર ધૂબી ઉ-
 સકે ઉપર ચિરતી હે. મો સરીરરૂપી બડા ગ્રહ હે, તિસમે

ਚਕ੍ਰਿਪਾਤ੍ਰਪੀ ਪਸ਼ੁ ਹੈ, ਨਾਮ ਚਮਿ ਅਹੁਮੇ ਪੈਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ
 ਅਤੀ ਆਪਦਾਤਾ ਸ਼ਾਸ਼ ਹੋਵਾ ਹੈ, ਨਾਮਪੰਥਕ ਨੇ ਚਮਿਮੇ ਅ
 ਹੰਥਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਚਕ੍ਰਿਪਾਤ੍ਰਪੀ ਪਸ਼ੁ ਮੋ ਨਿਰਬਤੁਪ
 ਸਿਧਮੋ ਮਾਗੇ ਹੈ; ਅਰ੍ਹੇ ਨ੍ਰਿਸ਼ਾਤ੍ਰਪੀ ਧ੍ਰੁਵ ਚਸਿਤਾ ਮਲੀਨ
 ਕਰਤਿ ਹੈ, ਹੇ ਮੁਨੀਥਰਾ ਐਸਾ ਸਾਗੀਰਤਾ ਨੇ ਅਗੀਕਾਰ ਨਹੀ
 ਕਰਤਾ, ਏਸਮੇਂ ਸਦਾ ਕਲਹ ਪੈਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਨਿਮਮੇ ਜਾਨ
 ਰੂਪੀ ਮੇਧਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀ ਹੋਵਾ, ਐਸਾ ਨੇ ਸਾਗੀਰਤਾ ਅਹੁ
 ਹੈ, ਨਿਸਨੇ ਨ੍ਰਿਸ਼ਾਤ੍ਰਪੀ ਅਤੀ ਕੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੋ ਚਕ੍ਰਿਪਾਤ੍ਰਪੀ
 ਫਾਰਮੋ ਦੇਖੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੋ ਸਦਾ ਕਲਪਨਾ ਕਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਨਿਸਕ
 ਮਮਦਮਾਦਿ ਰੂਪ ਮੇਧਾਤਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀ ਹੋਵਾ, ਨਿਸ ਧਰਮੇ
 ਐ, ਸੰਘਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਉਨਕੇ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਾਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ
 ਕਥੁਕੇ ਮੁਖ ਪਾਤਾ ਹੈ; ਪਰ੍ਹੇ ਨ੍ਰਿਸ਼ਾਤ੍ਰਪੀ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ ਸੋ
 ਵਿਸ਼ਾਮ ਕਰਨੇ ਨਹੀ ਦੇਵਾ, ਮੋ ਮੁਖਿਤ੍ਰਪਿ ਸੰਘਾ ਹੈ, ਨਾਮ
 ਉਮਮੇ ਵਿਸ਼ਾਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਨਾਮ ਕੋਧਾਦਿਕ ਰਦਨ ਕਰਨੇ
 ਹੈ, ਅਰ੍ਹੇ ਐ ਅਤੀ ਕੀਤਾ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਨਾਮ ਕੋਨ, ਨਾਮ
 ਮੋਹ, ਚਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਭਿਯਾਨ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਮ ਕਰਨ ਨਹੀ ਦੇਵੇ,
 ਹੇ ਮੁਨੀਥਰਾ ਐਸਾ ਦੁਖਤਾ ਮੂਨ ਨੇ ਸਾਗੀਰਤਾ ਅਹੁ ਹੈ
 ਨਿਸਕੀ ਚਿਤਾ ਮੈਨੇ ਲਾਗ ਬੀਨੀ ਹੈ, ਧਰ੍ਹੇ ਪਰਮ ਦੁਖ ਦੇ
 ਨਹਾਗਾ ਹੈ ਚੰਗੀ ਚਿਤਾ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਹੈ, ਹੇ ਮੁਨੀਥਰਾ
 ਸਾਗੀਰਤਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ; ਨਿਸਮੇਂ ਨ੍ਰਿਸ਼ਾਤ੍ਰਪੀ ਕੋਵਾਨੀ ਆਪ
 ਸਿਧਾ ਅਹੁ ਹੈ, ਮੋ ਨੇਮੇਂ ਕੋਵਾਨੀ ਨੀਤ ਪਦਾਰਥਕੇ ਪਾਸ
 ਉਤੀ ਹੈ; ਨੇਮੇਂ ਨ੍ਰਿਸ਼ਾਤ੍ਰਪੀ ਕੋਵਾਨੀ ਭੋਗਤ੍ਰਪੀ ਮਲਿਨ ਪ
 ਦਾਰਥਕੇ ਪਾਸ ਉਤੀ ਹੈ, ਅਹੁਰੀ ਨ੍ਰਿਸ਼ਾਤ੍ਰਪੀ ਅਦਰੀਤੀ ਨਾਮ ਸਾ
 ਗੀਰਤਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਸਿਧਾ ਹੋਵੇ ਦੇਵੀ ਨਹੀ
 ਅਰ੍ਹੇ ਨੇਮੇਂ ਉਮਚ ਹਰਿਤ ਨੀਤਮੇਂ ਕਮ ਜਾਵਾ ਹੈ, ਅਰ੍ਹੇ ਨਿ

કસ નહીં રાકતા, અરુ જલવાન હોતા હે, તેમ અગ્નિવાનરૂપી
 મદ કર ઉન્મત્ત હુઆ છવ રાશીરૂપી કીચમે રૂચા હે.
 મો નિકમ નહીં રાકતા હે; પચ્ચાઈ દુઃખ પાવતા હે, એસે
 દુઃખ પાવનેવાગ રાશીર હે, તિસકા મેં અગીકાર નહીં કરતા.
 હે મુનીશ્વર! વહ રાશીર અસિય, માંસ, રહિર કરી પૂરન
 હે, સો અપવિત્ર હે. જેસે હરલીકે કુન સદાઈ હજતે હે,
 તેમે ઇસકો મૃત્યુ પરા હિસાતા હે. કછુ કાતકા વિનંબ
 હે, પગ્નુ મૃત્યુ ઇસકા સાસ કર સેવગા. તારે મેં ઇસ
 રાશીરકા અગીકાર નહીં કરતા હોં. વહ રાશીર કૃતપ્ર હે;
 બોઝા, બુગતા હે; ખરે ઐશ્વર્યકોં પ્રાપી કરતા હે; પગ્નુ મૃત્યુ
 ઇનકી સખાપન નહીં કરતા હે. જન્ય છવ ઇસકોં છાંડ
 કર પરજોડ જાતા હે, તન્ય અકેસાઈ જાતા હે; ઓર રા-
 શીગેકોં છોડે રેતા; છવ ઇમકે સુખ નિમિત્ત અનેક જાતન
 કરતા હે; પગ્નુ મંગમે સદા નહીં રહેતા. એસા જ્ઞ કૃતપ્ર
 રાશીર હે, ઇસકા મેને મનસો ત્યાગ ક્રિયા હે; સો વહ દુઃખ
 દેનહારા હે, હે મુનીશ્વર! ઓર આશ્ચર્ય દેખો,—જો વાઈકા
 બોગ કરતા હે, તિસકે માથ અજતા નહીં; જેમે ધૂર કર
 મારગ બાસનેજો રહે જાતા હે; તેસે વહ છવ જન્ય અજને
 જગતા હે; જન્ય રાશીર સાથ ક્ષોબવાન હોતા અરુ વાસના-
 રૂપ ધૂર મંદુરત અલતા હે; પગ્નુ દિખતા નહીં જો કહા
 ગયા. જન્ય પગલોડ જાતા હે, તન્ય બડા કટ હોતા હે;
 કાઠેને જ્ઞ રાશીગે માથ પરસા ક્રિયા હે. હે મુનીશ્વર! વહ
 રાશીર જિનબગ હે. જેમે જલકી જુંદ પવકે ઉપર ગિરતી
 હે, મો જિનમાવ ગહતી હે; તેમે રાશીરબી જિનબગ હે.
 એસે રાશીરમે આસ્થા કરની, મો મૂરખતા હે; અરુ એસે

સમીગ્રહે ઉપર ઉપકાર કરનાળી દુઃખકે નિમિત્ત છે, મુખ
 કહુ નહીં તે. ઓર જો ધનાઢ્ય સમીગ્રહો બે ભોગ
 જુગતને છે; પરંતુ જગતના આર મૃત્યુ રોગકો રોગે છે.
 ઇસમે વિશેષતા કહુ નહી. સમીગ્રહ ઉપકાર કરના, ઓર
 ભોગ જુગતના, મો સૂખા કરે ઉત્તર દુઃખા કરના છે.
 જેમે કોઈ નામની યમને મળે હમકો રૂપ પાવે.
 તોડે આપર ડગો નરકે મારેગી; તેને છવં
 તુષ્ટારપની નામની સાથ મખાર્ડે રૂગી તે મ
 મરેગા, મો જો નામના છે. ઇસક નિમિત્ત જે ભોગ
 જુગતને જાતન કરના મો મુખતા છે જેમે પતનન રોગ
 આતા છે, આર જાતા છે તેસે વડ સમીગ્ર નામના છે
 ઇસમો પ્રીતિ કરની, મો દુઃખ કરના છે. મખ છવ
 ઇસકી આમ્યામે બાધે દુઃખ તે. હસોડા ત્યાન કોઈ નિ
 મલાનેહી દિવા છે. જેમે કાકિ વિગ્યા મુગ દાતા છે
 મો મરથકે જનકી આમ્યા ત્યાગતા છે. મો મનપર
 જમતે છે. તે મુનીયત વીજગીકર ૦૩ રીપકા પ્રકમખી
 આતા જાતા રિખતા છે. પરંતુ હમ સમીગ્રહ આદિમખ
 નહીં દિખતા છે. જે કહા તે આતા છે, આર કહા જાતા
 છે. તેસે સમુક્રમે જુદજુદ રીપજતા છે, આર મિજ જાતે
 છે, ઇસકી આમ્યા કરને તે કહુ સાબ નહીં, તેને પર રા
 મીરકી આમ્યા કરની કોમ્બ નહીં; પર અત્તન નારારુપ છે, *
 રિપર કદાચીવ નહીં હોતા છે. જેસે જિજુરી મિયા નહીં
 હોવી, તેસા સમીગ્રહી રિયા નહીં મહતા; ઇસકી મે આમ્યા
 નહીં કરતા. ઇસકા અબિમાન મેને ત્યાગા છે. જેમે કોઈ
 રૂકે દુવકો ત્યાગ રેતા છે; તેસે મેને અહમમતા ત્યાગી છે.

हे मुनीश्वर ! जैसे शरीरको पुष्ट करना, सो दुःखके नि-
मित्त है। इस शरीर किसी अर्थ आवेने योग नहीं; ब-
लावने योग है। जैसे लकड़ी जलाये जिन ओर काममें
नहीं आती है, तैसे वह शरीरभी जड़ अर्थात् गुंजा जला-
वनेके अर्थ है। हे मुनीश्वर ! एतद् पुरुषने अष्टरूपी शरी-
रको तानाजि कर जलाया है; तिनका परम अर्थ मिष्ट जप-
है। अर्थात् एतन्ने नहीं जलाया, सो परम दुःख पाया
है। हे मुनीश्वर ! न मैं शरीरी हों, न मेरा शरीर है, न
धिसका मैं हों, न वह भेग है; अथ मुझको कामना कुछ
नहीं है। मैं निरासी पुरुष हों। अर्थात् शरीरसाथ मुझको
प्रयोजन कुछ नहीं है। ताने तुम सोई उपाय कहे; ए-
तद् मेरे परम पक्षी प्राप्ति पाई। हे मुनीश्वर ! इस पु-
रुषने शरीरका अभिमान त्यागा है, सो परमानन्दरूप है,
ओर इसको देहका अभिमान है, सो परम दुःखी है।
जैसे कुछ दुःख है, सो शरीरके संपोग करी होते हैं।
मान, अपमान, जरा, मृत्यु, दंष्ट्रा, व्याधि, मोह, शोक,
आदि सर्व विकार देहके सम्भोग कर होते हैं। इसको देह-
में अभिमान है, तिनको विकार है। ओर सज्जन आप-
दाभी तीक्ष्ण प्राप्त होती है। जैसे समुद्रमें नदी आप प्र-
वेश करती है, तैसे देहाभिमानमें सर्व आपदा आप प्र-
वेश करती है। इसको देहका अभिमान नहीं, सो पुरु-
षनमें उत्तम है, अर्थात् जंठना करने योग्य है; ऐसेको
मेरा नमस्कार है, अर्थात् सर्व सपदाभी तिसको प्राप्त होती
है। जैसे मान सगेवरमें सज्जन हंम आप रहते हैं, तैसे
जहां देहाभिमान नहीं रही, तहां सर्व संपदा आप रहती

हे हे मुनीश्वर ! जेमें अपनी छायामें जान, जैसा ३
 सपना है और निम्न, जय पाता है वन धिसी वि
 सागरी दासी देवी - तब जैसासम अपना हो जाता है,
 तेमें अनानुगत मुक्तों अहङ्कारूपी पिरायने रागीमें
 हक आम्हा जताई है ताते मेध डपाय हो, इसका अ
 हङ्कारूपी पिरायन नारा होवे और आम्हारूपी दासी
 होवे, हे मुनीश्वर ! यथम ना मुक्तों अतानुगत मज्जे
 था, मो अहङ्कारूपी पिरायन या निसने अतः रागीमें
 आस्था उपश्रुत है जेमें जीव ते यथम अङ्क होता है
 रिः अङ्क ते अङ्क होता है ताते अहङ्कारे रागीरकी
 आम्हा होती है हे मुनीश्वर ! हम अहङ्कारूपी पिरायने
 राग छवनको चीन वि है जेसे जानको छायामें जैसा
 जानता है और चीनको जान होता है तेसे अहङ्कार
 रूपी पिरायने मुक्तों चीन वि है मो अहङ्कारूपी पि
 राय अनिआने मिह है और निम्न वि है ते अनावको
 प्राप्त होता है जेमें प्रसार अथवा नारा हो जाता
 है तेमें निम्न वि है अहङ्कारे नारा हो जाता है हे
 मुनीश्वर ! जे रागीमें आस्था उप्पी है मो रागीर न
 लडा प्रवाहकी नाह रिध नही होता जेसा अथ है जेमें
 निम्नगी । अथवा गिय नही होता, और अधन नगरकी
 आस्था व्यर्थ है तेसे रागीरकी आस्था उप्पी व्यर्थ है हे
 मुनीश्वर ! जेमे रागीरकी आस्था कडे अहङ्कार करते है
 और अगतेके पनारथ निमित्त जतन करते है सो महा
 मृग्य है जेमें स्वप्न मिथ्या है तेमें यह जगत् मिथ्या
 है तिसको ज्ञान जगत् को समझ जतन करता है सो

અપને બંધનકે નિમિત્ત કરતા હે. જેસેં ધુરાન શુદ્ધ બનાતી હે, મો અપને બંધનકે નિમિત્ત હે, અર પતંગ લી-પકડી ઇચ્છા કરતા હે; સો અપને નારાકે નિમિત્ત હે; તેસેં અગ્યાની જો અપને દેહકા અભિમાનકર બોગડી ઇચ્છા કરતા હે, મો અપને નારાકે નિમિત્ત હે. હે મુનીશ્વર મેં તો હસ નરીરકા અંગીકાર નહીં કરતા; હસિ રામીરકા અભિમાન પરમ દુઃખ દેનહારા હે. જીસેં દેહ અભિમાન નહીં ગહા, તિસકો બોગડી ઇચ્છાબી ન ગહેગી. તાતેં મેં નિરાસા હો; અર પરમ પદ્મી ઇચ્છા હે; જીસકે પ્રાપ્તે ને બહુમી સસાર સમુદ્રકી પ્રાપ્તી ન હોવે.

ઇતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રકરણે, દેહ નૈરાશ્ય વર્ણનં નામ ત્રયોદશઃ સર્ગઃ ૧૩

શમોવાચ. હે મુનીશ્વર! મહ સંસાર સમુદ્રમેં જો જન્મ પાયા હે, તામેં બાલક અવસ્થા હસકેં પ્રાપ્ત બાઈ હે, સોબી પરમ દુઃખકા મૂલ હે; તિમમેં પરમ લીન હો જતતા હે; અર જેતે ઓચુન હસમેં આપ પ્રવેશ કરતે હે. સો રહત હો. આ-શક્તતા, મૂર્ખતા, ઇચ્છા, અપજના, લીનતા, અર દુઃખ મંતાપ, એતે વિકાર હમકેં આપ પ્રાપ્ત હોતે હે. મહ બાલાવસ્થા મહા વિકારવાન હે; અર બાલક પદારથકી ઓર ધાવતા હે. એક વસ્તુકા ગ્રહન કર દુસરીકેં ગ્રાહતા હે; સ્થિર નહીં ગહતા હે; ફિર ઓરમેં જમ જતતા હે. જેસેં બાનર રહગકે નહીં બેઠતા, અર જે કોઈ લીપર ક્રોધ કરતા હે, તખ અંતરતેં પચ્યા જલતા હે; અર બાજે બાજે ઇચ્છા

અર નદીકા પ્રજાહ અચળ હે, ધરાનેભી મન અર બાલક
 ચંચલ હે, એસે જ્વનતા હૌ; અર સુખ ચંચલતા બાલકને
 કનિષ્ઠ હે; બાલક સુખને ચંચલ હે, જેસા મન ચંચળ હે,
 તેસા બાલકની ચંચલ હે, મનકા રૂપ બાલક હે, હે મુનીશ્વર !
 જેસે યરપાકા ચિત એક પુરુષમે નહી દહરતા, તેસે બાલ-
 કકા ચિત એક પદારથમે નહી દહરતા, જો હમ પદારથ
 કર મેરા નારા હોયેગા, એસા વિચારની તિસકોં નહી, અર
 હસકર મેરા કલ્યાન હોયેગા સો વિચારની નહી, એસેઈ
 પરધા એજા કરતા હે; અર સદા દીન રહેતા હે; અર સુખ
 દુઃખ હમ્મહા હૌય કરકે તપાપમાન ગ્રહતા હે; જેયે જે
 આપાદમે પૂત્રી તપાપમાન હોવી હે, તેસે બાલક તપતાઈ
 ગ્રહેતા હે, શાંતીકોં કદાચિત્ નહી પાવતા, અર જબ વિદ્યા
 પઢને લગતા હે, તખ શુરસો બ્રા બપ બીત હોતા હે, જેમે
 કોજી જમકોં દેખકે બપ પાવે, ઓર ગરકોં દેખકે જેસે
 સર્પ બપ પાવે, તેમે બપબીત હો જ્વનતા હે, જબ શરીરકો
 કોજી કષ્ટ આપ પ્રાપ્ત હોતા હે, તખ બડે દુઃખકોં પ્રાપ્ત હોતા
 હે, પગ્ગુ દુઃખકે નિવાગનમે સમર્થ નહી હોતા; અર
 રાહનકોંબી સમર્થ નહી, અંતરતે પચ્ચા જલતા હે; અર
 સુખતે કછુ બોલ રાકતા નહી, જેસે જુગ્મ કછુ નહી બોલ
 રાકતા, અર દુઃખકા નિવારન નહી કરી રાકતા, ન સંહાર
 કર રાકતા, અંતરતે પચ્ચા જલતા હે; તેમે બાલક યુગ
 યુગ હુઆ દુઃખ પાવતા હે, હે મુનીશ્વર ! એસી જો બા-
 લકકી અવસ્થા, તિસકી જો સ્મૃતિ કરતા હે, સો મૂર્ખ હે,
 વહ તો પરમ દુઃખરૂપ અવસ્થા હે; ઇસમે વિષેક વિચાર
 કછુ નહી, એક જાનકો પાતા હે, અર રદન કરતા હે.

એસી ઓગુનરૂપ અવસ્થા મુઝેં નહીં સુદાવી છે. જેમેં
મિશ્રુમી અર બલકે જુદ જુદ સ્થિર નહીં રહેતે તેમેં બા-
લકહુ સ્થિર કરામિત્ નહીં હોતા. હે યુનીયર! વહ મહા
મૂર્ખ અવસ્થા હે; કબહુ કહેતા હે,—હે પિતા! મુઝેં બર-
દા કુકડા બુની દે; કબહુ કહેતા હે,—મુઝેં ચંદ્રમા ઉતાર
દે, એ સબ મૂર્ખતાકે બચન હે. તારે એસી મૂર્ખાવસ્થાકે
મેં અંગીકાર નહીં કરતા. જેમેં દુઃખકા અનુભવ બાલકકે
હોતા હે, સો હમારે મુખમેંબી નહીં આયા; તારપરે વહ
જો બાળાવસ્થામેં બડા દુઃખ હે. વહ બાળાવસ્થા ઓ-
ગુનકા જુબન હે, સો અબ યુન કરે સોબતી હે, એસી
નીચ અવસ્થાકેં મેં અંગીકાર નહીં કરતા. હમજી સ્તુતિ
કરતી મો મૂર્ખતા હે. હસમેં યુન કોડેબી નાહીં હે.

હતિશ્રીનોગ પારિટે વૈરાગ્ય પ્રકરણે બાળાવસ્થા વર્ણન
બામ ચતુર્થઃ ભર્ગઃ ૧૪

શમોવાચ. હે યુનીયર! દુઃખરૂપ બાળાવસ્થાકે અન-
તરે જો જુવા અવસ્થા આવી હે, મો નીચે તે જામી ચઢતી
હે; સોબી ઉત્તમ ગિનવેકે નિમિત્ત નહીં હે. અધિક દુઃખ
રાવક હે. જાન જુવા અવસ્થા આવી હે, તબ કામરૂપી
પિરામ અપ લગતા હે. મો કામરૂપી પિરામ જુવા અ-
વસ્થા રૂપી ગરેબેમેં આવ મિથત હોતા હે. મિત્ત કિંગતા હે,
અર હરકામેં પમાગતા હે. જેમેં સૂર્યમુખી કમલ ખિલી
આના હે, અર પંખુમીનકેં પમાગતા હે, તેમેં જુવા અવ-
સ્થારૂપી મૂર્ખ ઉપ હોતા હે, તબ નાના પ્રકારથી હરકા

દુઃખી છે, અરુ કામરૂપી પિરાય ઇસકોં સ્ત્રીમેં ડાર દેતા
 છે, તહા પર્વા દુઃખ પાતા છે, જેસે કોહિકોં અમિકે કુંડમેં
 ડારી દિયા હોય, અરુ વહ દુઃખ પાવે, તેસોં કામકે બરા
 હુઆ દુઃખકો પાતા છે. હે સુનીધર! જો કહુ બિકાર
 હો, મો મય જુવા અવસ્થામેં આવકે પ્રાપ્ત હુએ હે. જેમેં
 ધનવાનકો દેખકે નિર્ધન રાજ ધનકી આરા કરતે હે, તેમેં
 જુવા અવસ્થાકોં દેખકર સજ દોષ આપ છડકે હોતે હે.
 અરુ જો ભોગકોં સુખરૂપ જનકર ભોગકી ઇચ્છા કરતા
 હે, મો પરમ દુઃખકા કારન હે, જેસે મદદા મઠ ભચ્ચા
 હુઆ દેખને માત્ર સુંદર જગતા હે, પરંતુ જળ ઉતકા પાત
 કરે, તજ ઉન્મત્ત હોય જલપ; તિમ ઉન્મત્તતા કર દીન હો
 જતા હે; અરુ નિરાદરકોં પાવતા હે. તેમેં વહ ભોગ
 દેખને માત્ર સુંદર જાસતા હે; પરંતુ જળ ઇતકોં જુગતતા
 હે, તજ તૂળ્યાકર ઉન્મત્ત હો જતા હે; અરુ પરાધીન
 હોય જતા હે. હે સુનીધર! વહ કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ,
 અહંકાર, પે રાજ્ય જો ઓર હે, મો જુવારૂપી રાજકો
 દેખકર જુરને લાગતા હે; અરુ આત્માનારૂપા ધનકો
 ઓર સે જતા હે, તિસકર વહ દીન હોતા હે. વહ પુરુષ
 આત્માનાંદકે બિબેકકર દીન હુઆ હે. હે સુનીધર! એસી
 જો દુઃખ દેનહારી જુવા અવસ્થા, તિસકા મેં અંગીકાર
 નહી કરતા; અરુ સાંતિ જો હે, સો ચિત્ત રિધર કરનેકે
 લિયે હે; મો ચિત્ત જુવા અવસ્થામેં વિવષકી ઓર ધાવતા
 હે જેમેં જાન લચ્છકે ઓર જતા હે, તજ ઉમકોં વિવષકા
 મંજેગ હોતા હે, મો વિવષકી તૂળ્યા નિવૃત્ત નહી હોતી;
 અરુ તૂળ્યાકે માટે જન્મમેં જન્માંતરરૂપ દુઃખકો પાવતા

હે. હે મુનીયર! એસી દુઃખદાયક જીવા અવસ્થાની મુ
 તકો કમળા નહીં હે. હે મુનીયર! જેને કદ્યુ દુઃખ હે
 સો સજ જીવા અસ્થાને આવકે પ્રાપ્ત હોતા હે. કામ,
 ક્રોધ, ભોજ, મોહ, અધકાર, અપનાતા ધર્માલોક જે દુઃખ
 હે. સો મજ જીવા અવસ્થાને સ્થિત હોતે હે. જેમ પ્રપચ
 કામને સજ ગેમ આવ સ્થિત હોતે હે, તેમ જીવાવસ્થાને
 મજ ઉપદ્રવ આવ મિલે હે; આઁ જિનભગ હે જેમે
 બિજીયીકા ચમકા દોષે મિટ જાતા હે, જેમે સમુદ્રમે
 તમ્મ હોતે હે, અર મિટ જાતે હે, તેમે જીવા અવસ્થા
 દોષે મિટ જાતી હે. જેમે સ્વપ્નમે કોઈ સ્ત્રી વિચારક
 છત જાતી હે, તેમે અત્તાનકે જીવા અવસ્થા છત જાતી
 હે. હે મુનીયર! જીવા અવસ્થા છતી પરમ રાત્રુ હે
 જે પુરુષ ઈસ રાત્રુકે રાત્રીને જાને હે સો ધન્ય હે! ઈસકે
 રાત્ર કામ, ક્રોધ હે. જે ઈસે છુટયા હે, મો વજુકે પ્રહાર
 કરખી છેલા ન જાનેયા. જે ઈનકે બાધ્યા હુઆ હે, મો
 પદ્ય હે હે મુનીયર! જીવાવસ્થા રે જાનેમે તો મુજ રે
 પરતુ અવગે તુમ્હા કડે જાગજીત હે. જેસે વૃક્ષ રેખ
 જેમે તો મુદર દોષ, અર અવગે મુજા લગ્યા હુઆ હે
 તેસે જીવાવસ્થા જે બોતકે નિમિષ જાતન કરતી હે સો
 બોગ આપાત ગમનીય હે. ધરન થદ જે જાનવગ હરિય
 અર વિરવદ મજેગ હે, વજવગ અવિચારિત જાના
 લગતા હે, અર જાન વિજેગ હુઆ વજ દુઃખ હોતા હે
 તાને બોત કરકે મૂખ પ્રસન્ન હોતે હે અર ઉન્મત્ત હોત
 હે, તિમકે ગાલી નહીં હોતી. અર અવરેતે સજ તુમ્હા
 મહતી હે. સ્ત્રીમે ચિતની આસક્તિ મહતી હે, જાન ઈદ

વનિતાકા બિભ્ભેગ હોતા હે, તખ નિસકે સમરન કરેકે જલતા હે, જેમે બનકા બૃચ્છ અગન કરેકે જલતા હે, તેસે જુવા-
વસ્થામે ઇષ્ટ બિભ્ભેગ કરેકે શુવ જલત હે. જેસે ઉન્મત્ત
હસતી સાકર કરેકે બંધન પાતા હે, તખ સ્થિર હોતા હે;
કહુ જલથ નહી રાકતા; તેસે કામરૂપી હસ્તિ હે, તિસમે
સાકરરૂપ જુવા અવસ્થા બંધન કરતી હે, અર જુવાવસ્થા-
રૂપી નદી હે, તિસમે ઇન્દ્રારૂપી તરંગ ઉડતે હે, સો કદા-
ચીત રાતિકો નહી પાતે હે, અર હે મુનીશ્વર! યહ જુવાવસ્થા
બડી દુષ્ટ હે; કોઉ બડા બુદ્ધિવાન હોવે; અર સદા નિર્મલ
પ્રમત્ત હોવે; એતે મુન કરદ સંપન્ન હોવે; તિરાકી બુદ્ધિકોબી
જુવાવસ્થા મક્ષીન કર ડારવી હે. જેસે નિર્મલ જલકી
બડી નદી હોવે; અર જખ બગ્યાકાત્ર આવે, તખ મક્ષીન
હોય જાવે; તેસે જુવાવસ્થામે બુદ્ધી મક્ષીન હોય જાતી હે,
હે મુનીશ્વર! રાચીરૂપી બૃચ્છ હે, તિસમે જુવાવસ્થાકા બખ
પ્રગટ હોતા હે; મો બસિષ્ટ હોતા હે, તખ ચિત્તરૂપી બંધગ
આવ બેડતા હે; મો તૃષ્ણારૂપો તિસકી મુગંદ કરેકે ઉન્મત્ત હોતા
હે, અર સખ બિચાર જૂલ જાતા હે. જેસે જખ પ્રખલ પવન
ચળતા હે, તખ રૂખે પત્રકો ઉડાય સે જાતા હે; અર
મહેને નહી રેતા, તેમે જુવાવસ્થા આવવી હે તખ, પૈરાગ,
ગંતોળાદિક મુનકા અબાવ કરતી હે. અર દુઃખરૂપી ક-
મનકા જુવાવસ્થારૂપી મૂર્ખ હે. જુવાવસ્થાકે હૃદયતે સખ
દુઃખ પ્રકુલિત હોય આતે હે. તાતે સખ દુઃખકા મૂલ
જુવાવસ્થા હે. જેસે મૂર્ખકે હૃદયતે મૂર્ખમુખી કમલ ખીલ
આતે હે, તેમે ચિત્તરૂપી કમલ, સંસારરૂપી પંખુરી, અર સત્યતા-
રૂપી મુનધકા ખીલી આતા હે. અર તૃષ્ણારૂપી બોરા

તિસપર આવે જોતા હો, અર વિષયની સુનંધ લેતા હો,
 હો સુનીધર ! મંસાગ્રુપી ગચી હો, તિસમે જુવાવરયારૂપી
 તાગમન પ્રકારને હોઃ કારન વહ નો સચીર જુવાનમ્યા
 કુંડી મુસોબિત હોવા હો, અર જુવાવરયા સચીરકો ન
 જંડી બાગ કાંડે હો આતી હો, જેસે ધાનકે છોરે બૃહદ
 હરા તખતને રહે, જખતમ ઉમઝો દૂધ નહી આપાઃ
 જખ દૂધ આગા હો, તખ સૂખનેકો ધમગા હોઃ અર અંન
 હો કન પરિપાત્ર હોતે હો, તખ અનકે છોરે વૃહદ જાનકો
 બાવકો પાતને હો, ઉમઝી હરિધારન નહી ગહ સકતી,
 તેસે જખતમી જુવાની નહી આઈ, તખતમી સચીર
 મુંદર કોમલ ગહવા હોઃ જખ જુવા આઈ તખ સચીર કું
 હો જાતા હો, ફેર પરિપાત્ર હોર છીન હો જાતા હો, અર
 વૃદ હોતા હોઃ તાને હો સુનીધર ! એસી દુ ખતી મૂવરપ
 જુવા અવરયા હો તિસકી મુઝકો ધમજા નહી, જેસે સમુદ્ર
 ખડે જલકર પૂગન હોઃ તખકો પસારતા હો, અર ઉજ્યતા હો
 તોઉમી મપોદાકા ત્યાગ નહી કરતા, ધધરકી આગ્યા મપો
 દામે ગહેનેકા હો, અર જુવાવરયા તો એસી હો, નો રાત્રકી
 મરજનદા, અર લોડકી મપોદા મેટકે ચતી હો, અર
 તિનકો અપના નિચાર નહી ગહેના, જેસે અવકાશમે
 પદારથકા ગ્યાન નહી હોતા, તેમે જુવાવરયામે શુભ અશુભકા
 ત્યાગ નહી હોતા, એસકો નિચાર નહી રહ્યા તિસકો રાતિ
 રહતિ હોરે, સદા બ્યાવી તાપમે જરયા રહતા હો જેસે
 જલપિના મચ્છકો રાતિ નહી હોવી, તેમે નિચાર બિના
 પુરપ સંદા જલતા રહેતા હો, જખ જુવાવરયારૂપ રાત
 આવી હો, તખ કમ પિચાય આવકે મરજતા હો, તિસકર

હસિકોં યહી સંકલ્પ લીકતે હૈ, જો કોણ કામી પુરુષ આવે,
તિસકે સાથ મેં યહી અર્થા કરો. હે મિત્રા વહ દેસી સુંદર
હે' અરુ કેસે ભિસકે કટાચ્છ હે' સો કિસ પ્રકાર મોકો પ્રાપ્ત
હોય, હે મુનીશ્વર! ઈહ ઇચ્છા સાથ વહ સદા જરતાઈ રહતો
હે: જેસે મરુ ઘલકી નદીકો દેખ મૂગ દોરતા હે; અરુ
જલકી અપ્રાપ્તિ કર જલતા હે; તેતે કામી પુરુષ વિપયકી
વામના કરે જલતા હે, અરુ શાંતિ નહી પાવતા હે.
હે મુનીશ્વર! મનુષ્ય જન્મ ઉચમ હે; પગંતુ જિનકે અભાગ્ય હે,
તિનકોં વિપયતે આત્મપદકી પ્રાપ્તિ નહી હોતી, જેસે
અતામનિ કોઈકોં પ્રાપ્ત હોયે, સો તિસકા નિરાદર કરે ઓર
ઉસકોં જાને નહી, ઓર ડાચી દેવ, તેસે જો પુરુષ મનુષ્ય
રાચીર પાપકર આત્મપદ નહી પાવા, સો જડે અભાગી
હે; અરુ મૂરખતા કરે અપને જીવનેકોં બર્થ ખોય ડારતા
હે. અરુ જીવાન અવસ્થામે જરમ દુઃખકા ક્ષેત્ર અપને
નિમિત્ત જોતા હે; અરુ એતે વિકાર જીવાવસ્થામે હે, સો
સખ આવડે ઈનકોં પ્રાપ્ત હોતે હે. માન, મોહ, મદ ઇત્યાદિ
વિકાર કરે પુરુષાર્થકા નાશ કરતા હે. હે મુનીશ્વર! એસે
જીવાવસ્થા જડે વિકારકો પ્રાપ્ત કરવી હે. જેસે નદી બા-
પુસોં અનેક તરંગ ખસારતી હે, તેમે જીવાવસ્થા ચિત્તકે
અનેક કામકોં ઉઠાવતી હે, જેસે પંખી પંખ કર બહુત
ઉડતા હે; જેસે સિંહ જુલડે બલમોં જશુકોં મારનેકોં દોર-
તા હે, તેસે ચિત્ત જીવાવસ્થા કર વિશ્લેષકી ઓર ધાવતા
હે. હે મુનીશ્વર! સમુદ્રકા તરના કલિન હે, કાહે તે જો
તામે જલ અધાગ હે, અરુ ખિરતારખી બડા હે; 'અરુ તિ-
સમેં મરજ, કચ, મગર જડે રહેધાવી રહતે હે; એસા

દુન્ય સંસુદ્ધ તરના સો મેં સુગમ માનતા હો, પરંતુ
 જુવાવસ્થાકા તરના મહા ક્રિતિ છે ઝારન વહ જો જુવા
 વસ્થામે નિર્લેપ રેહના ક્રિતિ છે, એસી સંકટવાગી જો
 જુવાવસ્થા છે તિસમેં અજાવમાન નહીં હોતે સો પુરૂષ બન્ધ
 હો! અર બલ્તા કને જોગ છે હે મુનીશ્વર! વહ જુવા
 વસ્થા મખીન કા ઝાગી છે જેસે જનકી ખાવચી છે,
 તિસકે નિકા મખ કાદે ગહે હોવ, સો પવન ચતનેને સખ
 આપ ખાવચીમેં નિર, તેમેં પવનરૂપો જુવાવસ્થા જોવ
 રૂપો છૂં કાદેનકે ચિત્તરૂપી ખાવચીમેં ઝાગેં મહીન કર
 દેવી છે એસે ઓચુન કરેં પૂન જો જુવાવસ્થા તિમકી
 ઇચ્છા મુઝમેં નહીં છે જુવાવસ્થા! નેરેપર વહી રૂપા
 કરતી, જો તેગ દરોન નહીં હોવે, તેરા આપના મેં દુ ખકા
 ઝારન માનતા હો જેસે પુત્રકે મગનકા મહા પિતા સોન
 નહીં રાંજતા, અર મુખકા નિમિષ નહીં દેખતા તેસા તેરા
 આપના મેં મુખકા નિમિષ નહીં દેખતા તારે મુઝપર વ્હા
 કરતી જો અપના દરોન ન હોવે! હે મુનીશ્વર! જુવાવ
 સ્થાકા તરના મહા ક્રિતિ છે જો કોઈ જોખનવાન હોવે
 સો નશ્વતા મયુક્ત હોવે, ઓર સાચ્ચકે યુન, વૈરાગ વિચાર
 મતોષ, રાક્ષિ, ઇનકરે સપજ હોવે મો દુર્લભ છે જેમેં
 આકારામેં જન હોના આશ્ચર્ય છે તેમેં જુવાવસ્થામેં
 વૈરાગ, બિચાર, રાક્ષિ, મતોષ પાવના એ બડા આશ્ચર્ય
 છે તારે મુઝકો મોર્લ ઊપજ કહો, છમકર જુવાવસ્થા
 કે દુ ખકી મુક્તિ હોવ જાવ, અર આત્મપત્તી પ્રાપ્તિ હોવ
 ઇતીસી યોગવાસિદે વૈરાગ પ્રકર મુ જુવા ગાર્હી
 વર્ણન નામ પંચદશ સર્ગ ૧૫

હે મુનીશ્વર ! નિસ કામ વિલાસકે નિમિત્ત સ્ત્રીકી વાંછા કરતા હે, સો સ્ત્રી, અસ્થિ, માંસ, રૂધિર, મૂત્ર, નિકાકરી પૂરન હે; ઈસીકી પૂતરી બની હુઈ હે; જેસે બંવોકી બની પુતરી હોવી હે, સો તામેસોંકર અનેક ચેટા કરવી હે; તેસે વહ અસ્થિ, માંસાદિકી પૂતરીમેં કછુ ઓર નહીં હે. જે બિચાર કર દેખો તો સો ઉ-મની દિખાતી હે. જેસે પર્વતકે શિખર દૂરતે સુંદર, અર નિકટતે અસાર હે; પડે પથ્થરઈ દિખતે હે; તેમેં સ્ત્રી-વચ્ચ અર જૂખનસોં કરી સુંદર બાગવી હે; અર જે અંગકો બિબબિબ બિચાર કર દેખો તો સાર કછુ નહીં હે. જેમેં નાગનીકે અગ બહુત કોમલ હોતે હે; પરંતુ ઉસકા પરસં કરો તો કાઢકે માર ડારતી હે; તેસે જે મોઈ સ્ત્રીકો રપસં કરતે હે તિતકો નારા કર ડારવી હે; જેસે જિવકી બંધી દેખન માત્ર સુંદર બગવી હે, પરંતુ સ્પર્શ કિયેતે માર ડારવી હે; જેસે હસ્તિકો બંછાર કર બોધો તખ નિસ દારપે રહતા હે, તહાઈ સ્થિર રહતા હે; તેસે અમ્બાનીકા જે ચિતરૂપી હસ્તિ હે, સો કામરૂપી બંછારકર બધા હુઆ સ્ત્રીરૂપી એક સ્થાનમેં સ્થિર રહતા હે; બેહોતે કહું બલ નહીં સકતા. ઓર જખ હસ્તિકો મહાવન અંકુશકા પ્રહાર કરતા હે, તખ બંધનકો તોરકે નિકસ બતા હે, તેમેં વહ ચિતરૂપી મૂર્ખ હસ્તિ હે, સો મહાવનરૂપી ગુરકા ઉપદેશરૂપી અંકુશકા વારંવાર પ્રહાર કરતા હે, તખ સોખી નિર્બંધન હોવ બતા હે. હે મુનીશ્વર ! કામી પુરુષ જે સ્ત્રીકી વાંછા કરતા હે, સો અપને નાસકે નિમિત્ત કરતા હે; જેસે કલ્લીબનકા હસ્તિ, કામદકી હરવની દેખકર છલ પાવકે બંધનમેં આતા હે, તાતે

परमदुःख पाता है; तैसें परमदुःखका मूल श्रीकृष्ण भगवत् है;—
 है भुनीधर ! जेमें जनके दाहकी अग्नि सज्जनको नखावती है
 तैसें श्रीकृष्ण अग्नि तिसने अधिक है; काहेतें जे तम अग्निके
 परस जिये ताह होते है; और श्रीकृष्ण अग्नि तो रमन
 मानने नखावती है, और जे सुख रमनीय दिखाता है,
 सो आपन रमनीय है; जय श्रीकृष्ण सुखका विनोद होता
 है, तय सुरेकी नाई हो जाता है, जिस कायमेंभी
 (श्री मंजुषा काय) राज (भुज्ज) जैसा हो जाता है,
 है भुनीधर ! वह तो अस्थि, मांस, रक्षित, पित्रा है,
 सो अग्निमें जल हो जाता; अथवा पशुपंथीको जा-
 नेका आधार होयगा, इनको देवदत्त पुरुष प्रसन्न होता
 है, अरु प्राण आधारमें लीन हो जाने है; ताते इस
 श्रीकी धम्मा कनी मो मूर्च्छा है, जेसे अग्निकी ज्वा-
 लाके उपर सागता है; तेमें अकि धीर उपर स्वाम है-
 रा है, जेमें अग्निके स्पर्श जिये नखावता है, तेमें
 श्रीके स्पर्श जिये पुरुष नखावता है, ताते नखाना दोनोमें
 दुख है, है भुनीधर ! इसीसे नाश करनहारि श्रीकृष्ण
 अग्नि है; जे श्रीकी धम्मा करते है, सो महासूर्य अ-
 ग्नी है; सो अपने नाशके निमित्त धम्मा करते है,
 जेमें पतंग अपने नाशके निमित्त ध्वजकी धम्मा करते
 है; तैसें कभी पुरुष अपने नाशके निमित्त श्रीकी धम्मा
 करता है, है भुनीधर ! श्रीकृष्ण जिवकी मेखी है; अरु
 हस्त पावके अग्र तिमके पत्र है; अरु ज्युन जयी
 है; और अस्थिरूप सुंछे है; नेत्राकि ध्वज तिसके
 मुख है; अरु कभी पुरुषकृष्ण जैरे आप जैते है,

અરુ કામરૂપી ધીવરને સ્ત્રીરૂપી જાલ પસારી છે; તિસપર કામી પુરુષરૂપી પછી, આપ ફસતે છે. કામરૂપી ધીવર તિનકો ફસાવકર પગમ કષ્ટ પ્રાપ્ત કરતા છે. એસે દુઃખકે દેનહારી સ્ત્રીકી જો વાછા કરતે છે, સો મહા મૂર્ખ છે. હે મુનીશ્વર ! સ્ત્રીરૂપી સરપની છે; જળ તિસકા કુત્કારા નિકસતા છે, તળ તિસકે નિકટ કમલ ફૂલ સળ જાલ જાતે છે; એસી સ્ત્રીરૂપી સરપની છે, તિસકિ ઇચ્છારૂપ જો કુત્કારા નિકસતિ છે, તળ ચૈરાગરૂપી કમલ જર જાતે છે; અરુ જળ સરપની ફસતી છે તળ વિષ અઢતા છે, ઓર સ્ત્રીરૂપી સરપનીકી ચિતૌની કચી તળ અતરને આપેઈ વિષ અઢ જાતા છે. હે મુનીશ્વર ! જેસે બ્વાધ જાલકર મચ્છીકોં ફસાવતા છે; તેસે કામી પુરુષ મચ્છીવત મુંદર સ્ત્રીરૂપી જાલ દેખકે ફસાતા છે; ઓર રનેહરૂપી તામેસો કામી પુરુષ બંધન પાપ ખેંચાવા અજા જાતા છે; ફિર તૂણારૂપી છુચીસો કામ મારે ડારતા છે. હે મુનીશ્વર ! એસે દુઃખકે દેનહારી સ્ત્રીકી મુઝકોં ઇચ્છા નહી; અરુ કામરૂપી પારાધિ છે, તિસતે રામરૂપી હંદ્રિવસો જાલ બિછાવ કામી પુરુષરૂપી મુઝકોં આરાગિત કરે ડારતા છે. અરુ સ્ત્રીકા રનેહરૂપી ડેચી છે; તિસકર કામી પુરુષરૂપ બેલસો મધ્યા છે. અરુ સ્ત્રીકા મુખરૂપી જો ચંદ્રમા છે, તિસકોં દેખકર કામી પુરુષરૂપી કમલની ખીલી આતી છે; જેસે ચંદ્રમુખી કમલ ચંદ્રમાકોં દેખકર પ્રસંન હોતે છે; ઓર સૂર્ય મુખી નહી હોતે, તેસે વહ કામી પુરુષ જોમ હુકર પ્રસંન હોતે છે; અરુ ગ્વાનવાન પ્રસંન નહી હોતે છે. જેસે ન-કુળ સર્પકોં બિલમેંતે નિકાસકે મારતા છે; તેસે કામી પુરુષકોં સ્ત્રી, આત્માનંદમેંતે નિકાસકે મારે ડારતી છે. જળ સ્ત્રીકિ

નિકટ જતા છે, તમ ઉપરોં બરમ કાં ડારતી છે. તેમે
 રૂખે તુન અર ધૂનકો અગ્નિ બરમ કાં ડારતી છે, તેમે કામી
 પુરપકો સ્ત્રીરૂપી નામની બરમ કાં ડારતી છે. હે મુનીયમ ! સ્ત્રી
 રૂપી જોગી છે, તિમકા સ્નેહરૂપી અધકાર છે, તિમમે કામકોષા
 દિ ઉપુક અર પિગામ છે. હે મુનીયમ ! જો સ્ત્રીરૂપી અડગકો
 પ્રહારમે જુવારૂપી સમામમેલે બચ્ચા છે મો પુરપ ધન્ય હો !
 તિમકો મેરા નમસ્કાર છે. સ્ત્રીકા મન્દેમ પમ્મ દુ બકા
 કાન છે, તામે મુત્રકો ઈસરી ઇચ્છા નહી. હે મુનીયમ !
 જો રોગ હોતા છે, તિસકો અનુસાર ઓખદ કરતા છે, તમ
 ગેગ નિરુચ હોતા છે, અર હોડ કુપચ્ચ રિયે, તમ વાકા
 પ્રત્ય હોતા છે, ગેગ બદ જતા છે; તામે મેરે ગેગકો અનુ
 સારે ઓખદ કોગે સો મેગ ગેગ મુનિયે. જરા અર
 મૃત્યુ મુત્રકો બકા રોગ છે, તિમકા વારાકા ઓખદ મુત્રકો
 કીચ્છે. ઓ સ્ત્રી યાદિક જો બોચ છે, મો સખ કમ રોગકો
 વૃદ્ધિ કરતા છે. જેમે અગ્નિમે ધૂન ડારિયે, તમ બદ જતી
 છે, તેમે બોગમો જરા મૃત્યુ આદિગેગ મો બદળા છે; તામે
 ઈસ ગેગકી નિરુચિકા ઓખદ કોગે, નહી તો સખગત્યાગ કર
 બનમે જન્ય મદુચા. હે મુનીયમ ! તિસકો સ્ત્રી હે તિસકો
 બોગકી ઇચ્છાબી હોતી છે, ઓર ઇચ્છા સ્ત્રી નહી તિસકો
 સ્ત્રીકી ઇચ્છાબી નહી. તિમને સ્ત્રીકા તામ કિયા છે, તિનને
 મસામકાબી તામ કિયા છે. સોઈ મુખી છે, મમારકા ખીજ
 સી છે, તામે મુત્રકો સ્ત્રીકી ઇચ્છા નહી મુત્રકો સોઈ ઓ
 ખદ દીજે, તિસને જરા મૃત્યુ આદિ ગેગકી નિરુચિ હોઈ.
 ઇતિયી વોમવાસિહે વૈરાગ પ્રકરણે સ્ત્રીદુગલા વર્ણન
 તામ વોડસાઃ સર્ગઃ ૧૬

श्रीराजीवाय. हे सुनीधर! जाणके अपरधातो महा
 लड हे, अर आराधन हे; ओर सज्ज सुवापस्या आती
 हे, तज्ज जाणावस्याओ महन उर येवी हे. तिसके अनंत
 वृक्षावस्या आती हे, तज्ज रासीर नर्तरीभूत हो जता हे.
 अर जुही छीन हो जती हे; जुहरी मृत्युओं पावता हे.
 हे सुनीधर! एम प्रकार अम्पानीका छवना अर्थ हे, कछ
 अर्थकी सिद्धि नांछी हे. जेसे नदीके तटपर वृक्ष होत
 हे, सो जलके प्रवाह उर नर्तरीभूत हो जते हे; तेसे व-
 र्क्षावस्यामें रासीर नर्तरीभूत हो जता हे. जेसे पवनसों
 पत्र उड़ जता हे, तेसे वृक्षावस्यामें रासीर नारा पाता हे,
 जेते कछ गेम हे सो सज्ज वृक्षावस्यामें आप प्राप्त होत,
 हे; अर रासीर दूरा होम जता हे; अर स्त्री पुत्रादिके
 सज्ज वृक्षा लाग उर हेत हे; जेसे पक्षे इलमें वृक्ष लाग
 रता हे, तेसे वृक्षे कुर्कुम लाग रता हे, अर दण हसते
 हे; जेसे आपरोंके दणके हसके मोलते हे सो छिन्नी जुहि
 मज्ज जत रही. जेसे कमल कुलनके उपर गज पडते हे,
 अर कमल नर्तरीभूत हो जता हे, तेसे नरा अपरधामे
 पुरष नर्तरी जावों प्राप्ते होता हे, अर रासीर दूधरा
 हो जता हे; उरा स्वेत हो जते हे; शक्ति छीन हो जती
 हे, जेसे विरकावका जग वृक्ष होता हे, तिसमें पुता होता
 हे, तेसे शक्ति कछ रहंत नांछी. हे सुनीधर! ओरहु
 सज्ज इति छीन हो जती हे; परंतु ओक आशक्ति मात्र
 रहती हे. जेमें जडे वृक्षपे उपर आप रहते हे; तेसे
 छिन्नी शक्ति आप रहती हे; ओर शक्ति सज्ज छीन
 हो जती हे. हे सुनीधर! नरा अपरधा दुःखा धर हे;

જગં અવસ્થા આવી છે, તબ મળ દુઃખ ઈકિરે હોતે
તિનકર મહા ઘીન હો જાને છે; અર જુવાવસ્થાકા જો
કા બળ મહા છે, મો જરામં ઘીન હો જાતા છે, અર
પકા આરામિ થટ જાતી છે, તિનજે અપવિત્રતા અ-
ર હો જાતા છે. જેમે પિત્રાકે નિર્વેન હુવે પુત્ર ઘીન હો
થ છે, તેસે સચીર નિર્બંધ હુવે ઇન્દ્રિયાતુ નિર્બંધ હો જાતી
ઓઃ એક તૃણા ઉન્મત્ત હોવ જાદ જાતી છે. હે મુની-
! જગ જગદુપી રાત્રિ આવી છે, તબ ખાસી રૂપી ગિ-
! આપ શબ્દ કાઢી છે, અર આરિ બાધિરૂપો ઉત્પન્ન
પ નિવાસ કરતે છે. હે મુનીશ્વર! એમી જો નીચ પદા
ધા છે, તિમકી મુન્દકોં ઇચ્છા નહીં. વહ દેહ જગ આપેતે
મી હોપ જાતી છે; જેમે પકે રૂપસોર જુમ્મ જુક જાતા
તેમે જરાકે આખે દેહ રૂપગી હો જાતી છે. જો જુ-
વસ્થામે સ્ત્રી પુત્રારિક ચાહતે થે, અર રહ્ય કરતે થે, મો
મ'શમકોં ત્યાગ દેતે છે. જેમે વહ બેપર્મી બેપર્યાગ ત્યાગ
|| છે; તેમે ઇશિમં બંધ ત્યાગ દેતે છે, ઓઃ દેખકે હસતે
અર અપમનિ કરતે છે. તિનકો જાટકી તાઈ બાસતા
હે મુનીશ્વર! એમી જો નીચ અવસ્થા છે, તિનકી
મકો ઇચ્છા નાંહી. અબ જો રજુ કેવળ મુન્દકો કહો
। મે, ડગો, ઇશિ રાંગીગી લીનો અવસ્થામે કોઈ મુખદાર
હી છે. જ્યો જો બાગાવસ્થા મહા મૂઠ છે; અર જુવા-
વસ્થા મહા નિકાન્વાન છે; અર જગ અવસ્થા મહા દુઃખકા
ત્ર છે. બાગાવસ્થાકો જુવા અવસ્થા-મૂહન કર લેતી છે
અર જુવા અવસ્થાકા જગ અવસ્થા મૂહન કર લેતી છે,
અર જરા અવસ્થાકા મૃત્યુ મૂહન કર લેતી છે, વહ અવસ્થા

સુખ અલ્પ કાલકી છે; ઇન્કે આશ્રય કરે જોરેકો કહા સુખ
 હોના છે; તોતે મુકોં સોઈ ઉપાય કહે, જિસ કર ઇસ
 દુઃખતે મુકત હો જલ્દી. હે મુનીશર! જળ જરા અવસ્થા
 આવી છે, તખ મરનાબી નિકટ આતા છે, જેસે સંધ્યાકે
 આપે રાત્ર તત્કાલ આવ જલ્દી છે, ઓર જો સંધ્યાકે
 આપે દિનકી ઇચ્છા કરતે હૈ, સો મહા મૂરખ છે, તેસે જ-
 રાકે આપે છુવનેકી આરામ રખની સો મહા મૂરખતા છે.
 હે મુનીશર! જેમેં બિલ્દી ચિંતોંની કરવી છે, જો મુહા
 આપે તો પડર સજ્જ; તેસે મૃત્યુ ચિતવત છે, જો જરા અ-
 વસ્થા આપે તો મેં ઇસકા મૂલન કર લેજી; અરુ જરા અ-
 વસ્થા માનો કાલકી સખી છે; મેગરૂપી મસાલેકર શરી-
 રૂપી માંસકોં શુખાતી છે, તખ કાલ જો ઇસકા સ્વામી છે,
 સો આપકર બોજન કર સેતા છે; અરુ શરીરરૂપી ધર છે
 તિસકા સ્વામી કાલ છે; જળ કાલ ધરમેં આપે, તખ તિ-
 સકે આગે લીન પડગની આવી છે; પહિલી અસકતતા,
 દુસરી અંગમેં પીડા, તિસરી ખાસી. સો શીઘ્ર સ્વાસકો
 ચલાવતી છે; અરુ ચેત કેશ હોતે હૈ, સો અમરકી નાઈ
 મુખતે છે. એસી જો કાલકી સહેલી છે મો પ્રથમહી આધ
 પ્રવેશ કરતી છે; અરુ જગરૂપી કલમી શરીરકો બનાવતી
 છે, તખ જો વાકા સ્વામી કાલ છે, મો આપ પ્રવેશ કરતા
 છે. હે મુનીશર! જો પરમ નીચ અવસ્થા છે, સો જગાઈ
 છે, મો જળ આવી છે તખ શરીર જર્જરીશૂત કર દેતી
 છે. કેપતેકા લગવી છે, અરુ શરીરકોં નિર્બલ કર દેતી છે;
 અરુ કૂર કર દેતી છે. જેસે કમલપર બરફકી બરખા
 હોયે, અરુ જર્જરીશૂત હોય જલ, તેસે શરીરકોં જર્જર

જૂત કાંડાસતી છે. જેણે બનમેં બાધન આપકે સમ્મ ૩-
 ગતે છે, અર મૃગકા નારા કરતે છે, તેમેં બાસીરૂપી બાધન
 આપ મૃગરૂપી બનકા નારા કરતે છે. હે મુનીધમ ! તબ
 ત્વરા આવત છે, તબ મૃત્યુ પ્રમન હોતા છે. જેમેં ચદ્રમાકે
 હરખમેં કમલની ખિન આવી છે, તેમેં મૃત્યુ પ્રસંન હોતા
 છે. અર વહ ત્વરા અવમ્બા બડી દુટ છે. બડે બડે
 નેધે હુચ્ચે છે તિમેંબી દીન કા દિયે છે. જલ્દી બડે
 મૂરખમેં મંચામમેં સખમેં છતે છે, સોડીકા ત્વરાને છત
 લ્યે છે; અર બડે ખંડકે ચૂનકર કાંડે છે તાકીકા ત્વરા
 પિશાચનીને મહા દીન કા દિયે છે. વહ ત્વરારૂપી જો મ
 છુમી છે, તિસને સખમેં દીન કા દિય છે, ગો મખમેં છ
 તનેવારી છે. હે મુનીધમ ! વહ ત્વરા મરીરેકા અમિકી
 નાધ લગતી છે. જેમેં અમિ બૂચ્ચમેં લગતા છે, અર
 ધૂમ નિસતા છે, તેમેં મરીરરૂપી બૂચ્ચમેં ત્વરારૂપી અમિ
 લગકે તૂણારૂપી ધુપે નિકસતે છે. જેમેં બિબેમેં બડે રતન
 રહતે છે, તેમેં ત્વરારૂપી બિબેમેં દુખરૂપી અનેક રતન રહે
 છે. અર ત્વરારૂપી બસતકતૂ છે, તિસ કાંકે રાચીરૂપી
 બૂચ્ચ દુખરૂપી મસ કાંકે પૂગન હોતા છે. જેમેં હસ્તિ
 સાકરમેં બડા હુઆ દીન હો જતા છે, તેમેં ત્વરારૂપી
 સાકર કાંકે બડા પુટપ દીન હો જતા છે. અર અગ સખ
 સિપિન હો જતા છે, બન છીન હો જતા છે, અર ધકિ-
 વાબી નિર્બંધ હો જતી છે, અર રાચીર ત્વરાંચી બાવકે
 પ્રાપ્ત હોતા છે, પગ્તુ તૂણા નહી ધસતી છે, નિત બડતી
 ચલી જતી છે. જેણે ગત આવી છે તબ ચૂંચની કમલ
 મમ મૂદ જતે છે; તબ પિશાચની આપ ખિચરને

લગતી છે, અરૂં પ્રસંગ હોવી છે; તેસે જરારૂપી સંવિદે આપેતે સખ સક્રિયરૂપ કમલ મુંદ જાતે છે, અરૂં તૃષ્ણારૂપી પિરામની પ્રભંગ હોવી છે. હે યુનીશ્વર! જેસે ગંગાકે તટ પર જૃમ્મ રહેતે છે, સો ગંગાજલકે બેગસો જર્જરી જૂત હો જાતે છે. તેસે જો આયુરૂપી પ્રવાહ ચલતા છે, તિસકે બેગકર સરીર જર્જરીજૂત હો જાતા છે, જેસે માંસકે ફૂકકે દેખ આકારાને ઉડવી સીધ નીચે આપ લે જાતી છે; તેમે જરા અવસ્થામે સરીરરૂપી માંસકો કાપ લે જાતા છે. હે યુનીશ્વર! વહ તો કાલકા આસ બન્યા હુઆ છે, જેસે મુંદર જૃમ્મકો હસિ આવ જાતા છે, તેમે જરા અવસ્થાવારા સરીરકો કાલ દેખકે બોજન કર જાતા છે.

ઇતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રકરણે જરા અવસ્થા નિરૂપણું નામ સપ્તમઃ સર્ગઃ ૧૭

સામોવાચ. હે યુનીશ્વર! સંસારરૂપી મર્ષ છે, તિસમે અસાની મિર્ષા છે, સો સંસારરૂપી મર્ષ અલ્પ છે, અરૂં અમ્યાની તો બડા હો મવા છે. સંકલ્પ વિરૂપકી આધિક્ષતાતે બડે છે. અરૂં જો ગ્યાનગાન પુરૂષ છે સો સંસારકો મિથ્યા જાનતા છે, કિર સંસારરૂપી જલમમે ફમતા નાંછી. અરૂં જો અમ્યાની પુરૂષ છે સો સંસારકો સત્ય જાનકર સંસારકી આસ્થાઈપી જલમમે ફસતા છે. અરૂં સંમાકે જોમકી વાંછા કરતે છે સો એસે છે, —જેસે દર્પનમે પ્રતિબિમ્બ દેખકર બાબક પડરનેકી ધમ્મ કરતા છે; તેસે અમ્યાની સંસારકો સત્ય જાનકર જગતકે પદારથકી વાંછા કરતા છે; વહ મેરેતો હોયે; વહ મેરેકો નાંછી હોયે અરૂં વહ જો યુગ છે સો નારાત્મક છે,

અભિપ્રાય વહ જો આવળે છે અરે જાતે છે; સો સિપર નહીં મળે છે; ધનકા કામ અદન કરતા છે. જેમેં પક્કે અનારકોં ચુકા ખાવ જાતા છે, તેસે સખ પદારથકોં કામ ખાતા છે. હે ધુનીયર! જેતે કહ્યું પદારથ છે, સો કામ અસિત છે; બોડેબોડે બાલી સુમેર જેમેં મુબીર બજારે પુરુષકે આસ કાજને કિયે છે. જેમેં સર્પકોં નકુલ બચ્છન કર જાતા છે, તેસે બડે બલિદા આસ કામ કર જાતા છે. અરે જગતરૂપી એક શુદ્ધકા રૂપ છે, નિસમેં જો મળ્યા છે મો બલ્યાદિક છે, મો રૂપકા જો બૃહદ છે, તિનકા જો જન છે, સો બલ્યારૂપ છે, તિમ બલ્યારૂપ જનમેં જેતે કહ્યું જન છે, સો સખ હસિકા આદાર છે, મનકા બચ્છન કામ કર જાતા છે. હે ધુનીયર! વહ કામ બડા બલિદ છે, જે કહ્યું રેખનેમેં આતા છે, સો સખ હસ આસ કર નિખા છે; તખ અવરકી કા કહની છે. ઓર હમારે જો બોડે બલ્યાદિક, તિનકાબી કામ આસ કર જાતા છે. જેસે મુગકા આસ સિપ કર ચેતા છે, ઓર કાલ ટિમી કુઠે જાન્યા નહીં જાતા ડિન, ધરિ, પ્રહર, દિન, માસ, ઓર બર્ષાદિક કા જાનિયે સો કામ છે, ઓર કામ કી મૂર્તી પ્રગટ નાહો છે, એસા અપ્રગટરૂપ છે. અરે રીસીકી સ્થિતિ હોને નહીં દેતા. અરે એક બેલી કાખને પસારી છે, તિનકી ત્વચા ગરિ છે; અરે રૂઝ તિમકા દિન છે; ઓર શુવરૂપી બોડે તિસપર આપ મેળે છે. હે ધુનીયર! જગતરૂપી શુદ્ધકા રૂપ છે, તિસમેં શુવરૂપી મરુદર બહોત મહેતે છે, તિસ કૂલકા બચ્છન કાલ કર જાતા છે. જેસે અનારકા બચ્છન તોવા કરતા છે, તેમેં કાલ બચ્છન કરતા છે. અરે જગતરૂપી બૃહદ છે, અરે શુવરૂપી તિસકે પત્ર છે,

તિસકા કાલરૂપી હરિત બચ્ચન કરે જતા છે. અરે શુભ
અશુભરૂપી બેરાનગો કાલરૂપી સિદ્ધ છેદેછેદકે ખાતા છે.
હે મુનીશ્વર! વહ કાલ મહા કૂર છે. મોઝિસી પરી દયા નહી
કરતા; રાખકા બોજન કરે જતા છે. જેસે મૃગ સખ કૂલ-
નગો ખાય જતા છે, તિસને કોઈ રહેતા નાંહી છે, પરંતુ
એક કમલ દસને બચે છે, મો કમલ કેસા છે:- સાતિ
અરે મૈત્રી તિસકે અંકુર છે, અરે ચેતનતા માત્ર પ્રકાશ છે,
ઈસ કારનતે વહ બચ્ચા છે; સો કાલરૂપી મૃગ ઈસકો
પોહોચ નહી રાકતા. ઈસમે પ્રાપ્ત હુવા કાલબી લીન હો
જતા છે; ઓર જેતા કહુ પ્રપંચ છે, સો સખ કાલકે મુખમે
છે. બ્રહ્મા, વિષ્ણુ રુદ્ર, કૃષ્ણ, આદિકર સખ મૂર્તિ કાલ-
કી ધમી હુઈ છે, ફિર તિનગોબી અંતર્ધાન કરે રેતા છે.
હે મુનીશ્વર! ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, અરે પ્રલય, સખ કાલતે
હોતે છે. અનેક બેર મહા કલપકાકુ ગ્રહન કરે લેતા છે;
અરે અનેક બેર કરેગા. અરે કાલગો બોજન કિયેને તૃપ્તિ
કદાચિત્ નહી હોતી; અરે કદાચિત્ હોનહારી કુ નાંહી.
જેસે અગ્નિ ધૂતકી આહુતીસો તૃપ્ત નહી હોતા, તેસે જગત
અરે સખ બ્રહ્માડકા બોજન કરતેકુ કાલ તૃપ્ત નહી હોતા;
અરે ઈસકા એમા સુબાવહે જો, ઇંદ્રગો દરિદ્રી કરે રેતા છે,
અરે દરિદ્રીગો ઇંદ્ર કરે રેતા છે; ઓર સુગેરગો રાઈ બના-
તા છે, અરે રાઈકા સુગેર કરે રેતા છે; સખતે બડે ઐશ્વર્ય-
વારેકો નીચ કરે ડારતા છે; સખતે નીચકો ઈચ કરે ડારતા છે;
અરે જુદકા સમુદ્ર કરે ડાગતા છે, અરે સમુદ્રકા જુદ કરે રેતા
છે, એસી રાકિત કાલમે છે. અરે શુભરૂપી જો મચ્છ છે,
તિનકો શુભાશુભ કર્મરૂપી છુરેસોં છેદત રહેતા છે; ફિર

ऐसा है - जो कावक्षुषा यह है; श्रवणपी २४३० शुभ अ-
 शुभ कर्मरूपी शुभगीर्वाण का यह ले दित्ता है. फिर ऐसा है -
 श्रवणपी ५२०३ गज अरु तिनरूपी कृष्णगज छेदता है.
 हे मुनीश्वर! जेता कुछ जगत निजाम भासता है, सो सज्ज
 मृदुन जग कर बेरेगा अरु श्रवणपी रतनका बन दिम्पा
 है; मो अपने हृदमें अरेता नाना है ओर जेन जगता
 है, अरु अंश सूर्यरूपी गेहकों कण्डु उग्रध उजावता है.
 कण्डु नीयें अगता है, अरु जे महापुरुष है मो उत्पति
 प्रगपमें जे पतये है, तिनमें स्नेह निसिद्धि साथ नहीं अगता.
 निसिद्धि नाम अनेकों का न समरथ नाही. जेमें शुद्धी
 भावा महादेव अरेमें पने हैं तेसों वहनी श्रवणपी माला
 अरेमें अगता है. हे मुनीश्वर! जे जडे जडे अजिष्ट है,
 तिनकाभी काय मृदुन कर लेता है. जेसैं समुद्र जग है,
 तिनका जाडवालि पान कर लेता है, ओर जेसैं पवन ओर
 पनजों उजाता है, तेन कावक्षुषा जग है किसीरी माभरी
 नाही, जे धसके आगे स्थित रहि है मुनीश्वर! साति
 शुन प्राधान्य जे देता है, अरु रत्नेशुन प्राधान्य जे
 जडे गजत है; अरु तमो शुन प्राधान्य जे दैन रात्र अ
 है, तिनमें कोन समर्थ नाही, जे धसके आगे स्थित होये.
 जेसैं गोकर्णमें अग अरु जल धरु अजिपर अक्षय रिपेन
 फिर उगने हैं, सो अनेके दाने कण्डु उर ओर कण्डु नीयें
 फिर जाते हैं, तेसैं श्रवणपी अनेक दाने जगलरूपी दोकनीमें
 पडे हुये गज दूररूपी अलोपे अरे है, अरु कर्मरूपी
 कर्माधिकर कण्डु उग्रध नाना है, कण्डु नीयें नाना है. हे
 मुनीश्वर! यह जग किसीजो स्थित न होने देता, महा कर्मा

हे, दया किसीपर नहीं धरता। इसका जब मुझको गेता
हे, ताते सोई उपाय मुझको हो, जिसपर मैं काजते नि-
र्णय हो जाई।

धृतिश्री योगवासिष्ठे चैराग प्रकरसु कास वृत्तांत निर-
पणं नाम अष्टादशः सर्गः १८.

श्रीशमोवाच हं मुनीश्वर। यह कास जडा अविष्ट है,
जैसे राजाके पुत्र शिकार जेजने जाने हैं, तब जनमें जडे
पशु पंछी देखते हैं, फिर मारते हैं। तेसे यह संसाररूपी
जन है, तिसमें प्राणीभाव पशु पंछी है; जन्म कायरूपी
राजपुत्र तिसमें शिकार जेजने आता है, तब सब जेव
जपकों पावते हैं, फिर तिसकों मारता है, हे मुनीश्वर।
यह कास महा जैरव है, सगडा आस कर सेता है। प्रलयमें
सज्जम प्रलय कर जारता है; अरु इसी नी अंडिका राजित
है, तिसका जडा उदर है; अरु कासीका सगडा आस करती
है, पाऊं, नृत्य करती है, जैसे जनके मृगको सिंह अरु सिंह-
नी जोलन करते हैं, ओर नृत्य करते हैं, तेसे जगतरूपी
जनमें जेवरूपी मृगज जोलन करके कास अरु काजिके नृत्य
करते हैं। अकुश धनते जगत्तक आदुर्भाव होता है, नाना
प्रकारके पदार्थनको रखते हैं, पृथ्वी, जगीचे, जाली, आदि
सब पदार्थ धनहीते उत्पन्न होते हैं; अरु सुंदर जव-
कीहु उत्पत्ति धनने होनी है; ओर जेक सभमें उनका ना-
राजी कर देती है। सुंदर समुद्र रखे हैं; वामें अग्नि
लगाय देती है; अरु सुंदर कमलको जनायके फिर वाके उपर
जरकी जरजा करती है; धत्यादि नाना पदार्थनको रखे

તિનકા નારા કરતી હે. જ્યાં જડે સ્થાન બસને હે તિનકા ઉત્પન્ન કરે ડારતી હે; ફિર ઉત્પન્નમે બસની કાં થતી હે; અર નારાબી કરતી હે; સ્થિર રહેને તિસકા નહોં રેલી. જેસે બાગમે બાનર આપડે બુઝકોં ફરને નહી રેલા, તેમે કાલરૂપી બાનર કિમી પદારથકો સ્થિર રહેને નહી રેલા. હે મુનીશ્વર! વહ પ્રકારમોં સખ પદારથ કાલમોંકર બદલે-જૂત હોતે હે, તિસકા મેં આપા કિમી ચીતમોં કમોં, મુઝકો તો નારારૂપ બાસના હે, તાને અજ મુઝકોં તિસી ભગવાકા પદારથકી ઇચ્છા નાહોં.

ઇતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે ચૈરામ પ્રકરણ્યે હાથ નિસાસ વલ્લુનં નામ એકોનવિંશતિમઃ સર્ગઃ ૧૯

શમોવાય. હે મુનીશ્વર! હસિ કાલકા મહા પરાક્રમ હે. હમિકે તેજકે મનુષ્ય રહેનેકો કોઈ સમરથ નાહી; જિનમે ઉચકો નીચ કાં ડારતા હે, અર નીચકો ઉચ કર ડારતા હે, તિમકા નિવારન કોઈ કાં નહી રાકતા; મગ હમિકે બપસે થરે કંપતે હે. વહ મહા જૈરવ હે, સખ વિધકા આમ કાં સેતા હે; અર હસિકી અકિદારૂપ રાક્ષિ હે સો બગવાન હે, મો નદિરૂપ હે, તિસકા ઉલ્લખન કોઈ નહી કરી રાકતા હે, અર મહા કાલરૂપ કાલ હે, તિમકા બડા બવાનકે આકાર હે. અર કાલરૂપ જો રૂદ્ર હે, તિસને અબિજરૂપી કાલિકા હે; સો મગકા પાન કાં સેને; પાડે જૈરવ અર જિમ્વની નૃત્ય કરતે હે; મો કાલ કાલિકા કેસી હે, — બડા તિસકા આકારામે શ્રીરા હે, અર તિસકા પાતાલમે ચરન હે, ૯ સો દિસા તિસકી બુજ્જ હે; મગ સમુદ્ર તિસકે હાથમે કંડન

હે, સંપૂર્ણ પૃથ્વીરૂપ તિસકે હાથમે પાત્ર હે, તિસ ઉપર જીવ
 હે સો બોજન યોગ્ય હે. હિમાલય અર સુમેર પર્વત દોનો
 કાનમે ખડે રતા હે. ચંદ્રમા સૂર્ય નિસકે લોચન હે; અર સખ
 તારાગન વાકે મસ્તકમે નિદ હે, અર હાથમે ત્રિગૂણ અર મુરામ
 આદિ રામ્મ હે; અર નિસકે હાથમે તંદ્રા કાંસા હે, તિસ-
 કર જીવકો મારતા હે. એસી જો કાલિકા દેવી હે, સો સખ
 જીવકા આસ કરકે મહા જૈરવ જો રદ્ર હે તિસકે આગે
 નૃત્ય કરતી હે; અર અદ, અદ, એસા રાખ કરતી હે;
 અર જીવકા બોજન કરકે ઉનકી રૂંદમાલા મરમે ધારન
 કરતી હે; સો જૈરવકે આગે નૃત્ય કરતી હે. અર જૈરવ
 કેસા હે, જો નિસકે સન્મુખ રહેનેકી સકિત કોઉમે નહીં હે;
 અર જહા ઉત્તર હે તહા જિનમે ખસતી કર ઝરતે હે; અર
 જહા ખસિ હોયે તાંહા જિનમે ઉત્તર કરતે હે. ઇસીતો
 તિનકા નામે દેવ કહતે હે, અર તિસકા વૃષાંતબી કહતે હે.
 અર ખોડે ખોડે પદાગ્ય હોતે હે, અર તિસકા નારાબી હોતર
 હે, અર સ્થિર તિસીગે રહેન નહીં દેતા; તિસને ઇસકા નામ
 કૃતાંત હે; અર નિલરૂપીહુ પહી હે. જો ઇસ આદિ ધસ્યા
 હે સોઈ કર્તા અર કર્મરૂપ હે; કહિને જો પરિનામ જી-
 સકા અનિત્યરૂપ હે, ઇસીતે ઇસકા કરમ નામ હે; સો કેસે
 નારા કરતા હે; જન અબાવરૂપી ધનુષ્ય હાથમે ધરતા હે,
 તિમકર રાંગ દોલરૂપી જ્ઞાન ચંસાતા હે, તિસ જ્ઞાનને જર્જરી-
 જીવ કરકે નારા કરતા હે; અર ઉત્પતિ નારામે ઉસકો જત-
 નબી કહુ કુના નહીં પડતા હે; ઇસકો તો બેલ જેસા
 હે; જેસે બાલક મૃતિકાકી સેના બનાતા હે, ફિર ઉઠાવકર
 નારાબી કર દેતા હે, તેસે કાલકો ઉપજાવને અર નારા

.રેને જાતન કરના નહો પડતા હે. હે મુનીશ્વર ! કાવરૂપી
 પીયર હે, નિસને કિશરૂપી વ્યવ પસારી હે, નિમ વિષે જીવ-
 રૂપી પડી પડે ક્રમને હે, મો કસે કુએ ગતિજો નહી પ્રાપ્ત હોને
 હે મુનીશ્વર ! પણ તો સખ નાગરૂપ પદાર્થ હે, ઇતમે આ
 મવ કિંગીત કરના, કિમકો મુખી હોવે. તો સ્વાવગમ્યમ
 જગત સમ કાલકે મુ પને હે; પણ સખ નાગરૂપ મુકો
 દૃષ્ટિમે આવે હે તાને જો નિમવ પદ હોવ મો મુજકો કહો.

ધૃતિપ્રી યોગવાગિદે દેશગ પ્રકરણે કાશ્ચિજ્ઞાસ બર્જન
 નામ વિશતિમઃ સર્ગઃ ૨૦.

શ્રીશમોવાચ. હે મુનીશ્વર ! જો તે કહ્યું પદાર્થ જાસને
 હે, મો સમ નાગરૂપ હે, તાને કિંગીતી હરેગ કરો ? જ્યો
 કોનકો આશા કરો ? ઇતિહી ઇચ્છા કરના મો મુખ્યતા હે;
 અર જોતી કહ્યું ચેષ્ટા અમાની કરતા હે મો સમ દુઃખકે
 નિમિત્ત હે. અર જીવનેમે અમ્મરી સિદ્ધિ કહ્યું નહો હે;
 કહેને જો જાતક અવરથા હોતી હે, તમ મુદતા ગેહેલી હે,
 બિચાર કહ્યું નાહો ગેહેતા, અર જાત જુવા અવરથા
 આવી હે, તમ મુખ્યતા કરો વિષયકો સેવને હે; અર માન
 મોહારિ નિદ્રાઓ મેહેઈ જાતે હે; તામેજી બિચાર કહ્યું નહો
 હોતા, અર સિયંબી નાહો ગહેતે, કિર દીનકા દીન ગહીકે
 બિષયકી તુષ્ટિ કરતા હે; ચાંનિકો નહી પાવતા હે. હે મુની
 શ્વર આંધુખ જો હે મો મહા ચંચલ હે; અર મૃત્યુ તો નિ-
 કટ હે, વાકો અન્વથા જાવ નાહો હોત. હે મુનીશ્વર ! જો
 તે કહ્યું જોમ હે મો ગેગ હે; અર નિસર્ગે મપદા જાતતે
 હે, મો આપદા હે; અર નિસર્ગો સત્ય કહેતે હે સો આસ

लरूप है; अरु जिस स्त्री पुत्रादिकों मित्र बनते हैं, सो
 सज्ज बंधनडा करता है, अरु इंद्रिय जे है सो महा रात्रु-
 रूप है, सो सज्ज मृग तृष्णाके लक्षयत् है; अरु यह देह
 है सो विकाररूप है; अरु मन व्यंग्य है; और राधा
 असांतरूप है; अरु अहंकार जे है सो महा नीम है,
 छसनेछ दीनताको प्राप्त किया है; छसकर जेते कछु पदारथ
 छसको सुजदायक जासते है, सो सज्ज दुष्के देनहारि है
 तिसकर छसको उदायित् शांति नहीं होनी, ताते मुक्तको छि-
 नकी छिछा नाहीं। लक्ष्मी देवने मात्र सुंदर जासते है,
 तोभी छिनमें सुज्ज कछु नाहीं; सो पदारथ स्थिर रहनेका
 नाहीं। जैसे समुद्रमें नाना प्रकारके तंग्ज जासने है, सो
 सज्ज अउवाजिकर नारा होत है, तेसैं यह पदारथकी नाराको
 पावने है, में अपनी आयविषे केने आस्था करों। हे
 मुनीश्वर ! जडे समुद्र जे दृष्ट आवते है, अरु सुमेरु आदि
 जडे पदार्थन है, सो सज्ज नाराको पाते है; तज्ज हमसारि-
 जेकी उहा जारता है। और जडे जडे दैत्य गक्षसहु होयके
 नारा पाय भये है, तो हम सारिजेकी उहा जारता है। अरु
 देवता, सिद्ध, गंधर्व, द्रुअे हैं सो सज्ज नाराको पाते है,
 तिनकी नाम संताजी नहीं रहती, तज्ज हम सारिजेकी उहा
 जारता। पृथ्वी, लक्ष, अरु अग्नि जे दाहक शक्ति धरने
 हारे अरु पवन जे है सो विषं सहित सज्ज नारा होय
 नयगे, कछु छनकी सत्ताजी न रहेगी, तो हम सारिजेकी
 उहा जारता। अरु वन, कुमेर, जरन, छंद्र, जडे तेजवारे
 हैं सो सज्ज नारा पावगे तो हम सारिजेकी उहा रहेनी
 है। और तारा मंडल जे दृष्ट आवे है, सो सज्ज गिर

ਪੌਰੇ ਨੇਸੇਂ ਸੁਰੇ ਪਾਤ ਯੁਗਤੋਂ ਆਖਮੋ ਗਿਰ ਜਾਨੇ ਹੇ
 ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਤਿਸੇਂ ਹੇ ਤਯੁ ਹਮ ਸਰਿਯੋਈ ਮਹਾ ਯਾਰਨਾ । ਹੇ
 ਮੁਨੀਖੜ । ਖੁਬ ਨੇ ਰਿਖਾ ਆਸਨਾ ਹੇ, ਗੋਬੀ ਅਰਿਖਾ ਹੋਖ
 ਨਾਧਾ, ਅਰੁ ਅਰੁਮਾ ਅਮ੍ਰਤਮਧ ਮਝਕਾ ਦੁਖੇ ਆਨਾ ਹੇ,
 ਆਹ ਮੂੰ ਅਧ ਮਧ ਦੇ ਨਿਸਕਾ, ਐਸਾ ਨੇ ਖਰਾਹਾ ਸੁਖ
 ਦੁਖ ਆਨਾ ਜੇ, ਮੋ ਮ । ਨਾਰਾ ਹੋ ਨਾਹਿਯੇ, ਤੋ ਹਮਸਾਰਿ,
 ਜੇਹੀ ਕੁਛ ਯਾਰਨਾ ਹੇ ਆਹੀਨੁ ਮਹਾ ਯਾਰਨਾ ਹੇ । ਧਰੁ
 ਨੇ ਮੋਹ ਖਿਯਾ ਨਗਰੇ ਅਧਿਟਾਨਾ ਤੇ ਨਿਕਾਜੀ ਅਭਾਵ
 ਹੋਖ ਜਾਨਾ ਹੇ ਪਾਸੇਠਿ ਨੇ ਧਰਾ ਹੇ ਨਿਸਕਾਮੀ ਅਭਾਵ ਹੋਖ
 ਜਾਨਾ ਤੇ, ਹਰਿ ਨੇ ਖਿਯਾ ਮੋਮੀ ਹਰੇ ਨਾਧੇ ਮਹਾ ਯੋਰਵ
 ਰੂਪ ਨੇ ਦਰੁ, ਗੋਬੀ ਸੂਖ ਹੋ ਨਾਧੇ, ਤੋ ਹਮ ਸਾਹਿਯੋਈ
 ਮਹਾ ਯਾਰਨਾ ਕੁਨੀ ਅਰੁ ਭਾਨ ਨੇ ਸੁਖਾ ਅਭਾਵ ਕਰਨੇ
 ਦਾਗ ਹੇ ਮੋਮੀ ਕੁਛੁਕੇ ਹੋਖੇ ਨਾਰਾਕੋ ਪਾਸ ਹੋਨੇਗਾ ਅਰੁ
 ਭਾਨੀ ਅੰਗੀ ਨੇ ਨੇਹੀ ਹੇ ਮੋਹੁ ਅਨਾਨਾਕੋ ਪਾਸ ਹੋਨੇਗੀ,
 ਅਰੁ ਸੁਖਾ ਆਖਾ ਨੇ ਆਖਾਹੇ ਸੋਖੀ ਨਾਰਾ ਹੋ ਨਾ
 ਧਾ, ਤੋ ਹਮ ਸਾਹਿਯੋਈ ਕੁਛ ਯਾਰਨਾ ਅਰੁ ਜੇਹਾ ਕੁਛੁ
 ਨਗਰ ਅਧ ਕਾ ਸਿਧ ਹੋਨਾ ਤੇ ਸੋ ਸੁਖ ਨਾਰਾ ਹੋ ਨਾਧੇਗਾ
 ਮੋਹੁ ਰਿਖਾ ਰੇਹੇਨਾ ਨਾਹੀ ਤਯੁ ਹਮ ਨਿਮੀ ਆਖਾ ਕਰੇ,
 ਅਰੁ ਨਿਮ । ਆਖਾਹੇ, ਧਰੁ ਨਗਰੁ ਮਧ ਅਮ ਭਾਗ ਹੇ
 ਆਖਾਨੀਯੋ ਖਸਿਮੇ ਆਖਾ ਹੋਨੀ ਹੇ, ਆਹ ਹਮਾਰੀ ਨਾਹੀਹੇ,
 ਨੇ ਨਗਰ ਅਮ ਤੇਰੇ ਉਤਪਤਿ ਯਾਹ ਤੇ ਅਰੁ ਮੇ ਖਿਤਾ ਜਾਨ
 ਨਾ ਹੋ, ਨੇ ਅਮਾਹੇ ਖਿਤਾ ਦੁਖੀ ਹੋਨੇ ਹੇ, ਸੋ ਅਫ਼ਕਾਰੇ
 ਤਿਆ ਹੇ ਹੇ ਮੁਨੀਖੜ ਖਸਿਮ ਨੇ ਪਰਮ ਰਾਨੁ ਅਫ਼ਕਾਰ ਹੇ
 ਮੋ ਕੁਛ ਯਾਰਨਾ ਕਰਿਤਾ ਹੇ ਨੇਸੇਂ ਨੇਵਰੀ ਸਾਧ ਯਾਹਿ ਕੁਛੁ
 ਪਾਸ ਕੁਛੁ ਉਰੇ, ਕੁਛੁ ਨੀਯੇ ਜਾਨਾ ਹੇ, ਰਿਖਾ ਕੁਛੁ ਨਾਹੀ

રહેતા, તેસે જીવહુ અહંકાર કરકે કબહુ ઉર્ધ્વ કબહુ અધ
 જાતા હે, સ્થિર કબહુ નહીં હોતા. જેસે અધતે આરૂઢ
 રથ તિનકે ઉપર બેકકે સૂર્ય આકારા મારગમેં જામતા હે,
 તેસે વહ જીવ જામતા હે, સ્થિર કદાચિત્ નહીં હોતા. હે
 મુનીશ્વર ! વહ જીવ પરમારથ સત્પરાકૃપતે જૂલા હુઆ
 જાટકતા હે; અર અજ્ઞાન કરકે સંસારમેં આસ્યા કરતા હે;
 અર બોગહુંકો મુખરૂપ જાનકર તિસમેં તૃષ્ણા કરતા હે.
 ઓર તિસકો મુખરૂપ જાનતા હે, સો રોગ સમાન હે;
 ઓર બિપકર પૂરન સરપ જેસે હે, સો જીવકા નાશ કર-
 નહારે હે; ઓર જિનકો સત્ જાનતા હે, સો અસત્ય હે,
 મળ કાલકે મુખમેં ઝસે હુએ હે. હે મુનીશ્વર ! બિચાર
 બિના અપના નાશ આપછી કરતા હે; કહિતે જો ઈશ્વર
 કૃપાન કરનેહારા બોધ હે, જો સત્ય બિચાર બોધકે શરત
 જાથ તો કલાન હોયે; ઓર જોતે પદાગ્રથ હે, સો સ્થિર
 કોજી નાહી. ઇનકો સત્ જાનના દુઃખકે નિમિત્ત હે. હે
 મુનીશ્વર ! જળ તૃષ્ણા આવી હે, તમ આનંદ અર ધિર-
 જકો નાશ કર દેતી હે; જેસે બાપુ મધકા નાશ કર ડારતા
 હે, તેમે તૃષ્ણા નાશ કર ડારતી હે. તાને મુઝકો સોઈ
 ઉપાય કહો, તિસકર જગતકા જમ મિટ જાવે, અર અધિ.
 નાશી પદકી પ્રાપ્તિ હોવે. ઈસ જમરૂપ જમતકી આસ્યા
 મેં નહીં દેખતા; તાને ઈચ્છા આહે તેસો કરો, પરંતુ મુખ
 દુઃખ ઈસીકો હોને હે સો હોઈમે, મિટવે કે નાહી જાવે
 પદાગ્રકી કેદરમેં બેઠો, બાવે કોટમેં બેઠો, પરંતુ જો હોનેકા
 સો મિથ્યા હે, ઈસ નિમિત્ત જાતન કરના મૂરખતા હે.

ઇતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠ વૈરાગ્ય પ્રકરણે બાળવિલાસ વર્ણન
 નામ એકવિંશતિમઃ સર્ગઃ ૨૨.

ગનોવાચ હે મુનીશ્વર! યહ જો નાના પ્રકારકે સુંદર
 પદારથ બાસતે હે, મો મન નાસરૂપ હે, ઈમકી આમ્યા
 મૂળ કરતે હે; યહ તો મનકી કલ્પના કરકે મ્યે હુએ હે.
 તિસમેં કિસી આમ્યા કોઈ હે મુનીશ્વર! અમ્યાની છવ
 કા છવના વ્યર્થ હે; કહેતે જો છવનેં ઉતકા અમ્ય
 સિદ્ધિ કછુ નાહી હતા. જબ કુમાર અવસ્થા હોતી હે,
 તમ મૂઢ જુદિ હોતી હે, તિસમેં બિચાર કછુ નહીં હોતા.
 જબ જુનાવસ્થા આતી હે, તમ કામ કોષાદિક વિદ્યા
 ત્યજ હોતે હે, તિસકા સદા લપે રહતે હે. જેમેં જાતમેં
 પછી બચ જાતા હે, અર આકાર માગતો રેખી નહીં
 રાકતા હે, તેમેં કામ કોષાદિક કરી લખા હુઆ બિચાર
 માગતો રેખી નહીં રાકતા, જબ વૃદ્ધાવસ્થા આતી હે, તમ
 ગરીર તર્જીશૂત હો જાતા હે, અર મહા દીન હોતા હે.
 બહુરી રાચીરકોબી લાગ રેતી હે. જેસેં કમલકે ઉપર બરફ
 પડતા હે, તમ તિસકા જોરા લાગ રૂંતા હે, તેમેં જબ
 રાચીરરૂપી કમલકો જગ્યા સ્પર્શ હોતા હે, તમ છવરૂપી
 જોરા લાગ કર રેતા હે. હે મુનીશ્વર! યહ રાચીર તમ
 લગ મુદ્દ હે, જબધમ જ્ઞાનમ્યા પ્રાપ્ત નહીં હોતી, જેસેં
 ચંદ્રમાકા પ્રકાશ રાહુ રેલને આગગન નહીં દિયા તમતમ
 હતા હે, જબ રાહુ રેલ આગગન કરતા હે, તમ પ્રકાશ નહીં
 રહતા હે, તેમેં જબ અવસ્થાકે આપે જુવા અવસ્થાકી
 સુરતા જાન રહતી હે. હે મુનીશ્વર! જસકે આપેને રાચીર
 કરા હો જાતા હે, અર તૃષ્ણા બદ જાતી હે, જેમેં બપો
 કામમેં નચી બદ જાતી હે; તેસેં જબ અવસ્થામે તૃષ્ણા
 બદ જાતી હે; અર જે પદારથકી તૃષ્ણા રૂંતા હે, મો

ਪਦਾਰਥੀ ਦੁਃਖਰੂਪ ਹੈ; ਗ੍ਰੰਥਾ ਕਰਕੇ ਆਖਣੀ ਦੁਃਖ ਪਾਵਨਾ
 ਹੈ. ਹੇ ਸੁਨੀਧਰ ! ਗ੍ਰੰਥਾਰੂਪੀ ਮਥੁਰਾ ਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਬਿਜਰੂਪੀ
 ਯੋਗ ਪੜ੍ਹਾ ਹੈ; ਰਾਗ ਦੋਖਰੂਪੀ ਮਥੁਰਾ ਕੁਝ ਉਰਧ ਜਾਤੇ ਹੈ,
 ਕੁਝ ਨੀਚੇ ਆਤੇ ਹੈ, ਸਥਿਰ ਕਦਾਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ. ਹੇ ਸੁ-
 ਨੀਧਰ ! ਕਾਮਰੂਪੀ ਯੁਥ ਹੈ, ਮੋ ਯੁਥਮੇਂ ਗ੍ਰੰਥਾਰੂਪੀ ਯੁਥ
 ਜਗਤੀ ਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਬਿਜਰੂਪੀ ਕੁਝ ਹੈ; ਜਨ ਭਵਰੂਪੀ ਯੋਗ
 ਤਿਸਕੇ ਉਪਰ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਜਨ ਬਿਜਰੂਪੀ ਯੋਗੀਮੋ ਮੂਲਕ ਹੋ
 ਜਾਤਾ ਹੈ. ਹੇ ਸੁਨੀਧਰ ! ਗ੍ਰੰਥਾਰੂਪੀ ਯੋਗ ਯਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ,
 ਤਿਸਮੇਂ ਰਾਗ, ਦੋਖ, ਆਦਿ ਯਤੋ ਮਥੁਰਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈ; ਤਿਸ ਨਦੀਮੇਂ ਪਰ
 ਯੋਗ ਭਵ ਦੁਃਖ ਪਾਤੇ ਹੈ; ਅਥ ਜੋ ਮੰਸਾਯੋਗੀ ਯੁਥਾ ਯਤੀ
 ਹੈ, ਮੋ ਨਾਰਾਥ ਹੈ. ਹੇ ਸੁਨੀਧਰ ! ਯੁਥ ਯੁਥ ਯੁਥ ਅਥ
 ਯੁਥਮੇਂ ਮਥੁਰਾ, ਯੋਗਾ ਜੋ ਰਨਰੂਪੀ ਸਥੁਰਾ ਤਿਸਕੇਂ ਯੁਥ ਜਾਤੇ
 ਹੈ ਤਿਸਕੇਂ ਯੋਗੀ ਮੇਂ ਰੂਪਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਾ, ਯੋਗ ਜੋ ਯੁਥਰੂਪੀ
 ਸਥੁਰਾ, ਤਿਸਮੇਂ ਯੁਥਰੂਪੀ ਯੁਥ ਯੁਥ ਹੈ, ਯੋਗ ਸਥੁਰਾ ਜੋ
 ਯੁਥ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਿਸਕੇਂ ਰੂਪਾਂ ਮਾਨਤਾ ਹੋ; ਜਿਸਕੇਂ ਪਰਿਨਾਮਮੇਂ
 ਦੁਃਖ ਹੋਯੇ, ਤੇਸੀ ਯੋਗ ਯੁਥਾਨੀ ਯੁਥ ਯੁਥ ਕਰਤੇ ਹੈ;
 ਯੋਗ ਜਿਸਕੇਂ ਪਰਿਨਾਮਮੇਂ ਯੁਥ ਹੈ, ਤਿਸਕੇਂ ਯੁਥ ਨਹੀਂ
 ਕਰਤਾ. ਯੋਗ ਕਾਮਕੇਂ ਯੁਥੀ ਯੋਗ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਯੋਗ ਯੁਥ
 ਯੋਗ ਯੋਗੇਂ ਰਾਗੀਯੋਗੀ ਯੋਗ ਯੋਗੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ.
 ਯੋਗ ਕਾਮਨਾ ਕਰਕੇਂ ਯੋਗ ਯੁਥ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈ; ਯੁਥਾਨਾ ਪਰਾ-
 ਯੋਗੀ ਗ੍ਰੰਥਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਯੋਗ ਯੋਗੀ ਯੋਗ ਯੋਗ. ਹੇ ਸੁ-
 ਨੀਧਰ ! ਯੋਗ ਗ੍ਰੰਥਾਰੂਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਯੋਗ ਯੁਥਾ ਹੈ,
 ਤਿਸਕੇਂ ਯੋਗ ਯੋਗ ਅਥ ਯੋਗ ਯੋਗ ਯੋਗ ਯੋਗ ਯੋਗ, ਮੋ
 ਗ੍ਰੰਥਾ ਯੋਗੀ ਯੋਗ ਯੋਗ ਯੋਗ ਯੋਗ ਯੋਗ ਯੋਗ. ਹੇ ਸੁਨੀ-
 ਧਰ ! ਗ੍ਰੰਥਾ ਯੋਗੀ ਯੋਗ ਹੈ, ਤਿਸਕੇਂ ਯੋਗ ਯੋਗ ਯੋਗ.

ਅੰਤ ਮੋਹੜ੍ਹੀ ਐਕੋ ਭ੍ਰਮਣੁ ਹੈ, ਤਿਸੇ ਸਦੁੰਦਰ ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਭੋਲੀ
 ਹੈ, ਸੋ ਘਿਰ ਕਰੇ ਪ੍ਰਾਨੁ ਹੈ, ਨਿਸਪਾ ਬਿਚਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਯੋਰਾ ਆਪ
 ਭੋਲਤਾ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਸਾਖੀ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕ ਪਾਵਤਾ ਹੈ, ਜੇਮੋ ਮਾਰ-
 ਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਿੰਦੁ ਗੋਰਾ ਹੈ, ਜੇਮੋ ਅਨਾਨੀਕਾ ਬਿਚ ਬੰਧਨ ਬੰਧਤਾ
 ਹੈ, ਸੋ ਮਨੁਖ ਪਸੁ ਸਮਾਨੁ ਹੈ, ਜੇਮੋ ਪਸੁ ਦਿਨੇਕੋ ਨਾਨਕਾਮੇ
 ਨਾਨਕ ਆਪਣਾ ਕਰੇ ਬੰਧਨੁ ਕਰੇ ਹੈ, ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਆਪ
 ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਬੰਧਨ ਪਾਵਤਾ ਹੈ, ਜੇਮੋ ਮਨੁਖ ਮਨੁਖਾਨੁ ਦਿਨੇਕੋ
 ਪਾਤਕ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਰੇ ਹੈ, ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਆਪ ਆਪਣੇ
 ਆਪਣੇ ਬਿਚਾ ਹੋਏ ਹੈ, ਨਾਨਕ ਪਾਸਾਧੀ ਸਿਦ੍ਧਿ ਕਥੁ ਨਾਹੀ
 ਹੋਈ, ਭੁਭੁਕਾ ਭੁਭੁਕਾ ਭੁਭੁਕਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮਨੁਖ
 ਰਹੇਏ ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਾਮ ਕੀ ਭੋਲਤਾ ਹੋਏ ਹੈ, ਸੋ
 ਕਾਮ ਕਰੇ ਬਿਚਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਭੋਲਤਾ ਹੋਏ ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਭੋਲਤਾ
 ਬਿਚਤਾ ਹੋਏ ਹੈ ਸੋਭੀ ਤਿਨਾਨਾਨੁ ਹੈ; ਆਪਣੇ ਪਦਾਧਿਕਾ ਹੋਈ
 ਹੈ, ਨਿਰਾਗੁ ਰਾਗੀ ਕੁਰਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ; ਜੇਮੋ ਆਪਣੇ ਕਾਮ
 ਕਾਮੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੇਮੋ ਨਾਨਕ ਕਰੇ ਰਾਗੀ
 ਨਾਨਕੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਭੋਲਤਾ
 ਹੋਤਾ ਹੈ; ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਭੋਲਤਾ ਹੈ, ਤੇ ਮੁਨੀਭਾ
 ੧੬ ਪੁਰਾ ਮਨੁ ਪਸੁ ਹੈ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਬੇਨੇਕੀ ਭੋਲਤਾ
 ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜੇਮੋ ਆਪਣੇ ਪਦਾਧਿਕਾ ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਆਪਣੇ ਕੁਲ
 ਬੇਨੇਕੀ ਭੋਲਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਿੰ ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਮਿ
 ਪਦਾਧਿਕਾ ਹੈ, ਜੇਮੋ ੧੬ ਭੁਭੁਕਾ ਮਨੁਖਾਨੁ ਪਦਾਧਿਕਾ ਆਪਣੇ
 ਹੈ, ਅੰਤ੍ਰੀਭੂਖੀ ਆਪਣੇ ਪਦਾਧਿਕਾ ਭੋਲਤਾ ਕਰਤਾ
 ਹੈ, ਸੋ ਨੀਯੋਕੀ ਮਿ ਪਦਾਧਿਕਾ ਹੈ; ਸੋ ਗਮ ਗਮਾਨੁ ਭੋਲਤਾ
 ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਭੋਲਤਾ ਹੈ ਮੁਨੀਭਾ ੧੬ ਭੋਲਤਾ
 ਪਦਾਧਿਕਾ ਹੈ ਸੋ ਗਮ ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕਾਨੁ ਹੈ,

धनमें आस्था करने की ओर मूर्खता है; यह तो सम्भव
 जैसा है; जिसमें अर्थसिद्धि कुछ नाहीं होती; अरु जो
 ज्ञानवान् पुरुष है, तिनको विषयभोगकी छद्मता नाहीं
 रहती; अतएव जो आत्माके प्रकारपर धनको मिथ्या मनने
 है, हे मुनीश्वर! ऐसे ज्ञानवान् पुरुष सो दूर रहेते
 हैं; हमको तो सुपनेमें भी नहीं आसते हैं; और यह वि-
 ज्ञात्मा दुर्लभ है; जिनको भोगकी छद्मता नाहीं है, सर्वदा
 अज्ञानी स्थितिपर आसते हैं; ऐसे पुरुषों मंमारकी छद्मता
 कुछ नहीं रहेगी; अतएव जो यह पदार्थ सत्य नारायण है,
 हे मुनीश्वर! पर्यंतको निम और देखिये तहां पथरपर
 पूर्ण दृष्ट आगता है, अरु पृथ्वी पूर्ण भूतिदात्री दृष्ट
 आगती है, अरु वृक्ष काष्ठकारी पूरत दृष्ट आगता है;
 समुद्र जलको पूरत दृष्ट आता है, तैसें राश्रीर अस्थि,
 मांसपर पूरत आसता है, ये सत्य पदार्थ प्रायः तत्त्व
 की पूर्ण हैं, और नारायण है, ऐसा रूप ज्ञानी जनको
 किसीकी छद्मता नहीं करता, हे मुनीश्वर! यह जगत सत्य
 नारायण है, देखने देखने नाराको पाता है; तिसमें मैं
 किसी आभय को सुख पाऊँ, जन्म मृत्युकी सहस्र
 ओकी होती है, तब अज्ञाना एक दिन होता है, तिस
 दिनके क्षण क्षणमें सत्य जगत्का प्रलय होता है; अतएव
 अज्ञाना अज्ञान नारा हो जाता है; अरु अज्ञाना मिते
 हो गे हैं, तिनकी मंज्या नाहीं होती; तो इन सारिअकी
 कहा जागता करनी है! हम कोहि भोगकी वासना नाहीं
 करते, जो जो मध्य मध्य रूप है, कुछ स्थिर रहेनाको नाहीं,
 सत्य नारायण है, धनकी आस्था मूर्ख करने है, तिसके

માય હમણે કહ્યું પ્રવાસન નહીં. જેમ મૃગ મર્યાદા
 રેખા જલપાન કરે તેમ રોગના છે, અર સાતિકો નહીં પાવતા,
 તેમ મૂખ શુભ જગતે પદાર્થો મલ મનકો તૃષ્ણા
 કરતા છે, યગ્ન સાતિકો નહીં પાવતા, કહે તે જો મગ અ
 સારરૂપ છે; અર જો સ્ત્રી, પુત્ર કન્યા બાસને છે, મો
 જાનતમ ગરીબ નહીં દુઆ તમજમ બાસને છે; જાન
 રાત્રી નહીં હો જાનતા તમ જાનિયેમેની ન આનેમા જો કહા
 મયા? અર કહાને આપા યા? જેમ તેમ અર જાતીકો ની
 પડ પ્રકારતા છે, તમ જાન પ્રકારતાન દૃષ્ટ આનતા છે,
 પાંડે જાન મૂઝ જાતા છે જાન જાન્યા નહીં જાતા જો કહા
 મયા, તેમ જાતીકુપ બાધવ છે, જો તિસાંબિયે રોહરૂપી
 તેન છે, તિસકર જો બાસતા છે મો પ્રકાર છે. જાન રા
 ત્રીરૂપી લીપકા પ્રકાર મૂઝ જાતા છે, તમ જાન્યા નહીં
 જાતા જો કહા મયા. જે મુનીશ્વર! મહ બધકા મિલાપ
 છે; મો જેસે વીર્ય જાતાન સધ સધ્યા જાતા હોયે, મો
 સગ એક જિનમે જુગ્ગની જાના નીચે મેલે છે, હિન્દુ નાર
 ન્યારે હોય જાને છે, તેમા બાવવકા મિલાપ છે. જેસે હિસ
 જાતમે રોહ કરના મૂખતા છે તેમે જિનમેઈ રોહ કરના
 મૂખતા છે. જે મુનીશ્વર! અહ મમતાની જેનરીકે સાથ
 બાને હુએ ઘડી જાતી નાહ સખ બમને જિગે છે, તિવકો
 સાતિ કરાવિત્ નહીં હોવી. મહ રેખને માત્ર તો ચેતન દૃષ્ટ
 આવતા છે, યગ્ન જાન અર જાનર જિનમે જેટ છે; જિનકી
 મમતિ રોહ હરિવકે સાથ બાની હુઈ છે, અર આગમા
 પાઈ છે; હિસમે આસ્થા ગજની સો મહા મૂખતા છે,
 જેનો આત્મપદકી પ્રાપ્તિ હોવી કહિન છે. જેમે પવનકર

બૃહદ્દે પાત તૂટે ઉડ જાતે છે. કિર દિનકો બૃહદ્દે સાથ
 લગના કઠિન છે, તેસે જો દેહાદિક સાથ બાંધે હુએ, તિ-
 સકો આત્મપદ પાવના કઠિન છે. હે યુનીધર! જબ
 આત્મપદને વિમુખ હોતા છે, તબ જગતકે ભ્રમકો દેખતા
 હે; અર જબ આત્મપદકી ઓર આતા છે, તબ સંભાર
 ઇસકો બડા ખિરસ લગતા હે; ઓર એસા પદારથ જગ-
 તમે કોઈ નાંહી જો સ્થિર રહેગા, જો કછુ પદારથ હે સો
 નારાકો પ્રાપ્ત હોતે છે, તાતે મે કિમકી આરથા કરો? ઓર
 કિસકા આશય કરો? સબ નારાવંત બાસતે છે, વહ પદાર-
 થ યુગકો કહો, કિસકા નારા ન હોવે.

ઇતિશ્રી યોગવાશિષ્ઠે દેરાગ પ્રકરણે સર્વ પદાર્થબિાવ
 બર્નનં નામ દાવિશતિમઃ સર્ગઃ ૨૨.

શ્રી રામોવાચ. હે યુનીધર ! જોતા કછુ રથાવર જ-
 ગમ જગત ધ્રુમતા છે. સો સબ નારારૂપ છે. કુછની સ્થિર
 રહેનેકા નહી. જો ખાઈધી સો જાગર પૂરન હો ગઈ છે,
 અર જો બડે જાગર સમુદ્ર પૂરન દિખતે થે, સો ખાઈરૂપ
 જો ગયે; અર જો મુંદર બડે બગીચે થે, સો આકારાકી
 નાંઈ રૂપ હો ગયે, અર જો રૂપ રથાન થે, સો મુંદર બૃ-
 હદ્દ હુએ બનકર દષ્ટ આતે છે. જહાં બરેલી થી, તહાં
 ઉતર હો ગઈ છે; અર જહાં ઉતર થી તહાં બસિ હો ગઈ
 છે; અર જહાં ગડેલે થે, તહાં પર્વત હો ગયે હો; અર જહાં
 બડે પર્વત થે, તહાં સામાન પૃથ્વી હો ગઈ; હે યુનીધર! ઇસ
 પ્રકાર પદાર્થ દેખત વિપર્વ હો જાતે છે, સ્થિર નહો રહતે,
 બહુરી મે કિસકા આશય કરો? અર કિસ પાવનેકા જાતન

કર્મોઃ ૫૬ પદાર્થ તો સખ નાસકૂપ છે. આર જો બડે બડે
 એકવર્ગ મંપજ છે; આર જો બડે કર્મન કરતે છે, આર
 બડે વીરવાન, બડે તેજવાન હુએ છે, મેલી મરન માત્ર હો
 ગયે છે, તમ હમ મારિએકી રહા જાતા છે? સખ નારા
 હોતે છે, તમ હમાએલી ધરી ૧૫મેં અસ જાના તે, રહના
 કિસીકા નાહી. હે મુનીશ? ૫૬ પદાર્થ અંચકૂપ છે,
 મો એકસ કદાચિત્ત નાહી ગહા. એક જિનમેં કછુ
 હો જાતા છે દુમરી જિનમેં કછુ હો જાતા હો. એક જિનમેં
 દિગ્દી હો જાતે છે, દુમરી જિનમેં અપસવાન હો જાતે છે.
 એ, જિનમેં છવને હટ આસતે છે, દુમરી જિનમેં મર જાતે
 છે. એક જિનમેં મુવેલી છતે હકતે છે; ૫૬ મમાકી ચિયરતા
 કખતુ નહી હોવી. સાનવાન ઇસકી આમ્યા નહી કરતે.
 એ, જિનમેં મમુદો પ્રવાહકે કિઝાને મરથપ હોય જાતે છે,
 આર મરથપમેં જાતકે પ્રવાહ હો જાતે છે. હે મુનીશ?
 ઇમ જગતકા આમાસ સિય નહી ગહતા; જેમેં જાનકકા
 ચિત સિય નહી ગહતા તેમેં જગતકા પદાર્થ એકલી સિય
 નહી ગહેતા. જેમેં નર સ્વામકો ધાતા છે, મો કખતુ કેસા
 કખતુ કેસા; સો એ, આતમેં નહી ગહેતા; તેમેં જગતકે પ-
 દાર્થ આર જરૂરી એકસ નહી ગહે; કખતુ પુરુષ સ્ત્રી
 હો જાતા છે કખતુ સ્ત્રી પુરુષ હો જાતી છે; આર મનુષ્ય
 પશુ હો જાતા છે, પશુ મનુષ્ય હો જાતા છે; જો સ્વાવગકા
 લંગમ, આર જગમકા સ્વાવગ હો જાતા છે; મનુષ્ય દેવતા હો
 જાતા છે, જોર દેવતાકા મનુષ્ય હો જાતા છે. ઇસ પ્રકાર
 ધરી લંગરી નાંઈ જરૂરી મિય નહી ગહેલી; કખતુ ઉવકો
 જાતી છે, કખતુ અધકો જાતી છે, સિયર કખતુ નહી રહવી,

सदा नटकुत रहती है, है मुनीश्वर ! जेते उछु पदारथ
दृष्टिमें आते है, सो सज नष्ट हो जनेके है, केसैं स्थिर
रहेनेका नाहीं। जे सज नदियां है सो सज नडवाभिमें
लय होय नयगी; तेसैं जेते उछु पदारथ है सो सज नड-
वाभिमें प्राप्ति होहिगे, अरु जडे नजिष्टहु मेरे देखते लीन
हो गये है; अरु जे जडे सुंदर स्थान सो शून्य हो गये
है; अरु जे सुंदर ताज, अरु जगीये, मनुष्य करी संपूरन,
जेमे स्थान सो शून्य हो गये है; अरु जे मरयलकी जू-
मिका, सो सुंदरताके प्राप्ति जई है, अरु धटपट हो गये है;
वगैरे साप हो जने है; सापके वर हो जने है, धर्म प्रकार
है विप्र ! जे जगत दृष्टिमें आवता है, सो उजहु संपदा, क-
जहु आपदा दृष्टिमें आवती है; अरु महा अपय दृष्ट आवते
है, है मुनीश्वर ! जेमे मज अस्थिरूप पदारथ है, तिसका
जिआर जिना में केमें आशय करो, अरु किसकी छविछा करो ?
सज नागरूप है; ओर जे यह मूर्त प्रकारकर दृष्टिमें
आवता है, सोभी अंधकाररूप हो जलपगा; अरु अमृत-
कर पुरन जे चंद्रमा दृष्टिमें आवता है, सोभी शून्य हो
जलपगा; अरु सुमेर आदिक जे पर्वत दृष्ट आवते है,
सो सज नारा होयगे; ओर मज सोक नारा हो जलपगे; ताते
है मुनीश्वर ! ओर किसीकी क्वा करनी है; अस्मा, विभक्त,
इंद्र, जे जगतके धर है, सोभी शून्य हो जलपगे, तो
हम मारिजेकी उहा पारता रहेनी है ! जेता उछु जगत
दृष्ट आवता है, सो स्त्री, पुत्र, नांथक, अथर्व, पीर, ते-
न, करीके नाना प्रकारके छव जे, जायते है, सो सज
नारा रूप है; जहुरी में किस पदारथका आशय करो, ओर

किसकी छिटा हो। ते मुनीश्वर ! ते पुर । दीर्घर्था है,
 तिनको तो सज पदाग्र्य निरस हो गये, किसी पदाग्र्यकी
 छिटा नहीं करते करते वो सज पदाग्र्य नासकूप आसते
 है, ओ! अपनी आपुष्पको निशुशीके समताग्रवत् देखने
 है, तेमें निशुशीका समता होता है तेमी समीची आ
 पुष्प है जिसको अपनी आपुष्पकी प्रतीति होती है,
 ओ किसीकी छिटा करत नहीं। तेमें निश्चिन्ता अनिदान
 आग्र्य पाते है, तज वह पाते, पीने भुगतनेकी छिटा
 नहीं करता; तेमें जिसको अपना मना सम्मुख आसता
 है, तिसकोभी किसी पदाग्र्यकी छिटा नहीं गदेती, वह स ।
 पदाग्र्य आपकी नागदूष है, तो हम किसी आग्र्य को
 मुष्पी होवें। तेसे ठेके पुर । समुद्रमें मरुके आग्र्य को
 मरुके ठेके ते में छिपाये मेरे समुद्रके पाठ लगेगा, अरु
 मुष्पी होमिगा, सो मुरजता करके उगही भोगेगा, तेमें
 निम पुरपते छिप पदारथका आग्र्य धिया है, अरु अ
 पने मुष्पके निमित्त जनता है ओ नाराको नाम होयगा
 है मुनीश्वर ! ते पुरप समतमे निआगता रहता है ति
 नको वह समत समनीय आसता है अरु समनीय जनके
 नाना प्रकारके कर्म करता है अरु नाना प्रकारके मध्य
 काके समतमें भरते है, उलहु उपा, उमरु नीचे आते
 है तेसे पवन को उर उलहु छिपे उलहु नीचे आती
 है, अरु स्थिर नहीं रहती तेमें वह श्रवण भरते किन्ते
 है, स्थिर उलहु नहीं रहते, अरु जिस पदाग्र्यकी छिटा
 करते है, सो सज ज्ञान आसकूप हो गये है, तेमें न
 नमें अमि समती है, तज सज समतादिको समती है,

તેસે જેતે કછુ પદાગ્ય છે, મો સજ્ય ઇંધનરૂપી જગત ખત
 છે; તિસેકોં કાલરૂપી અગ્નિ લગી છે, તિસનેં સખેકોં ગ્રાસ
 લિવા છે; બહુરી જે ઇસિ પદારથકી ઇચ્છા કરતે છે મો મહા
 મૂરખ છે; અરે જિનકોં આત્મ નિચારકી પ્રાપ્તિ છે, તિ-
 નકોં વહ જગત ભ્રમરૂપ બાસતા છે; અરે જિસકોં આત્મ
 નિચારકી પ્રાપ્તિ નાંહી છે, તિનકોં વહ જગત રમનીય બા-
 સતા છે; અરે જગતકોં રેખતે નારા હો જતે છે. સુપન
 પુરીકી નાંહી સંગારકી મેં કેસે ઇચ્છા કરો? વહ તો દુઃખકે
 નિમિત્ત છે. જેસે મિઠાઈમેં જિખ મિઠાવા છે, તિસકા
 બોજન કુનેવારે મૃત્યુકોં પ્રાપ્ત હોતે છે, તેમેં બિલક બુગતને
 વારે નારાકોં પ્રાપ્ત હોતે છે.

ઈતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રકરણે જગદ્વિપર્ણમ અ-
 નંતં નામ ત્રયોવિંશતિમઃ સર્ગઃ ૨૩

શ્રીરામોવાચ. હે મુનીશ્વર! ઇસ સંમાર્ગમેં જોગરૂપી
 અગ્નિ લગી છે, તિસકરે સજ્ય જલતે છે; જેસેં તાલ-
 મેં હાપકે પાવસોંકરે કમલકા ચૂરન હો જતા છે,
 તેસેં જોગસોંકરે મનુષ્ય લીન હો જતે છે. જેસેં
 ખાદુસોં મેધ નષ્ટ હો જતા છે. તેસેં કામ રોધ દુગધારમો
 શુભ શુન નષ્ટ હો જતે છે. જેસેં કંડારીમેં પતેમેં અરે ફ-
 લમેં કાટે હો જતે છે, તેમેં જિવલકી ધાસનારૂપી કંડક આપ
 લગતે છે. હે મુનીશ્વર! વહ જગત સજ્ય નારારૂપ છે; ફિરી
 પદાગ્યકા સ્થિર ગહના નાહી છે. વાસનારૂપી જ્વલ, અરે
 હદિવારૂપી આગી છે, તિસમેં પુરવ કાગળોં આપ ફરવા છે,
 મો ખડે દુઃખકોં પ્રાપ્ત હોવેગા. હે મુનીશ્વર! વાસનારૂપી

મૂનમેં છાનૂંપી મોલી પગેસે હુએ હે; અર મનહૂંપી નર
આવ પગેપકા ચિત-વહૂંપી આત્મકે ગરેમેં ડાગતા હે, જમ
આમનારૂંપી તામ દૂધી પચ્ચા તમ વહ જમની નિવૃત્ત હોય-
મા. હે મુનીયમ! ઇસિઝ બોમરી ઇચ્છા મો જવનકા
કામન હે, બોમરી ઇચ્છા હા મગ્નતા હે, સાતિએ પ્રાત નહી
હોના. તાને મુઝેકે કિમી બોમરી ઇચ્છા નાહી. ન મગ્નરી
મગ્ન હે, ન ધમકી, ન જનકી ઇચ્છા હે, ન મનેકા દુઃખ-
માનતા હો, ન જનેકા મુખ માનવ હો. કિસી પદાવકા
મુખ નાહી; મુખ જો હોના મો આત્મસાનકર હોના હે,
અવધા કિમી પદાવકર હોતા નાહી; જેસે સૂંકે ઉપ
હુએમિના અધકારકા નાસ નહી હોતા, તેમેં આત્મસાન
મિના મંસાકા દુઃખકા નાસ નહી હોતા, તાને મોઈ ઉપાય
મુઝેકે કહો નિગકા મોહકા નાસ હોયે, ઓર મેં સુખી હોય.
હે મુનીયમ! બોમકો જુમતનહામ જો અહકાર હે, મો મેને
લાગ વિઠા કિં બોમરી ઇચ્છા કેમેં દેવે હે મુનીયમ! વહ મિ
પવહૂંપ નિસકા સ્પર્શ કિયા હે નિસકા નાસ હો જતા હે અર
સમ્પ નિસકો કાઢતા હે, મોએક ને ઇચ્છેકે માર ડાગતા હે
અર બિવવહૂંપી સમ્પ જિતકે કાઢત હે, સો અનેક જન્મ
પર્વત માગતે/ અને જાને હે, તાને પમદુઃખકા કામન વિ-
વય બેગ હે; યાને વિવવહૂંપી પમ વિવ હે અર વસૂ
કરે રાસીરકા મુગ્ન હોના મોલી મેં સદુમદ, પમ્પ વિવવકા
જુમતનહા મેમો કેમેઈ સહા નહી જતા. વહ મુઝેકે દુઃખ
દાવક દરિમેં આતા હે; તાને મોઈ ઉપાય મુઝેકે કહો, નિસ-
કર મેરે હૃદયનેં અસાનરૂંપી અધકારકા નાસ હોયે; અર
જો ન કહેમેં તો મે મેરી ઇસીયમ ધીમ્મરૂંપી શિવા ધ-

રહે એકા ગ્રહોગા, પરંતુ બોમકી ઇચ્છા ન કરોગા. હે મુ-
નીશ્વર ! જેતે કહ્યું પદારથ છે, સો સખ નારાકૂપ છે; જેસે
અંજલિમે જગ નહીં ઠહરતા, તેસે વિષય બોમ અર આ-
મુખ નામ હુઈ જાવે છે, ઠહરતે નાહી. જેસે કંઠી કર મરછી
દુઃખ પાવતી છે, તેમે બોમકી તૃષ્ણા કરે છવ દુઃખ
પાવે છે, તાતે મુનકોં કિસી પદારથકી ઇચ્છા નાહી, જેમે
કિસીને મરીચિકાકે જલકોં સત્ જાન જલપાનકી ઇચ્છા કરી
દેચ્છા મો જલ પાવત નાહી, તાતે મેં કિસી પદારથકી ઇ-
ચ્છા નાહી કરતા.

ઈતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રકરણે , સર્વાંત પ્રતિપાદન
નામ અતુર્નિરાતિમઃ સર્ગઃ ૨૪.

શ્રીરામોવાચ. હે મુનીશ્વર ! મંધારકૂપી પિશારેમે અર
મોહકૂપી કીચમે મૂરખા મન ગિર જાતા છે, તિસકર પ-
ચ્છા દુઃખ પાવતા છે, સાંતિવાન કબહુ નહીં હોતા, જમ
જરા અવસ્થા આવી છે, તમ સર્વ સચીર જર્જરીભૂત
હોર કાંપને લગે છે; જેમે પુરાતન બૃચ્છકે પત્ર પવન
કર હિલે છે, તેમે જરા અવસ્થાકરે અગ હિલે છે, અર
તૃષ્ણા વૃદ્ધિ હો જાતી છે; જેમે નીમકા બૃચ્છ જ્યોં જ્યોં
બૃદ્ધ હોતા છે, તોં તોં કટ્ટવા બઢી છે, તેમે તૃષ્ણા બઢતી
છે. હે મુનીશ્વર ! નિરા પ્રવચને રહ, ઇંદ્રિયાલિંગકા આ-
મવ અપને મુખ નિમિત્ત લિપા છે, સો મૂરખ મંધારકૂપી
અધકૂપમે મિરતા છે, નિકમ નહીં સક્તા; અર અમ્વાનીકા
મિત્ત બોમકા ત્વાગ કરામિત નહીં કરતા છે. હે મુનીશ્વર !
જમતકે પદારથમે મરી જુદિ મલીન હો ગઈ છે, જેમે

બરખા કાનમેં નથી મલીન હોતી હે; જેસે માગસાર મા
સમેં મળતી શુખી જતી હે, તેમેં જગતજી સોબા દેખત
દેખત નિગસ હો જતી હે. જેસે જગતજી પદાગ્ય મૂ
ખડો રમનીવ બાસતો હે; જેમેં પાનીકા કાનના તૃનકરી
આરગદિત હોતો હે, અર મૂગકા પાન-તિમ તૃનકો રમ
નીવ જગતજી પાને જતે હે, કિં મિં જતે હે; તેમેં વહ
મૂખા જોગમેં રમનીવ જતી જુગતો મિં પો હે, કિં
મહા દુ ખ પાવતે હે. જેમેં મૂગ મૂગતુ-પાડો ઉતો હે
ઓ મુખી નહીં હેતા તેસે વહ મૂગતુખાકુપ મસાગે પ
દાગ્ય ઈત કપા મનરૂપો મૂગ ઉગનહાગ કેમેં મુખી હોત,
હે કુનીચા ! જગતે પદાગ્યમેં કાં મેરી જુદી ચચલ હો
ગઈ હે તાતે આઈ ઉપાય નહે, તિસકા પર્વતજી નાઈ મેરી
જુદી નિધન હોવે. આ પદ દેસા તે જો પગમાનદકે જ
તનમેં ગોતે હે, અર નિર્ભવ, નિગસાર પદ, તિસકે પાવેતે
સંમાગ કહુબી નહીં ગહતા હે, બહુરી પાનના કહુ નહીં
ગહેતા હે તેમેં સમુરત જગતજી નાના રકાગરી ચચલ સખ
દખ જતી હે, તિમ પદ પાવતેકા ઉપાય મુઝમેં નહે. હે
કુનીચા ! એસે પદતે મેરી જુદિ પૂન્ય હે તાતે મેં શાતિ
વાન નહીં હોતો. વહ મસાગ અર મસાગે કેમેં મોહરૂપ
હે ઇસમેં પડે હુએ ગાતિકા રાખ નહીં હોતે. અર જન
કાદિક મસાગમેં રહે હુએ કનવકી નાઈ નિર્ભવ ગહતે હે,
શાતિવાન મસારમેં નિર્ભવ ગહતે હે. આ જેસે કોક કી
ચસો પૂગન હોય, અર કહે જો મુઝકો કીચકા પગસા નહીં
હુઆ, તેમેં રાજમેં વિલોપરૂપી કીચમેં પેરેહુએ શાતિવાન
મેમેં નિર્ભવ રહે હે, તિસકી સમુઝ કહા હે, સો કૃપા કર કહો

અરુ ગુમ જેસે જો સત જન હે સો વિવરકોં જુગતો ૬૪
 આવતો હે, અરુ જગતકી ચેષ્ટા સખ કરતો હે; સો નિવેષ
 કેસે રહતો હે, સો જુકિત કહો. જેમું ગુમ જલ કમલવત્
 ગહેતો હો સો કહો. પદ જુદિ તો મોહ કચી મોહી જાતી
 હે, જેસે તાતમે હસ્તિ પ્રવેશ કરતા હે, આર પાની મલીન
 હો જાતા હે, તેસે મોહ કચી જુદી મલીન હોય જાતી હે,
 તાતે સોઈ ઉપાય કહો, નિસકર જુદિ નિર્મલ હોયે. પદ
 અસંગોપમે જુદિ સિયર કપલુ નહી રહતી. - જેસે મૂલસો
 કુહાડે કર કચા બૃચ્છ સિયર નહી હોતા, તેસે પાસનાસો કટી
 જુદિ સિયર નહી રહેતી. હે મુનીશ્વર! સંસારરૂપી વિરૂ-
 મિકા મુઝકોં જગી હે, તાતે સોઈ ઉપાય કહો, નિસકર દુ-
 મ્બકા નાશ હોયે, ઈસને મુઝકોં બચા દુઃખ દિયા હે; અરુ
 આત્મજ્ઞાન કપ પ્રકારા હોય, નિસકો ઉદય હુએ મોહરૂપી
 અંધકારકા નાશ હોયે. હે મુનીશ્વર! જેમેં જાદરસો ચંદ્રમા
 આશ્વઝાદિત હોય જાતા હે, તેસે જુદિકી મલીનતાકર મેં
 આશ્વઝાદિત હુઆ હો, તાતે મોઈ ઉપાય કહો નિસકર આ-
 વગન દુઃ હોયે. ૫ અરુ જો આત્માનદમો નિત્ય હે, નિસકો
 પાયેતે બહુચી પાવના કછુ નહી રહેવા, ઈગેતે સંપૂર્ણ દુઃખ
 નષ્ટ હો જાતો હે. અરુ અંગર શીતલ હો જાતા હે, એસા
 ને પદ હે, તિરાકી પ્રાપ્તિકા ઉપાય મુઝકોં કહો. હે મુનીશ્વર!
 આત્મ જ્ઞાનરૂપી ચંદ્રમાકી મુઝકોં ઇચ્છા હે, નિસકો પ્રકારા
 ૬૪ જુદેરૂપી કમલની નિલી આતી હે, અરુ તિરાકી
 આમૃતરૂપી કિરન કર તૂમ ઇતિ હોતી હે સો કહો. હે મુની-
 શ્વર! અન મુઝકોં ગૃહમેં ગહેતકી ઇચ્છા નાહી, અરુ
 બન બિગે રહેતકીથી ઇચ્છા નાહી. મુઝકોં તો ઈસી

५. श्री छवि ॥ हे जिस पणिते जीन राति होय नय
 छति श्री वीनवागिठि वैगय प्रजगते वैगय प्रपोषन
 वरुणनाम पयवि । तिम मन. २५

श्री गणेशाय ॐ मुनीश्वर! तूने छवि की आस्था
 की है तो भूषण ॐ तेमें पदपद नगरी छवि छवि
 नहीं, तेमें आधुनिक जिनमय ॐ तेमें नरणा क्षम
 छवि जोने है, तब उनका छवि ययन सत्ता छवि
 छवि ॐ तेमें आधुनिक जिन जिनमें ययन हो जाती है
 तेमें शिखर ॐ क्षममें ययमाजी है ॥ छवि ॐ तेसा
 यह शरीर ॐ हे मुनीश्वर! जिनमें छनमें आस्था है
 सो महा भूषण है यह न कावका आरा है तेमें जिनी
 मुने पक्ष सेता ॐ तेमें सज्जमे जब पक्ष सेता है
 तेमें जिनी मुने। मजात करो नदी देवी तेमें राजते
 जिन अम्बानके मूहन ॐ जेता है अरु जिनी नारायण
 नहीं, हे मुनीश्वर! जिन अम्बानरूपी-विष आधुनिक
 जाता है तब लोणरूपी मोर नमन होके नृत्य करता है
 जिन अम्बानरूपी भव नरणा जाता है तब छवि पक्ष
 मज्जी अरु लमती है, अरु लोणरूपी जिगुनी जिन
 जिनि होय होय नट हो जाती है अरु तृणरूपी जलमें
 छवि छवि छवि पक्ष पक्ष छवि पावते है, शान्ति
 प्राप्ति नहीं होती है मुनीश्वर! यह जिनरूपी जिन रोग
 अम्ब है, तिसका निवारण करनेका मेनसा पताय है, जो
 पाने मोक्ष है जिससे अम्बरूपी रोग निवृत्त होये, सो

ઉપાય કહો. મહા જગત મૂરખોં રમનીય દિખતા હે, એસે પદારથ પૃથ્વીપર, અર આકારામે, અર દેવજોકમે, અર પાતાનમે કોઈ નાંહોં ને જ્ઞાનવાનકોં રમનીય દિખે, જ્ઞાનવાનકોં સખ ભમરૂપ બામતા હે; અર અતાની જગતમે આસ્થા કરતા હે. હે યુનીશ્વર! ચંદ્રમામે ને કલંક હે, તિસકર રોબા સુંદર નહી ભગવી, જખ કલંક દૂર હોય જખ, તખ સુંદર લગે; તેસે મરે ચિતરૂપી ચંદ્રમામે કમરૂપી કલંક લખ્યા હે, તિસકર ઉજવજ નહી બારસતા, તાતે સોઈ ઉપાય કહો; નિસકર કલંક દૂર હો જખ. હે યુનીશ્વર! મહા ચિત બહુત અંચલ હે, રિધર રૂદાચિત્ નહી હોતા. નેસે અગ્નિમે ડાર દિધા પારા ઉડ જતા હે, તેસે ચિતખી સ્થિર નહી હોતા; બિધમજી તરફ સદા ધાવતા હે, તાતે સોઈ ઉપાય કહો, નિસકર ચિત રિધર હોવે; ઓર સંસારરૂપી બનમે ભોગરૂપી સર્પ રહતે હે, સો જીવકા દંશ કરતે હે, તિસસો બચનેકા ઉપાય કહો; અર નેતી કધુ કિધા હે, સો રાગદોષકે ગ્રાધ મિલી દુઈ હે, તાતે સોઈ ઉપાય કહો નિસકર રાગદોષકા પ્રવેશ ન હોવે. નેમે સમુદ્રમે પરે હોય, અર જલકા પરશ ન હોય, તેમે મહા સંસારમે પરે હે તિસકોં તૃષ્ણારૂપી જલકા પરશ ન હોય, એમા ઉપાય કહો; નિમકર ધસકોં રાગદોષકા પરશ ન હોય; અર મનમે ને મનનરૂપી સચા હે, સો જીગતીમો કર દૂર હોતી હે, અન્યથા દૂર નહી હોતી. સો નિશ્ચિત્કે અર્થ આપ મરેકે જીજિવિહો; ઓર આમે નિસકોં નિસ પ્રકાર નિશ્ચિ દુઈ હે, સો કહો. અર નિસ પ્રકાર વુમારે અતરમે શીતલતા દુઈ હે સો કહો. હે યુનીશ્વર! નેસે

તુમ જનતે હો મો કહો, અર જો તુમારે નિદામાન વહ
 જુગતી નાહી પાર, તન ને તો કધુ નાહી જનતા, તો ને
 મન ત્યાગરે નિગઅદુઝા દોષ ગદોગા. જાનનગ હે
 જુગતી મુઝેકો ન પ્રાદ હોરેમી તનતમ મેં જોજન નાહી
 કોગો, અર જનપાનબી નાહી કરગા, અર આનાતિક
 કિયાબી નાહી કોગો. અપત્યા કાજબી નાહી કોગો,
 ઓગ આપ ।। કાજબી નાહી કોગો, નિગદુઝા હોકમા.
 ઓગ જે ન મેરી રહે હે, ઓગ ન મે રહે હો, રાન ત્યાગ
 કો મેરી ગદોગા. જેમેં મગરે હપર મૂવિ આનિન હોતી
 હે, તેમેં હેવ રદોગા. મગમ આવતે જાતે આપહી છીન
 હોર જાગે. જેમેં તેવિ ।। વીપક બૂઝતા હે, તેમેં અ
 નધમિન રહે નિમાન હોર જાગા તન મહા સાતિગે
 પ્રાદ હોગા

વાહનીકોવાચ હે બાગદાદા એમે કહી કરી ગમછ
 ચુપ હોર ગદે જેસે બે મધકો રેખકે મોર રાન્દ કરે
 ચુપ હો જાતા હે

હતિશ્રી યોગનાગિરિ વેગમ પ્રકૃમ્ણે અનન્ય ત્યાગ
 દર્શન નામ વર્દિગતિમં સર્ગઃ ૨૬

વાહનીકોવાચ હે પુત્ર! જન હસિ પ્રકાર રધુ વરાડૂપી
 આકારકે રામચદ્રૂપી ચદમા બોલે, તન સનડી મૌન હો
 ગયે, અર સ હે રોમ ખડે હો અપે, માનો ગેમહુ ખડ
 હોકર રામછકે જમન સુનને હે અર જેતે કધુ સભામેં
 બેઠે યે, સો સન નિર્વાસનાડૂપી અમૃતકે સમુદ્રમેં મન હા

गये, वशिष्ठ, वामदेव, विश्वामित्र, आदि जे मुनीवर थे; ओर जेते दृष्टि आदिक जे मंत्री थे, ओर राजा दशरथ अरु जेते मंडसेवर थे, ओर जेते साकर नोकर थे, ओर मात कौराव्या आदिक सभ मैांन हो गये. अर्थ यह जे अव्यय हो गये हे; अरु पिऊरेमें पंप्पी जेते थे सोभी मैांन हो गये; अरु जगीयेमें पशु आदि थे, सोभी मैांन हो गये; अरु सारा तून जात रही गये; अरु जे पंछी आसपमें भेडे थे, सोभी मुनकर मैांन हो गये; अरु आकारके पंछी जे निकट थे, सोभी रियर हो गये; अरु आकारमें देव, सिद्ध, गंधर्व, विद्याधर, किर, ये; सोभी आय सुनने लागे; अरु कूँक्षी जरपा करने लागे सभ धन्य धन्य शब्द करने लागे । ओर कूँक्षी जरपा सो मानो जरक्षी जरपा होखी हे; अरु छीर समुद्रके तरंग उछलते आपने होय, अरु मोतीकी भाभाकी जूष्टि आपत होय; ओर जेसे मांजनके पिंड उठने होय, छस प्रकार आधी धडी पर्यंत कूँक्षी जरपा जाई; अरु जडी सुगंध आय पसरी, अरु कूँक्षी जौरे किरने लागे; ओर जडा विश्वास तिस कालमें हो रहा; अरु नमोनमः शब्द करने लागे.

हेवोवाय. हे कमलनेन गधुवशी आकारमें अंद्रभाडूप आप रामछा! तुम धन्य हो! तुमने जडेयेष्ट स्थान देये हे, अरु जहुन प्रकारके जयन सुने हे; बाने जेसे आप जयन कहे हे, जेसे जयन कपहु नांही सुने. छस जयन सुनके हमारा जे देवताऊ अजिमान था, सो सभ निवृत्त जया हे. अमृतकुपी जयन सुनकर हमारी जूद्धि पूरन हो गई हे. हे रामछा! जेसे जयन तुमने कहे हे, जेसे

જમન બૃહસ્પતિહુ કહેનેકોં સમર્થ નાહી ; તુમારે જમન ૫-
રમાનરકે કનહારે હે, તાને તુમ ધન્ય હો.

છતિત્રી યોગવાસિષ્ઠે વૈરાગ્ય પ્રદરપે દેવસત્તાજ ધર્મનં
નામ સમવિશતિમઃ મર્ગઃ ૨૭

વાહમીદોવાય. હે બાગ્ધાજી એસો જમન દેવતા
કડીકે બિચાર કરત બપે. રવુતસકા કુલ પુત્રવે લોગ હે ;
નિસામેં ગમછને બટે ઉંચાર જમન સુનીશરકે વિદ્યમાન કહે
હે ; આજ જો સુનીશરક ઉપર કાવચા મોની ચાન કિવા
ચલિયે. જોમેં કૂતકે ઉપર બોંગ ગિયર દોને હે, તે-
સેં બ્યામ, નાગદ, પુતહ, પુત્રસ્ત્ર, આદિ સખ સા-
ધુ સખામેં આપ રિખત બેવ ; તમ વસિષ્ઠ, નિધામિત્ર
આદિ સુનીશર ઉડે ખડે હુએ, અરેં નિતકી પુત્ર કાને
બાગે. પ્રથમ પુત્ર ગાન્ધ દગરચને કચી, કિંગ, નાના પ્રકા
ગમોં સખને વાકી પુત્ર કચી, ઓરે જથાજેમ્ય આમનકે
ઉપર બેડે ; મો કેસેં હે અરે નાગદ બદુત મુદા મૂર્તિવારે
હાથમેં બીનાસેરકે બેડે, અરે સ્યામ મૂર્તિ બ્યાસછ આપ
બેડે ; ઓરે નાના પ્રકાકે ગમમોં નમિત વસ્ત્ર પહિરે હુએ
માનો તાગમેં મહા ગ્યામ ધરા આઈ હે એસેં અરે દુર્વાસા,
વામદેવ, પુત્રહ, પુત્રસ્ત્ર, અરે બૃહસ્પતિકે પિતા અગિરા,
અરે બૃગુ, ઓર મેહ તહા વા, ઓરે બ્રહ્મર્ષિ, ગાન્ધિ, દેવ
ર્ષિ, દેવતા, સુનીશર મમ આકેં સખામેં નિથત હુએ. કિમીકો
બડી જરા હે, કોઇને મુચક પેરે હે, કિમીને રદ્રાક્ષરી માલા
પેરી હે, કિસીને મોલીકી માલા પેરી હે ; કિમીકે કડમેં ગલકી

ਮਾਯਾ ਹੈ; ਆਰੇ ਹਾਥਮੇਂ ਕੁਮੰਡਲੁ, ਮੁਗਭਾਯਾ, ਕਿਸੀਓਂ ਮਹਾ
 ਸੁੰਦਰ ਬਲ; ਐਸੇ ਯਤੇ ਤਪਸੀ ਆਖਕੇ ਯੇਤੇ, ਤਾਮੇਂ ਡੇਡੇ ਰਾਜ-
 ਸੀ ਸੁਆਯਕੇ, ਡੇਡੇ ਸ਼ਾਤਿਕ ਸੁਆਯਕੇ; ਐਸੇ ਯਤੇ ਯਤੇ ਆਧੇ;
 ਅਰੇ ਸਭ ਨਿਰੂਤ ਯੇਦ ਪਦਨਹਾਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇ, ਆਰੇ ਕਿਸੀਕਾ
 ਸੁਰੰਧਰ, ਕਿਸੀਕਾ ਅਰੁਮਾਧਰ, ਕਿਸੀਕਾ ਤਾਰਾਧਰ, ਐਸੇ ਯਤੇ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰੇ ਪੁਰੁਸਾਰੰਧਰ ਨਤਨ ਕਰਨੇਹਾਰੇ, ਸੋ ਨਯਾਨੇਸ਼
 ਆਸਨਪੈ ਰਿਧਰ ਯਥੇ; ਆਰੇ ਮੋਹਨੀ ਮੂਰ੍ਚਿ ਰਾਮਭੁ ਅਰੇ
 ਈਨ ਸੁਭਾਧਵਾਰੇ ਹਾਥ ਨੇਰੇਕੇ ਸਭਾਮੇਂ ਯੇਤੇ, ਤਿਸਕੀ ਰਾਜ
 ਪੂਜਾ ਕਰਤ ਯਥੇ; ਕਹਤ ਹੈ ਨੇਂ ਹੈ ਰਾਮਭੁ। ਤੁਮ ਧੰਧੁ ਹੋ।
 ਆਰੇ ਨਾਰਦ ਸਭਕੇ ਵਿਦੁਮਾਨ ਕਹਤ ਯਥੇ, ਨੇਂ ਹੈ ਰਾਮਭੁ।
 ਤੁਮਨੇ ਯਤੇ ਰਿਵੇਕ ਅਰੇ ਯੋਗਮੇਕੇ ਯਥਨ ਕਹੇ, ਸੋ ਸਭਾਯੋ ਪ੍ਰਾਪੇ
 ਲਾਗੇ; ਗਯਕੇ ਕੁਲਾਨ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਹੈ; ਆਰੇ ਪਰਮ ਯੋਧਕੇ ਕਾ-
 ਰਨ ਹੈ, ਹੈ ਰਾਮਭੁ। ਤੁਮ ਯਤੇ ਯੁਦੀਵਾਨ ਭਰਾਰਾਤਮਾ ਦੁਖ
 ਆਵਤੇ ਹੋ; ਅਰੇ ਮੰਛਾ ਵਾਸਕਾ ਅਰਥ ਤੁਮਨੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾ
 ਹੈ; ਐਸਾ ਉਲਥਨ ਧਾਨ ਸਾਧਮੇਂ ਆਰੇ ਅਨੰਤ ਤਪਸੀਮੇਂ ਡੋਡਿਕ
 ਹੋਤੇ ਹੈ; ਅਰੇ ਜੇਤੇ ਕੇਧੁ ਮਨੁਖ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਪਸ਼ੁ ਜੇਸੇ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮੇਂ ਆਵਤੇ ਹੈ; ਤ੍ਰੀਯੋ ਨੇਂ ਕਿਸੇਕੋਂ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰੇਕੇ ਪਾਰ
 ਹੋਨੇਕੀ ਖੰਝਾ ਨਾਂਹੀ, ਆਰੇ ਨੇਂ ਪੁਰੁਸਾਰੰਧਰ ਨਤਨ ਕਰਨੇ
 ਹੈ, ਸੋਧ ਮਨੁਖ ਹੈ, ਹੈ ਸਾਧੀ। ਯੁਝੁ ਤੋ ਯਦੁਤ ਹੋਤੇ ਹੈ,
 ਪਰੰਤੂ ਅੰਧਨਕਾ ਯੁਝੁ ਡੋਡਿ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਤੇਮੇਂ ਰਾਗੀਰਧਾਯੀ ਯਦੁਤ
 ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਐਸਾ ਡੋਡਿ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਆਰੇ ਗਯ ਅਰਿਥ ਮਾਂਸਕੇ
 ਪੁਤਰੇ ਮਾਧ ਮਿਨੇ ਹੁਯੇ ਯਾਤਰਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈ; ਸੋ ਜੇਸੀ ਨੰਦੀਕੀ
 ਪ੍ਰਾਪੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤੇਗੇ ਅਤਾਨੀ ਭੁਧ ਹੈ; ਆਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੋ
 ਯਦੁਤ ਹੈ; ਪਰੰਤੂ ਕਿਸੇਕੇ ਮਰਤਕਮੇਂ ਮਾਧੀ ਨੀਦਸਤਾ ਹੈ, ਸੋ
 ਯਿਰਧਾ ਹੈ, ਤੇਸੇ ਮਨੁਖ ਤੋ ਯਦੁਤ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਪੁਰੁਸਾਰੰਧਰ

જાતન કુચ્છે કોઈ જાતે છે. એમ જાણે યોગે અર્થ
 રહાથી બહુત હો જાતા છે જેમ તેવડી જુદ યોગી જાતે
 ડાગી બિમારો પાવલી છે. તેમ યોગે જાતન મો આપડે
 દિવેમ બહુત હોતે છે, આપડી જુદિ બહુત બિચેત છે.
 અરૂ ઘણે જેવી પ્રકાર વાગી છે; અરૂ જોડા પગ પાવ
 છે, અરૂ કેહેને માનને આપડો શીશ સાત હોયેના. અરૂ
 જો હમ સખ બેડે છે, મો હમારે બિદ્યમાન આપડો સાત
 હોયેના, તળ જાતના જો હમ સખ મૂર્ખ બેડે તે.

ઈતિશ્રી પોત્રવાશિષ્ઠે વૈગમ પ્રકરણે મુનિ મહાશ્વ જ-
 નન નામ અષ્ટાવિશતિઃ સર્ગ ૨૯

મહાશ્વેય પોત્રવાશિષ્ઠે વૈગમ પ્રકરણ

અથ યોગવાશિષ્ઠે ભુમુક્ષુ પ્રકરણસ્ય પ્રારંભઃ

વાહનીકોવાચ. હે સાત્રો! યહ તો જન્યન હે મો પર માનરૂપ હે; અર કલ્યાનકો કર્તા હે. હંસમેં સખતકોં હંચા ઉપજતી હે. જન્ય અનેક જન્મકે ખરે પુન્ય આપ હકિકે હોને હે; જેસે કલપ જૂરછકે ખરે ફલ પરતે હે, તિગરી પ્રીતિ યહ જન્યનકે જવનગે હોતી હે; અન્યથા પ્રાપ્તિ નહીં હોતી. યહ જન્યન પરમ જોધકા કારન હે. હે ભારહુજા હંસ પ્રકાશ જન્ય નારદજીને કહલ, તબ વિશ્વામિત્ર ખેલ.

વિશ્વામિત્રોવાચ. હે સાનવાનમેં મેઝ રામજી! જેતા કછુ જનને જાગ યા સો તેને જાન્યા હે, હંમેં જનના ઓર નહીં રહ્યા. અર તિસમેં વિશ્વામ પાવને કછુક માર્જન કરના હે. જેમેં અશુદ્ધ આદરુંજી મલિનતા દૂર કરિ હોય, તબ મુખ મ્પટ જામતા હે; તેસે કછુ ઉપદેશજી વૃજ્ઞકોં અપેક્ષા હે. હે રામજી! તેરે જેસા જાગવાન બ્યાસજીકા પુત્ર શુકજી જવા હે, સોની બડા જુદીવાન યા તિસને જે જનને જાગ યા મો જાન્યા હે, અર વિશ્વામકે નિમિત્ત તિસકોંજી અપેક્ષા થી, મો વિશ્વામકોં પાપ સંતિવાન બને હે.

રામોવાચ. હે જાગવનુ! શુકજી કેસા જુદીવાન અર સાનવાન યા; અર કેસી વિશ્વામજી અપેક્ષા થી, કિર કેમેં વિશ્વામકો પાવન બંપા, સો કૃપા કરિકે કહે.

વિશ્વામિત્રોવાચ. હે રામજી! અંજલકે પવનજી નાંખ-
નિસકા આકાશ હે, જેરો જે જાગ

મિહામનપર રાજ્ય દરમિયાન પામી શકે છે, અરે સૂર્યજી
 નાજ પ્રકાશના નિસરી રૂપિ છે તિમિર પુન શુકલ, સો
 રાજ સામ્યકા વેત્તા થા, સત્યકો સમ જનતા થા,
 અસત્યો અસત્ય જનતા થા, મો માતૃરૂપ, ઓ ૫૨
 માતૃરૂપ આત્માએ રિશ્યામ ન પાવન જવા, તબ ઉમ્મે
 વિ ૫ ઉમ્મે લે તિમિર ને જાન્યા હે મો ન હોયેમા,
 કહેને લે મુકો આનન્દ ની જામતા સો મરાયકો ધરૂં
 એ કાનમે ક્યામછ મુમર પર્વતી દગમે એકે થે, તિ
 ને નિરૂ આનન્દ રૂપ જાયે. તે જામતા ૧૫૬ મસાર
 નબ જમાત્મક રૂપમે જવા ૧ વારી નિરૂતિ કેમે હોયગી,
 ઓર આમે કાકો હમકી નિરૂતિ જાઈ હે' મો કો હે
 ગમછ ૧ હસ પ્રકાર જળ શુકલને રૂપ તમ નિરૂતિ મિ
 રામનિ લે એ બાસછ તે ન ત ૧ ૧ ઉપલગ રૂપ જાયે
 તમ શુકલ ૧ રૂપ તે જામતા જા હુ મુમ કેહા ૧ મા મે
 આ ૧૧૦ જનતા હો, હમકો મુ ૧ ૧ નિ પ્રાપ નહી હોવા.
 હે ગમછ ૧ જળ હમિ રૂપ શુકલને રૂપ તમ મર્સ
 લે એ બાસછ હે, મે નિચા રૂપ જાયે લે નેરે જ
 અનન્દ હમકો શાંતિ પ્રાપ ન હોયેર્થી મો લે અજ પિતા
 પુત્રકા સમ ન જામતા હે, એમે નિચા મે બાસછ
 રૂપ જાયે, હે પુત્ર ૧ મે સન તત્ત્વ નહી, પુ માત્ર જનકે
 નિરૂતિ જા, એ મર્સ તત્ત્વ હે, અરે રાજાત્મા હે ઉમ્મે
 તેગ મોહ નિરૂતિ હોયેમા. હે ગમછ ૧ જળ હસ પ્રકાર
 બાસછને રૂપ, તમ શુકલેછ ઉદામો ચરે, તબ લે મિ
 વિજા નમકી માત્ર જનકકી થી તિસમે આવકો માત્ર જ
 નકે હામે વિજા જવા નબ લેવીને જામતા જનકકી

તેસે તેજ બિના ઘેપક નિર્વાન હો જતા હે, તેસે નિર્વન
હોયે, તેમે સમુદ્રમે ખુંદ લીન હો જતી હે. તેમે
મર્વકા પ્રકારા સંધ્યાકાલમે સૂવેકે પાસ લીન હો જતા હે.
તેસે કવનારૂપ કવંકો ત્યામરે બધા પદો પ્રાપ્ત બવે.

ઈતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે મુમુક્ષુ પ્રકરણે શુક નિર્વાણ ૧
શૂનં નામ પ્રથમઃ સર્ગઃ ૧

વિશ્વામિત્રોવાચ. હે રાજ દયારથ ! તેમે શુકલ શુક
બુદ્ધિવારે ચે, તેસે રામજી હે. તેસે સાતિકે નિમિષ ઉ-
સકો કહુક માર્ગન કર્યવ ધૂ. તેસે રામજીકો વિશ્વામકે નિ-
મિષ કહુક માર્ગન ચહિયે, કહેતે ત્રે આવરન કરતહારે
ભોગ હે. સો ઇચ્છા તિનતે નિર્વચિ બધ હે. અર ત્રે
કહુ જાનવે ભેમ યા સો જાન્યા હે. અમ હમારે
કહુક જુગતી કરની હે. તિસ કરે ઉચકો વિશ્વામ હોયેમા.
તેસે શુકજીકો ચોક્સે માર્ગન કરે સાતિકી પ્રાપ્તિ બધી.
તેમે ઇતિહાસી હોયેગી. હે માર્ગન ! અમ મમજીકો મો-
ગી ઇચ્છા સપરાં નહી કરવી. તેમે સાવધાનકો અધ્યાત્મા
આદિ દુઃખ સપરાં નહી કરતા, તેમે રામજીકો ભોમકી
ઇચ્છા સપરાં નહી કરતી. ભોમકી ઇચ્છા સખકો ઘન કરવી હે.
ઈમકાઈ નામ બંધન હે. અમ ભોમકી વાસનામ ક્ષય કર-
ના, ઇસીકાઈ નામ મોચ્છ હે. જ્યો જ્યો ભોમકી ઇચ્છા
કરતા હે, ત્યો ત્યો લઘુ હો જતા હે. અર જ્યો જ્યો ભો-
મકી વાસના ક્ષય હોવી હે, ત્યો ત્યો ગરિષ્ઠ હોતા હે. જન-
મમ હસિકો આત્માનંદ પ્રકારા નહી હોતા, તત્તત્તમ નિવકી
હોવી. જન આત્માનંદ પ્રાપ્ત હોતા હે.

પ્રિયમનપર ગાન દગમ્યેકે પાસ પેલા છે, અર સુવંતી
 નર્મ પ્રાસાસન નિમજી કાનિ જે, તિસમ પુત્ર મુકજી, સો
 સમ સામન વેલા થા, મલકો મવ જનના થા,
 અમવકો અસત જનતા થા; સો સારિરૂપ, ઓર ૫૦
 માનરૂપ, આત્મામે વિશામ ન પાવત બધા, તમ ઉરમે
 નિ: ૫ કોલા જે નિમજો મે જનના છે, મો ન દોષેમા;
 જે જે મુજો આનદ નદી બાગવા, સો મસાકો ધર્મે
 એ કાલમે બધામજી સુમેર પત્તરી દગમે બોરે થે, તિ
 ને નિ: આપજી કહત બોરે છે બમનન! ૫૬ મસા
 સમ જમાતમઃ કદામે બસા જે વાની નિરુત્તિ કેમે દોષમી;
 ઓ આંગે કોલકો ધર્મજી નિરુત્તિ બર્જા જે' મો કદા જે
 ગમજી! ઈમ પ્રકાર જન મુકજીને લા, તમ નિહત મિ
 મેમનિ ને ને, બધાસજી જે સો ન: ૫ ઉપગમત બધે
 તમ મુકજીને જ્ઞા, જે બમનનન કહુ વુમ કદા ના મા મે
 આંગેમો જનના હો, ધમકા મુ ૫ ગાનિ પ્રાપ નહી દોષી.
 જે ગમજી! જન ઈસ પ્રકાર મુકજીને જ્ઞા, તમ મર્મત
 જે વે, બધાસજી જે, મો નિચા ૨૧ બોરે જે મરે જ
 અનકા ઈમે! સાતિ પ્રાપ ન દોષેમી, મો જે અખ પિતા
 પુત્રજા સમવ બામતા છે, એમે બિચાર મે બધાસજી
 કહત બધે, જે પુત્ર! મે સર્વ તત્ત્વ નાંહી, તુ ગમત જનકકે
 નિકર જ, વે મર્મ તત્ત્વ છે, અર સામાત્મા છે, ઉમસો
 તેમ મોહ નિરુત્તિ દોષમા છે ગમજી! જન ઈસ પ્રકાર
 બધામજીને જ્ઞા, તમ મુકજીજી ઉદામો અધે; તમ જે મિ
 ચિના નમગી રાજ જનકકી થી તિસમે આપકર ગમત જ
 નજે દારવે રિયત બધા. તમ જેદીને જનકકા જનકકે.

કહ્યા, જો આમ છોકે પુત્ર-શુક છ આવ ખડે છે; તખ રા-
જાને જાન્યા, જો ઇસકોં નિસારા છે, તખ કહ્યા ખડા મ્હો;
તખ ખડેઈ રહે. ઇસી પ્રકાર જ્યેથી જાણ કહ્યા, તખ સાત
દિન ખો રહત ખીત ગયે, તખ રાજાને ફેર પૂછવા જો શુ-
ક છ ખડે છે કે ચાલે રહે છે; તખ જ્યેથી કહા ખડે છે.
તખ રાજાને કહા આગે સે આઓ. તખ આગે સે આયો;
હિસ હવજ્યેતેખી માત દિન ખડે મ્હો, ખડુરી રાજાને
પૂછવા, જો શુક છ છે, તખ જ્યેથીને કહા જો ખડા છે. તખ
રાજાને કહ્યા, અંતઃપુરમે સે આઓ; ઉમકોં નાના પ્રકારકે
બોગ બુગનાઓ તખ અંતઃપુરમે સે ગયે, ઉહાં શિપનકે
પાસ રાજા દિન ખડે રહે. તખ રાજાને જ્યેથીકો પૂછવા, જો
તિસકી દશા ફેરી છે, ઓર આગે કહા દશા થી? તખ
જ્યેથીને કહા જો આગે નિરાદર કરકે ન સોંચાન હુઆયા.
આફ અખ બોગકર ન પ્રસંન હુઆ છે; હજ અનિષ્ટમે
રામાન છે. જેમે મંદ પવન કરકે મેફ ચલાયમાન નહી
હોયે, તેમે વહ ખડા બોગકા નિરાદરકર ચલાયમાન નહી
બયે. જેમે પંપેયકો મધકે લલ ખિના નવી, તાખ, આફકે
જામકી ઇચ્છા નાકી હોવી, તેમે હસકોં કિસી પદારથકી
ઇચ્છા નાહી. તખ રાજાને કહ્યા, હહાં સે આઓ તખ
ગો સે આઓ. જાખ શુક છ આવે તખ રાજાં જાનકે ઉકે
ખડે હોય પ્રનામ દિવા, ફિર હોડ બેઠ ગયે. તખ રાજાને
કહ્યા જો છે મુનીષર ! તુમ કિમ નિમિષ આવે હો; તુમકો
કહા ખડા છે સો કહો, તિસકી પ્રાપ્તિ મેં ફે રેજ.

શ્રીશુકૌવાચ. હે ગુર ! વહ અંસારકા આડંબર કેમે ઉત્પન્ન
હ્યા છે, ફિર કેસે સાંત-હોયેમા, સો તુમ કહો.

વિદ્યામિત્રોવાચ. હે ગમછા ! જન હસ પ્રકાર શુક
રેવછને કહા તન રાજ જનકને વધારાસ્ર બિપરેશ ને
કહુ બ્વાસછને કહા યા સોઈ કહા. ખંડુરી શુકછને કહા,
બગવત્ ને કહુ વ્રમ કમો હો, સોઈ મેમ પિતાછ કહત
યા, અર મોઈ રાસ્ર કહત હે, ઓઁ નિચારમો મેંદુ
એસા જનતા હો, ને વહ મંમાઁ અપને ચિતમે ઉત્પન્ન
હોતા હે, અર ચિતકા નિરંદ હુવે જમજી નિરૂતિ હોતી હે,
ફિર વિધામ મુતકોં નચી પ્રાપ હોત્ર હે.

જનક ઉવાચ. હે મુનીષઁ ! ને કહુ મેને કહા હે,
અર ને વ્રમ જનતે હો. હસતે અવર ઉપાધ કહુ હે,
એમા જનતા નહી, અર કહનાભી નહી. વહ સમાર
ચિતકે સંવેદનકર હુઆ હે. જન ચિત ધુગનેં રહિત
હોતા હે, તમ જમ નિરૂત હો જનતા હે, અર આત્મત્વ
નિત્ય શુદ્ધ હે, અર પરમાનંદ સ્વરૂપ હે, કેવળ ચૈતન્ય હે ;
નિસંકા અપ્રાપ કરેમા, તમ તું વિશ્વામકો પાવેમા; અર
તું મુક્તિ સ્વરૂપ હે; કહેને ને તેસ જતન આત્માકી ઓર
હે. દગ્ધકી ઓર નાંહી, તાને તું બડા ઉદારાત્મા હે. હે
મુનીષર ! તું મોઝિં બ્વામનેં અધિક જન મેરે પાસ આપા
હે; ઓર તું મેરેનેંબી અધિક હે; કહેને ને હમારી ચેષ્ટા
બાહિરતે દટ આવતી હે, ઓર વ્રમારી ચેષ્ટા બાહિરતે ક-
હુબી નાંહી; અર અંતરતે હમારી ઈચ્છાબી નાંહી.

વિદ્યામિત્રોવાચ. હે ગમછા ! જન હસ પ્રકાર રાજ
જનકને કહા, તમ શુકછ નિઃમંદ, નિઃપ્રવલ, નિર્ભય
હો, મતે; મુમેર પર્વતકી કુંડામે જન નિર્નિકલપક સમા
ધિ દરા સહસ્ર વર્ષ તાંઈ કરી. ખંડુરી નિર્વાન હો મપે.

જેમં તેણ બિના ઘેપક નિર્વાન હો જતા હે, તેમં નિર્વાન
હો ગયે, જેસે સમુદ્રમે જુદ લીન હો જતી હે, જેસે
સૂર્યકા પ્રકારા સંધ્યાકાલમે સૂર્યકે પાસ લીન હો જતા હે,
તેસે કલનારૂપ કલંકકો ત્યાગકર બહુ પડેા પ્રાપ્ત બધે.

ઈતિશ્રી યોગનાશિષે મુમુક્ષુ પ્રકરણે શુદ્ધ નિર્વાણ ૧-
ર્ણન નામ પ્રથમઃ સર્ગઃ ૧

વિશ્વામિત્રોવાચ. હે રાજા દસરથ ! જેસે શુદ્ધ શુદ્ધ
બુદ્ધિવારે થે, તેસે રામજી હે. જેસે સાતિકે નિમિત્ત ઉ-
સકો કષ્ટક માર્ગન કર્તવ્ય થા, તેમં રામજીકે વિશ્વામકે નિ-
મિત્ત કષ્ટક માર્ગન અહિયે, કહેતે જે આવરન કરનહારે
ભોગ હે; સો ઈચ્છા તિનેતે નિષ્ક્રિ બધ હે; અરુ જે
કષ્ટ જનવે ભોગ યા સો જન્યા હે; અજ હમારે
કષ્ટક જીગતી કરની હે, તિસ કરકે ઉસકેાં વિશ્વામ હોયગા.
જેમે શુદ્ધકો થોડસે માર્ગન કરકે સાતિકી પ્રાપ્તિ બઈ ધી.
તેમે ઈનકોખી હોયેમી. હે રાજન ! અજ રામજીકેાં ભો-
ગકી ઈચ્છા સ્પર્શ નહી કરતી. જેમે જ્ઞાનવાનકેાં અધ્યાત્મક
આદિ દુઃખ સ્પર્શ નહી કરતા, તેમે રામજીકેાં ભોગકી
ઈચ્છા સ્પર્શ નહી કરતી, ભોગકી ઈચ્છા સખગો લીન કરતી હે,
ઈમકાઈ નામ બંધન હે; અજ ભોગકી વાસનાકા ક્ષય ક-
રતા, ઈસીકાઈ નામ મોક્ષ હે. જ્યો જ્યો ભોગકી ઈચ્છા
કરતા હે, ત્યો ત્યો લધુ હો જતા હે; અરુ જ્યો જ્યો ભો-
ગકી વાસના ક્ષય હોતી હે, ત્યો ત્યો ગરિષ્ઠ હોતા હે. જન-
બગ ઈસકેાં આત્માનંદ પ્રકારા નહી હોતા, તનજન નિવયકી
વાસના દુઃ નહી હોતી; જન આત્માનંદ પ્રાપ્ત હોતા હે,

તપ વિવેચ વામના કોઈ નહીં રહેલી. જેમ અરધપમે લ-
 તારી ઉત્પત્તિ નહીં હોવી, તેમ જ્ઞાનવાનકો વિવેચ વામનાકી
 ઉત્પત્તિ નહીં હોવી. હે સાધા! જ્ઞાનવાન જે વિવેચ બોગકા
 ત્યાગ કરતા હે, મો કિસી કૃપાની ઈચ્છા કરે નહીં કરતાં
 મુખાવનેજ જ્ઞાનવાનકી વિવેચ વાસના ઉઠ જતી હે. જેમે
 સૂરજકે ઉદય હુમે અધઝાઝા અખાવ હો જતતા હે તેમે.
 ગમજીકો અખ કિસી બોમ પદારથકી ઈચ્છા રહી નાહી;
 અખ બિરિત બેઠ હુઆ હે; અખ આપ વિઆમકી ઈચ્છા
 માહતા હે, તાને જે કહે, મોઈ કમે; તિસકર વિઆમ-
 વાન'હોય. હે ગાનુ! વહ જે બગવાન વસિટજી હે, ધ-
 નકી શુદ્ધિ કરે શાંત હોયેગા; અર આગેબી મોઈ રધુ-
 વંસા કુબકે ગુર હે; ધનકે ઉપદેશદારા આગેબી રધુવંસી
 જ્ઞાનવાન બે હે. જે મર્વત હે, અર સાહિરૂપ હે,
 ઓર વિઠામત હે, ઓર જ્ઞાનકે સૂરજ હે, ધનકે ઉપદેશકર
 રામજી આલમકો પ્રાપ્ત હોયેગા. હે વસિટજી! વહ જ-
 હાકા ઉપદેશ તુમારે સમગ્રનમે હે, જ્યો જે તખ્ત તુમાગ
 હમાગ બિરોધ હુઆ યા, તખ ઉપદેશ કિયા ઓર જે સખ
 કપીધર અર બૃજ કચી પૂગ્ત હે, એમા જે મંદિરાચલ
 પર્વતમે આવકર જલ્યાજીને સંસાર વાસનાકે નિમિત્ત ઉપદેશ
 કિયા યા, અર તુમાગ હમારા બિરોધ યા, તિમકે નિમિત્ત
 અર ઓર જીવકે કલ્યાન નિમિત્ત જે ઉપદેશ કિયા યા
 અખ વહી ઉપદેશ તુમ ગમજીકો કમે; વહબી નિર્મલ
 જ્ઞાનવાન હે. અર જ્ઞાનખી વહી હે, અર વિજ્ઞાનખી વહી
 હે, અર નિર્મલ શુદ્ધિ વહી હે, જે શુદ્ધ પાપમે અરપત
 હોયે; અર પાપનિના ઉપદેશ નાહી મુહાન હે, અર જિ-

સમે શિષ્યભાવ ન હોવે, અરૂં વિરહતા ન હોવે. એસા જો અપાત્ર મૂર્ખ હોવે, તિનકોં ઉપદેશ કરના અર્થ હે; અરૂં જો વિરહ હોવે, અરૂં શિષ્ય ભાવના ન હોવે, તઉંથી ઉપદેશ નહીં કરના, અરૂં દોનો કરી સંપન્ન હોવે તખ કરના; પાત્રભિના ઉપદેશ અર્થ હોતા હે; અર્થ વહ જો અપવિત્ર હો જતતા હે. જેસેં મોઢા દૂધ મહા પવિત્ર હે, અરૂં ચાનડી ત્વચામે ડારિયે, તખ વહ અપવિત્ર હો જતતા હે, તેસેં અપાત્રકોં ઉપદેશ કરના અર્થ હે હે મુનીશ્વર! જો શિષ્ય યૈરાગ કરી સંપન્ન હોતા હે, અરૂં ઉદાર આત્મા હે સો વુમારે ઉપદેશકે ચોગ્ય હે; વુમ્મ કેસે હો; જો ખીતરાગ હો, બપ અરૂં ક્રોધને રહિત હો; પરમ સાંતિરૂપ હે, સો વુમારે ઉપદેશકા પાત્ર રામછ હે.

વાહમીકોવાચ. ઇસ પ્રકાર જખ વિધામિત્રને કહ્યા, તખ નારદ અરૂં વ્યાસાદિકનને સાધો, સાધો, કરકે કહ્યા, અર્થ વહ જો બખા, બલા, કહ્યા; એસેઈ વધાર્ય હે. તખ રાજા દશરથકે પાસ ખડે પ્રકારકે સાધ હુએ યેઠે યે.

પરિશિષ્ટોવાચ. બ્રહ્માછકે પુત્ર પરિશિષ્ટજીને તિનકોં કહ્યા જો, હે મુનીશ્વર! જો કછુ વુમને આગ્યા કરી હે, સો હ મને માની હે; એસા સમરથ કોઉ નાંહી, જો સંતકી આગ્યા નિવારન કરે, હે સાધો! જેતે કછુ રાજા દશરથકે પુત્ર હે. તિન સખકે હૃદયમે જો અગ્યાનરૂપી તખ હે; મોમે સાનરૂપી મૂંઝરં નિવારન કરોગા. જેમે સૂંકે પ્રકારકર અંધકાર દૂર હોતા હે; હે મુનીશ્વર! જો કછુ બ્રહ્માજીને ઉપદેશ કિયા થા, સો મુઝકોં અખંડ મુમરન હે, સોઈ ઉપદેશ કરોગા, જિમકર રામછ નિઃસંસાર પદકો પ્રાપ્ત હોયોગા.

વાહમીકોચ. હસ પ્રકાર વસિટજીને વિશ્વામિત્રોં કહ્યા,
તોંકે અનંતર. મોચ્છકા ઉપાલ રાખ રામજીકો કહત બધા.

ઘતિશ્રી યોગવાસિઠે મુમુક્ષુ પ્રકરણે વિશ્વામિત્રોપદેયો
નામ દ્વિતીયઃ સર્ગઃ ૨

વસિઠોવાચ. હે રામજી ! જો કહ્યું કમલજી જો જ્ઞા
જી તિસેને મુકોં જીવે કાવાન નિમિત્ત ઉપરેસ ક્રિયા હે,
મો બને પ્રકાર મરે મુમરનમે આતા હે, મો અખ વૃક્ષ-
કોં કહતા હોં.

શ્રીરામોવાચ. હે ભગવન્ ! કહ્યુંક પ્રશ્ન કયેલા અવસર
આવા હે ; અખ એક મંરાવકો હૂં કરો. મુખ્ય ઉપાલ જો
કહેતે હો, મો મન વૃમ કહોમે, પરંતુ વહ જો વૃમને કહ્યા,
જો મુરેવજી જિરેહ મુજિ હો મયે, તો ભગવાન આસજી
જો મરેલ હે, મો જિરેહ મુજિ ક્યો ન હુવે

વસિઠોવાચ. હે રામજી ! જેમે મૂં કિનમો ત્રસગેનુ
ઉડત દિખ પરતી હે, તિનકી મંરયા કહ્યું નહી હોવી, તેમે
પરમ મૂંકો સંરેનરૂપી કિનમે તિયોકીરૂપી ત્રિમગેનુ હે, સો
અર્મખ્ય હે ; આર અનંત હોઝ મિટ જાતે હે ; અર આર
અનંત હોતે હે ; આર અનંત ત્રિયોકી અક્ષ સમુદ્રમે હો-
વેગે ; તિસકી મંખ્યા કહ્યું નહીં.

શ્રીરામોવાચ. હે ભગવન્ ! જો આગે બપતીત હો મયે
હે, આર આગે જો હોવેમે, તિનકી મંખ્યા કેલી હે ; અર
વર્તમાનકો તો જનતા હોં.

વસિઠોવાચ. હે રામજી ! અનંત કોટિ ત્રિયોકીકે મન
ઉપજે હે, અર મિટ મયે હે, અર કેઈ હોવે હે, અર કેઈ

होवेगे, गिननेकी संख्या कुछ नहीं, कहेंते तो एव अ-
संख्य है. अरु एव एव प्रवी अपनी अपनी सृष्टि है;
जन्म यह एव मृतक हो जाते है, तब उसी स्थानमें अ-
पने अंतर्वाहक मंडलपरपी पुनर्मे इसका आधार भास
आता है. अरु इसी स्थानमें परलोक भास आता है,
पूषी, अप, तेज, वाय, आकाश, पंचभूत भासता है;
अरु नाता प्रकारकी वासनाने अनुसार अपनी अपनी सृ-
ष्टि भास आती है. जहुरी जन्म उहाते मृतक होता है,
तब उही सृष्टि भास आती है; नामरूप संयुक्त उही
जन्मत मत्य होकर भास आती है, जहुरी जन्म उहाते
मरता है, तब इस पंचभूत सृष्टिक्र अभाव हो जाता है;
ओर अपर भासती है; अरु तहेंकि एव होवे है, तिनकेभी
इसी प्रकार अनुभव होता है, इसी प्रकार ओं ओं
एवकी सृष्टि होवी है, अरु मिट जावी है, तिसकी संख्या
कुछ नहीं; तब अज्ञाकी सृष्टिकी संख्या कैसे होवे! जेम
पुरुष द्विरे सेता है, अरु तिसके मन पशरथ जन्मते दृष्ट
आवते है, अरु जेमें नौहोंमें जेरे दुःखे नही तहेंके जन्म
अधने दृष्ट आवते है; जेसे नेवके रोपकर आकारमें मो-
तीकी भासा दृष्ट आवती है; जेसे सुपदेमें सृष्टि भासती
है; तेसे एवकों जन्म करके यह लोक परलोक भासता है;
वास्तवमें जन्मत कुछ उपलब्ध नहीं; ओं अद्वैत परमात्म
तत्त्व अपने आपविषे स्थित है; तिसविषे द्वैत जन्म अ-
विद्या करके भासता है; जेमें जात्रकों अपने परछेयांमें
जेताज भासता है, अरु जवकों पाजना है, तेमें अज्ञानियों
अपनी कल्पना जन्मरूप होव भासवी है. हे रामछ।

૫૬ બ્વાસદેવ જયીસ નેર ઝેરે રેખનેમે આવા હે, તિસમે
 દરા તો એક આકારૂપ હે; અર એકહી નેસો કિયા, અર
 એકહી નેમે નિચા દુઆ હે; અર અવઃ દરા સમાનહી
 સમ હુને હે; અર બારે વિલક્ષણ આકાર, વિલક્ષણ કિ
 યા એટાવારે હુને હે. નેમે સમુદ્રમે તગ્ગ હોને હે, તામે
 કેઈ મમ અર કેઈ વિલક્ષણ ઉપજતે હે, તેસે બ્વાસ હુવે હે;
 અર સમજે દમ હુવે હે, નિનમે દસ બ્વાસ વતી હે, અર
 આગેબી અટખેર વહી હોવેગા જહુગી મહા બાગત હોવેગા,
 જહુગી તૌબીવેઃ બદ્લા હોકર વિરહ મુઝિ હોવેગા; અર
 હમબી હોવેગે. અર બાલ્મીકી હોવેગા; અર બૃમુબી
 હોવેગા, અર બૃહસ્પતિ પિતા અમિરાબી હોવેગા; ઇરિયા
 કિ અવરબી હોવેગે. હે રામછ! એક મમ હોને હે, એક
 વિલક્ષણ હોને હે; અર મનુષ્ય રેવતા તિરંગાનિ છવ
 કેઈ બેર સમાન હોને હે, કેઈ બેર વિલક્ષણ હોને હે કેઈ
 છવ સમાન આકાર આગે નેમે કુપ કિયા સહિત હોને હે
 અર કેઈ માલપર ઉઝતે કિરન હે આનતા, જનતા, છ
 વના, મરના, મુપન જમડી નાહ રિખતા હે; અર વાસત
 વતે કોકિ આવા હે ન જનતા હે; ન જનમતા હે, ન મરતા
 હે. ૫૬ બ્રમ અગ્વાનગોઝઃ જામતા હે, બિચાર કિપેને
 • કહુ નિકસતા નાહી. નેમે કલ્મીકા ચમ રેખનેમે બડા પુ
 ટ આતા હે, કિર, જોય રખોતો સાગ કહુ નહી નિકસતા,
 તેમે જમત બ્રમ અવિચાર મિદ્ધ હે; બિચાર કિપેને કહુ
 બાસતા નાહી. હે રામછ! જો પુરૂષ આત્મ મત્તામે જ
 ગ્યા હે, તિસમે દેત બ્રમ નહી બાસતા હે, ઉહ આત્મ દ
 ગી, સત ગાત, આત્મા, પરમાત્મ સ્વરૂપ હે; અર સમ

કલનાતે રહિત છે; એસે જીવ-મુક્તિમાં કોઈ અધ્યાય નહી સકતા; એસે જો બ્યાસદેવજી છે, તિસેમાં મંદેહ મુક્તિ, અરે વિદેહ મુક્તિથી કોઈ કલના નાંહી. સત્ત ઐતરૂપ છે; હે રામજી! જીવન મુક્તિમાં સત્ત સર્વાત્મા પૂરન બાસતા છે; અરે સ્વસ્વરૂપ છે, સ્વરૂપ સાર સાંતિરૂપ અમૃત કરી પૂરન છે, અરે નિર્વાનમં સ્થિત છે.

ઇતીશ્રી યોગવાસિષ્ઠિ મુમુક્ષુ પ્રકરણે અસંખ્ય સૃષ્ટાપતિ પ્રતિપાદનં નામ તૃતીયઃ સર્ગઃ ૩

વસિષ્ઠાચાર્ય. હે રામજી! જીવ-મુક્તિ અરે વિદેહ મુક્તિમાં બેદ કછુ નાંહી. જેસે સ્થિર જગત છે, તોબી જગત છે; અરે તરંગ ફિરતે છે, તોબી જગત છે; તેસે જીવનમુક્તિ અરે વિદેહમુક્તિમાં બેદ કછુ નાહી. 'હે રામજી! જીવ-મુક્તિ અરે વિદેહમુક્તિમાં અનુભવ વ્રતમાં પ્રત્યક્ષ નહી બામતા, કહેને જો સ્વસંપદ છે; અરે તિનમં જો બેદ બાસતા છે, સો અસંખ્યગદારીમાં બાસતા છે; જ્ઞાનવાનકો બેદ કછુ નહી બામતા છે; જેસે વાયું સંપદરૂપ હોતા છે તોબી વાયુ છે; અરે નિષ્પદરૂપ હોતા છે તોબી વાયુ છે; ઊસકે વાવેતે નિર્ધય વિધે બેદ કછુ નાંહી; પર અવર જીવકો સંપદ હોતી છે, તો બાસતી છે; અરે નિષ્પદ હોતી છે તો નહી બાસતી છે, તેમ જ્ઞાનવાન પુરુષકો જીવ-મુક્તિ અરે વિદેહમુક્તિમાં બેદ કછુ નાંહી. ઉદ ગદા ઐતરૂપ કલનાતે રહિત છે. જગત જીવકો ઉસકા સરીર બામતા છે, તજ જીવ-મુક્તિ કહેને છે; જગત સરીર અદમ્ય હોતાં છે, તજ વિદેહ મુક્તિ કહેને છે. અરે ઉસકો દોષ વૃણ છે. હે

રામજી આજ પ્રકૃત પ્રમંથકો મુન, જો જાનકા જુખન છે.
 જો કછુ સિદ્ધ હોતા હે, મો અપને પુરપાર્યકો સિદ્ધ હોતા હે.
 પુરપાર્ય જિન સિદ્ધિ કછુ નહીં હોતી, જો કહેતે હે જો
 એ કરેમામો હોમેમા, મો મુખતા હે; મહ ચંદ્રમા દુરપકો
 મીતપ અર ઉધાસ કર્તા બાસતા હે, મો ઈમમે મીતતતા
 પુરપાર્યકર દુષ્ટ હે, હે રામજી! તિસ અગ્યકી પ્રાર્થના કરે,
 અર જતન કરે, અર તિસમે ફિરે નહીં તો અનિશ્ચય કર
 જરૂર પાતા હે જો પુરપાર્યકર જતન કિસકા નામ હે, મો
 પ્રવન કર, સંતજન અર સત્વ રાસકે ઉપદેશરૂપ ઉપાકર
 તિસકે અનુસાર ચિત્તકા નિચરના હોય સો પુરપાર્યકર જતન હે,
 તિસને ઈતર જો ચેષ્ટા કરતા હે, તિમકા નામ ઉન્મત્ત ચેષ્ટા
 હે; અર તિસ નિમિત્ત જતન કરતા હે સોઈ પાવતા હે;
 એક છપ થા, મો પુરપાર્યકર જતન કરત અપુન ઇંદ્રકી
 પદવી પાઈ નિનોરીકા પતિ હોય સિંધાગનપર આરૂઢ દુવા.
 હે રામચંદ્રા આત્મ તત્ત્વમે જો ચૈતન્ય સપદ, ઈસ મપદરૂપ
 હોંકરે રક્તિ હે, મો અપને પુરપાર્યકર ચણાકે પડો પ્રાપ્ત
 બઈ હે, તાંતે રજા, તિમકે કછુ સિદ્ધતા પ્રાપ્ત દુષ્ટ સો અ
 પને પુરપાર્યકર દુષ્ટ. કેવળ ચૈતન્ય જો આત્મતત્ત્વ હે,
 તિસમે ચિત્તસચેદન, મલી મપદરૂપ હે. મહ ચૈતન્ય સચેદન
 અપને પુરપાર્યકર કરે મહકપર આરૂઢ હોા સિલ્કરૂપ હોતા
 હે, અત્ર મહ ચૈતન્ય સચેદન અપને પુરપાર્યકર કરે રદ્ધરૂપ
 જાપા હે અર અદામમે પાનકીકો વર રઘા હે અર મરન
 કરે ચંદ્રમામો! ધચ્છા હે, અર નીતકંક પમ મંતકુમ હે
 તાંતે જો કછુ સિદ્ધ હોતા હે સો પુરપાર્યકર હોતા હે. હે
 રામજી! પુરપાર્ય કરે સુમિરકા મુરન જિવા ચાહે, તોબી

કર શકતા હે. જો સૌ પૂર્વ દિનમાં દુબ્જા ક્રિયા હોય, અરે અગલે દિનમાં સુજા કરે, તબ દુબ્જા દૂર હો જતા હે. જો અપને હાથ દ્વારા ચરનામૃતની સે નહીં શકતા. અરે પુરુષ કરે તો વહી પૃથ્વી ખંડ ખંડ કરનેકોં સમર્થ હોતા હે.

ધતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે સુમુક્ષુ પ્રકરણે પુરુષાર્થોપક્રમો નામ ચતુર્થઃ સર્ગઃ ૪

વશિષ્ઠોવાચ. હે રામશ્રી ! જો ચિત્ત કષ્ટ વાંછા કરતા હે, અરે શાસ્ત્રકે અનુસાર પુરુષાર્થ નહીં કરતા, સો સુખકોં ન પાવેગા; ઉસજી ઉન્મત્ત એટલા હે. અરે પુરુષાર્થની દો પ્રકારના હે. એક શાસ્ત્ર અનુસાર હે, એક શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ હે. જો શાસ્ત્રકો ત્યાગ કરી અપની ઈચ્છાકે અનુસાર ચિત્ત ચરતા હે, સો નિદ્ધતાકોં ન પાવેગા; અરે જો શાસ્ત્રકે અનુસાર પુરુષાર્થ કરતા હે, સો નિદ્ધતાકોં પ્રાપ્ત હોવેગા, અરે દુઃખની ન હોવેગા. અનુભવતે સમરન હોતા હે, અરે દુઃખરતને અનુભવ હોતા હે; સો દોનો ઇસલીતે હોવે હે; રેવનો કષ્ટ ન હુવા. હે રામશ્રી ! અવર દેવ કોઈ નહીં, ઇસકા ક્રિયા ઇસકોં પ્રાપ્ત હોતા હે. પરંતુ જો બલિષ્ઠ હોતા હે, સો તિસકે અનુસાર ચિત્ત ચરતા હે. જો પૂર્વકે મંદાર બધી હોતે હે, તો ઉસજી જ્ય હોતી હે. અરે જો વિદ્યમાન પુરુષાર્થ બધી હોતા હે, તબ ઉસકો છતી લેતે હે. જોમે એક પુરુષકે દો ઘેટે હે, અરે જો તિનકોં લગાવતા હે, તો દોનો બિપે જો બધી હોતા હે, તિસજી જ્ય હોતી હે. પરંતુ મેનો ઉસકે હે; તેસે દોનો કામ ઇસકે હે, જો પૂર્વકા મંદાર બધી હોતા હે, તોઈ ઇસજી જ્ય હોતી હે. હે રામશ્રી !

੧੬ ਨੇ ਸਾਤਮਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਤ ਸਾਤਮਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਿਤ
 ਹੋਇਆ, ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਤਕੀਆਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਦੁਆਰਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਰਗ ਅਰਥੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਜਨਮੀ
 ਮੇਰੇ ਤੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯਾਤਕਾ ਲਾਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਜਾਂ
 ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇਆ,
 ਪਾਤਕੀਆਂ ਸਾਤਮਾ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਸਾਤ ਸਾਤਮਾ ਦੁਆਰਾ ੬੬ ਅਨੁਸਾਰ
 ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਰਗਾਂ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯਾਤਕਾ ਲਾਗ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਨੇ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ
 ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯਾਤਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ
 ਮੇਰੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ
 ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਤਮਾ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਗਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ
 ਵਿਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਯਾਤਕਾ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਾਮ
 ਪੁਰਖਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੁਰਖਾਂ ਕਰਕੇ ਪਾਤਕੀਆਂ ਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ,
 ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਰਗਾਂ ਸਮਾਜਾਂ ਪਾਤਕੀਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ
 ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਖਾਂ ਕਰਕੇ ਅਨੁਸਾਰ
 ਹੈ। ਨੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨੇ ਸਾਤਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਖਾਂ ਲਾਗ
 ਕਰਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨੇ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਮੇਰੇ
 ਮਨੁਸ਼ਾਂ ਮੇਰੇ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮੇਰੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਸੋਧੀ ਮਗਰੀ ਕੇ-
 ਰੀ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।) ਅਤੇ ਪੁਰਖਾਂ ਪ੍ਰਯਾਤਕਾ ਤਾਂ
 ਅਨੁਸਾਰ ਨੇ, ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੁਭਾਵਿਕ ਅਨੁਸਾਰ
 ਕਰਦਾ, ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗ ਕਰਦਾ, ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਤਮਾ ਸਮਾਜ,
 ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ
 ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਦਾ ਨੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ
 ਸੁਭਾਵਿਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੇਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ
 ਸੁਭਾਵਿਕ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਹੋਇਆ ਨੇ ਸਾਤਮਾ, ਧੀਰ,

વૈરાગ્ય, વિચારના; અરૂ અભ્યાસ શુન છે તિસકેં બદાવના; અરૂ જો રોષ વિષમીત છે, તિસકા ત્યાગ કરના. જ્ય એસે પુરુષાર્થકેં અંગીકાર કરેગા, ત્ય પરમાનંદરૂપ આત્મતત્ત્વકેં પ્રાપ્ત હોવેગા. તારે છે રામજી ! વનકે ધામ્યેલ હુએ મૃગકી નાંધ નહી હોના, જો ધાસ, તૃન, પાતકેં રસીલા જનકે પચ્ચા શુભતા છે; તેસે સ્ત્રી, પુત્ર, બાંધવ, ધનાદિક વિધે મર્મ હો રહેના, સો નહી હોના; ધનિતે વિરક્ત હોના. દંતહુ માથ દંતહુકોં અવાપ કરી સંસાર સમુદ્રકેં પાર હોનેકા જતન કરના; અરૂ જમને બંધનકેં તોડી કરી નિકસ જના. જેસે કેસરી સિમ્ર જાલ કરકે પિત્તરમેતે નિકસ જતા છે, તેસે નિકસ જના સોઈ પુરુષાર્થ છે. છે રામજી ! તિમકેં કણુ સિદ્ધતાકી પ્રાપ્તી હુઈ છે, સો અપને પુરુષાર્થકર હુઈ છે; પુરુષાર્થ બિના નહી હોતી. જેસે પ્રકાર બિન પદારથકા જ્ઞાન નહી હોતા, તિમ પુરુષને અપને પુરુષાર્થ ત્યાગ દિયા છે; અરૂ દેવકે અશ્રવ હુએ છે, જો હમારા દેવ કલ્યાન કરેગા, સો ન હોવેગા, જેસે પપરસો તેલ નિકસ્યા અહિ, સો નહી નિકસતા; તેસે ઉનકા કલ્યાન દેવને ન હોવેગા. છે રામજી ! દુમ તો દેવકા અશ્રવ ત્યાગકર અપને પુરુષાર્થકા આશ્રવ કરો. તિસનેં અપના પુરુષાર્થ ત્યાગ્યા છે, તિમકેં સુંદર કાંતિ બદ્ધી ત્યાગ જતી છે; જેસે વસંત ઋતુકી મંજરી વમંત ઋતુકે ગયેનેં નિરસ હો જતી છે, તેસે ઉનકી કાંતિ બધુ હો જતી છે. તિસ પુરુષને એસા નિશ્ચય દિયા છે, જો હમારે પાલનેહારા દેવ છે સો પુરુષ એસા છે, જેસે કોઈ અપની બુલકે સર્પ જનકે જાવેપાવકે સોરને છે, ઓર જનતે નહી જો અપની બુલ છે; તેસે અપને પુરુષાર્થકેં

ત્યાગે દેવતા આશ્રય લેત હે; અર બપોલ પાવતા હે.
 જો સંતદુઃખ સંગ અર સતસાચીના બિચાર કરે તોને
 અનુભવ બિચરના. અર જો તોને ત્યાગે અપની ઈ
 રીતે અનુસાર બિચરતે હે, મો મુખજો નહીં પાવેગે;
 ન મિદનાં પાવેગે. અર જો સાચી અનુસાર બિચરતે
 હે; સો ઈદાંબી મુખ પાવેગે, અર આગેબી મુખ પાવેગે,
 તેસેઈ સિદ્ધતાં પાવેગે; તાતે મસાગરૂપી દેખે બિચે નહિ
 ગિડના, મો પુરપાર્ય હે; મતલબકુલે મંગ અર સતસા
 ચીએ અર્થ હલ્લકૂપી વચરે બિખના; બોધકૂપી કાની કરની,
 અર બિચારકૂપી સ્વાહી કરની. જન એસે પુરપાર્ય કરી
 નિબેગા, તન મંમારકૂપી દેખેમે ન ગિડેગા. હે રામજી !
 જેસે વહ આરિનેતિ દુષ્ટ હે, જો વટ હે સો વટહી હે,
 જો વટ હે મો વટહી હે; વટ હે મો વટ નહીં, ઓર વટ
 હે સો વટ નહીં; તેસે વહબી નેતિ દુષ્ટ હે. અપરે પુર
 પાર્ય બિના પરમ પદની પ્રાપ્તિ નહીં હોતી. હે રામજી !
 જો મંતદુઃખ મંગતી ક્રતા હે, અર સતસાચીની વિચારતા
 હે; અર ઉતકે અર્થમે પુરપાર્ય નહીં ક્રતા, તિમકરી સિ
 દ્ધતા પ્રાપ્ત નહીં હોતી. જેસે અમુતકે નિરૂપ મેઠા હોય,
 અર પાન કિયે બિના અમર નહીં હોતા, તેસે અબ્યાસ
 કિયે બિના સિદ્ધતા પ્રાપ્ત નહીં હોતી. હે રામજી ! અમાની
 જીવ અપના જન્મ વ્યર્થ જોવતે હે, જન નાખત હોતે હે,
 તન મુઠ અવરધામે લીન રહતે હે; અર જીવા અવરધામે
 નિકાલુજો સેવતે હે; અર જરામે જર્જરીજીત હોતે હે;
 ઈસી પ્રકાર જીવના વ્યર્થ જોવતે હે, અર જો અપુના
 પુરપાર્ય તામ કરે દેવતા આશ્રય લેતા હે, સો અપને

હતા હોતે હે, સુખકો નહોં પાવેગે. હે રામજી ! જો પુ-
રુષ બ્યોહારે બિયે અરે પરમાર્થે બિયે આલસી હુવે હે,
અરે પરમાર્થકો ત્યાગકે મૂઠ હો રહે હે, મો ઘેન હુએ
હે, માનોં યશુ હે; અરે દુઃખકોં પ્રાપ્ત હુવે હે; યહ મેં
બિચાર કરેં દેખ્યા હે; તારેં પુરુષાર્થકા આશ્રય કરો. સત-
સંગ અરે સતસાસ્ત્રરૂપી આદર્શ કરેં અપને યુગ કરેં
દોષકોં દેખકેં દોષકા ત્યાગ કરો; અરે સાસ્ત્રકા સિદ્ધાંત જો
હે, તિસકા અબ્યામ કરો. જમ્મ દુઃ અવ્યાસ કરોગે, તમ્મ
શીઘ્રહી આનંદપાન હોદુગે.

વાહમીકોવાચ. જમ્મ ઇસે પ્રકાર વસિજજી કહા, તમ્મ
સાપકામ સમય હુઆ હે; સમ સ્નાનકે નિમિત્ત ઉઠકે ખડે
બયે, પરસ્પર નમસ્કાર કરેં, અપને ધર્મકોં બયે; બહુરી
સૂર્યકા કીરનહુ સાય આવ સ્થિત બયે.

ઈતિશ્રી વોગવાચિહે સુસુસુ પ્રકરણે પુરુષાર્થ વર્ણનં
નામ પંચમઃ સર્ગઃ ૫

વસિષ્ઠોવાચ. હે રામજી! ઇચ્છા જો પૂર્વકા કિયા પુરુ-
ષાર્થ હે, તિસકા નામ દેવ હે, અવરે દેવ કોઈ નાહોં.
જમ્મ યહ સતસંગ અરે સતસાસ્ત્રકા બિચાર પુરુષાર્થ કરે,
તમ્મ પૂર્વકે સંસ્કારકોં છૂત સેતા હે. જિમ્મ પુરુષ ઈષ્ટ પા-
વનેકા યહ સાસ્ત્ર દ્વાર જાતન કરેગા, તિસકોં અવશ્યમિથ
અપને પુરુષાર્થતે પાવેગા; અન્નયા કંછુ નહી હોતી, ન દુર્ધ
હે, ન હોયગી. પૂર્વ જો કોઈ પાપ કિયા હોતા હે, તિસકા
દુષ્ જમ્મ દુઃખ પાવતા હે, તમ્મ મૂરખ કહેતા હે જો—હા-
એ દેવ, હાએ દેવ, હાએ કંઈ, હાએ કંઈ! હે રામજી! ઇ.

સકા ને પુરુષાર્થ પૂર્વકા છે, તિસકા નામ દેવ છે, અવર દેવ કોઈ નહીં. અવર ને કોઈ દેવ કલપને છે, સો મૂર્ખ છે. અર ને પૂર્વકે જન્મ મુક્ત કરે આપા હોતા છે; ઉહી મુક્ત મુખ દેવકે દેખાઈ હોતા છે. ને પૂર્વકા મુક્ત બની હોતા છે તો ઉમલીકી જાણ હોતી છે. ને પૂર્વકા દુ-મુક્ત બની હોતા છે. અર મુબકા પુરુષાર્થ કરતા છે; સત-સંગ અર મતરાશ્વકુંડા નિચાર ચવન કરતા છે, તો પૂ-ર્વકે મમ્કાગેકો છત લેતા છે. જેસે પ્રથમ દિન પાપ ક્રિયા હોય, દુગરે દિન બડા પુન્ય કરે, તો પૂર્વકા પાપ નિવૃત્ત હો જાતા છે, તેમે જન્મ ઈહા દહ પુરુષાર્થ કરે, તો પૂર્વકે મરકા-ગેકો છત લેતા છે. તાને ને હજુ સિદ્ધ હોતા છે, સો ઇસકો પુરુષાર્થ કરે સિદ્ધ હોતા છે. ને એક જ બાવ કરી પ્રયત્ન કરતા, ઇસીકા નામ પુરુષાર્થ છે; જિમકા વલ એક જ બાવ હોયકે કરેમા, તિસકો અવરચમિત પ્રાપ્ત હોયેમા. ને પુરુષ અનર દેવકો જનકે અપના પુરુષાર્થ લાગ ખેડા છે, મો દુઃખકો પાનેમા. સાંતિવાન કબકુ ન હોયેમા. હે ગમજી! મિથ્યા દેવકે અર્થકો લાગકે વુમ અપને પુરુ-ષાર્થકા અંગીકાર કરે. ને મંતજન અર સતરાશ્વકુંડે વચન અર જુગર્તી સાથ જતન કરે આત્મપદકો અભ્યાસ કરે પ્રાપ્ત હોતા, ઇસીકા નામ પુરુષાર્થ છે. પ્રકારા કરે જેમે પદાર્થકુકા જ્ઞાન હોતા છે, તેમે પુરુષાર્થકર આત્મપ-દની પ્રાપ્તિ હોતી છે. ને પૂર્વકે કિયે બડા પાપી હોતા છે-અર ઈહા દહ પુરુષાર્થ કિયેને ઉસકો છત લેતા છે. જેસે બડા મેધ હોતા છે, અર તિસકા ધવન નારા કરતા છે; અર જેમે નાં દિનકુકા જ્ઞાન પકાઈ હોતા છે, અર ગિડા

તિસકા નારા કરે દેતા હે; તેસે પૂર્વકા સંસ્કાર પુરપ પ્રવલ્ન કરેકે નારા હોતા હે, હે રામજી ! એજ પુરપ સોઈ હે, જ્ઞાને સતસંગ અને સતસાચ્છ દ્વારા જીવિકાં લીક્ષણ કરેકે સંસાર મમુદ્ર તરનેકા પુરપાર્ય ક્રિયા હે. અને જિનહુ સતસંગ અને સતસાચ્છદ્વારા જીવી લીક્ષણ નહી કરી, અને પુરપાર્યકોં ત્યાગ બેઠે હે, સો પુરપ નીચતે નીચ ગતીકોં પાવેગે, અને જો એજ પુરપ હે, સો અપને પુરપાર્ય કરેકે પરમાનંદ પદકોં પાવેગે, તિસકે પાપને બહુચી દુઃખ નહી હોતા. અને જો દેખને કરી ઘન હોતે હે; અને સતસંગતિ અને સતસાચ્છકે અનુસાર પુરપાર્ય કરેતા હે, સો ઉચમ પદવીકોં પ્રાપ્ત હોતે દૃષ્ટ આવતે હે. હે રામજી ! જિ. ન પુરપને પુરપ પ્રવલ્ન ક્રિયા હે, તિસકોં રાજ સંપદા આપ પ્રાપ્ત હોવી હે, અને પરમાનંદ કરી પૂરન હો રહે. જોસે રત્નદૂકચી સમુદ્ર પૂરન હે, તેસે ઉહ પરમાનંદ કરેકે પૂર્ન હુએ હે. તોને જો એજ પુરપ હે, સો અપને પુરપાર્ય દ્વારા સંસારકે બંધનને નિકમ જાતે હે. જોસે કેસરી સિંહ અપને બાજસોં પિંજરતે નિકમ જાતા હે, તેસે ઉહ અપને પુરપાર્ય કરી સંસાર બંધનતે નિકમ જાતા હે. હે રામજી ! યહ પુરપ ઔર કછુ ન કરે તો યહ કરે જો અપને બર્તા-બમકે અનુસાર મિચરે, અને ચાર પુરપાર્ય કરે; જો સંતહુ અને સાચ્છદુદ્ધ આમળ હોને તિસકે અનુસાર પુરપાર્ય કરે, તબ રાજ બંધનતે મુક્ત હોનેમા, અને તિસ પુરપ અપને પુરપાર્યકા ત્યાગ ક્રિયા હે; કિરી અવર દેવકોં માનકે કહતા હે, જો ઉહ મેરા કબ્જાન કરેમા; સો જન્મ મરનકોં પ્રાપ્ત હોવેમા, હે રામજી ! યમ જીવકોં સંસારરૂપી વિરૂચિકા

ગેય છે, તિસરો દૂર કાનેકા ઉપાય મેં કહના હોં. મેંતજન
અરે રાતરાઅહુકે અર્થબિને દહ બાવના કરની; જો કછુ
તિનહુમેને સુન્ધા છે, તિસકા વાગ્વાગ અશ્વામ કરના, અવર
સખ કાપના ત્થાગકે એકાત હોષકે તિસકા ચિતવન કરના,
તખ ઇસકો પરમપદકી પ્રાપ્તિ હોનેગી, અરે દેવ જમ નિ-
પૂષ હો જાનમા. અદ્વૈતરૂપ પકા બાસેગા ઇસીકાઈ નામ
પુરપાર્ય છે.

ઈતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે સુસુક્ષ્મ પ્રકરણે પુરપાર્ય વર્ણન નામ
પટમઃ સર્ગઃ ૬

વશિષ્ઠોવાચ. હે રામછા! અન્ન પુરપાર્ય કરકે ઇસકો
અધ્યાત્મક આદિ તાપ આપ પ્રાપ્ત હોતેહે તિસકી સાતિકા નહી
પાવતા; વ્રમહૂને રોગી નહી હોના અપને પુરપાર્ય દ્વારા જન્મ
મરનકે બચનને મુક્ત હોહુ. અર્થ કિસી રૈવ મુક્તિ નહી
કાનેકા; અપને પુરપાર્યદ્વારા સસાર બધનતે મુક્ત હોના
હે. તિસ પુરપર્યે અપને પુરપાર્યકા તામ કિપા છે, અરે
કાસી અવર રોકો માની કચી તિસ પગવન હુવે છે, તિસકા
ધર્મ, અર્થ, કામ નષ્ટ હો જાવેગા, અરે નીચતે નીચ ગ
તિકા પ્રાપ્ત હોવેગા. હે રામછા! શુદ્ધ ચૈતન્ય જો ઇસકા
અપના આપ છે, અરે વાસ્તવરૂપ છે, તિસકે આશય જો
આદિ ચિત્ત સવેદન સૂક્તિ છે; જો અહં મમત સંવેદન
હોષકે દુરને લગતી છે, બહુચી ઇદ્રિય અહં સૂતિ છે. જખ
મહ સૂનાં સજ અરે સાસ્ત્રકે અનુસાર હોને, તખ હે પુરપ
પરમ શુદ્ધતાકો પ્રાપ્ત હોતા છે. અરે જો સત્ત્વ સાસ્ત્રકે
અનુસાર ન હોને, તખ બાસનાકે અનુસાર બાવ અબાવ

રૂપ ને જામ જાય છે, તિસ બિયે પચ્છા ધટ્ટી મંત્રકી નાંઈ
 બટકતા છે, સાંતિવાન કપહુ નહીં હોતા. છે રામજી ! નિસ
 કિસીકોં સિદ્ધતા પ્રાપ્ત હુઈ છે, સો અપને પુરપાર્યકર હુઈ
 છે, બિન પુરપાર્ય સિદ્ધતાકોં પ્રાપ્ત ન હોવેગા. જમ્મ કિસી
 પદારથકોં અહન કરના હોતા છે; ને જુજ પચારિયે તો અહન
 કરના હોતા છે; અર ને કિસી દેસકોં પ્રાપ્ત હોના હોયે, તમ
 જમ્મ અર્થે તમ જમ્મે પહુંચીએ; અન્યથા નહીં હોતા; તારે
 પુરપાર્ય બિના સિદ્ધ કછુ નહીં હોતા. ને કોઉ કહતા છે,
 દેવ કરેગા સો હોવેગા, સો મૂર્ખ છે. છે રામજી ! અવર
 દેવ કોઉ નાંઈ, ઈસ પુરપારથકા નામ દેવ છે. મહ દેવ
 રાખ્દ મૂરખહુંકા પરચાવા છે, ને કિસી કષ્ટ સાથ દુઃખ
 પાવા; તિસકોં કહેને દે, દેવકા કિયા છે, સો અવર તો દેવ
 કોઉ નાંઈ. છે રામચંદ્ર ! ને અપના પુરપાર્ય ત્યાગકે દે-
 વકે આશ્રય હો રહેગા, સો સિદ્ધતાકોં પ્રાપ્ત ન હોવેગા;
 કહેતે ને અપને પુરપાર્ય બિના સિદ્ધતા કિસીકોં પ્રાપ્ત નહીં
 હોતી. અર જુદસ્પતિ ને દદ પુરપાર્ય કિયા છે, તમ સમ
 દેવતાહુંકા રાજા ઇદ્રકા યુર હુઆ છે; અર શુક્રજી અપને
 પુરપાર્યદ્વારા સર્વ દેવતાહુંકા યુર હુઆ છે; અર અવર ને
 સમાન જીવ છે નિસ વિરે નિસ પુરપ પ્રવત્ત કિયા છે, સો
 પુરપ ઉત્તમ હુવા છે; નિસકોં જાતે સિદ્ધતા પ્રાપ્ત બઈ છે, સો
 અપને પુરપાર્યકરી બઈ છે. અર નિસ પુરપને મંત્ર અર
 સાચ્છહુંકે અનુમાર પુરપાર્ય નહીં કિયા, સો મેરે દેખતે
 દેખતે બડે રાજ, અર પ્રજા, અર ધનને અવર વિજીતિને
 ધીન હો ગયે છે; અર તરકહુંકા વિષે પડે જલતે છે. નિસ
 કરકે કછુ અર્થ સિદ્ધિ હોયે તિસકા નામ પુરપાર્ય છે; અર

નિસ કળે અનર્થ સિદ્ધિ હોયે, તિમકા નામ અપુરપાર્ય તે,
 હે રામજી! ઈમ પુરપકો કવેચ વહી હે; જો સતરાસ્ર
 અર મનહુકો મંત્ર કરી જુદિ લીદણુ કરે, અર શુભ ગુ-
 નકો પુટ કરે, દયા, ધીરજ, સતોષ, વેગગકે અભ્યાસ કરે
 જુદિ લીદણુ કરે; અર લીદણુ જુદિ કરે ઈનકો પુટ કરે.
 જોસે બે તાપને મેધ પુટ હોતા હે, બહુચી વર્ષા કળે મેધ
 તાપકો પુટ કરતા હે; તેમે શુભ ગુન કળે જુદિ પુટ હોવી
 હે; અર પુટ જુદિ કરી શુભ ગુન પુટ હોતે હે, હે ગમજી!
 જો બાલક અવરધાને સેડી અભ્યાસ બિના હોતા હે, ઉસકો
 મુદતા પ્રાપ્ત હોતી હે; અર્થ વહ જો દહ અભ્યાસ બિના
 મુદતા પ્રાપ્ત નહી હોતી હે. જો કિસી દેશ અધવા લીધે
 જાના હોયે, તમ માર્ગ નિ નિરખ્યાનસ હોયે અલ્યા જાવે,
 તો જાવ પહુચેગા અર જામ જોજાન કરેગા તમ કુધા નિ
 વત્ત હોયેગી, અન્ન-વધા નહી હોયેગી, અર જામ મુખ્યવિધ નિજા
 શુદ્ધ હોયેગી તમ પાક અપટ હોયેગા, ગુમાસો પાક નહી હોતા.
 તો જો કહુ કામજ સિદ્ધ હોતા હે, મો અપને પુરપાર્યકર
 મિદ્ધ હોતા હે, તુખ્યા હા રહેનેને ગેડ કારજ સિદ્ધ નહી હોતા.
 અર સનહી ગુરુ બે હે, ઈન ને પૂછ દેખો, આમે જો તેરી
 ઇચ્છા જો સો કરો. અર જો મુઝમો પૂઝે, તો સખ
 રામજી સિદ્ધાત કહતા હો, નિસકરી મિદ્ધતાકો પ્રાપ્ત હોયેગા,
 હે રામજી! મત જો હે, ગ્યાનવાન પુરપ, અર સતરાસ્ર
 જો હે, 'વલ્લનિદ્ધા'; તિનકે અનુસાર સવેદન અર મન અર
 ઈંદ્રીય નિચાળના હોવે, અર ઈસને નિરુદ્ધ હોયે તિસને
 વળે રખના; તિસ કળે તુઝકો સચાકો રાગ દોષ સ્પર્શ
 નહી કરેગા; સખને નિરંપ રહેગા. જોસે જાલતે કમલ

નિર્જેપ રહેતા હે, તેસે તું નિર્જેપ રહેગા. હે રામજી! નિસ પુરપહુતે રાંતિ પ્રાપ્ત હોવે, તિસજી બલી પ્રકાર સેવા કરિયે, કહે તે જો ઉનકા બગા ઉપકાર હે; જો સંસાર સમુદ્રતે નિકામી લેતે હે. હે રામજી! સંત જનની ઉછી હે, અર સતરાઅજી ઉછી હે, નિસકે નિઆરકરી અર સંગતિ કરી સંસારતે ચિત ઉદ પ્રતી હોવે, મોચકા ઉપાવ ઉછી હે; તાતે અવર સર્ગ કલ્પનાકો ત્યાગકે અપને પુરપાર્થકો અંગીકાર કરહુ, તખ જન્મ મરનકા બપ નિવૃત્ત હો જાવે; હે રામજી! નિસ વહ વાંછા કરતા હે, અર તિસકે નિમિત્ત દદ પુરપાર્થ કરતા હે, તખ અવરપમેવ તિસકો પાવે; અર જો ખડે તેજ અર વિશ્રુતિ કરકે સંપંન ગુનકો દૃષ્ટ આવતે હે, અર સુનતા હે; મો અપને પુરપાર્થ કરી બપે હે. અર જો મહાનિષ્ઠ સર્પ કીટ આદિક ગુનકો દૃષ્ટ આવતા હે તિતને અપને પુરપાર્થકા ત્યાગ ક્રિયા હે, તખ એસે કુવે હે. હે રામજી! અપને પુરપાર્થકો આમવ કર, નહીં તો પરમ કીટાદિક નીચ યોનિકો પ્રાપ્ત હોવેગા; જિન પુરપાર્થ અપના પુરપાર્થ ત્યાગ્યા હે, ઓર કીસી દૈવકા આમવ ધર્મ હે, સો મહા મૂર્ખ હે. કહે તે જો વહ ખારતા ખોહારમેંબી પ્રસિદ્ધ હે જો અપને ઉશ્મ કિયે બિના કીસી પદારથકો પ્રાપ્તિ નહીં હોતી; તો પરમારથકી પ્રાપ્તિ કેસે હોવે! તાતે દૈવકો ત્યાગ કરી સંતજન અર સતરાઅકો અનુસાર જતન કરહુ; પરમ પદ પ્રાવનેકે નિમિત્ત જો દ બહીતે મુક્ત હોવહી. હે રામજી! જો જનાર્ણવ વિધ્યુજી હે. મો અવતાર ધારી કરી દેતહુંકો મારતા હે, અર અવર એજાબી કરતા હે, પરંતુ પાપમ સ્પર્શ ઉમકો

નહીં હોતા, કહે તે ને અપને પુરુષાર્થ કરે અક્ષય પદકો પ્રાપ્ત હુવા હે; વ્રમબી પુરુષાર્થકા આશય કરો, અર સંસાર મમુદ્રકો તરી જાવકુ.

ધૃતિથી યોગવાસિદે સુમુલુ પ્રકરણે પુરુષાર્થ ઉપમા વર્ણનં નામ સપ્તમઃ મર્ગઃ ૭.

વસિષ્ઠોવાચ. હે ગમછા ! વહ ને દેવ રાખ્દ હે, મો મુખ્ધૂને કલ્યા હે, ને દેવ હમારી રચ્છા કરેમા. હમકો દેવકા આકાર કોઈ દટ નહીં આવતા, ન કોઈ દેવકા કામ હે, ન દેવ કછુ કરતાહી હે; મુખ્ધૂ લોક દેવ દેવ પડે કહેને હે; અવર દેવ કોઈ નહીં, ઈસકા પૂરકા કમંહી દેવ હે; હે રામછા ! જિન પુરુષકુ અપને પુરુષાર્થકા ત્યાગ કિયા હે; અર દેવ પરાયન હુવે હે; ને હમારા કલ્યાન કોમા મો મુરખ હે; કહે તે ને અમિ વિષે વહ જાવ પડે, અર દેવ ઈસકો નિકામી સેવ, તખ જાનિયે ને કોઈ દેવમી હે, સો તો નહીં. અર ને દેવ કરતા હે; તો ઈહ સ્નાન, દાન, જોજન, આદિહૂકા ત્યાગ કરી તુજ્જી હોય ખેડે; આપેઈ દેવ કર જાનેમા; મોબી ઈમકો કિયે ખિના નહીં હોતા; તાતે અવર દેવ કોઈ નહીં. અપના પુરુષાર્થહી કલ્યાન કર્યા હે; હે રામછા ! ને ઈસકા કિયા કછુ નહીં હોતા, અર દેવહી કરનેહારા હોતા, તો રાસ્ટ્ર અર ગુરકા ઉપદેશબી નહીં હોતા. સો સત-રાસ્ટ્રકે ઉપદેશ કરે અપને પુરુષાર્થદાતા ઇસકે વાહિત પદવી પ્રાપ્ત હોવી હે; - તાતે અવર ને કોઈ દેવ રાખ્દ હે સો અર્થ હે; ઈસ જામકે ત્યાગ કરે સંત અર રાસ્ટ્રકે

અનુસાર પુરુષાર્થ કરે, તબ દુઃખહુતે સુખ હોયેગા. હે રામજી ! અવર દૈવ કોઈ નહી ; ઈસકા પુરુષાર્થ ને હે સંદે સોઈ દૈવ હે. હે રામજી ! ને કોઈ અવર કરનેહારા હોતા, તો જબ હદિ સરીરેકોં ત્યાગના હે, અરુ રાગીર સખ નારા હો જતા હે ; કિયા સરીરસો કછુ નહીં હોતી ; કાહેને ને ચેષ્ટા કરનેહારા ત્યાગ જતા હે ; ને દૈવ હોતા તો સખી સરીરેકોં ચેષ્ટા કરાવતા ; સો તો ચેષ્ટા કછુ નહીં હોતી ; તાને જાનતા હે ને દૈવ સખદ-અર્થ હે. હે રામજી ! પુરુષાર્થકી ખાતી હે, સો અસાની જીવહુકોંબી પ્રત્યક્ષ હે, ને અપને પુરુષાર્થ બિના કછુ હોતા નહીં. ગોપાલબી જાનતા હે ને મેં જૈયાકોં અરાઉં નહીં તો જૂખીહી ગુઝી ; તાને દૈવકે આમખ જૈયી નહીં રહતા, આપહી અરાવ લે આવતા હે. હે રામજી ! અવર દૈવકીં કલ્પના સમ કરેકે પદે કરને હે ; અવર દૈવ તો હમકોં કોઈ દષ્ટ નહીં આવતા. હસ્ત, પાદ, સરીર, દૈવકા કોઈ દષ્ટ નહીં આવતા. અપને પુરુષાર્થ કચી સિદ્ધતા દષ્ટ આવતી હે. અરુ ને કોઈ આકારતે રહિય દૈવ કલ્પિયે તો નહીં જાનતા ; કાહેને ને નિરાકાર અરુ સાકારકા મંજેગ કેસે હોવે ? હે રામજી ! અવર દૈવ કોઈ નાંહી, અપના પુરુષાર્થહી દૈવરૂપ હે. ને રાજા રિદ્ધિ, સિદ્ધિ, મંબુકાત બાસતા હે. સોબી અપને પુરુષાર્થ કચી હુએ હે. હે રામજી ! યહ ને વિધામિત્ર હે, યાને દૈવ સખદ દુઃછીતે ત્યાગ કિયા હે ; સોબી અપને પુરુષાર્થ કરેકે ક્ષત્રિયતે વ્યાઘન હુવે હે ; અરુ અવર ને બડે વિજીતિવાન હુવે હે, સોબી અપને પુરુષાર્થ કચી દષ્ટ આવતે હે. હે રામજી ! ને દૈવ પદે બિના પંડિત કરે તો જાનિયે દૈવને કિયા, સોતો પદે બિના પંડિત

હું નહીં હોતા; અરુ જો અસાનીને જાનવાન હોતે હે, મોખી અપને પુરપાર્ય કરી હોતે હે, તાને અવર દેવ કોડ નાહો. મિથ્યા જમડો ત્યાગ કરી સંતજન અરુ સતસામ્સ-હુકે અનુસાર સંમાર સમુદ્ધ તરનેડા પ્રવળ કમ્હુ; તેરે પુરપાર્ય બિના અવર દેવ કોડ નાહો. જો અવર દેવ હોતા તો બહુત બેઝ નમ્રબી અપની કિવાડો ત્યાગકે સોધ રહેતા, આપે દેવહી પડા કરેઆ, મો એમે તો કોડ નહીં કરતા; તાને અપને પુરપાર્ય બિના કહુ સિદ્ધ નહીં હોતા; અરુ જો હસિડા કિવા કહુ ન હોતા તો પાપ કનેદારા નરક ન જતે, અરુ પુન્ય કનેદારે સ્વર્ગ ન જતે; પરંતુ પાપ કનેદારે નરકમે જતે હે; અરુ પુન્ય કનેદારે સ્વર્ગમે જતે હે, તાને જો કહુ પ્રાપ્ત હોતા હે, મો અપને પુરપાર્ય કરી હોતા હે. હે રામજી ! જો કોડ અવર દેવ કરતા હે એસા કહે તિમડા સિર ઠાટિએ; અરુ દેવકે આશય જીવતા ગહે તો જાનિને જો કોડ દેવ હે, સો તો જીવતા કોડ નહીં તાને દેવ રાખડો મિથ્યા જમ જાનકે મનજન અરુ સત-સામ્સહુકે અનુસાર અપને પુરપાર્યકરી આત્મપદ વિષે સ્થિત હોહુ.

ઈતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે મુમુક્ષુ પ્રકરણે પરમ પુરુષાર્થ વર્ણનં નામ અષ્ટમઃ મર્ગઃ ૮.

રામોવાચ. હે જમવન્ સર્વ ધર્મહુકે વેચા ! તુમ કહેને હો ઓર દેવ કોડ નહીં, પરંતુ બ્રાહ્મનખી દેવ હે એસા કહેતે હે, ઓર દેવડા કિવા ગળ કહુ હોતા હે, અરુ મુખ દુખકે દેનેદારે દેવ હે વહ લોકવિરે પ્રસિદ્ધ હે.

વશિષ્ઠોવાચ. હે ગમછા ! મેં તુમકો એસે કહતા હો, જ્યો તેરા જમ નિરૂપ હો જાવે, ઈસહીકા કર્મ કિયા હુવા હે. શુભ અથવા અશુભ તિસકા કલ અવગ્રપમેવ ભોગવના હે, સો દેવ કહો; અવર દેવ કોઈ નહીં. અરૂ કર્તા, કિયા, કર્મ આરિકહુ વિષે તો દેવ કોઈ નહીં; અવર કોઈ દેવકા સ્થાન નહીં, રૂપ નહીં, તો અવર દેવ ક્યા કહિએ, હે રામછા ! મૂરખહુકે પરચાવને નિમિત્ત દેવ શબ્દ કહા હે. તેસે આકારા શૂન્ય હે, તેસે દેવબી શૂન્ય હે.

રામોવાચ. હે ભગવન્ સર્વ ધર્મહુકે વેત્તા ! અવર દેવ કોઈ નાંહી, સો આકારાકી નાંઈ શૂન્ય હે, સો તુમારે કહેને કાબી દેવસિદ્ધ હોતા હે. વ્રમ કહેને હો જો ઈસકે પુરુષાર્થકા નામ દેવ હે, અરૂ ભગવન વિષેબી દેવ શબ્દ પ્રસિદ્ધ હે.

વશિષ્ઠોવાચ. હે રામછા ! મેં એસે તુમકો કહતા હો, નિસ કચી દેવ શબ્દ તેરે શિરસો ઉડી જાવે; અરમ બદ જો શૂન્ય હો જાવે. દેવનામ અપને પુરુષાર્થકા હે, અરૂ પુરુષાર્થ નામ કર્મકા હે, અરૂ કર્મનામ વાસ્નાકા હે, વાસ્ના મનતે હોતી હે. અરૂ મનરૂપી પુરુષ હે, નિરાકી વાસ્ના કરતા હે, સોઈ ઈસકો પ્રાપ્ત હોતા હે. જો માંવકો પ્રાપ્તિ હોનેકી વાસ્ના કરતા હે મો માંવકો પ્રાપ્ત હોતા હે; જો પતનકી વાસ્ના કરતા હે સો પતનકો પ્રાપ્ત હોતા હે; તાતે અવર દેવ કોઈ નાંહી. પૂર્નકા જો શુભ અથવા અશુભ પુરુષાર્થ કિયા તિસકા પરિનામ મુખ્ય દુઃખ અવગ્રપ હોના હે, ઓર વીસીકાઠ નામ દેવ હે. હે રામછા ! તું વિચાર કર દેખ જો અપને પુરુષ કર્મહુતે જિન નહીં તો મુખ્ય દુઃખ દેનહારા અરૂ લેનહારા દેવ કોઈ નહીં હુઆ મો ! બદ જો પાપકી

વાસ્તા કરતા હે, અર સામ્રવિરુદ્ધ કર્મ કરતા હે મો કિસ કરી કરતા હે? પૂર્વકા જે ઇસકા દહ પુરપાર્ય કર્મ, તિસ કરી વહ પાપ કરતા હે, અર જે પૂર્વકા પુન્ય કર્મ કિયા હોતા હે, તો વહ શુભ માગ્યનિરો નિચરતા હે.

રામોવાચ. હે બચનના જે પૂર્વકી દહ વાસનાકિ અનુસાર વહ નિચરતા હે, તો મેં ક્યા કરોં? શુભકો પૂર્વકી વાસ્તાને દીન કિયા હે, અબ શુભકો ક્યા કર્નવ્ય હે?

વશિષ્ઠોવાચ. હે રામછા જે કહુ ઇમકી પૂર્વકી વાસ્તા દહ હો રહી હે, તિમકે અનુસાર વહ નિચારના હે; અર જે મેષ્ટ મનુષ્ય હે, સો અપુને પુરપાર્ય કરકે પૂર્વકે મલીન સસારકો શુદ્ધ કરતે હે; તિમકે મન દૂર હો જતે હે સત સામ્ર અર મ્યાનહુકે બચન અનુમાર દહ પુરપાર્ય કરો, તબ મન વામ્ના દૂર હો જતેગી " હે રામછા! પૂર્વકે મનોન પાપ કેમે જાનિયે, અર શુદ્ધ કેમે જાનિયે, મો અવન કાહુ. — જે ચિત્ત નિવશકી ઓર ધાવે, અર સામ્ર વિરુદ્ધ માર્ગકી ઓર જતેવે અર શુભકી ઓર ન ધાવે તો જાનિયે, જે પૂર્વકા કર્મ કોઈ મલીન હે, અર જે સતજનહુ અર સતસામ્રહુકે અનુસાર ચેષ્ટા કરે, અર મસાર માર્ગે તે વિરજા હોવે, તબ જાનિયે જે પૂર્વકા કર્મ શુદ્ધ હે, તાતે હે રામછા! દુશ્મનો રોનો કરકે ચિહ્નતા હે; જે પૂર્વકા મસ્કાર શુદ્ધ હે, તાતે તેસ ચિત્ત શીવહી સતસગ અર સતસામ્રહુકે વચનકો અદન કરી ચેવગા, અર શીવહી દુશ્મનો આત્મપ દકી પ્રાપ્તિ હોવેગી. અર જે તેસ ચિત્ત ઇસ શુભ માર્ગ વિષે સ્થિર નહી હો સકતા, તો દહ પુરપાર્ય કરી સસાર સમુદ્રતે પાર હોવહુ. હે રામછા! દુ ચેતન હે, જડ તો નહી,

• અપના પુરુષાર્થકા આશય કરહું, મેરાબી વહી આશિર્વાદ હે,
 જે તુમારા ચિત્ત શીવહી શુભ આચરણ વિષે સ્થિત હોવે,
 અરે અલ્પવિદ્યાકા જે સિદ્ધાંત સાર હે, તિસવિષે સ્થિત
 હોવે. હે રામજી એષ્ટ પુરુષબી વહી હે, નિસકા પૂર્વકા
 સંસ્કાર વદ્ધપિ મલ્લીનબી ચા, પરંતુ સંત અરે સતશાસ્ત્રકે
 અનુસાર દૃઢ પુરુષાર્થ ક્રિયા હે, સો સિદ્ધતાકો પ્રાપ્ત બવા હે;
 અરે જે મૂર્ખ જીવ હે તિનહુને અપના પુરુષાર્થ ત્યાગ
 ક્રિયા હે, તાતે સંસારતે સુકત નહીં હોતા. પૂર્વકા જે કોઈ
 પાપ કર્મ ક્રિયા હોતા હે, તિસકે મક્કન કરકે પાપમેં ધાવ-
 તા હે; અપના પુરુષાર્થ ત્યાગનેતે અંધ હો બતા હે,
 અરે વિશેષકરી ધાવતા હે. જે એષ્ટ પુરુષ હે તિનકો વહ
 કર્તવ્ય હે. પ્રથમ તો પાંચો ઇંદ્રિયાં વચ્ચ કરની; શાસ્ત્ર
 અનુસાર તિનકો વર્તીવના; શુભ વાસના દૃઢ કરની, અ-
 શુભકા ત્યાગ કરના; જદ્ધપિ ત્યાગની રોનો વારના હે.
 પ્રથમ શુભ વાસનાકો ઇક્કા કરના; અરે અશુભકા ત્યાગ
 કરના. જળ, શુદ્ધ વારના કરકે કપાવ, પરિપકવ હોવેગ;.
 અર્થે વહ જે અંતઃકરન જળ શુદ્ધ હોવેગા, તિસ ક્ષિત્તાર
 રિદેવિષે સંત અરે સતશાસ્ત્રકા જે સિદ્ધાંત હે, તિસકા
 વિચાર ઉત્પન્ન હોવેગા, ઓર તાતે ગુણકો આત્મિતાનકી
 પ્રાપ્તિ હોવેગી. તિસ તાન દ્વારા આત્મા સાક્ષાત્કાર હોવેગા;
 બહુરી ક્રિયા તાનકાબી ત્યાગ હો બવેગા. કેવલ શુદ્ધ
 અદ્વૈતરૂપ અપના આપ શેષ બાસેગા. તાતે હે રામજી!
 અવર સજ્જ કલ્પનાકા ત્યાગ કરી સંતજન અરે સતશાસ્ત્રકે
 અનુસાર પુરુષાર્થ કરહું.

ઇતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે સુસુષુ પ્રકરણે પરમ પુરુષાર્થ
 વર્ણન નામ નવમઃ સર્ગઃ ૯

ਬਗਿਰੋਵਾਥ. ਹੇ ਰਾਮਭਾ ! ਜੇਰੇ ਬਥਨਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ;
 ਸੋ ਅਥਮ ਆਖ ਨੇਸੇ ਹੇ; ਆਖਵ ਕਹਿਓ ਨੇ ਤੇਰੇ ਪਰਮ
 ਮਿਤ ਹੋਵਹਿਗੇ, ਅਰੇ ਦੁ ਅਨੁਤੇ ਤੇਰੀ ਗ੍ਰਥਾ ਕਰੇਗੇ. ਹੇ ਰਾ-
 ਮਭਾ ! ਧਰ ਨੇ ਮੋਖ ਉਪਾਧ ਗੁਭਕੋ ਕਹਿਤਾ ਹੋ, ਤਿਮਕੇ ਅਨੁ-
 ਸਾਰ ਦੂ ਪੁਰਪਾਰਧ ਕਰਦੁ. ਨਯ ਤੇਗ ਪਰਮ ਅਧੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ.
 ਅਰੇ ਧਰ ਬਿਚ ਨੇ ਸੰਸਾਰਕੇ ਭੋਲੀ ਆਰ ਧਾਰਤਾ ਹੇ,
 ਤਿਸ ਭੋਗਭੁਖੀ ਆਤ ਵਿਧੇ ਬਿਚਕੋ ਗਿਤਨੇ ਮਤ ਦੇਦੁ. ਭੋਗਕੋ
 ਨਿਸ਼ ਨਾਨੀਕੇ ਲਾਗ ਦੇਦੁ; ਫਿਰ ਲਾਗ ਤੇਗ ਪਰਮ ਮਿਤ ਹੋਵੇਗਾ,
 ਅਰੇ ਲਾਗਭੀ ਐਸਾ ਕਰਦੁ ਨੇ ਅਨੁਤੀ ਭੋਗਭੁਖਾ ਗ੍ਰਹਣ ਨ
 ਹੋਵਾ. ਹੇ ਰਾਮਭਾ ! ਧਰ ਮੋਖ ਉਪਾਧ ਮਿਥਾਤ ਹੇ, ਬਿਚਕੋ
 ਐਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਭਿਖਕੋ ਧਰਨ ਕਰੀ ਤਿਮ, ਤੀ ਪਰਮਾਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਹੋਵੇਗੀ. ਪ੍ਰਥਮ ਰਾਮ ਅਰੇ ਦਮਕੋ ਧਾਰੀ, ਅਧੇ 'ਓਹ ਨੇ
 ਮਪੂਰਨ ਸੰਸਾਰਕੀ ਵਾਰਨਾਕਾ ਲਾਗ ਕਰਦੁ, ਅਰੇ ਉਦਾਗਤਾ ਕਰਕੇ
 ਤ੍ਰਿਪ ਰਹਿਨਾ, ਭਮਿਕਾ ਨਾਮ ਰਾਮ ਹੇ. ਅਰੇ ਦਮ ਅਧੇ 'ਓਹ
 ਨੇ ਆਕਾ ਚਕ੍ਰਿਕੋ ਵਰਾ ਕਰਨਾ. ਨਯ ਭਮਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਧਾਰੇਗਾ
 ਨਯ ਪਰਮ ਤਲਤਾ ਨਿਧਾਰ ਆਪ ਉਤਪਨ ਹੋਵੇਗਾ. ਤਿਸ
 ਵਿਆਗੇ ਨਿਕਟਾਰਾ ਪਰਮਪਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਨਿਸ ਪਦਕੋ
 ਪਾਧੇਕਰੀ ਅਨੁਤੀ ਦੁ ਅ ਕਦਾਮਿਨੁ ਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਵਿਨਾਸੀ ਸੁਖ
 ਗੁਭਕੋ ਆਪ ਪ੍ਰਾਪ ਹੋਵੇਗਾ. ਤਾਨੇ ਨੇ ਕਥੁ ਮੋਖ ਉਪਾਧ ਧਰ
 ਮਯਹਤਾ ਹੇ, ਤਿਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਪਾਰਧ ਕਰਦੁ, ਨਯ ਆਤਮ
 ਪਦਕੋ ਪ੍ਰਾਪ ਹੋਵਹਿਗਾ, ਪੂਰਨ ਨੇ ਕਥੁ ਬਲਾਭ ਦਮਕੋ ਉਪ-
 ਦੇਸ਼ ਕਿਆ ਹੇ, ਮੈ ਮੈ ਗੁਭਕੋ ਕਹਿਤਾ ਹੋ.

ਰਾਮੋਵਾਥ ਹੇ ਮੁਨੀਖਰ ! ਗੁਭਕੋ ਨੇ ਅਲਾਭ ਉਪਦੇਸ਼
 ਕਿਆ ਧਾ, ਸੋ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਆ ਧਾ, ਅਰੇ ਕੇਸੇ ਗੁਭਨੇ
 ਧਾਥਾ ਮੈ ਕਹੋ.

વરિહોવાચ. હે રામચંદ્ર ! શુદ્ધ ચિદાકારા એક છે,
 અર અનંત છે, અવિનાશી છે, પરમાનંદરૂપ છે, ચિદાનંદ
 સ્વરૂપ છે, અલ્પ છે; તિસવિધે સંવેદન સંપંદરૂપ હોઈ છે,
 સો વિષયુઓ કરી સ્થિત બઈ છે; સો વિષયુછ કેસા છે,
 એ સંપંદ અર નિસંપંદ વિધે એક રસ છે. કદાચિત્ અન્યથા
 બાવકો નહીં પ્રાપ્ત હુવા. જેસે સમુદ્ર વિધે તરંગ ઉપજતે
 છે, તેસે શુદ્ધ ચિદાકારાને સંપંદ કરે વિષયુ ઉત્પન્ન હુઆ
 હે; તિસ વિષયુછકે સ્વર્નવત્ કીર્તિ નાબકમવર્તે બહાછ
 પ્રગટ બપા છે; તિસ બહાછ કપિ, મુનીપર સહિત સ્થાવર
 જંગમ પ્રજા ઉત્પન્ન કરી, તિસ મનોરાજ કરી બહાછ
 જગતકો ઉત્પન્ન કિયા; તિસ જગતકી કોન વિધે એ હંજી-
 દીપ, ભગત ખંડ છે, તિસવિધે મનુષ્યકો દુઃખકરી આતુર
 દેખી કરી બહાછકો કરના ઉપછ, જેસે ન્યો પુત્રકો દેખી
 પિતાકો કરના ઉપજતી છે. તખ તિસકે સુખ નિમિત્ત બ-
 હાછ તખ ઉત્પન્ન કિયા, એ સુખી હોવહી; અર આત્મા
 કરી એ તખ કરો; તખ તખ કરત બપે; તિસ તખ કરી
 સ્વર્ગાદિકહુકો ભવ પ્રાપ્ત હોને લગે; તિત સુખહુકો ભોગી
 કરી બહુચી ગીડહી, તખ દુખી રહે. એસે બહાછ દેખી
 કરી સત્યવાકૂ ધર્મકો પ્રતિપાદન કરત બપે; તિતકે સુખકે
 નિમિત્ત આત્મા કરી; તિસ ધર્મકી પ્રતિપાદના કરી લોકહુકો
 સુખ પ્રાપ્ત હોવને લગે; તહાં કેતાક કાચ સુખ ભોગ કરી
 બહુચી ગીડહી, તખ દુખકે દુખી રહે; બહુચી બહાછને
 દાન તીર્થાદિક પુન્યકિયા ઉત્પન્ન કરે ઉતકો આના કરી
 એ ધનકે સેવને કરી વ્રમ સુખી હોહુગે. જખુ વહુ જીવ
 ઉતકો સેવને લગે, તખ જડે પુન્ય લોકહુકો પ્રાપ્ત બપે; અર

તિનકે મુખ બોમને લગે બહુરી ઝેતાક મપ અપને કમરે
 અનુસાર બોમ બોગી મિતે, તન તૃષ્ણાકરી બહુત મુખ
 દુખ અને આર દુખકરી આતુર હુવે તન ધક્કાછ દે
 ખત બધા ને જન્મ આર મૃતકે દુખકરી મહા દીન હોતે
 હે તારે મોર્ડ ઉપાર કરિયે નિસકરી બેઠા દુખ નિરત
 હોને હે રામચદ્રજી ! ધક્કાછ બિચારન બધા ને ઇમકા
 દુખ આત્મનાન નિના નિરત નહો હાનેકા, તારે આત્મ
 જ્ઞાનકો ઉત્પન્ન કરીયે, ને વહ મુખી હોવહી, ઇસ પ્રકાર
 બિચાર કરી આત્મજલ્લા દ્યાન રૂપ બધા આત્મતત્વકે
 જ્ઞાનતે મળે ડિયા, તિમ જ્ઞાનકે કારનતે ને શુદ્ધ તત્વજ્ઞાન
 હે તિમકી મૂર્તિ હોયી મેં પ્રગળ બધા મો મેં કેસા હો -
 ધક્કાછકે સમાન હો, નેમે ઉનકે હાથ રિયે કમડલુ હે,
 તેમે મેરે હાથરિયે કમડલુ હે, નેમે ઉનકે ૩૬ બિર રક્ષા
 કામી સજ્જા હે તેમે મેરે કાસેલી રક્ષાકામી સજ્જા હે,
 નેમે ઉનકે ઉપર મુગ જામા હે તેમે મેરે ઉપર મુગ જામા
 હે; ઇસ પ્રકાર ધક્કાછકા આર મેગ સમાન આકાર હે
 આર મેગ શુદ્ધ જ્ઞાન સ્વરૂપ હે મુજે જગત કહુ નહો બા
 સતા સુખિકી નાઈ જગત મુઝકો બાસતા હે તન જ
 હાછ બિચાર કિયા ને, ઇમકો મેં છવડકે કલ્યાન નિમિત્ત
 ઉત્પન્ન કિયા હે આર વહ તો શુદ્ધ જ્ઞાનસ્વરૂપ હે, આર
 અજ્ઞાન માર્ગકો ઉપેસ તન હોને જગ કહુ તમ ઉતર
 હોને, આર તન બિચારકા વિચાર હોયે હે રામજી ! છવ
 હુકે કલ્યાન નિમિત્ત મુઝકો ધક્કાછકો મોમે બેઠાયા, આર
 શીરાપે હાથ ફેર્યા તિમ કરી મેં શીતન હો ગયા નેમે
 ચદ્રમાકી કીર્તન કરી સ્તીવતા હોઈ હે, તેમે મેં શીતન

जया, तब अह्माष्ट मुक्तों जैसे हंसों हंस कहे यों उल्लास
 हे पुत्र ! अह्माष्ट के कल्याण निमित्त अष्ट मुहूर्त पर्यंत तुं अ-
 स्तानको अंगीकार करहु, अष्ट पुरुष जे हे सो अवरहुके
 निमित्तभी अंगीकार करते आवे हे, जैसे अंद्रमा बहुत
 निर्भर है, पंगु स्वामताको अंगीकार किया है; तेसे तुंभी
 अष्ट मुहूर्त अस्तानको अंगीकार करहु, हे राम ! इस
 प्रकार मुक्तों उल्लास करी अह्माष्टने आप दिया, जे तुं अ-
 स्तानी होवेगा; तब में अह्माष्टकी आत्मा मानी आपको
 अंगीकार किया, तब मेरा जे शुद्ध आत्मतत्त्व अपुना
 आपका तिसरें में आत्मकी नाई होत जया, मेरी स्वभाव
 सत्ता मुक्तों विस्मरण होई, अरु मेरा मन लगी आपा-
 जाव अभावरूप लगन मुक्तों जासने लगा, अरु आपको
 मैं परिष्ट लगत जया, अरु अह्माष्टका पुत्र, यों लगत
 जया, अरु नाना प्रकारके पदार्थ सहित लगत ल-
 गत जया, अरु तिनकी ओर अंगल होत जया;
 तब में संसार लसको दुःखरूप लनी करी अह्माष्टने
 पूछत जया; हे भगवन् ! यह संसार कैसे उत्पन्न जया अरु
 कैसे लीन होता है ? हे राम ! तब इस प्रकार पिता मातो-
 ष्ठसों प्रश्न किया, तब लखी प्रकार मुक्तों उपदेश करत जया,
 तिसकरी मेरा अस्तान नष्ट हो गया, जैसे सूर्य उदय
 हुवे, तम निवृत्त हो जाता है, तेमें मेरा अस्तान निवृत्त
 हो गया; अरु में शुद्धताको प्राप्त जया, जैसे आदरोंको
 भाजन करता है, अरु शुद्ध हो आवता है; तेमें मैं शुद्ध
 हुवा, हे राम ! मैं अह्माष्टनेभी अधिक होत जया,
 तब मुक्तों परमेष्ठी अह्माष्ट आत्मा करी;—हे पुत्र ! ल-

शुद्धीय नरतपजमें लय, गुणको सृष्टि प्रकृतनिधि अधिकार
है तदा लक्ष करी छत्रहूको उपदेश कर्तुः; इसको भसा
रहे सुपत्री धर्म होवे, तिमको कर्म मानको उपदेश करना;
तिसकरी भवर्तक सुप भोगेगे; अर ससा तें विरक्त
होवे, सो छनको आत्मपत्नी धर्म होवे, तिसको ज्ञान
उपदेश करना; तानें तु आप नूनोद निवे लहु, हे
रामछ। इस प्रकार भग उपदेश अर उपजना हुवा है,
अर इस प्रकार भेरा आनना हुवा है.

वसिष्ठो योगवासिष्ठे पुपुषु प्रभुषु वसिष्ठोपसि तथा
वसिष्ठोपदेशा गमन नाम द्वाभः सर्गः १०

वसिष्ठोवाच हे रामछ। इस प्रकार पृथीविरे भेरा
आनना जया. मे ऐसा हो — लको जे ज्ञानकी बाजा
होवे सो पूर्ण करिवेके निवे वस्त्राछ भुनको उत्पन्न क
रत जया.

रामोवाच हे भुनीधरा तिस ज्ञानकी उत्पत्तिमें अनत
छवनकी शुद्धि कैसे लक्ष, सो भो.

वसिष्ठोवाच. हे रामछ। जे शुद्ध आत्मतत्व है, ति
सका स्वभावरूप भवेन सुनि है, सो धत्ताछरूप हो
करी स्थित लक्ष है. तिसें समुद्र अपनी द्रवता करे त
रूप होता है, तेमें धत्ताछ जया है. बहुतरी सपूर्ण
लगावमें उत्पन्न किया, अर तीनों काल उत्पन्न किए, तज
के न व्यतीत हुवा, अर कलिगुण आया, तिसकरी छत्र
हूकी शुद्धि मलीन हो लक्ष, अर पापविरे निवरन लगे;
साक्ष जेकी आना मानवेने रही जेवे, इस प्रकार ध

मैंकी मरनदा छपी हो गई, अर पाप प्रगट जया; जेती
 कुछ राग धर्मकी मरनदा थी, गो मज नष्ट हो गई; अर
 आपनी छत्राके अनुसार छव निचरने लगे, ताँनें कट
 पावने लगे; तिनको देखी करी अह्लाछत्रों करना उपछ,
 तिस दयाको धारी करी जमी लोकविषे मुक्तों जेल्वा, अर
 इत्या—हे पुत्र! जयकरी तुम धर्मकी मर्पादा स्थापन करो;
 अर छवतनों शुद्ध उपदेश कगे. तिसको लोगहुकी छत्रा
 होये, तिसको कर्म कांडका उपदेश करना, जे स्नान, संध्या,
 यत्नादिका उपदेश करना; अर जे मंसारतें विग्रत हुवे
 हे, अर मुमुक्षु हे, जकों परम पद पावनेकी छत्रा हे;
 तिसको अह्लाविद्याका उपदेश करना. हे रामचंद्र! जम
 प्रकार मुक्तों आता करी जमि लोकविषे जेल्ते जये, तेसैंछ
 सनतकुमार, नारदकोहु कहते जये; तज हम सज कपीश्वर
 छत्रे हो करी निचारत जये;—जे जमतकी मरनदा किसी
 प्रकार होये, अर छव शुभ मार्ग विषे डेसैं निचरही; तज
 हमहुँनें यह निचार किया, जे प्रथम राजपहुडा स्थापन
 करना, जे छव तिनकी आता अनुसार निचरही, प्र-
 थम उंड कर्ता राजस्थान प्रिया, 'सो देसा राजत जे मज
 पीरवान, अर तेजवान, मज उदार आत्मा जया; तिन
 गजहुकों हम अध्यात्म विद्या उपदेश करी; तिसकी परम
 पदों प्राप्त जये. जे परमानंदरूप अविनाशी पद हे,
 तिस अह्लाविद्याका उपदेश तिसको जया, तज सुभी जये.
 छस करनतें अह्लाविद्याका नाम राजविद्या हे; तज हमहुँनें
 वेद, शास्त्र, स्मृति, पुरान, करी धर्मकी मर्पादा स्थापन करी;
 सो जप, तप, यज्ञ, दान, स्नान आदिक क्रियाको प्रगट

भीनी; अरे छात्र! तुम हमें मेवने करी सुखी होहुगे;
 तब सब इसको धारी करी निननों सेवने लगे, तामें कोउ
 विद्या गिरे शुद्धताके निमित्त कर्म करते है. हे रामछ।
 ते भूय है सो कामनाके निमित्त मनमें कर्म कर्म करते
 है सो धर्मीयनी तब जागते दिवते है. सो कष्ट दुर्घ
 अरु कष्ट नीमें आते है और ते निष्काम करते है,
 तिमको हृष्य सुख होता है कि मो प्रदविद्याके अधि-
 कारी होते है, ताके उपेग द्वारा आत्मप नी प्राप्ति होत
 है. इस प्रकारों छव-गुण हूरे है. अर्ध गान प्र
 सिद्ध हूते है. सो राजको पश्यन अनागत हमारे उपेरा
 द्वारा साधकों प्राप्त बन है, और गान दगाधकु साधन
 बना है; और गुणी इसी लोको आपके प्राप्त हुआ है,
 सो तु समों भेट हुआ है, तेमें तु निरुक्त आत्मा
 हुआ है, तेमें आगेकु अनादिक विमल आत्मा जये है
 सो स्वभावके रह शुद्धि का हुआ है. छमी जानते तु अष्ट
 है. ते कोउ अतीष्ट रूप प्राप्त होता है निमकर नि-
 कता उपलब्धी है. सो गुणों नहीं लभ, गुणों सब ध
 द्विषके विषय निवृत्तमान है. तेसे होत तेरेको वैराग्य हुआ
 है, ताते तु भेट है. हे रामछ। ते मसान आदिक क
 छे स्थानक है ता किने सबको वैराग्य उपलब्धी है. ते
 कष्ट नहीं, म जाना है. निनमें न कोउ अष्ट पुरष होता
 है. सो वैराग्यको दृष्टि गता है. और ते भूर्ध है, सो
 द्विष विषयमें आशान हो जाता है, ताते जिनको अकारन
 वैराग्य उपलब्धी है. सो अष्ट है; हे रामछ। ते भेट पु
 ३५ है, सो अपने वैराग्य अरु अकारके भय करे

સંસાર બંધનને મુક્ત હો જાતે છે. જેસે હરિદ બંધનકો તોરકે અપને બલસો નિકસ જાતા છે, તન મુખી હોતા છે, તેસે વૈરાગ અઘ્વાસકે બલકર બંધનને સ્તાની મુક્ત હોત છે. હે રામજી! વહ મંસાર બડા અનર્થરૂપ છે; જા પુરુષને અપને પુરુષાર્થ કરકે બંધનકો નહો તોચ્છા, તિનકો રાગ દોષરૂપો અખિ-જરાવત છે; અરુ જિન પુરુષને અપને પુરુષાર્થ કરકે સાચ્ચ ઓર કુ-રકો પ્રમાન કરકે સ્તાન સાધ્યા છે, સો ઉમ પદકો પ્રાપ્ત બવે છે. હે રામજી! શુભ શુન સાથ તેચી જુદિ નિર્મલ હોય ગહી છે; તેરા જો સિદ્ધાંતકા સાર બચન છે મો તેરે રિદમે પ્રવેશ કર રહેગા. જેસે ઉજ્જવલ બચ્ચકો કેસરકા રંગ શીથ્થ અઠ જાતા છે, તેસે તેરે નિર્મલ ચિત્તકો ઉપદેશકા રંગ લગેગા. જેસે સૂર્યકે ઉદયતે સૂર્યબંશી કમલ ખીજતે છે, તેસે તેચી જુદિ શુભ શુન કર ખીજ આઈ છે. હે રામજી! જો કંછુ સાચ્ચકા સિદ્ધાંત આત્મતત્ત્વ મેં ગુઝકો કહતા હો, તિસમેં તેચી જુદિ શીથ્થ પ્રવેશ કરેગી. જેમેં નિર્મલ જંઘમેં સૂર્ય-કા કાંતિ પ્રવેશ કરત છે, તેસે તેચી જુદિ આત્મતત્ત્વમેં શુ-દ્ધતા કરકે પ્રવેશ કરેગી. હે રામજી! મેં ગુમારે આગે હાથ જોરકે પ્રાર્થના કરત હો, જો કંછુ મેં ગુઝકો ઉપદેશ કરતા હો તિસવિધે તું આસ્તિક બાવના કરીયો, જો હનિ બચન કર મેરા કૃધ્યાન હોવેગા; અરુ જો ગુઝકો ધારૂના ન હોવે, તો પ્રત્ન મત કરના. જા શિષ્યકો ગુરુકે બચનમેં આ-સ્તિક બાવના હોવી છે, તિસકા શીથ્થ કૃધ્યાન હોતા છે; તાતે મેરે બચનમેં આસ્તિક બાવના કરિયો; ઓર જિસ-કર તું આત્મપદકો પ્રાપ્ત હોવેગા સો મેં કહતા હો. પ્રથમ-તો વહ કરજો અસાનિ જીવમેં અસલ જુદિ છે, તિનકા

સંગ ત્યાગ કરે; અર મોક્ષ દારૂકે જુ આ દારપાત છે, તિનમો મિત્ર બાવના ક; જન તિનમો મિત્રભાવ હોયગા, તબ વહ મોક્ષ દારમે પદુઆવ દેયમે; તબ આત્મ દરોન ગુઝકો હોયેમા; મો દારપાતકે નામ અવન ક;—સમ, મંતોય, ખિઆ, સ-અગ, વહ આમે દારપાત છે; જિન પુરપને ઈનમે બરા કિવા હે તિસના વહ મીય મોક્ષરૂપી દારૂકે અત ક રેતે હે, હે ગમછા! મો આરો બરા ન હોયે, તો લીનકો બરા કનો, અથવા રોકો બરા કર લે, અથવા એકમે બરા ક, જો એ, બરા હોયેમા, તો આરોઈ બરા હો જાયમે, ઈમ આમેકો પરસ્પર રેતે હે, જહા એક આતા હે તહા આમે આપે ગહતે હે. જ પુરપને ઈનમો રેતે કિવા હે સો મુખી બપે હે, તિનમે અધ્યાત્મક, આલિંગિક, આલિંગીય, તાપ જલાપ રાકતા નહી, જેસે બરખા કાનમે બહુન બગખાકે હોન બનકો દાવાનન જલાપ નહી રાકતા, તેમે જાનીકો અધ્યાત્મક આલિંગીય કંઈકો નાહી રેત. હે ગમછા! જિન એક પુરપને મંસારકો વિ રસ જનકર ત્યાગ કિવા હે, તિનમે સસારકા પદાર્થ ગિરાપ નહી રાકતા. અર જો મૂરખ હે તિનકો ગિરાપ રેતે હે, જેસે અધ્યાત્મ અવત પવનકે બેમસો વૃત્ત ગિર જાતે હે, પગ્ગુ કલ્પવૃત્ત ગિરતા નાહી, તેમે હે ગમછા! એક પુરપ વહી જિસમે મસાર વિગસ હો ગયા હે, સો કેવળ આત્મતત્ત્વની ઈચ્છા કરે; તિસ પરત્વન બપે હે, તિનકોઈ શ્વેતચિદ્વાક અવિકાર હે; સોઈ ઉગ્રમ પુરપ હે. હે રામછા! તુમી તેસા ઉજવત પાત્ર હે, જેસે કોમન પૃથ્વીમે ખીજ ખોતે હે, તેસે ગુઝકો મે ઉપરેય કંતા હો. આર

ਜਿਸਨੇ ਭੋਜਨੀ ਖਿਛਾ ਹੈ, ਆਰ ਸੰਸਾਰੀ ਆਰ ਗਤ
 ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਪਸ਼ੁਪਤ ਹੈ; ਐਥੇ ਪੁਰਖ ਵਲੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਸੰ-
 ਸਾਰ ਤਰਨੇਕਾ ਪੁਰਖਾਰਧ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਹੈ ਰਾਮਭ ! ਪਰਮ ਤਿਨਕੇ
 ਪਾਸ ਕਰਿਐ, ਜਨਮਵੇਸੇ ਆਏ ਜੇ ਮੇਰਾ ਪਰਮਾ ਉਤਰ ਦੇਨੇਕੇ
 ਸਮਰਥ ਹੈ; ਆਰ ਜਿਸਮੇਂ ਉਤਰ ਦੇਵੇਕੇ ਸਾਮਧੀ ਦਿਖਵੇਸੇ
 ਨਹੀ ਆਏ, ਤਿਸਮੇਂ ਪਰਮ ਕਰਨਾ ਨਾਹੀ; ਆਰ ਉਤਰ ਦੇਨੇਕੇ
 ਜੇ ਸਮਰਥ ਦੇਖਿਐ, ਆਰ ਤਿਸਮੇਂ ਅਸਤ੍ਵਕੀ ਭਾਵਨਾ ਨ
 ਹੋਵ, ਤਦ ਜਿਸਸੇ ਪਰਮ ਕਰਿਐ, ਕਹੈਨੇ ਜੇ ਵੰਝਕ ਪਰਮ ਕ-
 ਰਨੇਮੇਂ ਪਾਪ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਆਰ ਗੁਰਮੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਿਨਕੇ ਕਰਤਾ ਹੈ,
 ਜੇ ਸਰਸਾਰੇ ਵਿਰਯ ਹੋਵੇ; ਅਰ ਕੇਵਲ ਆਤਮਪਰਾਪਯੁ ਹੋਨੇਕੀ
 ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੇ; ਅਰ ਅਸਤ੍ਵਕਾ ਭਾਵ ਨ ਹੋਵੇ, ਐਸਾ ਪਾਤ੍ਰ ਦੇ-
 ਯਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ, ਹੈ ਰਾਮਭ ! ਜੇ ਗੁਰ ਅਰ ਸਿਖ ਦੋਨੋ
 ਉਤਮ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਤਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਯੇ; ਪਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕਾ
 ਸੁਫਲ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋ; ਜੇਕੇ ਕਥੁ ਗੁਰ ਸਿਖਕੇ ਸਾਧਨੇਂ ਅਨੰਤ ਕ੍ਰਿਪੇ
 ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਤੇਰੇਮੇਂ ਪੈਸਤ ਹੈ; ਆਰ ਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇਮੇਂ ਸ-
 ਮਰਥ ਹੋ, ਤਾਨੇਂ ਕਾਰਣ ਸ਼ੀਖ ਹੋਯੇਗਾ, ਆਰ ਜਿਨੇਨੇਂ ਚਿਨਕਾ
 ਟਾਗ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ, ਸੋ ਦੁ:ਖੀ ਹੈ, ਹੈ ਰਾਮਭ ! ਜਦਪਿ ਪਾਤ੍ਰਕਾ ਟਾਗ
 ਹੋਵੇ, ਤੇਜੀ ਐਕੇ ਮਾਧਨ ਤੋ ਅਧ ਕਰਕੇ ਮਰਾ ਕਰਨਾ; ਐਕੇਕੇ
 ਮਰਾ ਕ੍ਰਿਪੇਨੇਂ ਆਰੋਹੀ ਅਧੀ ਹੋਯੇ; ਅਰ ਤੇਰੀ ਯੁਧਿਮੇਂ ਗੁਰਮੇਂ
 ਗੁਰਮੇਂ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ; ਜੇਸੇਂ ਸੂਰ੍ਯਮੇਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਆਪਣੁਵੇ ਹੈ, ਤੇਸੇਂ ਸੰਤਨੇਂ ਅਰ ਸਾਧਨੇਂ ਜੇ ਨਿਰਮਲ ਗੁਰ ਕਹੈ ਹੈ,
 ਸੋ ਸਭ ਤੇਰੇਮੇਂ ਪੈਸਤ ਹੈ; ਹੈ ਰਾਮਭ ! ਅਧ ਤੁੰ ਮੇਰੇ ਅਧ-
 ਨਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭਾਵੈ; ਜੇਸੇਂ ਬੰਦਮਾਕੇ ਉਦਧਨੇਂ ਬੰਦਮਾਨੀ
 ਕਮਲ ਅਧੀ ਆਵੇ ਹੈ, ਤੇਸੇਂ ਗੁਰ ਗੁਰਕਰ ਤੇਰੀ ਯੁਧਿ ਅਧੀ
 ਆਵੈ ਹੈ, ਹੈ ਰਾਮਭ ! ਸਤਸੰਗ ਅਰ ਸਤਸਾਧਨਦੁਆਰਾ ਯੁਧਿਕੇ

લીકણુ કિને શીઘ્ર આત્મતત્વમે પ્રવેશ હોના,હે, તાને એક
 પુરુષ વહી હે, જિનને મસાગ્રો નિગસ જનકે ત્યાગ દિવા હે,
 અરુ મન અરુ મનસાગ્રએ જયન દૂગ આત્મપ. પાનેકા
 વન કગતા હે, મો અનિનાગી પડો ગામ હોના હે ઓ
 તે મસાગ્ર ત્યાગ કરે સમાગ્રી ઓર જમે હે મો મહા
 મૂન જડ હે; જેમે જલ મીનવતા કરે જમરુ દો જતા હે
 તેમે અવાની મુખંતા કરે દહ આત્મા માર્ગે જડ દોઈ
 રહે હે હે રામછા અવાનીકે ગિરિ ધિનમે દુગરાદી
 સર્પ મહા હે, મો કદાચિત રાતિ નહી પાવતા, અરુ આ
 ન.મો કબકુ પ્રકુચિત નહી હોના અરુ આરા કરે મન
 સકુચિત મહા હે. હે રામછા આત્મપ.કે સાક્ષાત્કારમે
 વિશે આનંદ આચાહી હે જેમે સૂરે આમે મિથકા
 આનંદ હોના હે, તેમે આત્મતત્વએ આમે દુગરા આ
 વન હે જળ આરાકેથી આવરન દુર હોવે તમ આત્મ
 પ.કા સાક્ષાત્કાર હોવે હે રામછા આરા તજ દુર હોવે
 જળ મતકી મગતિ અરુ મનસાગ્રકા બિચાર હોવે. હે રા
 મછા મસાગ્રી એક જગા જૂઝ હે, મો બેધરૂપી
 ખડગકર હેલા જતા હે, જળ મતમગ અરુ સતરાગ્રવ
 તિરન જુદિ હોવે, તજ મમારૂપી જમન જૂઝ નહ હો
 જતા હે જળ શુભ શુન હોતે હે, તમ આત્મતાન આપકે
 બિગાજતા હે, જહા કમન હોતે હે, તહા બોરે આપકે સ્થિત
 હોતે હે, તજ શુભ શુનમે આત્મતાન મહા હે. હે રામછા
 શુભ શુનરૂપ વનકર જળ હરગરૂપી મિથ નિશ્ચ હોના હે
 તજ આત્મારૂપી ચદ્રમાકા સાક્ષાત્કાર હોના હે, જેમે

ચંદ્રમાટે ઉદય હુવે આકાશ રોબળા છે, તેસે આત્માટે સાક્ષાત્કાર હુવે તેરી જુદિ ખિલેગી.

છતિશ્રી યોગચારિણે યુગુહુ પ્રકરણે વસિષ્ઠોપદેસો નામ
એકાદશઃ સર્ગઃ ૧૧

વસિષ્ઠોવાચ. હે રામજી! અન તું મેરે બચનકા અધિકારી છે, કહેતે જો, તપ, વિગમ, વિચાર, મંત્રોત્તર, આદિ જો મુળ યુગ સંત અરે સાચને કહે છે. સો સખ તેરેમે પૈપત છે; તાતે તું મેરે બચનકો સુન, સો રજ તમ યુગકો ત્યાગકર શુદ્ધ સાત્વિકવાન હોકર યુગ.—ગાનમ જો વિચરેપ અર તામમ જો લખ નિદ્રામે હોત છે મો દોકઠા ત્યાગ કરે સુન. જેતે કષ્ટુ જિનામુકે યુગ સાચમે જનન કિયે છે. મો સખ કા તું સંપંત હો, તાતે મેરે બચનકા તું અધિકારી છે; ઓર મૂર્ખકો મેરે બચનકો અધિકાર નહી. હે ગમજી! જેસે ચંદ્રમાટે ઉદયે ચંદ્રકાંત મની દ્રવીશત હોતી છે, તખ નામે. તે અમૂળ રરતા છે; ઓર ખપરકી શિલા છે, તિનતે દ્રવીશત નહી હોતા છે; તેમે જો જિસામુ હોતા છે, તિસકો પરમાર્થ બચન લગતા છે; અર અચાનીકો નહી લગતા; હે રામજી! શિખ તો શુદ્ધ પાત્ર હોવે, અર ઉપદેશ કા નેહારા સારવાન ન હોવે તો ઉસકો આત્માકા સાક્ષાત્કાર નહી હોવે, જેસે ચંદ્રમુખી કમજની નિર્મલ હોય, અર ચંદ્રમા ન હોય તખ પ્રકુલિત નહી હોવી તેસે. તાતે તું મોક્ષકા પાત્ર છે; અર મેખી પરમચુર હો; મેરે ઉપદેશ કર તેરા અચાન નષ્ટ હોય જલેગા. મે મોક્ષકા ઉપાય કહતી હો, તિસકો તું જસે પ્રકાર ખિચારેગા. જેતી કષ્ટુ

મધીનરૂપી મનગ્રી વૃત્તિ છે, તિનકા અભાવ હો જાયગા; જેમ
મહા પ્રયત્ને મૂંઝા મંદગત્યલ પર્વત જાત જાતા છે; તાંતે
હે ગમજી ! વેગાગ અર અવ્યામકે બજકા હસિ મનકો
અપને નિષે સીન કા સાંતાત્મા હોવછી; તેને બાવકા
વસ્થામાં સેકર અવ્યાસ કા ગખ્યા છે, તાંતે મન ઉપસમ
પાયકે આત્મપદકો પ્રાપ્ત હોનેગા, હે ગમજી ! સત્મગ
અર સતસાત્ર દ્વારા જો આત્મપદ પાયા છે, સો ગુપ્તી
બધે છે; ફિર તિનકો દુઃખ નહી લગતા; કહે તે જ દુઃખ
દેહાબિમાનકા દોતા છે, મો દેહમ અબિમાન તો ઉનને
ત્યાગ દિયા છે, જેમ જિમને દેહકા અબિમાન ત્યાગ દિયા છે, અર
દેહકા આત્મતા કરકે મહુમી સહન નહી કરતા, તાંતે ગુપ્તી
રહેતા છે. હે ગમજી ! જિનને આત્માકા બધ ધરકે બિ
આગદાગ આત્મપદકો પાયા છે, મો અધૂરિમ આનંદક
સદા પૂર્ત છે; સમ જગત નિસકો આનંદરૂપ બાસતા છે,
અર જો અમઅવધારી છે, તિનકો જગત અનર્થરૂપ બા
સતા છે. હે ગમજી ! સસરનેરૂપ જો વહ સંમાર સર્પ છે,
સો અતાનિકે હંમે દડ હો ગયા છે, સો જોગરૂપી ગા
રડ મંત્ર કગે નટ હો જાતા છે; અન્યથા નહી હોતા,
ઓર સર્પકા બિા છે, મો એ જન્મમે મારતા છે; અર
મંમરનરૂપ જો ગિપ છે, નિસકરે અનેક જન્મ પાયકે મ
રતા ચલ્યા જાતા છે; સાંતિવાન કદાચિન્ નહી હોતા, હે
ગમજી ! જિન પુરૂષ સતસંગ અર સતસાત્રકે બચનદ્વારા
આત્મપદકો પાયા છે, સો આનંદિત બધે છે; અર અંત
બ્રહ્મિર સબ જગત પંતકો આનંદરૂપ બાસતા છે, અર
મખ કિવા કરનેમે આનંદ વિધામ છે, ઓર જિનને સ

तसंग अइ सतशास्त्रका बित्थार लाग्या हे, अइ संसारके
 सन्मुख हे. तिमकर तिसको संसार अनर्थरूप हे, सो ऐसा
 दुःख देने हेः—जेसे सर्पके दंसते दुःखी होते हे, अइ
 शास्त्रकर धाम्येत होते हे, अइ अग्निमें परेकी नांछ न
 धते हे, अइ जेवरीके साथ बंध होते हे, अइ बंध रूपमें
 गिरेने कष्ट पाते हे; तेसे संसारमें मनुष्य दुःख पावने हे.
 हे रामछा ! जिन पुरुष सत्संग अइ सतशास्त्रद्वारा
 आत्मपदको नहीं पावा, सो ऐसे कष्ट पाते हे, सो नगद्वेषी
 अग्निमें जलते हे; अश्विके बिर पीते हे; पापानकी
 परजाकर युग्न होते हे; कोष्ठमें पीडते हे; अइ शास्त्र
 साथ कटते हे; धर्मादिक जे जडे कष्ट हे, सो तिनको
 प्राप्त होते हे. हे रामछा ! ऐसा दुःख कोठ नाहीं !
 जे धर्म छपको प्राप्त नहीं होता; आत्माके प्रमादसो मग
 दुःख होते हे; अइ जिन पदार्थको यह रमनीक लगते
 हे, सो यककी नांछ बंधन हे; कलकु स्थिर नहीं रहते;
 सतभारगको त्यागकर जे धनकी धम्या करते हे, सो महा
 दुःखको प्राप्त होते हे. अइ जिन पुरुषने संसारको वि-
 रस लग्या हे, ओर पुरुषार्थकी तरक् दृढ़ जये हे, तिनको
 आत्मपदकी प्राप्ति होती हे. हे रामछा ! जे पुरुषको
 आत्मपदकी प्राप्ति बध हे, तिनको फिर दुःख नहीं होता,
 ओर तिनके दुःख जे नष्ट नहीं होते, तो जानके निमित्त
 पुरुषार्थ कोठ नहीं करता. जे अज्ञानी हे तिनको संसार
 दुःखरूप हे, अइ ज्ञानीको सग जगत आनंदरूप हे;
 अपने आपुर्ध हे; उनको धम कोठ नहीं रहता. हे रा-
 मछा ! ज्ञानवानमें नाना प्रकारकी बेष्टाणी दृष्ट आती

તૌબી મદા રાતરૂપ છે, અર આનંદરૂપ છે; સમારકા
 દુઃખ કોઈ નહીં પરસ કરી શકતા; કહે તે ને તિનને
 જ્ઞાનરૂપી કવચ પહિચા છે, હે ગમછા! જ્ઞાનવાનકોબી
 દુઃખ હોતા છે, બરે બરે યશ્વર્ષિ, અર રાજર્ષિ બહોત
 જ્ઞાનવાન બને છે, મોહુ દુઃખકો પ્રાપ્ત હોને છે, પગ્નુ દુઃખ
 ખમો આગુ નથી હોને, કહો ને જ્ઞાનવાનને જ્ઞાનકા
 કવચ પહિચા છે, તાને કોઈ દુઃખ પરસ નહીં કરતા,
 અર અનરતે સદા રાતરૂપ છે; ઇસ પ્રકાર ઓરબી ને
 જ્ઞાનવાન ઉત્તમ પુરુષ છે મો રાતરૂપ છે, તાકો કર્ગાકા
 અભિમાન કોઈ નહીં કરતા, હે ગમછા! અજ્ઞાનરૂપી
 ને મેધ છે, નિસકર મોહરૂપી કુહાડાના જુઓ છે, સો જ્ઞા
 નરૂપી ગરજાન કરે નટ હો જતા છે તાને સ્વમત્તાકો પ્રાપ્ત
 હોય છે; અર સદા આનંદકર પૂગ્ન છે, હે ગમછા! ને
 કછુ કિયા કરે છે, મો તિનકો વિનાસરૂપ છે અર સખ
 જગન્ આનંદરૂપ છે, અર રાગીરૂપી મ્થ, હ્રિવરૂપી અથ,
 ઓર મનરૂપી મ્થા, તાસો અથકો ખેંચતા છે; અર જુ
 હિરૂપી મ્થ વહી છે, નિસ રયમે વહ પુરુષ બેઠા છે, અર
 હ્રિવરૂપી અથ હસકો ખોટે માગ્ગમે ડારને છે; અર
 જ્ઞાનવાનકો હ્રિવરૂપી અથ છે મો એસે છે ને જહા જાતે
 હે તહા આનંદરૂપ છે, કિમી દોરમે જેદ નહીં પાવતા;
 સખ કિયામે ઉનકો વિનાસ છે, સર્વત આનંદ કર તૃપ્ત
 મેતે છે.

હતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે સુસુષુ પ્રકરણે વસિષ્ઠોપદેશ કથન
 નામ દ્વાદશઃ સર્ગઃ ૧૨

वशिष्ठोवाच हे रामञ्च! दुःखको आश्रयकर, जे तेरा
 हृदय पुष्ट न होवे, जहुगी संसारके छटि अनिष्ट कर्मकर
 अजायमान न होवे; जिस पुरुषको धर्म प्रकार आत्मपदकी
 प्राप्ति भई है, सो परम आनंदित बने है; सोइके कर्त्ता
 नाहीं है, न बांछना करता है, उपाधित रहित परम
 शान्तिरूप अमृतकर पूरन होय रहे है; सो पुरुष नाना
 प्रकारकी चेष्टा करते दृष्ट आबते, पंगु कुछ नहीं करते,
 जहां उनके मनकी वृत्ति जलति है, तहां आत्मसत्ता जा-
 सती है, सो आत्मानंदकर पूरन होय रहे है. जैसे पूर्ण-
 भासीका अंद्रमा अमृतकरी पूर्ण रहता है, तेमें तानवान
 परमानंदकरी पूरन रहता है. हे रामञ्च! यह जे में
 दुःखको अमृतरूपी वृत्ति कही है, धिसको जन्म जनेगा तज
 दुःखको साक्षात्कार होवेगा; जन्म निमको आत्मज्ञानकी प्राप्ति
 होती है, तज सज दुःख नष्ट हो जते है; जैसे अंद्रमाके
 मंडलमें अंधकार नहीं होता, तेमें तानीको अशान्ति कबहु
 नहीं होती. और जे कुछ किया करता है, तिसमें दुःख
 पावता है; जैसे ककरके घुम्बमें कंठकी उत्पत्ति होती है,
 तेमें अज्ञानीको दुःखकी उत्पत्ति होती है. हे रामञ्च!
 धिस छवको मूर्खता करके नई दुःख प्राप्त होते है, ऐसा
 दुःख अद्भुत और कोढ़ नांही, अरु किसी आपदा करके
 भी ऐसा दुःख नहीं होता; ऐसा दुःख मूर्खता करके
 पाने है ऐसा दुःख कोढ़ नांही. हे रामञ्च! हाथमें
 डीकरा जे अंजणके घग्गी निष्ठा गृहण करे, और आत्म-
 तत्त्वकी निश्चासा होवे, तज अपर धिधर जितने अष्ट है,
 तामें मूर्ख जे है; नि मर ६२

करनेको मोक्ष उपाय में रहता हो है रामछा ! यह मोक्ष
 उपाय पञ्चम मोक्ष करने है; बहुत यदि सम्भल होवे,
 अर्ध यह जो पञ्चम के करनेवाली होवे, और मोक्ष
 उपाय सास्त्रों के बिना, तो तिसकी मूर्खता बढ़ हो न
 वेगी, और आत्मपत्नी प्राप्ति होगी, जेना आत्मनो
 वश हो न यह सास्त्र है तेसा और सास्त्र विनोकी विषे
 कोउ नाही जाना प्रसंगे दृष्टान महित धर्तिहाम ते जने
 तिसको जन्म बिनारेना तन परमानन्दको प्राप्त होवेगा,
 अमानन्दपी निमिर नाश करनेको सानन्दपी सिताका है,
 जेसे अन्तरेको सुख नाश करता है, तेमें अस्तानको
 यह सास्त्रना बिना नश करता है है रामछा तिस
 प्रकार धर्मका कथान होता है सो अन्त को सुख जो
 सानवान है सो सास्त्रको उपदेश करे, और अपन अनुभवमें
 सान पावे, जन्म सुख और सास्त्र और अपना अनुभव
 यह तीनो धर्म न मिले तन्म धर्मका न जाना न होरे, जन्म
 क्षणी आनन्द आनन्दो प्राप्त नही जस्य, तन्मगी दृढ
 अपासा करे, तिस अन्त आनन्दो प्राप्ति करनेहारा में
 सुख हो। श्रव भावना में परम भिन्न हो जेसा भिन्न
 अपन कोउ नाही, हमारी सगती श्रमे आनन्द प्राप्त के
 करनेवाली है; ताने जो कुछ में केहेना हो सो कृ कर, है
 रामछा ! यह जो ससांगे रोग है, सो छिनमाव है ताते
 धर्मो लाग कहु, और विषये परिनाममें दुःख अनन्त
 है, धर्मो दुःखरूप बनकर लागे, और हम सांगिने
 सानवानका संग करे और हमारे जमनेके बिनागते तेरे

हमारे भोग प्रीति करी है, तिसको हमने आनंद पदकी प्राप्ति कर दीनी है, जिस आनंदमें अन्नादिक आनंदित भवे है; और ज्ञानवानहु आनंदित भवे है, सो निर्दुःख पदों प्राप्त भवे है. हे रामछा ! येष्ट पुरुष सोई है; जने हमारे साथ प्रीति करी है. जिसने संत और सांख्यके नियारद्धारा दशकों अदृश्य जन्मा है, और निर्णय हुवा है; आत्माका प्रभाव छपकों घिन करता है; अस्थानीका हृदयरूपी कमल तनभग सकुम्भा रहता है, जन्मभग तृष्णारूपी राज होवी है; जन्म ज्ञानरूपी सूर्य उदय होता है, तन तृष्णारूपी राज नष्ट हो जाती है. और हृदयरूपी कमल आनंदकर जिला आते है. हे रामछा ! जे पुरुषने परमार्थ भारगों त्यागवा है, और संसारका ज्ञानवान अर्थात् जोगमें मग्न हुवा है, तिनको तुं भेड़क जलन, जैसे कीममें भेड़क पखा राज करता है, तेसा वह पुरुष है. हे रामछा ! यह संसार जगा आपदाका समुद्र है; तामे जे डोड येष्ट पुरुष है, सो सतसंग और सत्याखे नियार करे संसार समुद्र उद्वंधता है, और परमानंदको प्राप्त होता है. आदि, अंत, मध्य, रहित निर्णय पदों प्राप्त होता है; और जे संसार समुद्रके सम्मुख हुवा है, सो दुःखते दुःखरूप पदों प्राप्त जवा है, कष्टते कष्ट, नरकों प्राप्त होता है. जैसे जियकों जिय जल तिसका पान करता है, सो जिय उसकों नारा करता है, तेमें जिस पुरुषने असत्य जलनके बहुरी संसारके ओर जलन करता है, सो मृत्युको प्राप्त होता है. हे रामछा ! जे पुरुष आत्म पदते विमुक्त है, और आ-

ਲਾਗ ਕਰੋ ਮਸ਼ਾਰਫ਼ੀ ਆਪੋ ਧਾਨਾ ਹੈ, ਸੋ ਨੇਮੋ ਫ਼ਿਮਕਿ ਧ
 ਮੇ ਅਮੀ ਲਗੀ, ਅਰ੍ਹ ਨੂਨਕਾ ਧਰ, ਅਰ੍ਹ ਨੂਨਕੀ ਸਲਾ
 ਕੀਕੇ ਰਾਖਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਮੋ ਨੇਮੋ ਨਾਸਕੇ ਪਾਏ ਤੇਮੋ ਨਾਮ
 ਮੂਲਖੇ ਪਾਮ ਹੋਵਹਿਐ; ਆਰ ਮਸਾਰੇਕੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਖਕਰ ਮ
 ਮ ਵੀਰਪਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਮੋ ਸੁਖ ਨਿਯੁਧੀਕਾ ਅਮਰਾ ਨੇਸਾ ਹੈ,
 ਕੀ ਹੋਵੇ ਹੋਵੇ ਮਿਟ ਜਾਵੇ, ਸਿਧਾ ਨਹੀ ਮੁਹੇ, ਤੇਸਾ ਮਸਾਰਕਾ
 ਦੁਖ ਆਗਮਾ ਪਾਓ ਹੈ, ਹੈ ਰਾਮਭਾ। ਧਰ ਮਸਾਰ ਅਵਿ
 ਥਾ ਕਰੇਕੇ ਆਸਤਾ ਹੈ ਅਰ੍ਹ ਨਿਥਾ ਕਰੇਕੇ ਆਨ ਹੋ ਜਾਤਾ
 ਹੈ; ਨਿਥਾਰ ਕਰੇਕੇ ਆਨ ਨੇ ਨਹੀ ਹੋਤਾ, ਤੋ ਨੁਮਕੇ ਉਪਦੇਸ਼
 ਕਰੇਕੇ ਕਾਮ ਨਾਹੀ ਧਾ, ਮੋ ਤੋ ਨਿਥਾਰ ਕਰੇਕੇ ਆਨ ਹੋ
 ਜਾਤਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ੀ ਆਨੇ ਪੁਰਪਾਥ ਅਹਿਐ, ਨੇਮੋ ਆਪਮੋ
 ਦੀਪਕ ਹੋਵੇ, ਅਰ੍ਹ ਅਪ ਰੂਪਮੋ ਮਿਰੇ ਮੋ ਮੂਰ੍ਯਤਾ ਹੈ ਤੇਮੋ ॥
 ਸਾਭ ਅਮਕੇ ਨਿਵਾਰਨਹਾਰੇ ਯੁਕ ਸਾਥ ਵਿਸ਼ਮਾਨ ਹੈ ਨਿਨਕੀ
 ਰਾਮਨ ਨ ਆਵੇ ਮੋ ਮੂਰ੍ਯਤਾ ਹੈ ਰਾਮਭਾ। ਨੇ ਪੁਰਪ ਮਨਕੀ
 ਮਗਤਿ, ਅਰ੍ਹ ਸਾਭਾਯਕੇ ਵਿਆਧਾਗ ਆਤਮਪਰੇਕੇ ਪਾਧਾ ਹੈ
 ਸੋ ਪੁਰਪ ਕੇਵਨ ਕੈਪਤ ਆਪਕੇ ਪਾਮ ਆਵੇ ਅਰ੍ਹ ਧਰ ਨੇ
 ਸੁਖ ਯੋਗਯੋਕੇ ਪਾਮ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਅਰ੍ਹ ਮਸਾਰ ਅਮ ਨਿਨਕਾ
 ਨਿਵਾਰ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਹੈ ਰਾਮਭਾ। ਧਰ ਮਸਾਰ ਮਨਕੇ ਸੁਮਰਨੇ
 ਉਪਲਾ ਹੈ, ਮੋ ਖੁਸ਼ੀ ਕਲਾਪ ਆਪਨ ਕਰੇਕੇ ਨਹੀ ਹੋਨਾ ਹੈ
 ਅਰ੍ਹ ਧਨ ਕਰੇਕੇ ਨਹੀ ਹੋਨਾ ਹੈ, ਭਲ ਕਰੇਕੇ ਨਹੀ ਹੋਨਾ ਹੈ
 ਅਰ੍ਹ ਧੀਰ ਅਰ੍ਹ ਦੇਵਦਾਰ ਕਰੇਕੇ ਨਹੀ ਹੋਨਾ ਹੈ, ਐਥਰ੍ਧ
 ਕਰੇਕੇ ਨਹੀ ਹੋਨਾ ਹੈ, ਐਥ ਮਨਕੇ ਆਨੇਨੇ ਕਲਾਪ ਹੋਨਾ ਹੈ
 ਹੈ ਰਾਮਭਾ। ਨਿਸਕੇ ਸਾਨ ਪਰਮਪਦ ਕਰੇਕੇ ਹੈ ਆਰ ਨਿਸਕੇ
 ਰਸਾਖਨ ਕਰੇਕੇ ਹੈ, ਨਿਸਕੇ ਪਾਏਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਸ ਨਹੀ ਹੋਵੇ,
 ਅਰ੍ਹ ਅਮਰ ਹੋਵੇ, ਅਰ੍ਹ ਸਭ ਸੁਖਕੀ ਪੂਰ੍ਯਤਾ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ

साधन ममता अरु संगोप है; छिन्नकर ज्ञान उत्पन्न होता है
 सो आत्मज्ञानरूपी ओंके जृम्भ है, निमग्न कूब मांति है ;
 अरु रिगति छसिका इव है; जिस पुरुषको यह ज्ञान प्राप्त
 हुवा है, सो सातिवान हुवा है; सो निर्दोष रहता है,
 तिसको मगारका ज्ञावाभावरूप रक्षी नही है, जेमें
 आकाशमें सूर्य उदय होता है, तज जगत्की क्रिया
 होती है, द्विर जगत् मो अदृश्य होता है, तज जगत्की
 क्रियाभी क्षीन हो जाती है; जेमें तिस क्रिया होने न होनेमें
 आकाश ज्यों ही त्यों है तेसे ज्ञानवान सदा निर्दोष है, तिस
 आत्म ज्ञानकी उत्पत्तिका उपाय यह भग्न अक्षु शास्त्र है,
 हे रामछा जे पुरुष छस मोक्षोपाय शास्त्रको अक्षु संयु-
 क्त परे अथवा शुने तो पाछ दिन मो मोक्षका जागी होय
 रहे; अरु मोक्षके मार द्वाग्पाय है सो में तुमको कहता हों;
 सो छिन्नमेंने ओंके जगत् अपने वरा होय तज मोक्षद्वाग्में
 छसिका शीघ्र प्रवेश होवे; सो आर्गेडा नाम कहों सो मुन,
 हे रामछा यह सभ छसको परम विश्रामका कारन है, अरु
 यह संसार जे द्विजता है, सो मरिधनकी नक्षिपत है; छसको
 दृष्टकर भूर्ज अस्तानीरूपी जे भृग है, सो सुजहूप जल
 जलकर दोरता है, अरु सातिकों नही प्राप्त होता; जगत्
 समरूपी भिद्यकी ज्वरणा होवे, तज सुज्ही होवे, हे रामछा।
 सभमो परम आनंद है, अरु सभसो परमपद है, ओर
 रिचपद है; जिस पुरुषने सभ पाया है सो संसार समुद्र-
 ते पाउ हुवा है; तिसको रात्रु मो मित्र हो जाती है, हे
 रामछा। जगत् अंदरका उदय होता है, तज अभूतकी कष्टा
 दुखी है, अरु शीतलता होती है; तेसे तिसके हृदयमें स-

મહાપી ચંદ્રમા ઉદય હોતા હે, તિસકે સખ તાપ મિટ જાને
હે, અરે પરમ ગાતિવાન હોતે હે હે ગમજી । ૫૬ વેળાકે
અમૃત મમાન હે, વહી પરમ અમૃત હે; સમ કમ્મે ઈસકે
પરમ સોખા પ્રાપ્ત હોતી હે જેમે પૂનગામિકે ચંદ્રમાકી કાતિ
પરમ ઉત્પત્ત હોતી હે, તેમે મમમે પાપકે ઉસરી ઉત્પત્ત
કાતિ હોતી હે. જેમે વિપ્લવકે નો દુલ્લ હે મો એક તો
અપને મરીમમે હે, દુસરા સનમે દે; તેમે ઈસકે નો હુલ્લ હોતે
હે, એક અપને સરીમમે દુગગ સમખી ઈનકા હુલ્લ હે તા હે,
એસા આનદ અમૃતકે પાન ઝિવેદુ નહી હોતા. અરે
લગભીકી પ્રાપ્તિએની નહી હોતા; જો આનદ સમનાનકો
હોતા હે. હે રામજી । પ્રાનહુતેની પ્રિય કોઈ હોતે, સો
અંતર્યામીનકર ફિર પ્રાન હોવે, તેસા આનદ નહી હોતે, એસા
આનદ સમનાનકો હોતે. તિસકે રંગેન કમ્બી આ
નદ પ્રાપ્ત હોતા હે; અરે એસા આનદ મજાકોની નહી
હોતા, જો બાહિરે એટ મત્રી હોતા હે, અરે અંતરેને મુ
દર મિથા હોતિહે, તિનકમ્બી એસા આનદ નહી હોતા,
જેસા આનદ મમમખલ પુરષકો હોતા હે હે ગમજી ।
નિશ પુરષકો સમખી પ્રાપ્તિ બર્હ હે, મો બદના કમ્બે
જોગ હે અરે પુજાને જોગ હે; નિસકે સમખી પ્રાપ્તિ બર્હ
હે, નિસકો ઉદ્દેગ નહી આવે, અરે લોકહુ તે ઉદ્દેગ નહી
પાવે, ઉસકી ક્રિયા અમૃત મમાન હે, અરે બચનની ઉમકે
અમૃતકી નાંઈ મીઠે હે; જેસે ચંદ્રમાકી કીરન શીતલ
અરે અમૃતરૂપ હે સો સખકો હૃદયારામ હે જેસે સત જ
નકે બચન હે. નિશ પુરષકો સમખી પ્રાપ્તિ બર્હ હે, તિ
સકી સંગતિ જગ્ગ ઈમી છવકો પ્રાપ્ત હોતી હે, તખ

સખ પરમ આનંદિત હોતે હે. હે ગમછ ! જેસે બાઝક માતાકો પાપકે આનંદિત હોતા હે, તેસે નિસકોં સમજી પ્રાપ્તિ બઈ હે. નિસકા સંગર છવ અધિક આનંદવાન હોતા હે. જેમે કિસકા બાંધવ મુવા હુઆ ફિર આવે, -
 ઓર હંસકે આનંદ પ્રાપ્ત હોયે, તીમનેતી અધિક આનંદ સમ મપત પુરપુકોં પાપકે હોતા હે. હે રામછ ! એસા આનંદ અકુવર્તી રાજકે પાપેતેલી નહીં હોતા, અર ત્રિલોકીકા રાજ પાપેતેલી નહીં હોતા. નિસકોં સમજી પ્રાપ્તિ બઈ હે, નિસકે રાત્રીની મિત્ર હો જાતે હે નિસકર કછુ બપખીત નહીં હોતા અર સર્પકા બપખી નિસકોં નહીં રહતા; સિદ્ધકા બ-
 વખી તિમકોં નહીં રહતા; ઓગહુ કિસીકા બપ નહીં રહતા; સદા નિર્ભય શાંતરૂપ રહતા હે. હે રામછ ! મેં કોઈ કદ આપ પ્રાપ્ત હોયે, ઓર કાલકી અમિ આપ લગે, તોની સો અંધાપમાન નહીં હોતાં, સદા શાંતિરૂપ રહતે હે; જેસે શીતલ આંદની અંદ્રમામે સ્થિત હે, તેમેં જો કછુ મુબ મુન અર સંપદા હે, સો સખ સમવાનકે હૃદયમેં આપ સ્થિત હોતે હે. હે ગમછ ! જે પુરપ 'અધ્યાત્મકાંદિ' તાપકર જાણતા હે, નિસકોં હૃદયમેં સમજી પ્રાપ્તિ હોયે, તખ તાપ મિટ જાતે હે. જેસે તખ પૃથ્વી વર્ષા કરેકે શીતલ હો જાતી હે, તેસે ઉસંકા હૃદય શીતલ હો જાતા હે. નિસકોં સમજી પ્રાપ્તિ બઈ હે, સો સખ ક્રિયામેં આનંદરૂપ હે, નિસકોં દુઃખ કોઈ નહીં રપરાં કરતા; જેમેં વગર સિદ્ધકોં જ્ઞાન વેધ નહીં રાકતા, તેમેં નિસ પુરપને સમરૂપી કવચ પહિર્યા હે, તિનકોં અધ્યાત્મકાંદિ તાપ બેધ નહીં રાકતા; વહ સર્વદા શાંતિલરૂપ રહતા હે. હે રામછ ! તપશી, પંડિત, વાસિક, મિનારપ, સો

પૂજા માન કરને લોગ છે, પરંતુ જિમકો સમજી પ્રાપ્તિ બાઈ
 છે મો રાગને ઉત્તર છે. મો મુખકો પૂજને લોગ છે ઉસકે
 મનકી રૂચિ આનમતને ગૃહન કરી છે અર મન કિયાનમ
 મોહન છે. જિમ પુરુષો રાગ, માર્ગ, રૂપ, ગત, ગધ
 પદ ઇંદ્રિયે વિષા ઇટ અનિષ્ટમે ગગ દોગ નાહી હોત,
 તિસકો માતામા કહત છે. હે ગમછા! જો નમારે રમતી
 પદાર્થમે જામાન નહી હોત, અર આત્માનંદરૂપ પૂજન છે,
 તિસકો માનિવાન કહેને છે, યામે મમારે શુભ અશુભ,
 મલીનપતા નહી ભગવા; આ નિર્નેય ગહતા છે. જેમે
 આધાર સમ પદાર્થને નિર્નેય છે, તેમે માનિવાન અદા,
 નિર્નેય ગહતા છે. હે રામછા! એસા જો પુરુષ છે મો
 ઇટ વિાપરી પ્રાપ્તિને હાખવાન દોને નહી, અર અનિષ્ટ
 વિરતી પ્રાપ્તિને મોહવાન હોગા નહી, અર અતરને મદા
 માત ગહતે છે; ઉસકો ગેડ દુખ સર્ગ નહી કરતા, અપને
 આપને મના પરમાનંદરૂપ ગહતા છે; જેમે સુરે ઉદય હુને
 અંતર નટ દો જાગા છે; તેમે શાનિકે પાવે રાગ દુખ
 નહ હો જાગા છે; મદા નિર્નિકાં ગહતે છે. હે રામછા! મો
 પુરુષ રાગ એટા કરતે કૃષ્ટ આતે છે, પરંતુ મદા નિર્નિકાં રૂપ
 છે; દોડ દિસા ઉગરે માર્ગ નહી કરતા, જેમે જનને કમન
 નિર્નેય ગહતા છે, તેમે માનિવાન સદા નિર્નેય ગહતા છે. હે
 અમછા! જો પુરુષ જો ગગ નપદરે પાવડ અર જડી
 આપડો પાડ઼ જોડા તો અનમ ગહતા છે, મો માનિવાન
 રહિયે. હે ગમછા! જો પુરુષ માનિને ગહિત છે, તિસકો
 અિત જિન જિન ગગ દોડત તપતા છે; અર તિસકો
 શાતિષ્ટ પ્રાપ્તિ બાઈ છે, સો અનમંદિર નીતય છે; અર

સદા એકરસ હે; જેસે દિમાલય સદા શીતલ રહતા હે,
તેસે વહુ સદા સીતલ રહતા હે; વાકે મુખજી કાંતિ બહોળ
મુંદર હો જાતી હે; જેસે નિઃકલંક ચંદ્રમા હોયે, તેસે
સાંતિવાન પુરુષ નિઃકલંક ગદા હે. હે રામજી! નિસકોં
સાંતિ પ્રાપ્ત બઈ હે. મો પરમ આનંદિત હુયે હે; પરમ
માન તિસકોં પ્રાપ્ત હોત હે. ચાની ઈસકિં પરમપદ કહતે
હે; નિમકોં પુરુષાર્થ કરના હે, તિસકોં સાતિજી પ્રાપ્તિ કરની
ચહિયે. હે રામજી! જેમે મેને કહ્યા હે, તિસ કમ કરકે
સાતિકા ગૃહલ કરો, તખ સંસાર સમુદ્રકે પાર પહુંચોગ.

ધૃતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠે યુયુધ્તુ પ્રકરણે સમ નિરૂપણ
નામ બીસોધરાઃ સર્ગઃ ૧૩

વસિષ્ઠોવાચ. હે રામજી! અખ નિચારકા નિરૂપન શુન.
જખ હુલ્લ શુદ્ધ હોતા હે, તખ નિચાર હોતા હે; અર
સાચાર્ય નિચારદ્વારા શુદ્ધિ લીક્ષણ હોતી હે. હે રામજી!
અસાનરૂપી જોખન હે, તિમમે આપદરૂપી બેલીજી ઉ-
ત્પત્તિ હોતી હે; તિસકોં નિચારરૂપી ખડ્ગ કરકે કાટેગા,
તખ સાંત આત્મા હોયેગા; અર મોહરૂપી હસ્તી હે, જમો
છવકા હુલ્લ કમલકા ખંડ ખંડ કર કારતા હે, અંબિપ્રાંપ
વહ જો ઇટ અનિષ્ટ પદાર્થમે રાગ દોષકર છેલ્લા જાતા
નાહી; જખ નિચારરૂપી સિદ્ધ પ્રગટે, તખ મોહરૂપી હસ્તિકા
નાગ કરે; કિર સાંતાત્મા હોયે. હે રામજી! નિસકોં કહુ
સિદ્ધતા પ્રાપ્ત હુઈ હે. મો નિચાર. અર પુરુષાર્થકર બઈ
હે; જો રાજ્ય હોતા હે, સો પ્રથમ નિચારકર પુરુષાર્થ કરતા
હે, તિસકર રાજકોં પ્રાપ્ત હોતા હે. જખ, શુદ્ધિ અર તેજ,

ચતુર્થ જો પદાર્થકા આગમન, અરૂ પંચમ પદાર્થકી પ્રાપ્તિ
 હોવી છે, મો પાચોજી પ્રાપ્તિ બિચારકર હોવી છે; અર્થ
 વહ જો ઇદ્રિયોકા છુટના; અરૂ જુદી મો આત્મા આપીતી,
 અરૂ તેજ પદાર્થકા આગમન કનકી પ્રાપ્તિ બિચાર મો હોવી
 છે. હે ગમજી ! જિય પુરવતે બિચારકા આશય નિવા છે,
 મો બિચારકી દહતા કુરે; જિસકી વાઝા કુરે છે, તિસકો
 પાવતે છે, તાને બિચાર ઇસકા યમ મિત છે. જો
 બિચારવાન પુરવ છે, મો આપતામે મમ નહી હોતા. જોમે
 તુખી જનમે કુખન નાહી, તેમે વહ આપતામે કુખન
 નાહી. હે ગમજી ! વહ બિચાર મકુજ જો કરતા છે, રેતા
 છે, રેતા છે, સો સન કિયા સિદ્ધાન કાગનકુપ હોવી છે,
 ધર્મ, અર્થ, કામ મોહ બિચારકી દહતા કુરે સિદ્ધ હોતે છે,
 બિચારકૂપી કે પદ્ધતિ છે, તિસમે જિસકા અવ્યાગ હોતા છે,
 મોર્ પદાર્થકી સિદ્ધિ જો પાવતા છે " હે ગમજી ! શુદ્ધ
 વહજા બિચાર મૂલ્ય મર આત્મતાનકો પ્રાપ્ત હોતુ, જોમે
 બિપકમોક પદાર્થકા તાન હોતા છે, તેસે પુરવ બિચાર
 મો કે સત્ય અમત્યકો જુનતા છે અસત્યકો ત્યાગકર
 મત્યકી ઓ જાતન કિયા છે સો બિચારવાન કહતે છે
 હે ગમજી ! મસારકૂપી સમુદ્રવિષે આપતાકૂપી તગ્ગ અલતે
 છે, જો બિચારવાન પુરવ છે, મો સસારકે બાન અબાવમે
 કટવાન નહી હોતા છે જો કહુ બિચાર સકુજ કિયા
 હોવી છે, તિસકા પરિનામ મુખ છે જો બિચારબિન ચેટા
 હોવી છે, તિસકુ દુખ પ્રાપ્ત-હોતા છે હે ગમજી ! અવિ
 ચારકૂપી કટક મૃત્યુ છે, તિસને દુખકૂપી કમક પડે ઉત્પન્ન
 હોતે છે, અરૂ અવિચારકૂપી મન છે, તિસમે તુલ્લાકૂપી

પિરામની આપ નિચમી છે. જળ નિચારૂંપી સૂર્ય ઉદય
 હોતા છે, તળ અવિચારૂંપી રાત્રિ અરૂં વૃષ્ણારૂંપી પિરા-
 મની નષ્ટ હો જતી છે. હે ગમછ ! હમારા પછી આરિ-
 થાંદ છે, એ ગુમારે દુષ્કર્મો અવિચારૂંપી ગત્ર નષ્ટ હોઈ,
 વિચારૂંપી સૂર્ય કરૂં અવિચારિત ગમાર દુઃખકા નારા
 હોતા છે; જેમે ખાતક અનિચાર કરૂં અપની પરજીવાઈ
 ખેત્રાન કષ્ટકે બપડો પાવતા છે, અરૂં નિચાર કિયેતે બપ
 નષ્ટ હો જતો છે; તેસે અવિચાર કરૂં ગમાર દુઃખકો રોતા છે,
 આર રાત્ર માહસત મુકિતર નિચાર કિયેતે મંસાર બપ નષ્ટ
 હો જતો છે. હે ગમછ ! જહા નિચાર છે તહા દુઃખ
 નહીં હો; જેસે જહાં પ્રકાર હોતા છે, તહાં અંધકાર નહીં
 રહતા છે; જહાં પ્રકાર નહીં તહાં અંધકાર રહતા છે; તેસે
 જહા નિચાર છે, તહાં સમાર બપ નહીં છે, અરૂં જહાં નિ-
 ચાર નહીં તો મંસાર બપ રહતા છે; અરૂં જહાં આત્મ-
 નિચાર હોતા છે, તહાં સુખકો રેનહારે શુભ શુભ આપ સ્થિત
 હોતે છે. જેસે માન મરોતરમે કમલકી ઉત્પત્તિ હોતી છે,
 તેસે વિચારમે શુભ શુભકી ઉત્પત્તિ હોતી છે. જહા નિચાર
 નહીં તહાં દુઃખકા આગમન હોતા છે. હે રામછ ! એ
 કષ્ટ અવિચારકર ક્રિયા કરેતે છે, સો દુઃખકા કારન હોતા છે,
 જેમે સુહા ખીતકો ખાતકે મુચિકા નિકાસતા છે, સો જહાં
 ધકેટી હોતી છે, તહાં ખેલીકી ઉત્પત્તિ હોતી છે; તેસે અનિ-
 ચારકર મહ પ્રરૂપ મુચિકારૂંપી પાપક્રિયાકો ધકેટી કરતા છે,
 તિસેતે આપણરૂંપી ખેલી ઉત્પન હોતી છે, અરૂં અવિચાર-
 રૂંપી પુનાકા ખાવા રૂકા જૂઝ છે, તિસકો સુખરૂંપી ફલ
 આહોતે છે, તેઉ નહીં નિકસેતે છે; સો અવિચાર પ્રાસઘ

નામ છે, નિસ કરડે શુભ કિંવા ન હોયે; આર નિસકર
 સાસ્રાનુગાર કિંવા હોયે, નિસકા નામ નિચ્છા છે. હે
 ગમછા! નિસકરૂપી રાજ્ય છે, આર નિચ્છાકરૂપી ધુજન છે,
 જ્યાં નિસકરૂપી રાજ્ય આવતા છે, ત્યાં નિચ્છાકરૂપી ધુજન
 તિનકે સાપ કિંવા છે; આર જ્યાં નિચ્છાકરૂપી ધુજન
 આવતી છે, ત્યાં નિસકરૂપી રાજ્યભી આવતા છે. જો પુરુષ
 નિચ્છાર કરડે મંપન છે, જો પૂજને જોગ છે, નિસકે સખ
 કોઈ નમસ્કાર કરતે છે. જેમેં દુતિયકે ચદ્રમામેં સખ
 નમસ્કાર કરતે છે, તેમેં નિચ્છાવાનકેં સખ નમસ્કાર કરતે છે,
 હે ગમછા! હમારે દેખત દેખત આપ જુદિદુ નિચ્છાકી
 હલતાને મોક્ષ પત્તે પ્રાપ્ત બધ છે; તાને નિચ્છા સખકા
 પગ મિત્ર છે; નિચ્છાવાન પુરુષ અતર્વાહિઃ ગિતજ રહતે
 છે, જેમેં હિમાજન પર્વત અતર્વાહિઃ શીતન રહતા છે,
 તેમેં હલભી ગીતજ રહતા છે. દેખ! નિચ્છા કરડે એમે
 પદકેં પ્રાપ્ત હોતા છે. જો પદ નિત્ય છે, આર સ્વરૂપ છે,
 અનંત છે, પરમાનંદરૂપ છે, નિસકેં પાસકે નિસકા ત્યાગકી
 ઈચ્છા હોતી નહીં; એકા જૂહનરી ઇચ્છા નહીં હોતી છે;
 ઉનેકા ઈષ્ટ અનિષ્ટ વિ સખ મમાન છે; જેમેં તારકે
 હોનેમેં આર લીન હોનેમેં સમુદ્ર સમાન રહતા છે, તેમેં
 નિસકી પુરુષકેં ઈષ્ટ અનિષ્ટ વિષે સમાન રહતી છે, આર
 મંસારબ્રમ મિટ જતા છે; આધારોરનેં રહિત કેવળ
 એક તત્ત્વ ઉસકે પ્રાપ્ત હોતા છે. હે ગમછા! પદ જગત
 અપને મનકે મોહોં ઉપજતા છે, આર અવિચાર કરડે દુઃખ
 દાષ કિંવા છે, જેમેં અનિચ્છાર કરડે બાપકેં ચૈતાન્ય
 બાસતા છે, તેમેં ઈસકેં જગત બાસતા છે. જગત બ્રહ્મ

બિચારકી પ્રાપ્તિ હોયે, તમ જગત ભ્રમ નષ્ટ હો જાયે. હે
 રામજી! જિસકે હૃદયમે બિચાર હોવા હે, તહાં સમતાકી
 ઉત્પત્તિ હોતી હે. જેસે ખીજતે અંકુર નિકસ આવતા હે,
 તેમે બિચારને સમતા હોત આવી હે; અર બિચારખાન
 પુરૂષ જિસકી ઓર દેખતા હે, તિસ ઓર આનંદ દૃષ્ટ
 આવતા હે; દુઃખ કોઈ નહીં જાસતા હે. જેસે સુર્યકોં
 અંધકાર દૃષ્ટ નહીં આવતા, તેમે બિચારવાનકોં દુઃખ દૃષ્ટિમે
 નહીં આવતા; જહા અવિચાર હે તહાં દુઃખ હે; જહાં
 બિચાર હે તહાં સુખ હે; જેમે અંધકારકે અભાવ હુવે જૈ-
 તાલકા જમજા અભાવ હો જતો હે, તેમે બિચાર કિયેતે
 દુઃખકા અભાવ હો જતો હે. હે રામજી! મંસારરૂપી
 દીર્ઘ રોગ હે; તિસકા નાશ કરનેકા બિચાર બડા ઔષધ
 હે. જિસકોં બિચારકી પ્રાપ્તિ જાઇ હે, તિસકે સુખકી કાંતિ
 ઉત્પન્ન હો જતી હે; જેસે પૂર્નમાસિકે ચંદ્રમાકી ઉત્પન્ન
 કાંતિ હોતી હે, તેસી બિચારવાનકે સુખકી ઉત્પન્ન કાંતિ
 હોવી હે. હે રામજી! બિચાર કરકે ઇસકોં પરમ પદકી
 પ્રાપ્તિ હોતી હે; જિસ કચી અર્થ સિદ્ધિ હોયે તિસકા નામ
 બિચાર હે; અર જિસ કચી અનર્થ સિદ્ધિ હોયે તિસકા નામ
 અવિચાર હે. અવિચારરૂપો મદિરા હે; જો ઇસકા પાન
 કરતા હે સો ઉન્મત્ત હો જતો હે, તિસવે સુખ બિચાર
 કોઈ નહીં હો આવતા; રાસકે અનુમાર જો કણુ કિયા
 હે, સો તાલે નહીં હોવી; તાવે અવિચાર કચી અર્થ સિદ્ધિ
 નહીં હોતા; હે રામજી! ઇચ્છારૂપી રોગ હે, સો બિચાર-
 રૂપી ઔષધ કરકે નિવૃત્ત હોતા હે. જિન પુરૂષને બિચાર
 દારા પરમાર્થ સત્યાકા આશ્રય લિયા હે, સો પરમ શાંત

हो जाता है; अरु यह उपाधि अति निसकी नहीं रहती; सत्य हृदयों साक्षीय होकर देखाता है; अरु असांगे जाय अजाय विरि लयों का लो रहता है; अरु उद्यम अमनो रहित नि मग्न रूप है, जैसे मग्न हस्तकरी पूरा है, तेमें निश्चायान आत्मतत्त्व की पूर्ण है, जैसे अंधा कृप विरि पन्था दुवा हस्तके लय की निक सता है, तेमें असांगेभी अथ कृपमें निश्चाय दुवा निश्चांगे आत्मा होकर निश्चारवान पुरुष निश्चयने समर्थ होता है, हे रामछ ! गन्धको लो कोइ कष्ट आर प्राप्ति होता है, तम उह निश्चार करके लयन करते है, तम कष्ट निश्चय हो जाता है, ताने तु निश्चार कर देय लो किमिह कष्ट प्राप्ति होता है सो निश्चारने मिहता है, तुमभी निश्चारका आत्म कष्ट सिद्धि प्राप्ति होहु सो निश्चार किमिह प्राप्ति होता है, लो वेद अरु वेदके सिद्धि प्राप्ति अथन क, पाद क, लो प्रकार निश्चारगा, तम निश्चारकी हस्तता क आत्मतत्त्वमें प्राप्ति होवेगा, निश्च प्रकार क परार्थम मान होता है, तेमें अरु अरु सास्त्रम अथन कर तत्त्वज्ञान होता है, जैसे प्रायमें अथको परार्थकी प्राप्ति नहीं होती है, तेमें अरु अरु सास्त्रम लो निश्चारने शून्य होवे तिसमें आत्मपन्थी प्राप्ति नहीं होती, हे रामछ ! लो निश्चारकी नेत्रन अथन है, मोक्ष देयने है, अरु निश्चारकी नेत्रने लो रहित है, सो अथ है, हे रामछ ! ऐसा निश्चार क, लो में कथन लो, अरु यह लयन कथन है; अरु धिसीकी उत्पत्ति इसी लुप्त है; अरु लीन इसमें होता है; धिम प्रकार मन अरु सास्त्रके अनुसार निश्चार

કર સત્યકોં સત્ય જ્ઞાન, અરૂ અમત્યકોં અસત્ય જ્ઞાન; નિ-
સકોં અસત્ય જ્ઞાનના છે, તિસકોં ત્યાગ કર, અરૂ સત્યમે
રિચત હોય ધનીકા નામ બિચાર છે; ઇસ બિચારકર આ-
ત્મપદકી પ્રાપ્તિ હોવી છે. હે રામજી! વિદ્યાગુરૂપી દિવ્ય
દૃષ્ટિ નિમોઘ પ્રાપ્ત બઈ છે, તિમકોં સજ પદાધિકા જ્ઞાન
હોતા છે; બિચારમો આત્મપદકી પ્રાપ્તિ રોતી છે, તિસકોં
પાપેને પરિપૂર્ન હોતા છે, ફિર સુબ અસુબ મંસાગ ને અમાયમાન
નહી, હોતા, જ્યોઘા ત્યો રહતા છે, જ્ઞાનમય પ્રાગ્બધ બેગ
હોતા છે, તમજમ સમીરકી ચેટા હોતી છે, જ્ઞાનમય
અપની ઈચ્છા હોતે, તમજમ સમીરકી ચેટા કરે, બહુરી
સમીરકોં ત્યાગકર કેવલ ગુરૂરૂપ હો જ્ઞાન છે; તાતે છે
રામજી! બ્રહ્મ બિચારકો આશય કર, મંસાગ સમુદ્રકોં તર
જ; જો કોઢિ-રોગી હોતા છે, સો એના રદન નહી ક-
રતા, જેતા રદન બિચાર રહિત પુરૂષ કરતા છે; નિસકોં
કષ્ટ પ્રાપ્ત હોતા છે, મોબી એના રદન નહી કરતા. હે રા-
મજી! જો પુરૂષ બિચારતે મૂલ્ય છે, તિનકોં સજ આપદા
આપ પ્રાપ્ત હોવી છે; જેસેં સજ ની સ્વભાવમોં સમુદ્રમે
આપ પ્રવેશ કરતી છે, તેસેં અવિચારમેં સજ આપદા આ-
પ પ્રવેશ કરતી છે. હે રામજી! કીચકા કીટ હોના મો બ્રહ્મા
છે, અરૂ જ્યોઘા કીટ હોના મોબી બ્રહ્મા છે, અરૂ આધરે
બીજમે સરપ હોના સો બ્રહ્મા છે, પરંતુ બિચારતે રહિત
હોના નો નુરૂજ છે. જો પુરૂષ બિચારતે રહિત છે, અરૂ
બાગમે દોરતા છે, સો જ્ઞાન છે. હે રામજી! બિચારતે
રહિત પુરૂષ બડે કષ્ટકોં પાવતા છે, તોને એક ઝિનતુ બિ-
ચારતે રહિત નહી રહના; બિચારસો દડ હોકર નિર્જય ર-

हना; जो मैं खन हो, अरु दृग्य जा है, ओमा बिया
 ३३ मलदूष आ भाके जनक दृष्टि राम कृपा, है रामछा
 जो पुत्र मित्रावान है सो मसार जोगमें नही गिर
 जग, अरु मलमें स्थित होता है, बियाज जग गिर
 होता है, तब निसर्ग तत्त्वमान होता, तब तत्त्वानों नि
 याम होता है नियामों विचम उपसम होता है, अरु
 चित्तके जगममें मल दूष न नाश होता है

कतिश्री तेगबगिडे मुमुक्षु प्रकटु विद्या निरूपण
 नाम सप्तमः सर्गः १४

वसिष्ठोवाच, ते अविद्या राहु नाम उवां गमछा ।
 निरा पुत्रां भवो । रात जया ते मो पाम आनति
 दूषा है अरु निरोधीत अथर्व इसमें तृनकी नाई प्रकट
 जासता है, है गमछा । न आनद अमृतपान दिपेन
 नही जाता है और न आनद निरोधीके गमछा नही
 होता, तेसा आनद मनोपवानों होता है है गमछा ।
 - छत्रिगृही गनी है अरु मो ८ पक्षी कमलों मङ्गलाय
 होती है ओर जग नतोपक्षी भूँ जग होता है, तब
 छत्रिगृही गनीका अन्त हो जाता है नोरो जीर
 समुद्र उज्ज्वला करे माहता है तेमे मनोपवानकी
 प्रति भुगोनिन होती है है गमछा । निरोधीत राजकी
 छत्रिग निहत्त न जग, तब मो छिद्री है अरु जो नि
 र्वन है और मो मनोपवान है मो मजका छत्र है,
 मनोप निसर्ग नाम है जग की जे अप्राध वन्दुकी
 छिद्री न करे, अरु प्राद होछ छत्र अनिदमें राग रोर

न धरे, धिसका नाम संतोष है; संतोष मोक्ष परमपद है; संतोषवान् पुरुष सदा आनन्दरूप है; अरु आत्म-स्थितिमें तृप्त हुआ है, निगडों और धिक्का कुछ नहीं रहुरती. अरु सन्तुष्टता कर तिसका हृदय प्रसन्न हुआ है, जेमें मूर्खके हृदय हुये मूर्खमुष्णी कमल प्रसन्नित होता है, तेसैं संतोषवान् प्रसन्न हो जलता है. जे अप्राप्त जरतु है तिनकी धिक्का नहीं करता; अरु जे अनिश्चित प्राप्त भव है, तिसको यथासाध्य काम करके भूढ़न करता है, तिसका नाम संतोषवान् है. जेसैं पूर्वमासिका अंशमा अमृतकर पूरन होता है, तेसैं संतोषवान्का हृदय संतुष्टता करके पूर्ण होता है; अरु जे भंतेतने रहित है, तिसके हृदयरूपी जलमें सदा दुःख अरु शिंतारूपी कूल इल उत्पन्न होतेहैं. हे रामछा! जका मिय संतोषते रहित है, तिसको नाना प्रकारकी धिक्का जेसैं समुद्रमें नाना प्रकारके तरंग होते हैं, तेमें उपलब्धी है; सन्तुष्टात्मा परम आनन्दित है, तिसको जगतके पदारथमें हेतोपादेय श्रद्धि नहीं होत. हे रामछा! जेसा आनन्द संतोषवान्को होता है, तेसा आनन्द अष्टसिद्धिके औषध करकेभी नहीं होता; अरु अमृतके पान कियेभी नहीं होता. संतोषवान् सदा शांतिरूप है, और अदा निर्मल रहता है. धिक्कारूपी - पूर सर्वदा उडतीथी सो भंतेषरूपी जरणा कर शांत हो गध है; निस करनते भंतेषवान् निर्मल है. हे रामछा! संतोषवान् पुरुष सबको प्यारा लगता है. जेसैं आंजका परिपक्व इल सुंदर होता है, अरु मनको प्यारा लगता है, तेसा संतोषवान् पुरुष सबको प्यारा लगता है; अरु

મૃતિ કરને જોગ છે; જિમ પુરવણી સંતોષ પ્રાપ્ત બધા છે,
તિસરો પગમ લાગ બધા છે. હે રામજી ! જ્યાં સંતોષ
છે, ત્યાં ધરગા નહીં રહેતી છે. અરુ સંતોષવાન બોગમે
દિન દોઝ નહીં રહેતા; વદ ઉદારાત્મા છે; સર્વતા આ-
નાક તૂટ રહેતા છે; જેમે મેધ પવનકે આપેતે નષ્ટ હો
જાતા છે, તેમે મનોરકે આપેતે ધરગા નષ્ટ હો જાતી છે।
અરુ જો મનોવાન પુરવ છે; તિસરો દેવતા, ઋષીધર,
સખ નમસ્કાર કરતે છે, અરુ ધન્ય ધન્ય કહેને છે. હે રા
મજી ! જાણ હમિ મનોરકો ધરગા, તણ પગમ સાબા પાવેગા.

હતિશ્રી યોગવાસિષ્ઠ મુખ્ય પ્રકરણે સંતોષ નિરૂપણ નામ
પંચદશઃ મર્ગઃ ૧૫

વસિષ્ઠોવાચ. હે રામજી ! અવર જેતે કછુ દાન વીર્યા
લિકે સાધન છે, તિનકર આત્મપદ્ધતી પ્રાપ્તિ નહીં હોતી, માધ
સગર આત્મપદ્ધતી પ્રાપ્તિ હોતી છે, સાધમગરૂપી એક
ધરગ છે, તિમતા કૂલ આત્મસાન છે. તિસ પુરવને કૂલગી
હરગા કરી છે, મો અનુભવરૂપી રૂપકો પાવતા છે. હે
રામજી ! જો પુર. આત્માનને રહિત છે, સો મનમગર
આત્માનને પૂરન હોતે છે. અરુ અસાન કરે જો મૃત્યુનો
પાવતા છે મો આકે સગે સાન પામકર અમર હોતા છે,
અરુ જો આપતા કરે કુખી છે, મો અતે સગર સપતાકો
પાવતા છે; આપદારૂપી કમનક નારા કમનહારા સતમગ
રૂપી બરૂકી નરખા છે; સતસગસો કર આત્મ જુદિ પ્રાપ્ત
હોતી છે, તિસર મૃત્યુને રહિત હોતા છે, આરે રામ દુ ખને
રહિત હોતા છે; અરુ પરમાનને પ્રાપ્ત હોતા છે. હે રામજી !

મનથી મગતીકર ઈસકે હૃદયમેં સ્થાનરૂપી લીપક જલતા હે,
 તિમકર અજાનરૂપી તમ નટ હો જલતા હે; અરુ બરુ એ-
 શ્વરેકોં પ્રાપ્ત હોતા હે, બહુચી દિસી બોમ પદારથકી ઈચ્છા
 નહીં ગહવી, અરુ બોધવાન હોતા હે; સંગતેં ઉત્તમ પદમેં
 બિગાજતા હે, તેસેં કલ્પ વૃક્ષકે નિઝર ગયેને વાંછિત ફલકી
 પ્રાપ્તિ હોતો હે, તેસેં સંસાર સમુદ્રકે પાર ઉતારનહારે સતજન
 હે; તેમેં ધીવર નૌકા કરે પાર લગતા હે, તેસેં મંત્રાજન જુક્તિ
 કરે ગંસાગર સમુદ્રતેં પાર કરતે હે, અરુ મોહરૂપી મેષકા
 નારા મતકા મગ પવન હે; જિનકોં રેહારિક આનાત્મસો
 રનેહ નટ બપા હે, અરુ મુઠ આત્માવિષે જાકી સ્થિતિ
 હે, તિસકર તૂથ બપે હે, બહુરી સંસારકે ઈટ અનિષ્ટતે
 જાકી મલાપમાન જુદિ નહીં હોતી, મદા સમૃતા બાવમેં
 સ્થિત રહે હે એમે સંગાર સમુદ્રકે પાર ઉતારનેમેં પૂર્ણ
 નેસે, અરુ આપદારૂપી વેશીકોં જલ સંગત નારા કરન
 હારે હે ગમજા! મંત જન પ્રકારારૂપ હે; તિનકે સંગતેં
 પદારથકી પ્રાપ્તિ હોતી હે, અરુ જો અપને પુરુષાર્થરૂપી
 નેજતેં હીન હવે હે, હસિકોં પદારથકી પ્રાપ્તિ નહીં હોતી, જિન
 પુરુષનેં સત્સંગકા ત્યાગ કિયા હે, સો નરકરૂપી અગ્નીમેં
 બકડીકી તાજી જરેમે; અરુ જિન પુરુષનેં સત્સંગ કિયા હે,
 તિનકોં નરકરૂપી અગ્નીકા નારા કરનહારા સત્સંગરૂપી
 મેવ હે; હે ગમજા! સત્સંગરૂપી ઝંગા હે; જાને સત્સંગરૂપી
 ગંગાકા સ્નાન કિયા, તાકોં બહુચી તપ, દાન, આદિ સાધનકા
 પ્રયોજન નાવી; ઉહ મત્સંગ કરે પરમ મતિકોં પ્રાપ્ત હોનેકા
 હે; તાને અદર મળ ઉપાધ ત્યાગકર મત્સંગકોં ઓજના,
 તેસેં નિર્વન ચિતામન આદિક ધનકોં ઓજતા હે, તેસેં

મુમુક્ષુ સત્સંગમાં જોડાતા હે; અધ્યાત્મગદિ લીન તાપસો
 જલના હે, તિસકો ધીનત કનેદાગ સત્સંગ હે. જેમે
 તરી દુર્ધ પૃથ્વી મેષક ધીનત હોતી હે, તેમે સત્સંગકર હૃદય
 ધીનત હોતા હે; હે રામજી મોહરૂપી વૃંદાવ નારા કરન
 દાગ સત્સંગરૂપ કુદાગ હે; સત્સંગ કરે મહ પુરુષ અ
 વિનાની પત્તો પ્રાપ્ત હોતા હે, જિસ પત્તે પાપેને ઓ પાપને
 કી ધૃંડા નહી રહતી; એસા મળતે ઉત્તમ મત્સંગ હે,
 જેમે સખ અપજગતને લક્ષ્મી ઉત્તમ હે, તેમે સત્સંગ કરાં
 સુખને ઉત્તમ હે; તાતે અપને કૃપાનકે નિમિત્ત સત્સંગ કરના
 વૃંદાનો ચોખ્ખ હે. હે ગમજી 'મહ જે ચાગે મોક્ષકે દ્વારપાલ
 હે, મો વૃંદાનો કરે, જા પુરુષને ધનકે સાથ પ્રીતિ કરી હે,
 મો ધીપ્ર આત્મપત્તો પ્રાપ્ત હોદિગે, ઓ જે ધનકી
 સેવા નહી કરતે મો મોરડાનો પ્રાપ્ત નહી હોતે. હે ગમજી
 ધન ચાગેમેને એકદુ જહા આતા હે, તહા લીનો ઓરદુ
 આપ જાતે હે; જહા સમુદ્ર રહતા હે, તહા સખ નરી આપ
 જાતી હે; તેસે જહા સમ આતા હે તહા મનોપ, જિચાર,
 અર સત્સંગ જે લીનો આપ જાતે હે જહા માધુ સગમ
 હોતા હે, તહા મનોપ, જિચાર, અર સમ જે લીનો આપ જાતે
 હે; જહા સ્વપ્નમુ ગહતા હે તહા સખ પદારથ આપ
 સિંગ હોતે હે; અર જહા મનોપ આતા હે, તહા સમ
 જિચાર, સત્સંગ, જે લીનો આપ જાતે હે. જેસે પૂર્નમા
 મોડે ચંદ્રમામે ચુન ક્યા સખ ધંકી હો જાતી હે, તેમે
 જહા મનોપ આતા હે, તહા ઓર લીનો આપ જાતે હે;
 અર જહા જિચાર આતા હે, તહા મનોપ, ઉપસમ, અર
 સત્સંગ, જે આપ રહતે હે. જેસે એટ મતીસો કર રાખ્ય

લક્ષ્મી આપ સ્થિત હોતી છે, તેમ જ્યાં જિયાર હોતા છે, ત્યાં ઓરબી લીનો આવે છે; તાતે છે રામજી ! જ્યાં ચાગે ધિક્કે હોત છે, ત્યાં પરમ એટ બનનો; તાતે છે રામજી ! ચારો ન હોય, તો એકા તો અવરૂપ આશ્વ કરતા; જ્યાં એક આવેગ, ત્યાં ચારો આપ સ્થિત હોવેગે. મોક્ષની પ્રાપ્તિ હોનેકે વહ ચાર પરમ સાધન છે; ઓર ઉપાસો મુક્તિ હોનેથી નાંહી. .

૨લ્લોક.

સંતોષઃ પામો લાભઃ । સત્તંગઃ પરમધનં ॥

નિષ્ઠાઃ પરમજ્ઞાનં । શંખંચ પરમ મુલ્લં ॥ ૧ ॥

હે રામજી ! વહ પરમ કર્યાન કર્તા, સો જન ચારી કરી સંપન છે, નિષ્ઠાની અભ્યાસિક સ્તુતિ કરતે છે; તાતે રંતકો રંત લગાવ, જનકા આશ્વ કરે, મનકો ખરી કર લે. હે રામજી ! મનરૂપી હસિત જિયારરૂપી અંકુશ કરે ખરા હોતા છે, અર મનરૂપી બનને વામનારૂપી નથી અલલી છે, તિમકે શુભ અશુભ હો કિનારે હે; અર પુરુષાર્થ કરના વહ હે જો અશુભની ઓરતે રોકકે શુભની ઓર અલાવના; જ્યાં અંતર્મુખ આત્માકે સન્મુખ જ્ઞાતિકા પ્રવાહ હોવેગ, ત્યાં તું પરમ પદકો પ્રાપ્ત હોવેગ. હે રામજી ! પ્રથમ તો પુરુષાર્થ કરના વહી છે જો અવિચાર રૂપી ધ્યાનકો દુર કરેના; જ્યાં અવિચારરૂપી બેટ દુર હોવેગ, ત્યાં આપહી પ્રવાહ અવેગ. હે રામજી ! દુઃખની ઓર જો પ્રવાહ અલતા છે, સો બંધનકા કારન છે

एत आत्माकी ओर अंतर्मुख प्रवाह होवे, तब मोक्षका
कारण होय एवम्; आगे न्ने तेही ध्येय होवे मो कर.

इति श्री योग वासिष्ठे बुधसु प्रकरणे साधनं निरूप्य
नाम षोडशः सर्गः १६

वासिष्ठोवाच- हे रामछ' यह मेरे जयन हे मो परम
पावन हे; न्ने निवारवान शुद्ध अधीकागी हे, तिसको यह
जयन परम मोक्षका कारण हे; न्ने पुरुष शुद्ध पान हे,
मो यह जयनको पावके सोहत हे; और जयनहु उनको
पावें सोभा पावने हे, न्ने मेरे मेरे अभावने शरदकालमें
मंदभा, अरु आकाश मोहते हे, तेमें शुद्ध पानमें यह
जयन सोभने हे; अरु नितासु निर्मल जयनका महिमा
शुनके प्रसन्न होता हे, हे रामछा तुम परम पावन हो, अरु मेरे
जयन परम उत्तम हे, यह महा गंगावन मोक्षोपायके सास्त्र
हे, सो आत्म मोक्ष परम कारण हे; अरु परम पावन
वाक्यकी सिद्धता हे; अरु बुद्धि वृत्ताय वाक्य हे; अरु
नाता प्रकाशके दृष्टीत कहे हे; निनके अद्भुत जलमके पुन्य
आय धिके होवे हे, तिनको उपपन्न मिलता हे, सो इल
कर मुके पड़ता हे; तब तिसको यह सास्त्र अवन होता हे;
अरु नीसको धनका अवन प्राप्त नहीं होता हे, इसकी
वृत्ति धनके अवनमें नहीं आवी हे; न्ने धर्मात्मा राजकी
ध्येय न्याय सास्त्रके अवनमें होवी हे, अरु न्ने पापात्मा
राज्य हे, तिसकी ध्येय नहीं होवी; हे रामछा तेमें पुन्य
वानकी ध्येय धनके अवनमें होवी हे; अरु अधमकी ध्येय
नहीं होवी; न्ने जो मोक्षोपाय यह गंगावनका उपपन्न

કરેગા, અથવા નિષ્કામ સંતકે મુખતે મહાપુત્ર અવત
કરેગા, અર આદિતે સેકર અંત પર્વત એકવ બાવ હોકર
બિચારેગા, તખ નિસકા સંસાર ભ્રમ નિવૃત્ત હો જાવેગા.
તેસે જેવડીકે જાનનેતે સર્પકા ભ્રમ દુર હો જાતા છે.
તેસે અઠૈતાત્મા તલકે જાનનેતે તિસકા સંસાર ભ્રમ નષ્ટ
હો જાવેગા. સો ઇસ મોક્ષોપાવક સાસ્ત્રકા બિસિસ સહસ્ત્ર
શ્લોક છે, અર ૫૪ પ્રકરન છે; પ્રથમ વૈરાગ્ય પ્રકરન છે,
મો વૈરાગ્યકા પરમ કારન છે. છે રામશ્યામ! મરઘમમે જુગ્મ
નહી હોતા, પરંતુ બડી વર્ષા હોવે તખ તહાં જુગ્મ હોતા છે;
તેસે અસાનીકા હૃદય મરઘમમકી નાંધ છે, તિનમે વૈરાગ્યપી
જુગ્મ નહી હોતા, પરંતુ યહ સાસ્ત્રકૂપી જો બડી વર્ષા હોવે,
તિસકર વૈરાગ્યકૂપી જુગ્મ ઉત્પન્ન હોતા છે; તિનકે એક
સહસ્ત્ર પાચમો શ્લોક છે; તિનકે અતંતર મુમુક્ષુ વ્યવહાર
પ્રકરન છે તિસમે પરમ નિર્મલ જમન છે તિસકરકે મક્તીન
મણી હુઈ તાકા માર્ગન કિયેને ઉલ્લસ હો આતી છે તેસે
યહ જમનતે સાનીકા હૃદય નિર્મલ હોતા છે; અર
બિચારકે બધને આત્મપર પાવનેકે સમર્થ હોતા છે. તિસકા
એક સહસ્ત્ર શ્લોક છે; તિસકે અનંતર ઉત્પત્તિ પ્રકરન છે;
તિસકે પંચ સહસ્ત્ર શ્લોક છે; તિસમે બડી સુંદર કથા
દયાંત સહિત કહી છે, તિસા બિચારને જગતકા સત્યતા
બાવ મનને અમાયમાન રહતા છે; અર્થ યહ જો જગતકા
અત્યંત અબાવ જાન પરતા છે. છે રામશ્યામ! યહ જગ-
તમે જો મનુજ, દેવતા, દેવ, પર્વત, નદી, આદિ સ્વર્ગલોક
પૃથ્વી, અપ, તેજ, વાયુ, આકાશ, આદિ સ્વાવર જગમ
બાસતા છે, સો અસાન કરકે છે; અર ઇસકી ઉત્પત્તિ

કેમ બધું છે; જેમ જેવડીમે મર્પ હોતા છે, અરુ હીપમે
 રૂપા હોતા છે. અરુ મુંહે કિરતમે જલ દિખતા છે,
 આકાશમે તરંગ દિખતા છે, ઓર જેમે દુમગ ચદ્રમા
 દિખતા છે; જેમે ગંડન તમા બામતે છે, મનો ગાજકી
 મૃદિ બામતી છે; અરુ નરહમપૂર હેતા છે અરુ મુખ-
 નમે જુખન હેતા છે સમુદ્રમે તમ હોતા છે, આકાશમે
 નીલતા દિખતી છે; જેમે નાનમે પોતે કિનારકે બુચ
 પંચ ચંપતે દૃષ્ટ આતે છે, અરુ ખાદરકે મરેર ચદ્રમા
 ધાવતા દિખતા છે, ઓર વળમે પૂતરી બામતી છે, બવિચ્છત
 તમગે આદિ લેકર અમલ પદ્મગ જેમે મલ બાસતે છે,
 તેમે સખ જગત આકાશરૂપ છે; અલખ કંઈ અર્થાકા-
 બાસતા છે; મો અખાન કંઈ ઉત્પતિ દિખાતી છે, અરુ
 લાન કંઈ લીન હો જતા છે, જેમે નિદ્રામે મુખન મુદ્ધિકી
 ઉત્પત્તિ હોતી છે, અરુ જામેતે નિરવ હો જતી છે, તેમે
 અનિદ્રા કંઈ જગતકી ઉત્પત્તિ હોતી છે; અરુ સાવકુ,
 લાન કંઈ નિરવ હો જતા છે, મો અનિદ્રા કણુ
 વંતુદુ નાહી, સં પશ્વ ચિદાકાસરૂપ છે, મો મુક છે,
 અતન છે; ખમાનદ રૂપ છે, નિમમે ન જગત
 ઉપજતા છે, ન લીન હોતા છે, ક્યોકી ત્યો આત્મસત્તા
 આપને આપ વિરે સ્વીત છે, તિસમે જગત એસા . છે
 જેસે જીનમે ચિત હોતા છે; જેમે ધમને પૂતગિયા હોતી
 છે, અરુ કુંરે બિના બામતી છે; તેમે પદ મૃદિ મતમે ર
 લી છે, વાગવતે કણુ ખતી નાહી, સખ આકાશરૂપ છે;
 જાન મિત્ત અવેદન ઈસ પદરૂપ હોતા છે, તમ નાન પ્રકા-
 રકા જગત હોવો બાસતા છે; અરુ જાન નિષ્પદ હોતા છે

तज्ज नगत् मिट् जता है; इस प्रकार नगत्की उत्पत्ति कही है। तिसके अनंतर स्थिति प्रकरन है; तिसमें नगत्की स्थिति कही है; जैसे इंद्रका धनुष आकारा रूप है, और अविचार करके रज सहित जासता है; जैसे मूर्खकी क्रीडामें जल जासता है; जैसे जेवरोंमें सर्प जासता है, सो सज्ज स-
 म्यगृष्टि करे निवृत्त होता है; तैसे अज्ञान करके नगत्की प्रतीति होती है, सो मनोरंज करके नगत् रज लेता है, सो कुछ उत्पन्न हुवा नहीं है; तैसे यह नगत् संकल्प मात्र है; सज्ज जगी मनोरंज है, तज्ज जगी वह नगर होता है; सज्ज मनोरंजका अभाव हुवा। तज्ज नगरका अभाव हो जाता है, सज्जसग अग्यान होता है, तज्जसग नगत्की उत्पत्ति होती है; सज्ज संकल्पका लय हुवा, तज्ज नगत्का अभाव हो जाता है; जैसे इंद्र, जिसके पुत्रकुकी इस मृष्टि संकल्प करके स्थित भई, तैसे यह नगत्भी है; कोई पदार्थ अर्थरूप नांही, हे रामछा ! इस प्रकार स्थिति प्रकरन कहा है; तिसके तीन सहस्र श्लोक है; तिसके विचार करके नगत्की सत्यता ज्ञात रहती है; तिसके अनंतर उपमम प्रकरन है; तिसके पंच सहस्र श्लोक है; तिसके विचारतें अहंतादिक वासना लीन हो जाती है; जैसे सुपनेमें जगते वासना ज्ञात रहती है, तैसे विचार किये तें अहंतादिक वासना लीन होती जाती है; जैसे जे उसके निश्चयमें नगत् नहीं रहता; जैसे जेक पुरुष सोया है, तिसके सुपनेमें नगत् जासता है, और उसके निकट जे नगत् पुरुष है; तिसके सुपनका नगत् आकारा रूप है; सज्ज आकारा रूप हुवा तज्ज वासना केसे रहे; सज्ज वासना नष्ट

જાઈ, તન મનકા ઉપમમ હો જતા હે, તળ દખને માત્ર
 હસકી સખ ચેટા હોવી હે, ઓર હમકે મનમે અર્થરૂપ
 ધમ્મી નહી હોવી; જેસે અઝિકી મુર્તિ દખને માત્ર હોવી
 હે, અર્થાકાર નહી હોવી; તેમે ઉસકી ચેટા હોવી હે, હે
 ગમછા! જમ મનને ધમ્મી નષ્ટ હોવી હે, તળ મનખી
 નિર્વાન હો જતા હે, જેસે લેવને રહિત ઘપક નિર્વાન હોતા
 હે, તેસે ધમ્મજાને રહિત મન નિર્વાન હોતા હે; ધમ્મ પ્રકાર
 ઉપમમ પ્રગ્ન હે, તિસકે અનંતર નિર્વાન પ્રગ્ન હે; જે
 યેા હે તિસમે પરમ નિર્વાન મચન કહે હે; અમાન
 કરકે ચિત્ત અર ચિત્તકા સખધ હે સો બિચાર કિતે નિર્વાન
 હો જતા હે, જેમે શુદ્ધ કામમે નધકે અભાવને મુક્ત
 આકાર હોતા હે, તેસે પુરખ બિચાર કરકે નિર્મલ હોતા હે,
 હે ગમછા! અદનારૂપી પિચાય હે, સો બિચાર કરકે
 નષ્ટ હોતા હે; જેવી કછુ ધમ્મી સૂતી હે, સો નિર્વાન
 હો જતી હે, જેસે પચ્છકી ધિયા દુરનેતે રહિત હોતી હે
 તેસે સાનવાન ધમ્મજાને રહિત હોતા હે; તન જેવી કછુ
 જગતકી જાગા હે, સો ધમ્મકો હોય ચુકતી હે; જે કછુ
 કરતા હે સો કર ચુકતા હે, હે ગમછા! સચીં હોત છી
 ઉહ પુરખ અસચીં હો જતા હે, અર નાના પ્રકારકા
 જગત ઉસકોં નહી બાસતા, જગતકો છતકે વહ મહતા
 હે, અહ તલ્લાદિક તમરૂપ જગત તિસકે નહી બાસતા હે;
 જેસે મૂલકોં અંધકાર દષ્ટ નહી આનતા, તેસે ઉમકે જગત
 દષ્ટિમે નહી આતા, અર એસે બડે પદકે પ્રાપ્ત હોતા હે,
 જેસે મુખર પંતકે કિસી કોનમે કમલ હોતા હે, તિસકે પર
 બોરા સ્થિત રહતે હે, તેસે અલકે કિસી કોનમે જગત હે.

अरु छवडूपी लौरे तिसपर रियत हे, उह पुरप अमित्य
 यिन्मात्र हे, रूप, अवलोकन, मन, तिमका आकारारूप
 हो जता हे. तिस पदकों यह प्राप्त होता हे, जिस पदकी
 वीपमा योग्य ज्ञाना, विज्यु, इद्र समर्थ नाही; ऐसे
 अनुपमनाके सदरा कौडि नाही हे.

धृतिश्री योगवासिष्ठे मुमुक्षु प्रकरणे पट् प्रकरणे विप-
 रणुं नाम सप्तदशः सर्गः १७

परिशोवाय. यह परम उत्तम वास्य हे, उमकों जि-
 न्मारनहारा उत्तम पदकों प्राप्त होता हे; ऐसे उत्तम जे-
 तमें उत्तम जीज जोषेते उत्तम इक्षकी उत्पत्ति होती हे,
 तेसें इसकों जिन्मारनहारा उत्तम पदकों प्राप्त होता हे; यह
 वास्य डेसे हे जे शुक्तिपूर्वक वास्य. ओर शुक्तिने रहित
 वास्य आर्षणी होही, तो तिनका त्याग करिये; ओर शु-
 क्तिपूर्वक वास्यका अंगीकार करिये. हे रामछ! जे ज्ञानाके
 जयन शुक्तिने रहित होही, तज तिनकोंनी सूजे तृनकी
 नाथ त्याग करिये; अरु जायकके जयन शुक्ति पूर्वक होही,
 तो तिनका अंगीकार करिये; ओर पिताके रूपका आरा नल
 होवे, तो उसका त्याग करिये, ओर निकट मिष्ट नलका रूप
 होवे, तज तिनका पान करिये; तेसें जडे अरु डोटेका जि-
 न्मार न करिये; शुक्ति पूर्वक जयनका अंगीकार करना. हे
 रामछ! मेरे जयन सज्ज शुक्ति पूर्वक हे, अरु जोषके प-
 रम भाग्य हे; जे पुरप ओकात्र होषके इस शास्त्रकों आ-
 दिते अंत पर्यंत पदे अवका पंडितसों जवन करके जि-
 न्मार तज तिसकी ज्ञानि संस्कारित होवे; प्रथम जेराग

प्रारम्भ में मिथ्या, तब जैगम उपलब्ध; जेते
 उक्त मन्त्रों के समन्वय योग पदार्थ है, तिसके प्रिय
 होनेवा, अर्थात् उन्हीं पदार्थों की वाञ्छा न करेगा, जन्म जो
 अब जैगम होता है, तब सातिरूप आत्मतत्त्व में प्रतीति
 होती है, जन्म प्रियार उक्तें शुद्धि सम्पत्ति होनेगी, तब
 सात्त्विक सिद्धांत शुद्धि में आप स्थित होनेगा; और सत्त्विक
 विद्या गहन शुद्धि निर्मल होवेगी, जेमें सगुरु कालमें
 जागते अभ्यास दुर्बल आकाश सज्ज ओरने मन्द होता है,
 तेमें शुद्धि निर्मल होवेगी; अतः ही आध्यात्मिकी पीडा उ
 समें न होनेगी, हे रामछा! त्यों त्यों प्रियार दृष्ट
 होवेगा, त्यों त्यों सात्त्विक होवेगा, तब जेते उक्तें अभा
 गों के मतलब है, तिनका त्याग कर धर्म सात्त्विक पाप्मन
 प्रियार में ऐतन्म सत्ता स्थित होनेगी, त्यों त्यों कोम मोह
 र्ति विकारों की सत्ता नष्ट होवेगी, ज्यों ज्यों सूर्य उदय होता
 है, त्यों त्यों अंधकार नष्ट होता है; तेमें प्रियार नष्ट
 होवेगा तब तिस पक्षी प्राप्ति होवेगी, तिसके पाये म
 सगुरु कोम मित्र बनवे, जेमें सगुरुकालमें मेष नष्ट
 हो जाता है, तेमें सत्त्विक कोम मित्र बनते है, हे
 रामछा! जानवान पुरुषों के सत्त्विक मेष होर जेधी
 नहीं सकते, जेमें तिस पुरुषों के उदय पोरखा होम, तिस
 सज्जों जान वेध नहीं सकते; त्यों जेगम की धर्म नही
 रहती, जन्म प्रियार विद्यमान आप रहे, तब तिनको
 प्रियारत बनने शुद्धि गृहण नहीं करती अर्थात् जननर
 बाहिर नहीं निकलती, और आत्मा में स्थित रहती है,
 जेमें पवित्रता स्त्री अपने आप पुरने बाहिर नहीं नि

કસતી, તેસે તાકી જીવિ અંતરતે બાહિર નહી નિકસવી. હે રામજી ! બાહિરતે તો ઉહખી પ્રકૃતિ જન્મકી નાંદે દટ આતે હે, જો કછુ અનિચ્છિત પ્રાપ્ત હોતે હે, તિસકો જુગતતા હુવા દટિમે આતા હે; ઓર અંતરતે ઉસકો રાગ દોષ નહી દુરતા. હે રામજી ! જેવા કછુ જગતકી ઉત્પત્તિ પ્રલયકા ક્ષોભ હે, સો સ્થાનવાનકો નષ્ટ નહી કર શકતા; જેસે ચિત્તકી બેલીકો અંધી અજાણ નહી રાકવી, તેસે ઉસકો જગતકા દુઃખ અજાણ નહી રાકતા; અરૂં સંસારકી ઓરતે જડ હો જાતા હે. વૃક્ષકી નાંદે ગંભીર હો જાતા હે, અરૂં પર્વતકી નાંદે સ્થિર હો જાતા હે, અરૂં ચંદ્રમાકી નાંદે શીતલ હો જાતા હે. હે રામજી ! સો આત્મસ્થાન કરકે એસે પદકો પ્રાપ્ત હોતા હે, તિસકે પાવેતે ઓર કછુ પાપને જોગ નહી રહતા; આત્મસ્થાનકા કારન યહ મોહોપાવ સાચા હે, જામે નાના પ્રકારકે દષ્ટાંત કહે હે. જો વસ્તુ પરિચિત્ત હોવે, અરૂં દેખનેમે ન આધ હોઈ, તિસકા ન્યાય દેખનેમે હોવે; તિસકો દષ્ટાંતકર વિવિ પૂર્વક સમુજાવે ઉસકા નામ દષ્ટાંત હે. હે રામજી ! યહ જગત કાર્ય કારણરૂપ હે; અરૂં આત્મા જગતકી એકતા કેમે હોવે; તાતે જો મેં દષ્ટાંત કહોંગા, તિસકા એક અંસ અંગીકાર કરના; સખ દેશકર અંગીકાર નહી કરના. હે રામજી ! કાર્યકારનકી કલ્પના મૂર્ખને કરી હે, તિસકો નિપધને નિમિત્ત મેં સુપન દષ્ટાંત કહો હો, સો સમુજનેતે તેરા મનકા સરાવ નષ્ટ હો જાવેગા. દ્રગ અરૂં દરવકા બેદ મુરખકો બાસવા હે; તિસકે દૂર કરનેકે અર્થ સુપન દષ્ટાંત કહોંગા, તિસકે બિચારને કરી મિથ્યા વિભાગ કલ્પનાકા અભાવ હોવા હે. હે રામજી !

येभी ३ पनाडी नारा कर्षा वह नेग मोक्ष उपाय सास्त्र है ने
 पुरन आत्ति अत पवत निम्नारेमा ओ भसकरी होयेमा
 ने पद पतायेगे जननहारा होये, अरु धसुधे वारपात्र जि
 यारे, तन तिस्रोटा दूरव ज्ञम नारा पाये, धम सास्त्रे जि
 थार जिरे अवर किसी तीर्थ, तप दान आदिङ्की अपेक्षा
 नहीं बहो स्थान होये तहा चोरे, नेमा ज्ञानन ग्रह
 जिपे होये तेमा उरे, अरु वाग्वाते धसुध निम्नारे ३
 तन अस्तान नट हो नये, अरु आत्मपङ्की प्राप्ति होये
 है रामछा । वह सास्त्र प्रकाररूप है, नेमें अधकार पिपे
 पताये नहीं लिप्ता, अरु धसुधे प्रकाश करी यक्षु सहित
 देवता है तेमें सास्त्ररूपी धसुध निम्नारेरूपी नेम सहित
 होये, तन आत्मपङ्की प्राप्ति होये है रामछा । आत्म
 स्तान निम्नारे भीना वर आप करी प्राप्ति नहीं होता नम
 निम्नारे करी ह् अन्वयास अडिपे तन प्राप्ति होता है तावे
 मोक्ष उपाय ने परम पावन सास्त्र निमोके निम्नारेने न
 भत ज्ञम नट हो नयेमा नमते देवते देवते नमते
 जाव मि नयेमा नेसे सपङ्की भूनि लिप्ता होती है
 अरु निम्नारे करके निम्नारे ज्ञम पता है नम निम्नारे
 करी दे भीमें तन सपङ् ज्ञम मिट नयेता है सा मपङ्का आ
 का दूट आवता है परतु इसका ज्ञम मिट नयेता है
 तेसे वह नमते ज्ञम निम्नारे अडिपे नट हो नयेता है अरु
 न म मरनका ज्ञम नहीं रहता है रामछा । न म मर
 नका ज्ञमभी ज्ञा दू प है परतु धसुध सास्त्रके निम्नारेने
 नट हो नयेता है निम्नारेने धसुध निम्नारे लाना है सो
 मातकि गर्भ विपे शीट होयेगे, अरु उठे नहीं दूठेगे अरु

बियारमान पुरुष आत्मपदों प्राप्त होवेगा; अरु जो अष्ट सा-
 नी अनंत है तिसके अपना रूप भासता है, कोई पदार्थ आत्माते
 भिन्न नहीं भासता; जोसे जिसके जलका स्नान हुआ है ति-
 सके लहरी आवर्त्त सग जलरूपही भासता है तेसे स्नानवा-
 नके स्नान आत्मरूप भासता है, अरु इंद्रियद्वेष्टि अनिष्टकी
 प्राप्तिमें कष्ट होय नहीं करता, सदा एक रस मनके संकल्पते
 रहत शान्तिरूप होता है, जोसे मंदराब्ज पर्वतके निकसेते
 क्षीर समुद्र शान्तिके प्राप्त भया, तेसे संकल्प विकल्प रहित
 यह पुरुष शान्तिरूप होता है, हे रामछ ! अपर जो तेज
 होता है, सो दहक होता है; परंतु स्नानरूपी तेज जिस
 धर विरे उदय होता है, सो शीतल शान्तिरूप होता है,
 लहरी तिम जिये संसारका विकार कोई नहीं रहता,
 जोसे कजिपुग विषे शिखावारा तारा उदय होता है, सो
 कजिपुगके अभाव हुये नहीं उदय होता; तेसे स्नानवानके
 अन्तर्में विकार उत्पन्न नहीं होता, हे रामछ ! संसार
 क्षम आत्माके प्रभास करी उत्पन्न होता है, सो आत्मसा-
 नके प्राप्त भये सब बिना शान्त हो जाता है, ब्रह्म पत्र
 काष्ठलुतेभी कुछ जलन होता है, परंतु आत्माके पापनेमें
 कुछ जलन नहीं होता; अहिन जो बोधरूपी बोधही करके
 जानता है, हे रामछ ! जो जानने मात्र स्नान स्वरूप
 है, तिममें स्थित होनेका क्या जलन है; आत्मा शुद्ध
 अद्वैतरूप है; अरु जयत क्षम मात्र है, जो पूर्व अपर
 बियार जिये जिसकी सत्यता न पाछि तिसके क्षम मात्र
 जानिये, अरु पूर्व अपर बियार जिये सत्य होये तिसका
 रूप जानिये; सो छस जगत्का सत्यता आदि अंग विषे

નાંહી હે, તાને મુપનવન હે; જેમે મુપન આદિ અંતમે
 કષ્ટ હે નહી, તેમે જનમગી આદિ અંતમે નહી હે ।
 તાને જનમ મુપન તેનો વૃક્ષ હે. હે રામજી । ૫૬ જાણી
 જામકી જનતા હે; જે આદિ અંતમે જિમકી સત્વતા
 ન પાઈયે, સો મુપનવન હે; જે આદિબી ન હોતે અર
 અંતગી ન રહે, તિમકોં મધ્યમેગી અમલ જનિવે; તિમ
 બિવે ૫૬ દૃષ્ટાંત કહે હે: — મંડલ પુરીવન, ધ્યાન નગરકી
 નાંઈ, મુપન પુરીકી નાંઈ, વર માય કરે જે ઉપજતા હે
 તિમકી નાંઈ, ઓપધોતે ઉપજકી નાંઈ; ઈસ પદારથકી
 સત્વતા ન આદિ હોતી હે. ન અંતર હોતી હે; અર
 મધ્યમે જે જાસતા હે મેલી જમ માય હે તેસે ૫૬ જનમ
 અકારન હે; અર કાર્ય કારન જાવ મંમંધમે જાસતા હે,
 તો કાર્ય કારન જનમ જાવ, અર આત્મ સત્તા અકારન હે;
 જનમ માકાર હે, અર આત્મા તિગાર હે. ઇમ જનમકા
 દૃષ્ટાંત જે આત્માબિવે દેઓગા તિસકા ગુમ એક અંસ સહન
 કરના. જેમે મુપનકી મૃદ્ધિ હોતી હે, તિસકા પૂર્વ અપગ જાવ
 આત્મતલ વિવે મિથતા હે, કહેતે જે અકારન હે, અર
 મધ્ય જાવકા દૃષ્ટાંત નહી મિથતા, કહેતે જે ઉપમેન
 અકારન હે; તો તિસકા ઇસ સમાન દૃષ્ટાંત કેમે હોવે?
 તોતે અપને બોધે અર્થ દૃષ્ટાંતકા એક અસ ગૃહન કરના.
 હે રામજી । જે વિચારજાન પુરુષ હે, સો ધુર અર
 સાસ્રકે યવન કરે મુખબોધે અર્થ દૃષ્ટાંતકા એક અંસ
 ગૃહન કરતે હે. હે રામજી । તિમકોં આત્મતલકી પ્રાપ્તિ
 હોતી હે, કહેતે જે સાર સાહક હોતે હે; અર જે અપને
 બોધે અર્થ દૃષ્ટાંતકા એક અસ ગૃહન નહી કરતે, અર

वाद करते हैं, तिसको आत्मत्वकी प्राप्ति नहीं होती; ताते
 दृष्टांतका ओक अंस गृहण करना, सर्व भाव करके दृष्टांतको
 नहीं भिन्नानना अरु पृथक्को देखी करी तर्क नहीं करना।
 ओक अंस दृष्टांतका आत्मबोधके निमित्त सारभूत ग्रहण
 करना। जैसे अंधकारमें पदार्थ पख्या होवे, सो दीपके
 प्रकाशसो देख लेना, जे दीपके साथ प्रयोजन हो और
 ओसे नहीं कहना जे दीपक किसका है, अरु तेल जाता कैसा
 है, अरु किस स्थानका है; दीपका प्रकाशही अंगीकार क-
 रना। तेसे ओक अंस दृष्टांतका आत्मबोधके निमित्त अं-
 गीकार करना। हे रामछ ! जिस करी वाह् अर्थ सिद्धि
 होवे, तिसका त्याग करना; जे व्ययन अनुभवको प्रगट करे
 तिसका अंगीकार करना। जे पुरुष अपने बोधके निमित्त
 व्ययनों गृहण करता है, सोई भेट है; अरु जे वाहके
 निमित्त ग्रहण करता है सो योगभुंय है; वह अर्थको
 सिद्ध नहीं करता; जे कोऊ अभिमानको से करी कहता है,
 सो हस्तिकी नाँव सिरपर बाँधी डारता है, तिसका अर्थ
 सिद्ध नहीं होता; अरु जे अपने बोधके निमित्त व्ययन-
 को गृहण करता है, अरु भिन्नार करी तिसका अभ्यास क-
 रता है, तब वह आत्मा शान्तिको पावता है, हे रामछ !
 आत्मपद पावने निमित्त अपरममेव अभ्यास सहित है;
 नम्र सम, भिन्नार, संतोष, अरु संत समागम करी बो-
 धकी प्राप्ति होवे, तब परम पदको पावता है, हे रामछ !
 जिसका दृष्टांत कहता है, सो ओक देश से करी कहता है,
 सर्व मुण्ड कहने करी अभ्यंजताका अभ्यास होय नता है; अरु
 जे सर्व मुण्ड दृष्टांत मुण्डको वननिवे, सो सत्पुरुष होता है, ओ-

ਤੇ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਆਤਮਾ ਮਾਧੁਰ ਹੈ ਭਾਂਡਾਰਨੇ ਗਹਿਨ ਸੁਧ ਐਨ ਪ
 ਦੇ ਨਿਰੋੜੇ ਨਿਆਵੇ ਨਿਮਿਤ ਭਾਂਡਾਰਨੇ ਗਹਿਨ ਸੁਧ ਐਨ ਪ
 ਚਿਨ੍ਹਿਓ, ਪਦ ਗਹਿਨ ਨੇ ਦੁਆਰਾ ਪਦਾ ਹੈ ਸੋ ਐਕ ਅਸੀ
 ਸਰੋਂ ਕਹਿਨਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਭੁਵਿਮਾਨਭੀ ਦੁਆਰੇ ਐਕ ਅਸੀ
 ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੇ ਹੈ ਨੇ ਐਟ ਪੁਰਾ ਹੈ ਸੋ ਅਪਨੇ ਭੋਖੇ ਨਿ
 ਮਿਤ ਭਾਗੇ। ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਸਾਭੁਭੀ ਪਦੀ
 ਅਹਿਨਾ ਹੈ, ਨੇ ਅਪਨੇ ਭੋਖੇ ਨਿਮਿਤ ਸਾਰੇ। ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੇ
 ਅਤੇ ਪਦ ਨ ਕਰੇ, ਨੇ ਮੇਂ ਦੁਖਾਰੀਭੀ ਆਵਨਭਾਤ ਆਪ ਭਾਤ
 ਹੋਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਭਾਗਨ ਕਰੇਭੀ ਭਾਗਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਚਿਨ੍ਹਿ
 ਭਾਗਨ ਅਤੇ ਚਿਨ੍ਹਿ। ਭਾਗ ਕਰਨਾ ਆਪ ਹੈ ਹੈ ਗਮਭੀ।
 ਭਾਗ ਮੇਰੇ ਹੈ ਨੇ ਅਨੁਭਵੇ। ਭਾਗ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨੇ ਅਨੁ
 ਭਵੇ। ਭਾਗ ਨ ਕਰੇ ਨਿਸਾਭੀ ਭਾਗ ਕਰਨਾ ਨੇ ਭੀਭੀ ਭਾਗ
 ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵੇ। ਭਾਗ ਕਰੇ ਨਿਸਾਭੀ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਨਾ
 ਅਤੇ ਗਮਭੀਭੀ ਭੀ ਭਾਗ ਨੇਭੀ ਭਾਗ ਅਨੁਭਵੇ। ਭਾਗ ਨ
 ਕਰੇ ਨਿਸਾਭੀ ਭਾਗ ਕਰਨਾ ਭਾਗਨ ਵਿਆਭੀ ਨਦੀ ਭਾਗ,
 ਭਾਗਨ ਵਿਆਭੀ ਭਾਗ ਹੈ ਵਿਆਭੀ ਨਾਮ ਭਾਗ ਹੈ
 ਭਾਗ ਵਿਆਭੀ ਭਾਗ ਭਾਗ ਭਾਗ ਅਨੁਭਵ ਸਤਿ ਹੋਈ ਹੈ,
 ਹੈ ਗਮਭੀ। ਨੇ ਭਾਗ ਭਾਗ ਪੁਰਾ ਹੈ ਨਿਸਾਭੀ ਭਾਗ
 ਭਾਗ ਭਾਗ ਕਰਨੇ ਕਰੀ ਭਾਗਨ ਸਿਧਿ ਭਾਗ ਨਦੀ
 ਹੋਤਾ ਅਤੇ ਨ ਕਰਨੇ ਕਰੀ ਭਾਗਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾਭੀ ਨਦੀ ਹੋਤਾ ਸਾਧ
 ਹੋਏ ਭਾਗਿਭੀ ਹੋਏ ਅਨੁਭਵੇ ਭਾਗਿਭੀ ਹੋਏ ਨਿਸਾਭੀ
 ਭਾਗਨ ਭਾਗ ਨਦੀ ਭਾਗ ਪੁਰਾ ਸਸਾਰ ਭਾਗਨ ਪਾਧੀ ਹੋਤਾ
 ਹੈ ਹੈ ਗਮਭੀ। ਭਾਗਨ ਭਾਗ ਕਰੀ ਭਾਗਨ ਹੈ, ਸੋ
 ਐਕ ਅਸੀ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੀ ਭਾਗਨ ਹੈ ਭਾਗ ਭਾਗਨ ਭਾਗ
 ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨੇ ਭਾਗਨੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਸੋ ਭਾਗਨੇ ਭਾਗ

वाद करते हैं, तिसको आत्मनत्वकी प्राप्ति नहीं होती; ताते
 दृष्टांतका अंक अंस गृहण करना, सर्व भाव करके दृष्टांतको
 नहीं भिन्नायना अरु पृथक्को देखी करी तर्क नहीं करना।
 अंक अंस दृष्टांतका आत्मबोधके निमित्त सारभूत ग्रहण
 करना। जैसे अंधकारमें पदार्थ पस्या होवे, सो दीपको
 प्रकाशसो देख लेना, जो दीपको साथ प्रयोजन है और
 जैसे नहीं कहना जो दीपक किसका है, अरु तैय जाती केसा
 है, अरु किस स्थानका है; दीपका प्रकाशही अंगीकार क-
 रना; तैसे अंक अंस दृष्टांतका आत्मबोधके निमित्त अं-
 गीकार करना। है रामछ ! जिस करी वाक् अर्थ सिद्धि
 होवे, तिसका त्याग करना; जो जयन अनुभवको प्रगट करे
 तिसका अंगीकार करना। जो पुरुष अपने बोधके निमित्त
 जयनको गृहण करता है, सोई स्पष्ट है; अरु जो वादके
 निमित्त ग्रहण करता है सो योगभुंग है; उह अर्थको
 सिद्ध नहीं करता; जो कुछ अभिमानको से करी कहता है,
 सो हरितकी नाई सिरपर भांटी डारता है, तिसका अर्थ
 सिद्ध नहीं होता; अरु जो अपने बोधके निमित्त जयन-
 को गृहण करता है, अरु निवार करी तिसका अभ्यास क-
 रता है, तज उह आत्मा सातिकों पावता है। है रामछ !
 आत्मपद पावने निमित्त अपरशमेव अभ्यास सहित है;
 जयन सम, निवार, संतोष, अरु संत समायम करी बो-
 धकी प्राप्ति होवे, तज परम पदों पावता है। है रामछ !
 जिसका दृष्टांत कहता है, सो अंक दृश से करी कहता है,
 सर्व भुज कहने करी अभ्यंजताका अभाव होव जता है; अरु
 जो सर्व भुज दृष्टांत भुज्यों जनिवे, सो सत्पुरुष होता है, अ-

ને તે તરીકે આત્મા મનુષ્ય હો; કારણકારને મહિત મુદ્ધ એવન્ય
 છે; તિસરો તિખાવને તિમિત કાર કામુદ્ધગતો દર્શાવ છે
 તેને; ૧૬ જગતો એ દર્શાવ કરતા છે મો એ અંધ
 કર કરતા છે; અર જુદિમાનમી દર્શાવે એક અસને
 મુદ્ધ કરે છે. એ એક પુરુષ છે મો અપને બોધે તિ
 પિત મારકો મુદ્ધ કરે છે, અર જિતામુકોમી ૧૬
 મહિત છે, એ અપને બોધે તિમિત મારકો મુદ્ધ કરે,
 અર વાદ ન કરે. એમે કુધાવેકો આગવપાક આપ વાદ
 મેવહી, તમ બોધાવ કરના પ્રોધાવ છે; અર ઉમકી
 ઉપતિ અર સ્થિતિ વાદ કરના અર્થ છે. છે રામજી
 વાવ મોઈ છે એ અનુભવે પ્રમદ કરે; અર એ અનુ-
 ભવે પ્રમદ ન કરે તિસરો ત્યાગ કરના. એ મીઠા વામ્ય
 હોયે અર આતમઅનુભવે પ્રત્યક્ષ કરે તિસરો મુદ્ધ કરના,
 અર પરમપુરુષ વે; વાવ હોયે એક અનુભવે પ્રમદ ન
 કરે તિસરો ત્યાગ કરના. જગતમ વિશામકો નહી પામ,
 તમજમ વિશામ કર્વન્ય છે, વિશામકો નામ તુર્પર છે;
 જમ્ય વિશામકી પ્રતિ બાઈ તમ અક્ષય સાતિ હોવી છે.
 છે રામજી એ તુર્પર સવકા પુરુષ છે. તિસરો મુતિ-
 સ્મૃતિ, ઉત્ત કર્મદુકે કરને કરી પધોધન સિદ્ધિ કહુ નહી
 હોતા, અર ન કરને કરી કહુ પ્રતિપાવ નહી હોતા, સદેહ
 હોયે બાવે વિદેહ હોયે, યત્ન હોયે બાવે વિરત્ન હોયે, તિસરો
 કર્વન્ય કહુ નહી. ઉદ્ધ પુરુષ સંસાર મમુદ્ધે પામી દુવા
 છે. છે રામજી ઉપતિ ઉપમા કરી જાનવા છે; સો
 એક અર્થકો મુદ્ધ કરી જાનવા છે, તમ બોધકી પ્રતિ
 હોવી છે; અર એ બોધે સદિત છે, સો મુતિકો પ્રક

नहीं होता, वह व्यर्थ वाद करता है. हे रामछा! शुद्ध स्वरूप
 आत्म सचा जिसके षट्विधे विराजमान है, तिसको त्याग
 करी अपर विक्षय छोड़ता है सो योगयन्त्र है अरु
 मूर्ख है. हे रामछा! जे व्यर्थ प्रत्यक्ष है, सो प्रमान
 मानने बेम है; अपर जे अनुमान, अर्थापत्ति; आदि
 प्रमान सो तिसकी सचा प्रत्यक्ष करी होती है. जेसँ सज्ज
 नदीका अधिष्ठान समुद्र है, तेसँ सज्ज प्रमानहुका अधि-
 स्थान प्रत्यक्ष प्रमान है; सो प्रत्यक्ष क्या है, सो अपन करहु,
 हे रामछा! अक्षुब्धपी सान समत संवेदन है, तिस अक्षु करके
 विद्यमान होता है, तिसका नाम प्रत्यक्ष प्रमान है; तिन
 प्रमानहुको विषय करनेहारा छव हँ; अपने वारतवस्वरूपके
 अस्तान करी अनात्माइपी दृश्य जनी है; तिसविधे अहं-
 कृति करके अभिमान जया है. अभिमान सज्ज दृश्य है,
 ताते हेमोपादेय जुद्धि जर्ज है; अरु राग दोष करके पंग्वा
 जलता है; आपकों कर्ता मानी करी जहार मुष्ठी परचा
 भरकता है. हे रामछा! जज्ज जियार करके संवेदन अंतर्मु-
 ष्ठी होवे, तज्ज आत्मपद प्रत्यक्ष होता है, अरु निज भा-
 वकों प्राप्त होता है, प्रछन भाव नहीं रहता; शुद्ध रातिको
 प्राप्त नहीं होता. जेसँ सुपनेतें जगेतें सुपनका राखीर अरु
 दृश्य जम नष्ट हो जाता है; तेसँ आत्माके प्रत्यक्ष हुयेतें
 सज्ज जम मिट जाता है; अरु शुद्ध आत्मसचा जासती है.
 हे रामछा! यह जे दृश्य अरु दृष्टा है, सो मिथ्या है; जे
 दृष्टा है सो दृश्य होता है, अरु जे दृश्य है सो दृष्टा होता है,
 सो यह जम मिथ्या आकाश रूप है. जेसँ पवनमें रुंध
 रहित रहती है, तेसँ आत्मामें संवेदन रहती है, जज्ज

મોદન સંદેશ હોતી છે, તબ દરશ રૂપ હોતે મિત્ર હોતી
 છે. તેસે મુખનેમે અનુભવ મતા દરશરૂપ હોતે મિત્ર
 હોતી છે, તેમે વહ દરશ હે; તાને મળ આત્મ સત્તા છે,
 એમે બિચાર કચી આત્મપદમે પ્રાપ્ત હોવડું. અર ને એમે
 બિચાર કચે આત્મપદમે પ્રાપ્ત હોવ સકો, તબ અહંકાર ને
 હિંમેષ પુરતા હે નિસકા અભાવ કો; પાંડ ને યી રહેમા
 સો મુદ્ધ બોધે આત્મ સત્તા હે, જબ મુદ્ધ બોધકો મુખ
 પ્રાપ્ત હોતુમે, તબ એમે ચેટા પડી હોતેમી. તેમે જાણીકી
 પૂતળી સોદન બિના ચેટા કતી છે, તેમે રેહરપી પૂતળીકા
 પાલનહાર મનરૂપી મોદન છે, નિમ બિના પડી મેમી;
 પર્ગુ અહંકાર અભાવ હોમેમા; તાને જાતન કચે નિસ પદ
 પાપને। અગાસ કો, ને નિત્ય શુદ્ધ ચાતકપ છે.
 હે રામછા! અવર દેવ મન્દકો તાગ કચી અપતા પુરુષાર્થ
 કો, અર આત્મપદમે પ્રાપ્ત હેદું. કેકે પુરુષાર્થને મુખમા
 હે મો આત્મ પદમે પ્રાપ્ત હોતા હે, અર ને નીચ પુરુષાર્થકા
 આત્મવ કરતા હે મો નમા સચુકમે કુળતા હે.

ઈતિશ્રી યોગવાગ્ધિ મુમુક્ષુ પ્રક્રમ્યે દ્વિતીય પ્રમાણ
 નામ અષ્ટાશ્વઃ સર્ગઃ ૧૮।

• વસિષ્ઠોવાચ. હે રામછા! જબ સતમજ કરે વહ પુરુષ
 મુદ્ધ બુદ્ધિ કરે તબ આત્મપદ પાપનેમે સમર્થ હોતે; પ્રથમ
 સતર્થક વહ છે — જિવાકી ચેટા સાસતુકે અનુસાર હોવે
 નિસકા મંગ કરે; વિષકે યુનહુકો હવ નિષે પડે; બહુશી
 મહા પુરુષકે મમ, સર્વેષ આદિકે યુનહુકા આત્મવ કરે; સમ
 સતોષાદિકે કચી જાન હિંમેષ હે. તેસે મેધકુ કચી અંન

ઉપજતા હે; અર અંન કરી જગત હોતે હે; અર જગતહુતે
 મેધ હોતા હે; તેસે સમ સંતોષથી હે; રામાદિક યુન અર
 આત્મતાન પરસ્પર હોતા હે; રામાદિક યુન કરી માન
 ઉપજતા હે, અર આત્મતાન કરી રામાદિક યુન આયસ્યિત
 હોતે, હે. નેસે બડે તાલ કરી મેધ પુષ્ટ હોતા હે, અર
 મેધકરી તાલ પુષ્ટ હોતા હે; તેસે રામાદિક યુન કરી આત્મ
 તાન હોતા હે, અર આત્મતાનતે રામાદિક યુન પુષ્ટ હોતે હે;
 એમે બિચાર કરે સમ સંતોષાદિક યુનોકા અભ્યાસ કરહું,
 તબ શીશ્રહી આત્મતત્વકો પ્રાપ્ત હોવેગા. હે રામછા ! તાનવાન
 પુરુષકો રામાદિક યુન સ્વાભાવિક આય પ્રાપ્ત હોતે હે; અર
 જિનાસીકો અભ્યાસ કરે પ્રાપ્ત હોતે હે; અર નેમે ધાન્યકી
 પાલન સ્ત્રી કરવી હે, ઉંચે રાખર કરવી હે, જિસ કરી પંછી-
 હુકો ઉડાવતી હે; જળ ઈસ પ્રકાર પાલના કરવી હે, તબ
 ફલકો પ્રાપતી હે; તિમકરી પુષ્ટ હોવી હે; તેસે સમ સંતો-
 ષાદિકે પાલને કરી આત્મતત્વકી પ્રાપ્તિ હોવી હે. હે રામછા !
 ઇસ મોક્ષ ઉપાય રાસ્ત્રકો આદિતે લે કરી અંતર્યંત બિચારે,
 તબ ભાંતિ નિવૃત્ત હોવે. ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ સર્વ પુર-
 વાર્થ કર સિદ્ધ હોતે હે; પરંતુ યહ મોક્ષ ઉપાય રાસ્ત્રકા પરમ
 કારન હે, જે શુદ્ધ જીવિવાન પુરુષ ઇસકો બિચારેગા, તિસકો
 શીશ્રહી આત્મપદકી પ્રાપ્તિ હોવેગી, તાતે ઇસ મોક્ષ ઉપાય
 રાસ્ત્રકા બસી પ્રકાર અભ્યાસ કરો.

ઇતિશ્રી યોગવાશિષ્ઠે મુમુક્ષુ પ્રકરણે આત્મપ્રાપ્તિ વર્ણન
 નામ-સુકોનવિંશતિમઃ સર્ગઃ ૧૯.

સમોક્ષયં યોગવાશિષ્ઠે મુમુક્ષુ પ્રકરણં.